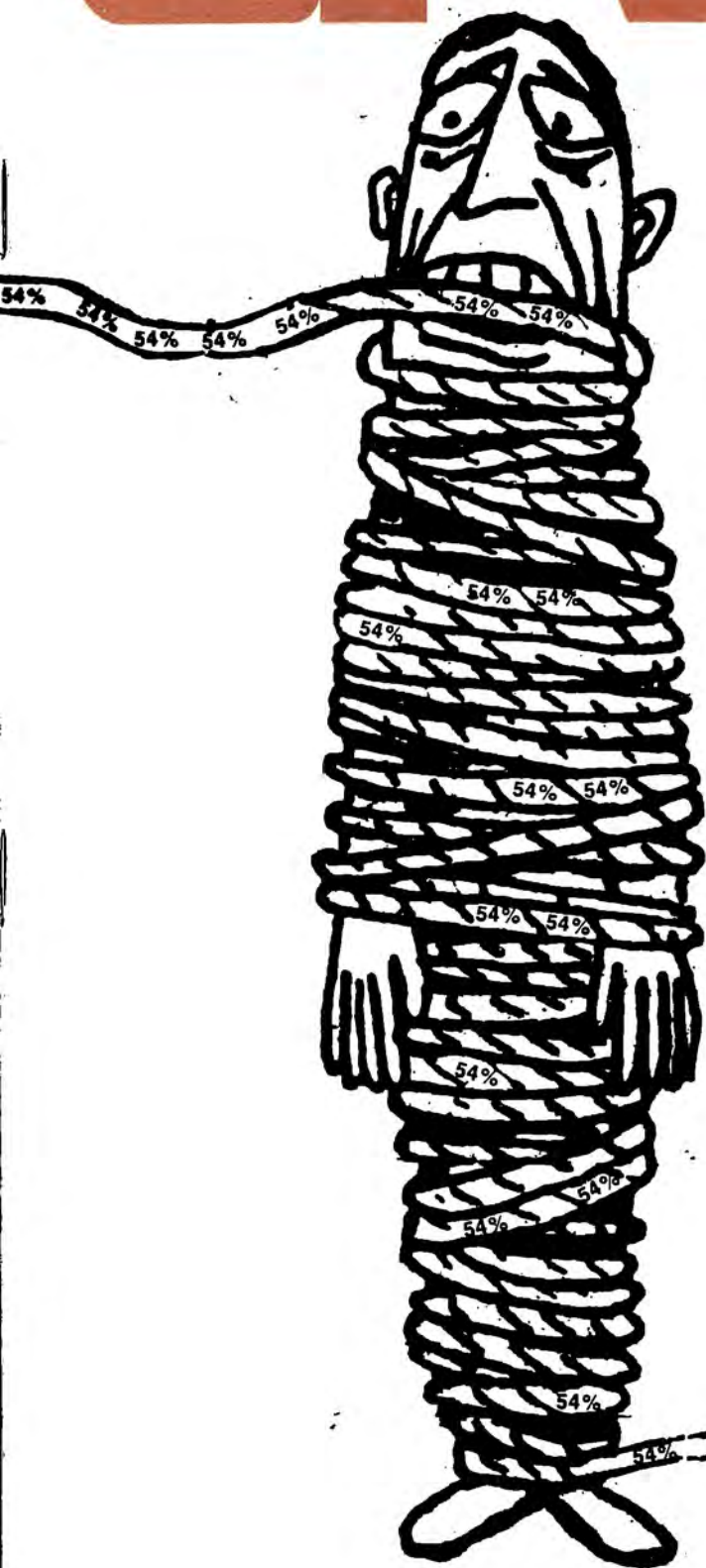

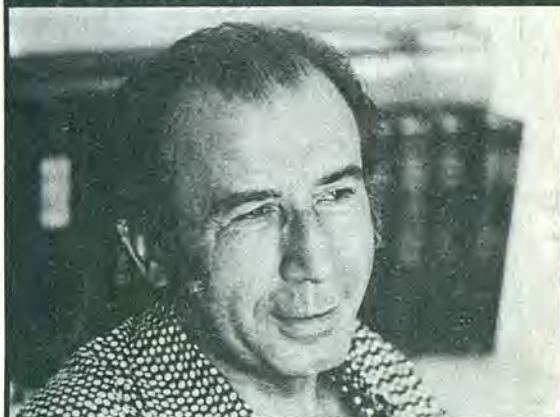
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντι

Περίοδος Β', τεύχος 81, Σάββατο 1 Οκτώβρη 1977 Δρχ. 20

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

ΜΕ ΤΟΝ ΜΠΑΜΠΗ
ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟ

Συνταγματικά
καί έκλογικά •
ἀριστερά καί
ἐκλογές • ή
δίκη γιά τά
συνθετικά οί-
νοπνεύματα •
δάση-φωτιές •

κυκλοφορεί

AGNÈS HELLER
**Η ΘΕΩΡΙΑ
ΑΝΑΓΚΩΝ
ΣΤΟΝ
ΜΑΡΞ**

εξάντας

Η ΑΥΓΗ

κάθε πρωί

• ζωντανή ενημέρωση
• αδέσμευτη έρευνα • ελεύθερη κριτική

Η ΑΥΓΗ

**κάθε Κυριακή
16 σελίδες**

• με πλούσιο περιεχόμενο
• με νέο έπιτελείο συνεργατών

Η ΑΥΓΗ

στην πρώτη γραμμή της πάλης
για τη δημοκρατία και την ανεξαρτησία
της Χώρας
για την ενότητα και την ανανέωση
του κομμουνιστικού κινήματος

**αγοράζετε
διαδίδετε
την
ΑΥΓΗ**

ο πολίτης
Κυκλοφορεί

Α. Έλεφάντης. Οι δηλώσεις Σώφλυ και ή άμερικανική πολιτική • **Ό Β. Μπίρμαν** μιλάει στον «Πολίτη» • **Α. Μανιτάκης.** Το νέο σοβιετικό σύνταγμα. **Π. Πιζάνιας.** Το Συνέδριο του Γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος • **Β. Παναγιωτόπουλος.** Βιομηχανική επανάσταση και ή Έλλάδα • Κείμενο του **Μπρέχτ** για την κουλτούρα. **Ν. Παπαγιάννης.** Ψυχοπαθολογία του ρεμπέτικου • **Φ. Άποστολόπουλος.** Γλωσσική επίστημη και ή μεθοδολογία της. **G. Bachelard.** Για την επιστημολογία • Βιβλιοκρισίες

12 • αὐγουστος – σεπτέμβρης 1977

ΓΚΑΙΗΛ ΧΟΛΣΤ

**δρόμος για
το ρεμπέτικο**

ΑΡΘΡΑ ΓΙΑ ΤΟ ΡΕΜΠΕΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ
ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΥΠΟ (1947-78)

Άγγλοελληνικές εκδόσεις

Κεντρική διάθεση: *Pop Eleven*
Σκουφά 15
1ος όροφος
Τηλ: 363.1860

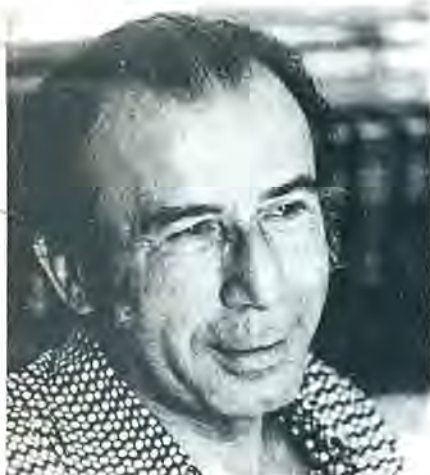

Περίοδος Β
Χρόνος 4ος
Τεύχος 81

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ Δημοχάρους 60,
Αθήνα 601. Τηλ. 732-713 - 732-819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ρεπορτάζ: τό Σύνταγμα, οί εκλογές και «τό ίδιο παλιό κρα- σί...»	4
ΕΚΛΟΓΕΣ και Άριστερά	8
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ με τό γραμματέα του ΚΚΕ έσ. ΜΠΑΜΠΗ ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟ ..	10

ΡΕΠΟΡΤΕΡ: Ό Σασών δικάζεται για τό σκάνδαλο των συνθετικών οινό- πνευμάτων	18
Ν. ΖΑΛΑΟΡΑ: Τό «φαινόμενο των πυρκαϊών και ή έθνικοποίηση των δασών»	20
ΕΟΚ - ΕΡΕΥΝΑ: «Μπούμεραγκ» ή επιτάχυνση των διαπραγματεύσεων; Του Π. ΠΑΠΑΣΑΡΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ	22
ΕΟΚ - ΕΡΕΥΝΑ: Τό δετές και ή εκ- θεση της κυβέρνησης για την έν- ταξη	24
Δ. ΤΣΑΝΤΙΛΗ: Malville - ή προστασία του πυρηνικού προγράμματος με τη βία	26
ΤΟ ΠΥΡΗΝΙΚΟ έργοστάσιο στην Έλ- λάδα	29
ΟΥΓΟ ΣΕΜΕΛΜΑΝ: Τό πρόβλημα της Χιλής	30
ΠΩΛΙΝΑΣ ΛΑΜΨΑ: Πόσο νέοι είναι οι «Νέοι Φιλόσοφοι;»	36
«ΑΝΤΙ» - ΕΡΕΥΝΑ: Πώς βλέπουν οι αναγνώστες μας τό περιοδικό	38
ΕΡΕΥΝΑ για τούς αρχαιολόγους: άπαντά ό Ν. ΦΑΛΑΚΡΑΣ	44
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	46
ΝΤΟΡΑΣ ΡΟΓΚΑΝ: Ντοκουμέντα	47
Γ. ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ: Μεταξύ Έρωτος και Λυκαβηττού	48
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	51

ΟΙ ΑΠΟΣΤΑΤΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΟΚΛΗΡΟΙ

Χωρίς νά έχουν ιδιαίτερη προτίμηση ή κλίση προς τίς κοινοβουλευτικές διαδικασίες, ή προκήρυξη των εκλογών έδωσε την ευκαιρία σε λογής - κατ' είδηση γής υπόκληρους της πολιτικής νά δραστηριοποιηθούν. Όλη ή κλίμακα των χουντικών, των βασιλικών και των άποστατών βγήκε στον άφρο. Στεφανόπου-
λος, Μητσότσης, Δεβλέτογλου, Μαρκεζίνης και διάφοροι άλλοι
"πιδ παρακατιανοί" δίνουν και παίρνουν σε δημοσιότητα, αυτές τίς μέρες.
Ή άπουσία μις τυπικής νομικής και ήθικης καταδίκης τους από τό σό-
νολο του πολιτικού κόσμου - άσχετα με τό τί σέφτεται ό λαός - έδωσε
τή δυνατότητα στους κυρίους αυτούς νά εμφανίζονται με πόσα και μάλιστα
νά κόπτονται υπέρ της δημοκρατίας - μηδέ του ελεύθερου Σάββα άποκλειο-
μένου - και τελικά νά νομιμοποιούν την παρουσία τους στα πολιτικά
πράγματα.

Δέν άποτελεί έκινδύημα ούτε είναι άντικοιτευτική συνθηματολογία ή
σύνδεση της παρουσίας τους με την πολιτική που άσκησε ή Ν.Δ. Γιατί,
τί άλλο σημαίνουν οι περιποιήσεις της Ν.Δ. προς τούς σκληρούς έμπορε-
ξισούς της βουλευτές και τούς περιώνυμους έφαφλες και συνομιλητές του
Πακαδόπουλου; Γιατί τούς άνέχεται; Γιατί προβληματίζεται τόσο ό κ. Καρα-
μανλής από την εμφάνιση των άποστατών και των βασιλοχουντικών;

Ή άνοχη τους άποτελεί ένα από τά πολιτικά έρείσματα της Ν.Δ. Όσο
και αν τονίζεται σάν θετικό γεγονός ό διαχωρισμός του κύριου τμήματος
της Ν.Δ. από τά φασιστικά στοιχεία, όμως ή άποκόλληση άπ' αυτά δέν έχει
συντελεσθεί. Άντίθετα μάλιστα υπάρχει μις μέριμνα νά άποφευχθεί αυτή
ή άποκόλληση. Τά δοχεία συγκοινωνούν και υπάρχουν πάντα οι γεφυροποι-
ητικές άποχώσεις που κλιμακώνουν τη μετάβαση από τό άκραιφνώς γαλάζιο
στο άκραιφνώς μαύρο.

Ό κ. Καραμανλής άφησε ούσαυστικά άτιμώρητους τούς βασανιστές και τούς
βιαστές του ελληνικού λαού και έναγκαλίστηκε τούς άποστάτες που προετοί-
μασαν άντικειμενικά τό πραξικόπημα της 21-4-67. Ή πράξη αυτή άποτελέσε
την σημαδιακή πολιτική πράξη - συμβιβασμό της Ν.Δ. Στενά κομματικά, ώφε-
λήθηκε* δημιούργησε όμως τίς προϋποθέσεις για την άφύπνιση των λογής βρύ-
κολέκων. Οι ίδιοι, στο έκπεδο της κοινοβουλευτικής παρουσίας δέν άποτελούν
φυσικά κίνδυνο. Σινδυνεύουμε άπ' αυτούς - αλλά από άλλο όρδο. Όσο για τη
Ν.Δ. αυτή καθορίζεται από τό βαθμό που υιατηρεί σημετα έπαφής και προσδο-
ρίζει τούς πολιτικούς της προσανατολισμούς με τό δεδομένο της πολιτικής
παρουσίας των έξαλλων και των έντριγκαδόρων.

Ή κρήση του ελληνικού λαού στις προσεχείς εκλογές θα άποφασίσει και για
κείνους που έξαρτούν την πολιτική τους από την παρουσία και την συμπεριφορά
των χουντικών στοιχείων και των "πολιτικών" της έκτροπής. Γιατί οι τελευταί-
οι είναι έκτός κρήσεως.

«Τό ίδιο παλιό κρασί από τίς ίδιες παλιές μπουκάλες...»

«Εάν θέλωμε νά ἔχωμε πραγματικήν, νά ἔχωμε ὑγιᾶ Δημοκρατίαν, ὀφείλομε, πέρα τῶν θεσμῶν, νά δημιουργήσωμε τὰς ἀναγκαίαις πρὸς τοῦτο ψυχολογικάς προϋποθέσεις. Ὑπάρχουν χώραι, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἰδανικά Συντάγματα καὶ κακοδαιμονοῦν πολιτικῶς, κοινωνικῶς καὶ οἰκονομικῶς, διότι δέν ἔχουν ἐξασφαλίσει αὐτάς τὰς προϋποθέσεις. Ὑπάρχουν χώραι αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἀτελῆ Συντάγματα καὶ εὐδοκίμοι, διότι ἀκριθῶς ἔχουν ἐξασφαλίσει αὐτάς τὰς ψυχολογικάς – δηλαδή τὰς πολιτικάς καὶ κοινωνικάς – προϋποθέσεις...»

(Κ. Καραμανλῆς – ἀπὸ τὰ ἐπίσημα πρακτικά τῆς Βουλῆς, κατὰ τὴ συζήτηση γιὰ τὸ Σύνταγμα, συνεδρίαση ΞΑ, 1975. τόμος Ι, σ. 1568)

Εἶναι ἐκπληκτικό, ἀλλὰ σ' αὐτὴ τὴ φράση τοῦ πρωθυπουργοῦ κλείνεται ὅλη ἡ «οὐσία» τῶν πολιτικῶν ἐξελίξεων τῆς χώρας τὸν τελευταῖο καιρὸ. Καὶ καθὼς τὸ Σύνταγμα τοῦ '75 «εἶναι δημοκρατικότερον» (Κ. Καραμανλῆς, στὴν ἴδια ὁμιλία) καὶ «ἀποτελεῖ ἀφετηρίαν εὐτυχοῦς πολιτικῆς ζωῆς καὶ ἐμπέδωσιν τοῦ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς ἐλευθέρους θεσμούς» (Κ. Παπακωνσταντίνου πρὸς Μιχ. Στασινόπουλο, τότε Πρόεδρο Δημοκρατίας), 7.6.75, κατὰ τὴν ἀναγγελία τῆς ψήφισις τοῦ Συντάγματος), μένει νά δοῦμε τί γίνεται μέ «τὰς ψυχολογικάς προϋποθέσεις», γιὰ νά πειστοῦμε ὅτι «ἔχομεν ὑγιᾶ Δημοκρατίαν».

Τὰ γεγονότα πού ὁδήγησαν τὴ χώρα στίς ἐκλογές τοῦ Νοέμβρη εἶναι γνωστά. Ἡ κυβέρνηση πού ἐπέμενε μέχρι πρὶν λίγο καιρὸ ὅτι «θὰ ἐξαντλήσῃ τὴν 4ετία» ἢ (λίγο μετὰ) ὅτι «πρέπει νά ἐξαντλήσῃ τὴν 4ετία», «πληροφόρησε» τὴν κοινὴ γνώμη γιὰ τίς προθέσεις τῆς νά συντομεύσῃ τὸ χρόνον τῆς παραμονῆς τῆς στῆν ἐξουσία μὲ τρεῖς (ἀριθμὸς 3) «σημαδιακές» φράσεις τοῦ κ. Καραμανλῆ: «Μὴ μέ πιέξετε (γιὰ ἐκλογές), γιατί θὰ ἐνδώσω», ἦταν περίπου τὸ νόημα τῆς μιᾶς κουδέντας. – «Θέλουν ἐκλογές; θὰ τίς ἔχουν», ἦταν ἀκριθῶς ἡ διατύπωση τῆς ἄλλης, καὶ «δέν δεσμεύομαι ἀλλὰ δέν πρόκειται νά αἰφνιδιάσω», ἦταν ἡ τρίτη κουδέντα.

● Οἱ δύο πρώτες λέχτηκαν σέ μιὰ δεξίωση καὶ σέ κάποιο σαλόνι, ἀντίστοιχα, σέ δημοσιογραφικοὺς-ἐκδοτικοὺς κύκλους, φιλικὰ καὶ ἀνεπίσημα.

● Ἡ τρίτη στὸν κ. Ἡλιοῦ, ὅταν (φεύγοντας γιὰ τὸ ἐξωτερικό) ἔσπευσε νά ρωτήσῃ τὸν πρωθυπουργό «τί συμβαίνει μέ τίς ἐκλογές;»

Ἐδῶ καὶ ἓνα ἢ κατὰ παραπάνω μῆνα (ὅταν, δηλαδή, μ' ὅλα αὐτά) τὸ θέμα τῶν ἐκλογῶν «φούντωσε», ἡ κυβέρνηση σέ ΚΑΘΕ σχόλιο τοῦ κυβερνητικοῦ ἐκπρόσωπου καὶ στίς δύο ἢ τρεῖς λακωνικῆς ἀνακοινώσεις, ἐπέμενε ὅτι τὸ θέμα τῶν ἐκλογῶν τὸ δημιούργησε ὁ τύπος καὶ τὰ κόμματα τῆς ἀντιπολίτευσης – καὶ μάλιστα ὅτι ἔκανε καὶ «ζημιὰ ἐθνικῶς» ἢ ἀνακίνησθι τοῦ.

● Τί ἔλεγαν τὰ κόμματα; ΟΛΑ συμφωνοῦσαν (σχεδόν... τρεῖς χρόνια τώρα!) ὅτι ὑπάρχει δυσαρμονία λαοῦ καὶ κυβερνήσεως. ΕΝΑ (ΠΑΣΟΚ), ἀφοῦ γιὰ καιρὸ πρόβλεπε τὴν ἐπίσπευση (γιὰ φέτος ἢ ἀρχές τοῦ ἄλλου χρόνου) τῶν ἐκλογῶν, ΟΤΑΝ ἄρχισε νά δημιουργεῖται τὸ «ἀνάλογο κλίμα» τίς ζήτησε κιόλας. ΚΑΝΕΝΑ ἄλλο κόμμα δέν ΖΗΤΗΣΕ ἐκλογές. ΞΕΚΑΘΑΡΙΣΜΑ τοῦ θέματος ζητοῦσαν τὰ κόμματα...

● Τί ἔγραφε ὁ τύπος; Τίς ἀπόψεις τῶν κομμάτων καὶ τίς πληροφορίες πού γενικότερα ἀπὸ τὸ (ὄχι μόνο πολιτικό) ρεπορτάζ συγκεντρώνονταν καὶ πού «μύριζαν» ἐκλογικὸ αἶφνισμα.

Ἄλλωστε.

«(...) τὸ Σύνταγμα δέν εἶναι παρὰ ὁ σκελετός τῆς Πολιτείας. Ἡ σάρκα καὶ τὸ αἷμα τῆς εἶναι τὰ κ ὁ μ α τ α καὶ ὁ Τ ὅ π ο ς. Ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰν δέ τῶν τελειταίων αὐτῶν ἐξαρτᾶται ἡ προκοπὴ τῆς πολιτείας».

(Ἡ ἀποψη εἶναι τοῦ πρωθυπουργοῦ – στὴν ἴδια ὁμιλία του (γιὰ τὸ Σύνταγμα) στὴ Βουλὴ, πού προαναφέρθηκε – καὶ τὸ σημειώνουμε «πρὸς ἀποφυγὴν παρεξηγήσεων»).

Μετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτά, ἡ κυβέρνηση ἀνακοίνωσε μιὰ μέρα ὅτι «ὁ πρωθυπουργὸς προτίθεται εὐθύς ὡς ἀποκατασταθῇ ἡ ὑγεία του νά ἐνήμερωση τοὺς ἀρχηγούς τῶν ἐν τῇ Βουλῇ κομμάτων ἐπὶ τῶν σκέψεων τῆς κυβερνήσεως» (γιὰ τίς ἐκλογές). Καί... τοὺς ἐνήμερωσε: μέ τὴ «μέθοδο» πού ἐπὶ τρεῖς χρόνια ἀντιμετώπισε τὴν ἀντιπολίτευση («ἀποφασίζομεν καὶ ἐφαρμόζομεν») ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς κοινοβουλευτικῆς του συντριπτικῆς ὑπεροχῆς. τοὺς εἶπε ὅτι ΑΠΟΦΑΣΙΣΕ νά κάνει ἐκλογές τὸ Νοέμβρη. Ἀκολούθησε ἡ σχετικὴ εἰσηγήσῃ του στὸν Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας, ἡ ἀποδοχὴ τοῦ τελευταίου καὶ ὁ προαδιαρισμὸς (20 Νοέμβρη) πού τουλάχιστον ἓνα μῆνα πρὶν ὅλοι ἵξεραν!...

Ἡ ἐνέργεια τοῦ κ. Καραμανλῆ, τυπικά ἦταν ἐντάξει. Δέν ὑπάρχει «συνταγματικὴ ἐκτροπὴ». Τὸ ἀρθρο 41 τοῦ Συντάγματος, παρ. 2, λέει ὅτι

«Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας δύναται νά διαλύσῃ τὴν Βουλὴν, προτάσει τῆς τυχούσης ψήφου ἐμπιστοσύνης Κυβερνήσεως πρὸς ἀνανέωσιν τῆς λαϊκῆς ἐντολῆς, προκειμέ-

ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΑ

ΑΚΟΜΗ ΔΕΝ ΑΡΧΙΣΕ ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ Η Ν.Δ.

ΟΥΤΟΣ Η ΑΛΛΟΣ
Η ΕΛΛΑΣ
ΑΝΗΚΕΙ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΥΣΙΝ
ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΕΞΙΑΝ

ΕΞΕΠΛΗΞΕΝ Η ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΔΗΚ ΣΤΗΝ ΛΑΡΙΣΑ.

ΜΠΑΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΖΟΥΝ ΟΤΙ ΕΙΜΑΙ ΕΚΤΙΡΟΣΟΠΟΣ ΤΗΣ Ν.Δ.;

ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΗΜΕΡΩΝ ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ ΟΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΙ ΤΟΥ Π.Α.Σ.Ο.Κ.

του να αντιμετωπισθῇ ἐξαιρετικῆς σημασίας ἐθνικὸν θέμα». Καί ἐδῶ δὲν εἶχαμε ἓνα, ἀλλὰ πολλὰ «ἐθνικὰ θέματα»: ΕΟΚ, Κυπριακὸ, ἐλληνοτουρκικὴ διένεξη. Καί χρειάζονται ἀντιμετώπιση «ἀπὸ μιά κυβέρνησις πού θά ἔχη πρόσφατη τὴ λαϊκὴ ἐντολὴ καὶ συνεπῶς ἠῤῥημένο κύρος», ὅπως λέει στὴν ἐπιστολὴ του πρὸς τὸν κ. Κ. Τσάτσο ὁ πρωθυπουργός(20/9).

Ἄς δοῦμε πῶς ἀναλυτικὰ τὰ πράγματα: Τὰ «ἐθνικὰ θέματα» ἢ κυβέρνησις τὰ χειρίστηκε μέχρι τώρα (μαζί μ' ἄλλα τελείως συνυφασμένα – ΝΑΤΟ, ἐλληνοαμερικανικὲς σχέσεις, δάσεις κ.λπ. – πού γιὰ εὐλογους λόγους δὲν ἀναφέρονται) «κατ' ἀποκλειστικότητα» καὶ μετὰ ΕΝΗΜΕΡΩΝΕ τὴ Βουλὴ, ἔτσι ὥστε ὁ μόνιμος φρόνιμος τῆς ἀντιπολίτευσης («ὄχι τετελεσμένα γεγονότα») νὰ ἐπαληθεύεται κάθε τόσο. Καί τώρα τὸ ἴδιο θά κάνει. Οὔτε βέβαια θά βγεῖ ὁ κ. Καραμανλῆς στὸ προεκλογικὸ μπαλκόνι νά... ἐξηγήσει τοὺς χειρισμούς του πού κρατοῦσε – ὡς τώρα – μυστικούς ἀπὸ τὴ Βουλὴ!... Γιατί λοιπὸν ἡ «ἀναβάπτιση» μιᾶς κυβέρνησης μὲ 216 βουλευτές; Ἀλλὰ καὶ ἡ «κρυσιμότητα» τῶν προβλημάτων εἶναι συζητήσιμη. Κατ' ἀρχὴν νὰ τὰ ξεχωρίσουμε:

● Γιὰ τὴν ΕΟΚ δὲν ὑπάρχει πρόβλημα – ὅλα πάνε μιά χαρὰ μᾶς λένε καὶ ΣΗΜΕΡΑ ἀκόμα οἱ κυβερνητικοὶ παράγοντες. Τί ρόλο θά παίξουν οἱ ἐκλογές στὴν ἔνταξή μας – ὅταν βρισκόμαστε «στό κατώφλι τῆς Εὐρώπης»;

● Στὸ Κυπριακὸ καὶ τὰ ἐλληνοτουρκικὰ δὲν ὑπάρχει ἔξαρση τῆ στιγμῆ αὐτῇ. Ὑπῆρξαν ὅμως ὀξὺτες στὸ παρελθόν καὶ ἡ κυβέρνησις τὶς ἀντιμετώπισε ἐρήμην καὶ αὐτῆς τῆς Βουλῆς – ἡ... ἐνημέρωσις ἀκολουθοῦσε, ὅπως ξαναεἶπαμε.

Ὁ κ. Κ. Καραμανλῆς λέει ὅτι «καθ' ὅλας τὰς ἐνδείξεις τὰ προβλήματα αὐτὰ θά μποῦν στὴν ἀποφασιστικὴ τους φάση κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ προσεχοῦς ἔτους». Ποιές ἐνδείξεις; Ὅταν ἀπομονώνονται Κυπριακὸ καὶ ἐλληνοτουρκικὰ ἀπὸ τὰ ἐλληνοαμερικανικὰ προβλήματα καὶ τὸ ΝΑΤΟ, ὅταν ὑπάρχει αὐτὴ ἡ τριχοῦς «πορεία» τῆς κυβέρνησης Καραμανλῆ, γιατί νὰ δεχτεῖ κανεὶς τὴν προσηγγὴ στίς κάλπες «προκειμένου νὰ ἀντιμετωπισθῇ ἐξαιρετικῆς σημασίας ἐθνικὸν θέμα» (ἀρθρ. 41) πού... προβλέπεται (προβλέπονται δηλαδή) γιὰ ἀρκετοὺς μῆνες μετὰ;

Ἀλλὰ ὁ κ. Καραμανλῆς λέει καὶ κάτι ἄλλο: «(...) εἶναι ἐπικίνδυνον νὰ ἐμπλακῇ ὁ χειρισμὸς τῶν προβλημάτων αὐτῶν στὴ δίνῃ μιᾶς παρατεταμένης προεκλογικῆς περιόδου, ὅπως μοιραίως θά εἶναι ὁλόκληρη ἡ περίοδος τοῦ 1978. Οἱ κομματικοὶ ἀνταγωνισμοὶ καὶ οἱ ὀξὺτες, πού μοιραίως συνοδεύουν μιὰ παρατεταμένη ἐκλογικὴ ἀναμέτρηση, θά ἐδυσχεραίνουν τοὺς ἥρεμους καὶ σταθεροὺς χειρισμούς πού ἀπαιτοῦν προβλήματα αὐτῆς τῆς μορφῆς καὶ ἐκτάσεως». Καὶ ὁ κ. Κ. Τσάτσος συμφωνεῖ ὅτι «θὰ ἦταν βαρεὶά ἢ εὐθύνῃ ὅλων μας, ἂν ἀφήναμε νὰ συμπέσουν οἱ ἐξελίξεις αὐτές μὲ τὴν ἀναπόφευκτη ἀναταραχὴ

καὶ τοὺς περισπασμούς μιᾶς παρατεταμένης προεκλογικῆς περιόδου».

Εἶναι ὅμως, ἔτσι;

● Γιατί θὰ ἦταν «παρατεταμένη ἐκλογικὴ περίοδος», ἂν ἡ κυβέρνησις πρὶν ἓνα μῆνα ξεκαθάριζε ΕΠΙΣΗΜΑ τὴ θέση της ὅτι οἱ ἐκλογές θά γίνουν κανονικὰ τὸ Νοέμβριον τοῦ 1978;

● Γιατί ἀποκλείεται νὰ ὑπάρξει κάποιο γεγονός μέχρι τὸν ἐρχόμενο Νοέμβριον – καὶ γιατί «ὀξὺτες» δὲν θά ὑπάρξουν καὶ σ' αὐτὴ τὴν ἐκλογικὴ περίοδο (ἀφοῦ εἶναι «ἀναπόφευκτες» καὶ «μοιραίες») μὲ ἐνδεχόμενες συνέπειες κατὰ τὸ 1978; Ὁ κ. Κ. Τσάτσος «εὐχεται καὶ πιστεύει» ὅτι μπορεῖ αὐτές οἱ ἐκλογές «νὰ σταθοῦν στὸ ὕψος τῶν πρώτων» καὶ ἀκόμα νὰ ὑπάρξει «κλίμα ἥπιον» καὶ «ἡ ὀφειλομένη μετριοπάθεια». Γιατί ὅλα αὐτὰ δὲν θά ὑπῆρχαν τὸ Νοέμβριον τοῦ 1978;

Εὐλογα λοιπὸν γεννιέται τὸ ἐρώτημα: Τί κρύβουν αὐτές οἱ αἰφνιδιαστικῆς ἐκλογές, ὅχι μόνον γιὰ τὰ γενικὰ ἐσωτερικὰ προβλήματα, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὰ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ πού ὁ πρωθυπουργὸς μνημονεύει;

Ἐδῶ, ἂς ἀνοίξουμε μιὰ παρένθεση: Τὸ Φεβρουάριον τοῦ 1956 ὁ σημερινὸς πρωθυπουργὸς ἀνέθηκε γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἐξουσία καὶ μὲ μᾶλλον ἀνορθόδοξον τρόπο. Ὅχι μόνον γιὰ τὴν ἐκλογὴν του, παρὰ τὸν ὀρισμὸ ἄλλου διαδόχου ἀπὸ τὸν Παπάγο, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἐκλογὴν του ἀπὸ τὸ λαό: πού ψήφισε «Κέντρο» («Δημοκρατικὴ Ἐνωση» 48,15%) καὶ εἶδε – χάρις στὸ ἐκλογικὸ σύστημα – τὴν ΕΡΕ στὴν ἐξουσία μὲ... 47,38%! Εἴκοσι ἐπτὰ μῆνες μετὰ (11.5.58) ὁ Κ. Καραμανλῆς προκήρυξε ἐκλογές ὕστερα ἀπὸ μιὰ «οἰκογενειακὴ ἐξέγερση» (κατὰ τὸ χαρακτηρισμὸ τοῦ Ζάν Μεϊνῶ) ὁμάδας βουλευτῶν τῆς ΕΡΕ μὲ ἐπικεφαλῆς τοὺς δυὸ ἀπὸ τοὺς τρεῖς σημερινούς «μεγάλους» τοῦ κόμματος: τὸν κ. Γ. Ράλλη καὶ τὸν κ. Π. Παπαληγούρα. Καὶ τίς ξανακέρδισε. Ἦταν μιὰ «πρόσφατη λαϊκὴ ἐντολὴ» πού τοῦ ἔδινε «συνεπῶς ἠῤῥημένο κύρος». Ἐννέα μῆνες μετὰ ὁ κ. Καραμανλῆς πῆγε στὴ Ζυρίχη νὰ συναντήσῃ τὸν τούρκικον πρωθυπουργὸ Μεντερές καὶ τὸν ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν Ζορλού. Θέμα: τὸ Κυπριακὸ, φυσικά.

«Θὰ εἶναι σημαντικὲς οἱ συνομιλίαι σας, κύριε πρόεδρε;» τὸν ρώτησαν οἱ δημοσιογράφοι στὸ ἀεροδρόμιον.

«Διεπιστώθη, ἤδη, ἀπλῶς κάποια καλὴ θέλησις», ἀπάντησε ὁ κ. Καραμανλῆς, ἐνῶ ὁ κ. Ἀβέρωφ, ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν τότε (πού συνόδευε τὸν πρωθυπουργὸ) ἔσπευσε νὰ συμπληρώσῃ τὰ ἐξῆς... ἀποκαλυπτικά: «Δέν εἶμαι ἀπαισιόδοξος, οὔτε αισιόδοξος... Πέντε μέρες μετὰ, ἀνακοινώνονταν οἱ γνωστές «συμφωνίες τῆς Ζυρίχης» – ἦταν «ἡ εὐτυχέστερη μέρα τῆς ζωῆς» τοῦ κ. Καραμανλῆ. Λησμονήσαμε μιὰ λεπτομέρεια: οἱ ἐκλογές τοῦ 58... κατέβασαν σέ 41,12% τὴν ἐκλογικὴ δύναμιν τῆς ΕΡΕ (ἄσχετα ἂν χάρις στὸ σύστημα τῆς... ἀνέβασαν τίς ἔδρες).

Έτσι, με τό 60% τού ελληνικού λαού αντίθετο πήγε στη Ζυρίχη ό κ. Καραμανλής, τότε...

Κλείνει ή παρένθεση.

Απορία: τί είδους αναδάπτιση θά είναι ή τωρινή, άν π.χ. ή Ν.Δ. πέσει στο 44% – ποσοστό πού τίς άρκει νά σχηματίσει κυβέρνηση; Καί ποιά αντιμετώπιση ετοιμάζεται γιά τά προβλήματα αυτά, ώστε νά απαιτούνται ήρεμοι καί σταθεροί χειρισμοί; (Τό έρώτημα φαίνεται... περιεργο ίσως. Αλλά ή τριετία πού πέρασε είναι τόσο πρόσφατη...) Μέ δυό λόγια: τί άραγε ετοιμάζεται γιά τό Κυπριακό, τά έλληνοτουρκικά, τό ΝΑΤΟ, τά έλληνοαμερικανικά; Τί μάς επιφυλάσσει τό '78;

Αλλη μία παρένθεση:

Τίς παραμονές των συμφωνιών της Ζυρίχης ό γνωστός... φίλος μας Σάυρους Σουλτομπέργκερ γράφει στο ήμερολόγιό του: «Πήγα νά ιδώ τόν Μιχάλη Μελά, πρεσβευτή της Έλλάδος στο ΝΑΤΟ. Όταν είχε πάει στην Αθήνα γιά νά εκθέσει τά πράγματα, την περασμένη έβδομάδα, έπίστευε ότι οι πιθανότητες ήσαν τρεις πρός δύο νά εγκαταλείψει ή Έλλάς τό ΝΑΤΟ εξ αιτίας τού Κυπριακού. Ο Καραμανλής εύρίσκειτο στά πρόθυρα της παραιτήσεως. Αν φύγη είναι βέβαιον ότι θά ανέλθι στην έξουσία κυβέρνησις άριστερίζουσα – ελεγχόμενη από τούς κομμουνιστάς – καί θά ψηφίση υπέρ της άποχωρήσεως της Έλλάδος από την συμμαχία».

Λίγο άργότερα (6 - 7 Οκτωβρίου) σημειώνει:

«Πέρασα από την πρεσβεία καί είπα σχετικώς στον άνθρωπό μας της CIA (...) Μου είπαν ότι επρόκειτο νά έρθει κάποιος από την Ουάσιγκτον (...) Ο C., πού είναι άρμόδιος γιά τίς ελληνικές, τουρκικές καί κυπριακές υποθέσεις στη CIA καί επέστρεψε στην Ουάσιγκτον από την Έλλάδα καί την Τουρκία. Ηρθε καί τόν συνέστησα στον Μελά. Εξήγησα (...) ότι δέν είχα καμιά απολύτως σχέση μέ την CIA καί έφυγα αφήνοντάς τους μόνους...»

Στίς ελάχιστες μέρες πού ακολούθησαν από την εφαρμογή στην πράξη των συμφωνιών της Ζυρίχης, ή «Ουάσιγκτον Πόστ» έγραψε:

«Έγινε παρασκηνιακή υπόδειξις στην Αθήνα ότι άν ή Έλλάς δέν συμφωνήση γιά τή λύση τού Κυπριακού, τότε θά άφεθί έλεύθερη ή Τουρκία νά τό λύση αυτή.»

Καί τότε «άνήκαμε στη Δύση». Μόνο πού μερικά πράγματα λέγονταν πιά ώμά – από τούς Αμερικανούς δηλαδή...

Κλείνει κι αυτή ή παρένθεση.

Ας αφήσουμε όμως όλες αυτές τίς επιφυλάξεις κατά μέρος κι άς δούμε τί ΑΛΛΟ μπορούσε νά γίνει σήμερα άν υπήρχαν πραγματικά «έξαιρετικής σημασίας έθνικά θέματα» πού απαιτούσαν άμεση αντιμετώπιση. Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας μπορούσε:

1. Νά συγκαλέσει τό Συμβούλιο της Δημοκρατίας, έφ' όσον υπάρχει «κατά την κρίσιν του σοβαρά έθνική περίστασις». (Άρθρο 34, παρ. 1)

2. Νά «διαλύση την Βουλήν μετά γνώμην τού Συμβουλίου της Δημοκρατίας, εάν αυτή εύρίσκεται έν προφανεί δυσαρμονία πρός τό λαϊκόν αίσθημα». (Άρθρο 41)

3. Νά προκηρύξει «διά διατάγματος την διεξαγωγήν δημοψηφίσματος επί κρίσιμων έθνικών θεμάτων». (Άρθρο 44)

● Καί γιά την πρώτη περίπτωση καί γιά την τελευταία, «κατ' έξαιρεσιν» ΔΕΝ χρειάζεται προσυπογραφή «του άρμόδιου ύπουργού». (Άρθρο 35).

Αλλά, ό κ. Τσάτσος:

● Ούτε δυσαρμονία Βουλής (κυβέρνησης) καί λαϊκού αίσθήματος διαπίστωσε – μολοντί τό τόνιζε συνεχώς ή αντιπολίτευση.

● Ούτε τό Συμβούλιο της Δημοκρατίας συγκάλεσε.

● Ούτε δημοψήφισμα έκανε, άν καί γιά ένα από τά θέματα πού υποτίθεται γίνονται οι τωρινές εκλογές (τό θέμα της ΕΟΚ) ΖΗΤΗΘΗΚΕ ή διεξαγωγή δημοψηφίσματος από τό ΠΑΣΟΚ

καί είναι ή δόξ πού ακολουθήθηκε καί σ' άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Κι όμως, ό κ. Κ. Τσάτσος «είναι ρυθμιστής τού Πολιτεύματος» (Άρθρο 30) καί όπως ό ΙΔΙΟΣ λέει στην εισηγητική έκθεση (ήταν πρόεδρος τότε της Συνταγματικής Επιτροπής) ό Πρόεδρος της Δημοκρατίας «δέν έγγυάται απλώς, αλλά ΡΥΘΜΙΖΕΙ την λειτουργίαν τού πολιτεύματος». (Η ύπογραμμισή δική μας).

Ακόμα, ό Πρόεδρος της Δημοκρατίας:

● «Έκπροσωπεί διεθνώς τό κράτος, κηρύττει πόλεμον, συνομολογεί συνθήκας ειρήνης, συμμαχίας, οικονομικής συνεργασίας καί συμμετοχής εις διεθνείς οργανισμούς». (Άρθρο 36).

● «Είς έκτάκτους περιστάσεις δύναται νά συγκαλή παρ' αυτό τού Υπουργικόν Συμβούλιον υπό την προεδρίαν του» (Άρθρο 39)

● «Δύναιται νά παύση την Κυβέρνησιν αφού άκούση την γνώμην τού Συμβουλίου της Δημοκρατίας». (Άρθρο 38)

● «Δύναιται (...) νά αναπέμψι εις την Βουλήν ψηφισθέν υπ' αυτής νομοσχέδιον εκθέτων καί τούς λόγους της μή κυρώσεως». (Άρθρο 42)

● «Είς έκτάκτους περιπτώσεις έξαιρετικώς έπειγούσης καί άπροβλέπτου ανάγκης, προτάσει τού Υπουργικου Συμβουλίου δύναται νά εκδίδη πράξεις νομοθετικού περιεχομένου» καί «εις όλως έξαιρετικής περιπτώσεις νά άπευθύνι διαγγέλματα». (Άρθρο 44)

● «(...) Δύναιται (...) έν περιπτώσει σοβαράς διαταραχής ή εκδήλου άπειλής κατά της δημοσίας τάξεως καί ασφάλειας τού κράτους εξ έσωτερικών κινδύνων διά προεδρικού διατάγματος προσυπογραφομένου υπό τού πρωθυπουργού» νά άναστέλλει όρισμένα άρθρα τού Συντάγματος. (Άρθρο 48)

ΟΛΕΣ αυτές οι προεδρικές έξουσίες, χαρακτηρίστηκαν από την αντιπολίτευση – όταν συζητιόταν τό Σύνταγμα – υπερεξουσίες ή ήταν τό γεγονός αυτό μία από τίς βασικές αιτίες της άποχώρησής της από τή Βουλή. Τίς παραθέτουμε, γιά νά ξαναθυμίσουμε ΠΟΙΕΣ είναι οι έξουσίες ενός Προέδρου.

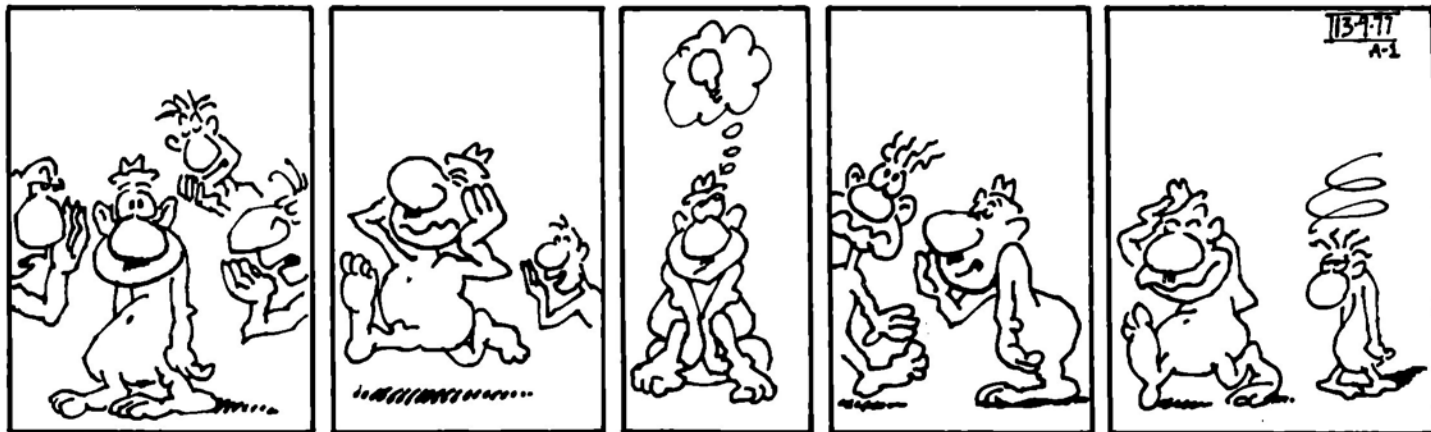
Βέβαια, ό κ. Κ. Τσάτσος (δυό χρόνια τώρα) δέν άπασχόλησε την κοινή γνώμη μέ την εκμετάλλευση των προεδρικών υπερεξουσιών – κάθε άλλο. Αν δέν κάνουμε λάθος, ή μόνη έκπροσώπηση της χώρας (καί τό μόνο ταξίδι του στο έξωτερικό) έγινε στην κηδεία τού Μακάριου. Κι ίσως έπειδή ήταν τό πρώτο, κάποιοι λησμόνησαν την ύποδοχή πού επιβάλλεται σέ τέτοιες περιπτώσεις στην έπιστροφή!...

● Πόσον καιρό, όμως, θά παραμείνει πρόεδρος ό κ. Κ. Τσάτσος; Τό Σύνταγμα προβλέπει 5 χρόνια, αλλά πολλοί πιστεύουν ότι μέσα στο '78 ό «άνανεωμένος» από τή «λαϊκή ψήφο» πρωθυπουργός θά κάνει τό άλμα πρός την προεδρία.

Καί τότε, όταν ό κ. Καραμανλής θελήσει νά άσκήσει τίς υπερεξουσίες πού τό Σύνταγμα τού δίνει, θά προκύψει ένα πολιτικό (όχι συνταγματικό) θέμα: από τό «πάγωμα» των έξουσιών τού κ. Κ. Τσάτσου θά περάσουμε στην υπερθέρμανση τού νέου προέδρου...

Τό ρεπορτάζ αυτό στάθηκε περισσότερο λεπτομερειακό καί φλύαρο από όσο ίσως θάπρεπε, έπαναλαμβάνοντας γνωστά πράγματα. Έφταιγε τό κλίμα, οι «ψυχολογικές προϋποθέσεις» πού έλεγε ό πρωθυπουργός τό '75. Αν είναι άπλά εκνευριστικό όταν σκοντάψεις κάπου νά σοϋ λένε «στραβομάρα!», γίνεται κάτι περισσότερο όταν στο λείι αυτός πού σ' έσπρωξε...

Καί τελικά φαίνεται ότι οι Αμερικανοί έχουν πάντα δίκιο: τό λένε από τό 1974, στην πρώτη τους σφυγμομέτρηση γιά τά μεταχουντικά ελληνικά πολιτικά πράγματα: «τό ίδιο παλιό κρασί, από τίς ίδιες παλιές μπουκάλες!»

ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ

ΤΑ ΑΠΟΡΡΙΜΜΑΤΑ

«'Ο λαός έκαμε τήν έκλογήν του (...) 'Εκατοντάδες χιλιάδες 'Ελλήνων καί 'Ελληνίδων πολιτών – ίσως εκατομμύρια ψηφοφόρων – περιμένουν νά πληροφορηθούν τήν απόφασιν του κ. Σ. Στεφανοπούλου. "Αν ήκουον «όχι» θά επικραίνοντο βαθύτατα. Μέ τό «ναί» διά τό όποϊον είναι θέβαιοι, θά αποδυθούν εις ένα από τούς ώραιότερους καί άγνότερους πολιτικούς άγώνες».

'Ο κυριακάτικος «'Ελεύθερος Κόσμος» ήταν σαφής, ειλικρινής («δέν θά ψηφίσωμεν τόν κ. Καραμανλήν») καί συγκινητικός. Μόνο πού τό «ΑΝΤΙ» δέν προλαβαίνει (τεχνικοί λόγοι – πιστέψτε μας) νά καλύψει δημοσιογραφικά τήν άφιξη του κ. Στέφανου, πού «ή άνθρωποθάλασσα τής εθνικόφρονος παρατάξεως τόν έχει ήδη εκλέξει σιωπηρώς άρχηγόν της»... Θά πεί άραγε τό «ναί», ή μήπως... Δυστυχώς δέν τό γνωρίζουμε. Πάντως έσεις όλοι πού διαβάζετε τό «ΑΝΤΙ» θά τό έχετε, ήδη, πληροφορηθεί από τόν έλληνικό καί ξένο τύπο τής Τετάρτης. 'Η άγωνία των έξι εκατομμυρίων ψηφοφόρων (δυστυχώς μόνο τόσοι είμαστε) θάχει τότε λήξει. 'Υπομονή...

ΣΣ: 'Η «δημοσία συζήτησις διά τά άπορρίμματα», θά γίνει τήν Πέμπτη, όπως μάς πληροφορεί ό «Ε.Κ.» τής ίδιας μέρας (τελευταία σελίδα, τρίτη στήλη από άριστερά – ή μάλλον πέμπτη στήλη από δεξιά – χαμηλά).

ΚΑΙ Σ' ΑΝΩΤΕΡΑ!

Πρίν έφτά περίπου μήνες τό «ΑΝΤΙ» (Τ. 62, Γ. Τσαλακού, «Τί συμβαίνει στό ύπουργείο 'Εξωτερικών τής Κύπρου;») κατάγγελλε πώς οτό κυπριακό ύπουργείο 'Εξωτερικών εξακολουθούσαν νά ύπηρετούν άνθρωποι πού «πρόσφεραν τίς ύπηρεσίες τους καί συνεργάστηκαν» μέ τό χουντικό καθεστώς τής 15ης 'Ιούλη καί τήν «κυβέρνηση» του Σάμφων...

Φαίνεται όμως αύτοί οι άνθρωποι είναι κάτι περισσότερο από χρήσιμοι στήν «ύπηρεσία» γιά τήν... καλύτερη προώθηση τής αδέσμευτης πολιτικής τής Κύπρου, αφού όλοι σχεδόν «άρίστευσαν» στίς τελευταίες εξετάσεις καί πήραν προαγωγή! Καί σ' ανώτερα...

ΟΛΑ ΘΑ ΡΥΘΜΙΣΤΟΥΝ

Δέν τίθεται θέμα Σώφλυ... Ούτε άμφισβητείται τό καθεστώς των θάσεων... Θά τά ξαναπούμε άλλωστε μετά τίς εκλογές...

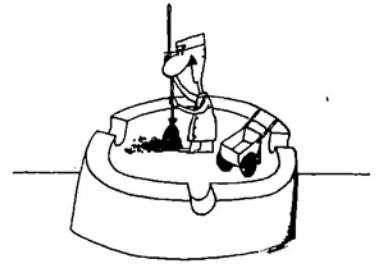
Αύτά περίπου δηλώνουν οι ύπεύθυνοι κυβερνητικοί κύκλοι στήν Ουάσιγκτον. Καταδεικνύεται έτσι πόσο οι φίλοι μας ύπολογίζουν τίς έλληνικές διαμαρτυρίες καί αντιδράσεις καί πόσο είναι σίγουροι γιά τό εκλογικό αποτέλεσμα. 'Ο κ. Καραμανλής έχει ύποσχεθεί νά επιλύει τά άναφυόμενα προβλήματα σύμφωνα μέ τό δόγμα «άνήκομεν εις τήν Δύσιν» καί νά συμφωνεί στίς επιθυμίες καί τά αιτήματα τής φίλης ύπερατλαντικής δυνάμεως... 'Ο άξιότιμος κ. Σώφλυ θά έλθει. έμεις στό ΝΑΤΟ θά επανέλθωμεν, οι θάσεις δέν θά μετακινήθούν – καί άλλα πολλά θά συμβούν – αφού, μέ τό καλό, ό κ. Καραμανλής επανέλθει δριμύτερος στίς 21 του Νοέμβρη.

ΣΥΜΜΑΧΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Παραμονές εκλογών γιά τήν αναμέτρηση μέ τή Δεξιά. Οι δημοκρατικές πολιτικές δυνάμεις αποφάσισαν γιά τό καλό του τόπου νά κατέβουν αύτοτελώς στίς εκλογές. Πάει καλά. Κάτι περισσότερο θά ξέρουν από μάς. Χωρίς νά έχουμε τήν επιθυμία νά άπορρίπτουμε τόσο «άπλουστευτικά» τίς πολιτικές τους επιλογές καί τίς αποφάσεις – δέν μπορούμε όμως νά μήν ύπογραμμίσουμε τό στύλ των μεταξύ τους «συζητήσεων». Πρόκειται θέβαια γιά συζητήσεις μεταξύ πολιτικών φορέων καί προσώπων πού μέ κάποιο τρόπο συνδέονται από τήν πολύ γενική άρχή τής υπεράσπισης των δημοκρατικών κανόνων. Αύτή ή άρχή καί στό παρελθόν τούς συνέδεσε καί στό μέλλον θά τούς συντάξει στίς ίδιες επάλξεις.

"Όμως τό στύλ στίς διενέξεις ΕΔΗΚ – ΠΑΣΟΚ καί στίς συζητήσεις ΚΚΕσ – ΕΔΑ ανανέωσε τήν πολιτική γλώσσα σέ έμπάθεια. 'Ιδιαίτερα ή απάντηση-δήλωση τής ΕΔΑ στήν περίφημη συνέντευξη του Κ. Φιλίνη αποτέλεσε μνημείο ύφους στή συμμαχική γλώσσα. 'Ο τόνος καί οι χαρακτηρισμοί σταθμίζουν τόν πολιτικό καί θεωρητικό προβληματισμό των ήμερών μας.

ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ ΚΑΙ Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ

ΤΙ ΘΑ ΚΑΝΕΙ ή (ευρύτερη) 'Αριστερά στίς εκλογές του Νοέμβρη;

● Ένα κόμμα μή κομμουνιστικό (άλλα «τοποθετημένο» στην «αριστερά της 'Αριστεράς» από τα πιά... αρμόδια χείλη - του πρωθυπουργού), τό ΠΑΣΟΚ, θά παλαίψει (μέ μεγάλες πιθανότητες επιτυχίας) γιά τή θέση τής αξιωματικής αντιπολίτευσης.

● Η «Ένωμένη 'Αριστερά» του 1974, κομμένη στά δύο (από τή μιά τό ΚΚΕ μόνο του, από τήν άλλη τό ΚΚΕ έσ., ή ΕΔΑ καί οί τρεις νέοι έταίροι - αν όλα πάνε καλά μέχρι τέλους) διεκδικούν μιά «εμπρόσωπη παρουσία» στην καινούργια Βουλή. Τό πείραμα του '74 ήταν οδυνηρό, καί γιά τό μικρό ποσοστό ψήφων (464.787 ή 9,47% - τό μικρότερο ποσοστό πού πήρε ή 'Αριστερά μετά τόν πόλεμο!) καί γιά τίς σχέσεις των δύο ΚΚ.

ΣΤΟΝ κατάλογο πού ακολουθεί παρουσιάζουμε τήν εκλογική δύναμη αυτής τής ευρύτερης 'Αριστεράς, όπως φάνηκε τό 1974, μέ τούς σταυρούς προτιμήσεως πού κάθε βουλευτής πήρε - μαζί μέ τά στοιχεία του (ήλικία, επαγγελμα) καί τήν περιφέρεια πού δηήκε. Οί ίδιοι άνθρωποι θά διεκδικήσουν καί φέτος (μ' ελάχιστες, ίσως, εξαιρέσεις ή μετακινήσεις) τήν ψήφο τής προοδευτικής παράταξης.

ΠΑΣΟΚ: Α' 'Αθηνών: **Ι. 'Αλευράς**, 68 χρονών, συνταξιούχος τραπεζίκος, 16.314 σταυροί. **Ι. Κουτσόγρας**, 73, συνταξιούχος δικηγόρος, 15.737. Β' 'Αθηνών: **Ι. Χαλαμπόπουλος**, 58, στρατιωτικός έ.ά. 15.627. **Απ. Κακλαμάνης**, 41, δικηγόρος, 14.483. **Σύλδα 'Ακρίτα**, 11.656. Α' Πειραιώς: **Ι. Παπασπύρου**, 55, οικονομολόγος, 6.743. Αιτωλοακαρνανία: **Γ. Δ. Παπαδημητρίου**, 61, δημ. υπάλληλος, 5.674. **Αχαΐα: Ν. Βγενόπουλος**, 51, γιατρός, 9.598. **Αγ. Κουτσόγιωργας**, 55, δικηγόρος, 8.485. **Ηλεία: Ι. Σκουλαρίκης**, 42, δικηγόρος, 4.917. Κέρκυρα: **Σπ. Ράλλης**, 47, γιατρός. (ΣΣ: πήρε 24.329 ψήφους ή 50,3% σαν κοινός υποψήφιος τής αντιπολίτευσης, μετά τήν παραίτηση του Σπ. Θεοτόκη (Ν.Δ.) 'Ο υποψήφιος τής Ν.Δ.

(Ν. Κόλλιας) πήρε 20.484 ή 42,42% καί οί ανεξάρτητοι, 3.472 ή 7,19%). Λάρισα: **Ι. Φλώρος**, 52, γιατρός, 6.516. Σέρρες: **Β. 'Ιντζές**, 48, μηχανολόγος - ηλεκτρολόγος, 8.551 (επαναληπτική εκλογή). **Ηράκλειο: Γ. Ψαράκης**, 51, γεωργοκτηματίας, 5.666.

● 'Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ **'Ανδρέας Παπανδρέου**, 58 χρονών, εκλέχτηκε στην Α' Θεσσαλονίκης, μέ 22.505 ψήφους.

ΚΚΕ: Α' 'Αθηνών: **Γρ. Φαράκος**, 54, μηχανολόγος - ηλεκτρολόγος, 18.215. Β' 'Αθηνών: **Χαρίλαος Φλωράκης**, 63, Α' Γραμματέας τής Κ.Ε., 42.973. **Κ. Κάππος**, 40, λογιστής, 16.295. Β' Πειραιώς: **Δ. Γόντικας**, 30, ηλεκτρολόγος, 12.619. Α' Θεσσαλονίκης: **Μίνα Γιάννου**, 17.407.

ΚΚΕ 'Εσωτερικού: Β' 'Αθηνών **Χαράλαμπος Δρακόπουλος**, 60, γραμματέας τής Κ.Ε., **Α. Κύρκος**, 53, δημοσιογράφος, 17.436.

ΕΔΑ: Α' 'Αθηνών: **'Ηλίας 'Ηλιού**, 73, συνταξιούχος δικηγόρος.

ΘΑ πρέπει ίσως εδώ νά αναφερθούν καί οί τρεις βουλευτές του «Κόμματος Σοσιαλιστικής Πρωτοβουλίας», του μόνο από τούς άλλους τρεις έταίρους τής συμμαχίας «των 5» πού είχε εκπροσώπηση στη Βουλή πού τερματίζει τίς εργασίες τής στίς 20 τρ. Καί οί τρεις εκλέχτηκαν μέ τήν ΕΔΗΚ καί προέρχονται από τήν «Κίνηση Νέων Πολιτικών Δυνάμεων»:

● **Γ. 'Αλ. Μαγκάκης**, 55, του Κ.Σ.Π., 39.699 (Β' 'Αθηνών), **Χ. Πρωτοπαπής**, 58, δικηγόρος, 10.178, καί **Δ. Τσάτσος**, 44, καθηγητής Πανεπιστημίου, 10.383 (κι οί δύο στή Α' 'Αθηνών).

ΟΠΩΣ φαίνεται, ή παραδοσιακή 'Αριστερά δέν έβγαλε παρά ένα μόνο

Τά στοιχεία είναι παρμένα από τό διδύλο των Χ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ, Η. ΚΑΡΑ «'Οδηγός 'Εκλογών απ' τό 1961» (κύριος τίτλος: «ΕΛΑΒΟΝ...»), πού κυκλοφορεί αυτές τίς μέρες από τίς «ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΕΡΓΟΣ».

βουλευτή (**Μ. Γιάννου**) στην έπαρχία (Θεσσαλονίκη), δύο στην Α' 'Αθηνών (**'Ηλιού, Φαράκος**), ένα στή Β' Πειραιώς (**Γόντικας**) καί τέσσερις (**Φλωράκης, Δρακόπουλος, Κύρκος, Κάππος**) στή Β' 'Αθηνών.

ΑΝΤΙΘΕΤΑ ή πλειοψηφία του ΠΑΣΟΚ (9) δηήκαν στην έπαρχία, 4 στην 'Αθήνα (Δύο Α' καί δύο Β') κι ένας στον Πειραιά.

● Χαρακτηριστικό: οί βουλευτές του ΚΚΕ (πλήν τής **Μ. Γιάννου**), κι ό **Χ. Δρακόπουλος** έβγαλαν γιά πρώτη φορά υποψηφιότητα τό 1964. 'Από τό ΠΑΣΟΚ, 8 εκλέγονται γιά πρώτη φορά (**'Ακρίτα, Κακλαμάνης, Βγενόπουλος, Κουτσόγιωργας, Φλώρος, Ψαράκης, Σκουλαρίκης, Ράλλης**).

ΠΙΟ κάτω δημοσιεύουμε (κλείνοντας αυτή τή συνοπτική εικόνα τής δύναμης τής ευρύτερης 'Αριστεράς στίς εκλογές του '74) τά αποτελέσματα των εκλογών του 1974, του 1964, του 1963, καί του 1961, στίς 12 εκλογικές περιφέρειες πού δηήκαν οί παραπάνω 23 συνολικά βουλευτές. Στους πίνακες των εκλογικών αποτελεσμάτων στην πρώτη σειρά μέ τίτλο Ν.Δ./Ε.Ρ.Ε. δίνουμε τά αποτελέσματα τής Ν.Δ. τό 1974, του συνασπισμού Ε.Ρ.Ε.-Κ.Π. τό 1964 καί τής ΕΡΕ τό 1963 καί τό 1961. Στη δεύτερη, μέ τίτλο Ε.Κ.-Ν.Δ./Ε.Κ. τά αποτελέσματα τής Ε.Κ.-Ν.Δ. τό 1974, τής Ε.Κ. τό 1964 καί τό 1963, καί του συνασπισμού Ε.Κ.-Κ.Π. τό 1961. Στην τρίτη σειρά μέ τίτλο Ε.Α./Ε.Δ.Α. τά αποτελέσματα τής Ε.Α. τό 1974, τής Ε.Δ.Α. τό 1964 καί τό 1963, καί του Π.Α.Μ.Ε. τό 1961. Δέν δημοσιεύουμε τά ποσοστά:

● τής ΕΔΕ (1974: 4.721 ψήφοι ή 1,21%)

● του Κόμματος Προοδευτικών (1963: 11.989 ή 3,66%)

● των ανεξάρτητων (1974: 908 ή 0,23%. 1964: 346 ή 0,11%. 1963: 644 ή 0,20%. 1961: 504 ή 0,15%).

ΤΑ αποτελέσματα:

Α' ΑΘΗΝΩΝ

Β' ΑΘΗΝΩΝ

Α' ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Β' ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Α' ΑΘΗΝΩΝ

	Έκλογές 1974		Έκλογές 1964		Έκλογές 1963		Έκλογές 1961	
	Ψήφοι	%	Ψήφοι	%	Ψήφοι	%	Ψήφοι	%
Ν.Δ./Ε.Ρ.Ε.	210.085	54,02	117.958	36,81	124.245	38,01	136.165	41,60
Ε.Κ. - Ν.Δ./Ε.Κ.	78.208	20,11	147.677	46,08	128.955	39,45	114.446	35,00
Π.Α.Σ.Ο.Κ.	45.432	11,68	-	-	-	-	-	-
Ε.Α./Ε.Δ.Α.	49.528	12,73	54.431	16,98	61.030	18,67	75.766	23,17

Β' ΑΘΗΝΩΝ

Ν.Δ./Ε.Ρ.Ε.	215.216	46,58	91.296	26,91	101.502	29,65	115.275	35,41
Ε.Κ. - Ν.Δ./Ε.Κ.	98.309	21,27	163.992	48,35	138.373	40,42	105.799	32,49
Π.Α.Σ.Ο.Κ.	60.850	13,17	-	-	-	-	-	-
Ε.Α./Ε.Δ.Α.	82.336	17,82	83.584	24,64	93.719	27,37	104.088	31,90

Α' ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Ν.Δ./Ε.Ρ.Ε.	79.582	54,29	43.751	35,30	49.015	38,98	56.564	44,97
Ε.Κ. - Ν.Δ./Ε.Κ.	28.614	19,52	59.531	48,04	46.089	36,65	39.900	31,72
Π.Α.Σ.Ο.Κ.	18.907	12,90	-	-	-	-	-	-
Ε.Α./Ε.Δ.Α.	17.981	12,26	20.498	16,54	23.741	18,88	29.150	23,10

Β' ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Ν.Δ./Ε.Ρ.Ε.	53.831	39,64	17.811	17,19	22.105	21,21	26.858	27,65
Ε.Κ. - Ν.Δ./Ε.Κ.	32.728	24,10	50.398	48,64	40.907	39,25	26.882	27,68
Π.Α.Σ.Ο.Κ.	16.813	12,38	-	-	-	-	-	-
Ε.Α./Ε.Δ.Α.	31.433	23,14	35.052	33,83	39.020	37,44	43.226	44,51

ΑΙΤΩΛ/ΝΙΑΣ

Ν.Δ./Ε.Ρ.Ε.	80.290	59,88	49.274	37,38	57.688	42,81	73.079	56,26
Ε.Κ. - Ν.Δ./Ε.Κ.	20.817	15,52	69.870	53,00	60.475	44,88	36.101	27,72
Π.Α.Σ.Ο.Κ.	21.231	15,83	-	-	-	-	-	-
Ε.Α./Ε.Δ.Α.	9.424	7,02	12.668	9,61	14.427	10,70	13.279	10,26

ΑΧΑΪΑΣ

Ν.Δ./Ε.Ρ.Ε.	71.979	52,01	44.025	32,64	50.180	36,37	62.675	46,07
Ε.Κ. - Ν.Δ./Ε.Κ.	19.782	14,29	78.016	57,84	68.589	49,71	53.979	39,67
Π.Α.Σ.Ο.Κ.	34.345	24,81	-	-	-	-	-	-
Ε.Α./Ε.Δ.Α.	11.261	8,13	12.820	9,50	13.952	10,11	17.819	13,00

ΗΛΕΙΑΣ

Ν.Δ./Ε.Ρ.Ε.	58.286	53,23	33.597	30,82	38.612	34,27	52.257	48,00
Ε.Κ. - Ν.Δ./Ε.Κ.	30.457	27,81	75.392	69,17	63.265	56,15	50.162	46,08
Π.Α.Σ.Ο.Κ.	16.184	14,78	-	-	-	-	-	-
Ε.Α./Ε.Δ.Α.	2.857	2,60	-	-	5.767	5,11	6.437	5,91

ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Ν.Δ./Ε.Ρ.Ε.	27.683	48,27	23.539	38,47	28.974	46,71	33.675	53,35
Ε.Κ. - Ν.Δ./Ε.Κ.	10.702	18,66	27.748	45,35	23.020	37,11	16.713	26,47
Π.Α.Σ.Ο.Κ.	12.900	22,49	-	-	-	-	-	-
Ε.Α./Ε.Δ.Α.	5.791	10,09	9.886	16,15	9.280	14,96	9.240	14,63

ΛΑΡΙΣΑΣ

Ν.Δ./Ε.Ρ.Ε.	73.961	53,66	35.614	27,88	46.660	36,13	63.787	51,89
Ε.Κ. - Ν.Δ./Ε.Κ.	28.057	20,35	67.379	52,75	53.988	41,80	37.693	30,62
Π.Α.Σ.Ο.Κ.	18.429	13,37	-	-	-	-	-	-
Ε.Α./Ε.Δ.Α.	16.385	11,88	24.718	19,35	26.175	20,27	21.605	17,55

Α' ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ

Ν.Δ./Ε.Ρ.Ε.	112.301	54,50	55.550	31,36	62.610	35,04	80.540	44,39
Ε.Κ. - Ν.Δ./Ε.Κ.	35.702	17,32	77.641	43,84	61.924	34,65	48.075	26,50
Π.Α.Σ.Ο.Κ.	22.505	10,92	-	-	-	-	-	-
Ε.Α./Ε.Δ.Α.	32.698	15,87	43.850	24,76	49.081	27,46	51.993	28,66

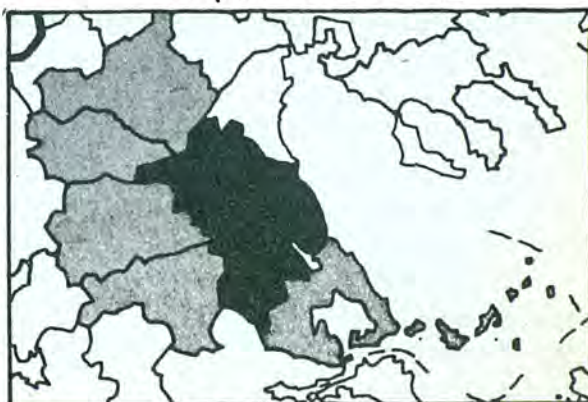
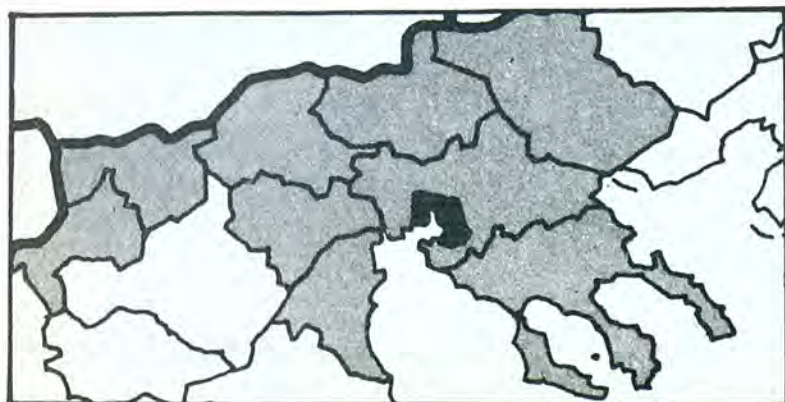
ΣΕΡΡΩΝ

Ν.Δ./Ε.Ρ.Ε.	95.825	66,77	61.379	42,24	67.557	45,88	92.423	62,60
Ε.Κ. - Ν.Δ./Ε.Κ.	19.098	13,30	65.308	44,94	55.202	37,49	40.032	27,11
Π.Α.Σ.Ο.Κ.	17.503	12,19	-	-	-	-	-	-
Ε.Α./Ε.Δ.Α.	10.584	7,37	18.605	12,80	19.272	13,08	15.188	10,20

ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Ν.Δ./Ε.Ρ.Ε.	32.231	26,25	18.366	15,71	27.186	23,41	32.759	29,23
Ε.Κ. - Ν.Δ./Ε.Κ.	47.566	38,74	86.603	74,09	74.145	63,86	63.543	56,69
Π.Α.Σ.Ο.Κ.	34.142	27,80	-	-	-	-	-	-
Ε.Α./Ε.Δ.Α.	8.561	6,97	11.913	10,19	43.302	37,45	14.294	12,70

Νομού ΛΑΡΙΣΗΣ

Ο γραμματέας του ΚΚΕ, Μπάμπης Δρακόπουλος μιλά στο «ΑΝΤΙ».

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΟΝ ΜΠΑΜΠΗ ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟ

«Υπάρχει ένας ρεαλιστικός, δημοκρατικός στόχος για τις προσεχείς εκλογές: να μειωθεί ή δύναμη της δεξιάς κατά τρόπο που από τα πράγματα να οδηγηθούμε σε μία κυβέρνηση πολυκομματική», τονίζει σε συνέντευξή του στο «ΑΝΤΙ» ο γραμματέας της Κ.Ε. του ΚΚΕ έσωτερικού ΜΠΑΜΠΗΣ ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ.

● «Καί γι' αυτό – προσθέτει – τό ΚΚΕ έσ. λέει ότι τά κόμματα πρέπει νά δεσμευτούν απέναντι στό λαό. πώς μετά τίς εκλογές θά συμβάλουν στή διαμόρφωση μιās τέτοιας πολυκομματικής κυβέρνησης που θά στηρίζεται στήν ευρύτερη δημοκρατική πλειοψηφία. (...) Άν όλες οί δυνάμεις τής σημερινής αντιπολίτευσης υίοθετήσουν αυτό τό στόχο, μπορεί οί εκλογές του Νοέμβρη, παρά τά άρνητικά στοιχεία τής πρόωρης προκήρυξης, του αντιδημοκρατικού και καλπονοθευτικού εκλογικού νόμου, νά φέρουν άποτελέσματα που θά βοηθούσαν προς τήν προοπτική μιās δημοκρατικής κυβέρνησης».

● Άνάμεσα στά θέματα που τίγονται στή συνέντευξη είναι και τά έξής:

ΣΤΡΑΤΟΣ: «Πρέπει νά τόν έντάξουμε μέσα στους κοινωνικούς θεσμούς (...) θέλουμε τό στρατό φρουρό των συνόρων και τής δημοκρατίας και όχι παράγοντα άναστολής των κοινωνικών εξέλιξεων (...) Νά δράσει μαζί μας για τήν προώθηση των δημοκρατικών θεσμών (...) όχι νά επέμβει για νά πετύχουμε κοινωνικές εξελίξεις (...) Κι όταν δέν υπάρχουν διακρίσεις στό στρατό μέ βάση τά πολιτικά φρονήματα, γιατί νά μήν μπορεί νά γίνει ένας κομμουνιστής άξιωματικός Άρχηγός Στρατού;»

ΝΑΤΟ: «Είναι μεγάλο πρόβλημα (...) Ή έξοδος μπορεί νά έπιτευχθεί σέ συνδυασμό μέ τό ξεπέρασμα των στρατιωτικών συνασπισμών (...) Είναι στόχος μάξιμουμ – όχι μίνιμουμ».

«ΟΙ ΠΕΝΤΕ»: «Άπό κοινού έπεξεργασία ενός δημοκρατικού δρόμου για τήν άναζήτηση ενός δημοκρατικού σοσιαλισμού. Αυτός δέν συμβιδάζεται όπωσδήποτε μέ τή δικτατορία του προλεταριάτου (...) Ή συμμαχία προϋποθέτει ίσοτιμία ανάμεσα στά κόμματα».

ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΕΚΤΡΟΠΗΣ: «Υπάρχουν στό στρατό πολύ σημαντικές δυνάμεις που είναι είτε χουντικές ή διατηρημένες από τή χούντα. (...) Άπό δώ άκριδώς προκύπτουν οί μεγάλοι κίνδυνοι. (...) Όπως υπάρχει πάντα ό κίνδυνος τής μοναρχίας σέ στιγμές έθνικής κρίσης. (...) Ό στρατός (όχι όλος, αλλά μία σειρά δυνάμεις) άσκει πίεση στις πολιτικές εξελίξεις – άσκησε και στόν Καραμανλή σ' αυτή τήν τριετία. (...) Ό Καραμανλής θά βρέθηκε πολλές φορές στό δίλημμα: “άν πρόκειται νά μέ ρίξουν αυτοί, καλύτερα νά χτυπήσω”!»

ΚΚΕ: «Υπάρχουν κοινά σημεία στα όποια μπορούμε νά στηρίξουμε μία κοινή δράση (...) Μπορεί ν' άρχίσει νά σπάει τό ταμπού των “δύο κομμάτων που δέν μπορούν νά διαλεχθούν” (...) Άλλά όταν μιλάμε για συμμαχίες πρέπει νά αναγνωρίζουμε τήν... ύπαρξη του άλλου κόμματος!»

ΠΑΣΟΚ: «Έχει από τήν άρχή κρατήσει μία άδιανόητη πολιτική (...) Βλέπει τήν ένότητα διαφορετικά: ουσιαστικά τή βλέπει ή μέσα στό ΠΑΣΟΚ ή μέ τήν ύποταγή στό ΠΑΣΟΚ».

● Ή συνέντευξη (πού πάρθηκε τό περασμένο Σάββατο) έχει ως έξής:

ΕΡ: 'Η προεκλογική περίοδος άρχισε. Ποιά νομίζετε ότι είναι η ιδιαιτερότητα των φετινών εκλογών; Και ποιές είναι οι προοπτικές για την έρχόμενη κοινοβουλευτική περίοδο;

ΑΠ: Οι φετινές εκλογές έχουν μία ιδιαιτερότητα, αλλά για να τη δούμε σωστά πρέπει να τη δούμε μόνο σε σχέση με τις προηγούμενες εκλογές. 'Η διαφορά βρίσκεται στο ότι τό 1974 ψηφίζαμε λίγους μήνες μετά την πτώση της δικτατορίας, τά κόμματα μόλις είχαν συγκροτηθεί από τη φάση της παρανομίας ή τη φάση αναστολής της δράσης τους. Δεν υπήρχε, επίσης, πρακτικά καμιά εμπειρία από την κυβερνητική πολιτική πού άσκησε τό κόμα της Ν.Δ. Βέβαια, τό κόμμα αυτό ήταν μία συνέχεια και ανανέωση της ΕΡΕ. Μπορούσε, λοιπόν, κανείς να λογαριάσει πού περίπου θά οδηγούσε αυτή ή πολιτική. 'Εν πάση περιπτώσει όμως, ό Καραμανλής έρχόταν από τό έξωτερικό κομίζοντας μία πολιτική πού την εμφάνισε σά νέα πολιτική. Σήμερα, ύστερα από τρία χρόνια, έχουμε απομακρυνθεί άρκετά από την περίοδο της πτώσης της δικτατορίας, έχουμε γευθεί την πολιτική της κυβέρνησης της Ν.Δ., τά κόμματα έχουν διαμορφωθεί κι έχουν κι αυτά τοποθετηθεί με τη δράση τους και με τις έκτιμήσεις τους άπέναντι στά πολιτικά πράγματα. 'Επομένως, ό λαός έχει σήμερα τη δυνατότητα να κρίνει πιδ συγκεκριμένα μερικά προβλήματα και από τη δική του εμπειρία. 'Από τότε έχουν σημειωθεί σημαντικές εξελίξεις, έσωτερικές και έξωτερικές. Αυτές με τη σειρά τους θαράινουν και στην κρίση των ανθρώπων. Βέβαια δεν είναι οι εκλογές πού θά δώσουν μία άπώτερη στροφή στις εξελίξεις. Γιατί αυτή συνήθως γίνεται από τις εκλογές, προετοιμάζεται όμως από κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις, οι οποίες και θά έκφραστούν στις εκλογές. Δεν έχουν σημειωθεί μεγάλες και άπότομες αλλαγές πού να έκφραστούν έκλογικά. 'Από αυτή την άποψη δεν μπορούμε να πούμε ότι αυτές οι εκλογές είναι ιστορικές και ότι μ' αυτές θά αποφασίσουμε για όλα τά πράγματα πού θά συμβούν από δώ και πέρα. Παρ' όλα αυτά, έχουν μία ιδιαίτερη σημασία. Κι έχουν σημασία γιατί έχουν προκύψει μερικά μεγάλα προβλήματα στο διάστημα αυτό.

ΕΡ: Ποιά είναι σέ γενικές γραμμές τά προβλήματα αυτά;

ΑΠ: Είναι: α) Τό του έδημοκρατισμού της ζωής της χώρας: έδημοκρατισμού και του κράτους και της κοινωνίας και των θεσμών, με άιχμή την άποχυντοποίηση, την κάθαρση και τόν έκδημοκρατισμό του κρατικού μηχανισμού. β) Τά προβλήματα της έξωτερικής πολιτικής, πού τελικά συμπυκνώνονται στο τί έξωτερική πολιτική θά ακολουθήσουμε για να λύσουμε τά μεγάλα έθνικά

προβλήματα της χώρας: τό Κυπριακό, την κρίση του Αιγαίου, τη θέση μας μέσα στο ΝΑΤΟ, τη θέση μας μέσα στον υπόλοιπο κόσμο. γ) Τά μεγάλα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα: ή χώρα μας έχει μπει κι αυτή από καιρό στη δίνη της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης - και με κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. 'Επιταχτικό μπαίνει τό πρόβλημα πώς και με ποιο τρόπο ή χώρα θά βγει από αυτή την κρίση. 'Αναμφισβήτητα τά προβλήματα αυτά σχετίζονται με την άνάγκη μεγάλων μεταρρυθμίσεων, μεγάλων αλλαγών στον τομέα της έξωτερικής πολιτικής, στον τομέα του κράτους και των θεσμών, στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής. 'Η άπάντηση πού θά δοθεί σ' αυτά τά προβλήματα θά καθορίσει σημαντικά την παρατέρα πορεία της χώρας. 'Ο λαός ξέρει τώρα, λοιπόν, ότι υπάρχουν τρία μεγάλα προβλήματα και άνάλογα με τό άποτέλεσμα των εκλογών θά άσκηθεί ή α' ή β' πολιτική για να λυθούν αυτά τά προβλήματα. 'Απ' αυτή την πλευρά θεωρώ ότι αυτές οι εκλογές - χωρίς να είναι ιστορικές, χωρίς να είναι οι εκλογές οι οποίες θά σημαδέψουν μία μεγάλη στροφή - έχουνε μία ιδιαίτερη σημασία.

Μονοκομματισμός για άλλα 4 χρόνια

ΕΡ: Είπατε ότι δεν μεσολάβησαν έντονες κοινωνικές και πολιτικές αλλαγές. 'Η έκτίμηση αυτή μήπως σημαίνει ότι δεν πρέπει να περιμένουμε σημαντικές μεταβολές και εκπλήξεις από τις εκλογές; Μήπως τότε και ή επίσπευση, κατά ένα χρόνο, των εκλογών θεωρείται ότι δεν έχει ούσιαστική αίτιολογία;

ΑΠ: Θά ήταν σωστό να πούμε «χωρίς μία ούσιαστική δικαιολογία». Γιατί αίτιολογία υπάρχει: Είναι ότι άκριβώς ή κυβέρνηση Καραμανλή ήθελε να προλάβει μία μεγαλύτερη φθορά στο κύρος της πού θά σημειωνόταν στον έπόμενο χρόνο. 'Ηθελε να προλάβει τη διαμόρφωση πολιτικών εξελίξεων στη χώρα και ειδικά τη διαμόρφωση ενός σχηματισμού δυνάμεων ό οποίος θά επέτρεπε να έκφραστεί μία σημαντική αλλαγή, με μία καινούργια μορφοποίηση του πολιτικού χάρτη της 'Ελλάδας.

ΕΡ: 'Ο Καραμανλής πρόλαβε, λοιπόν, αυτές τις αλλαγές και αυτή την άποδυνάμωσή του. Μπορούμε να έκτιμήσουμε ότι θά βγει ό νικητής στις έρχόμενες εκλογές;

ΑΠ: Είναι άναμφισβήτητο ότι τόν όδήγησε ή άνάγκη να προλάβει τη μεγαλύτερη φθορά, ή άνάγκη να πάρει έγκριση του λαού για την έρχόμενη τετραετία - όταν άκριβώς θά έπρεπε να άντιμετωπί-

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Φυλακές Αίγινας, 1953.

Ο ΜΠΑΜΠΗΣ ΔΡΑΚΟ-ΠΟΥΛΟΣ γεννήθηκε τό 1917 στην 'Αθήνα. Μετά τό γυμνάσιο φοίτησε ως τό 4ο έτος της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου της 'Αθήνας και από τό 1934 άνακατεύεται με τό φοιτητικό κίνημα και γίνεται μέλος της ΟΚΝΕ.

ΤΟ 1935-36 είναι επικεφαλής της 'Εργατικής Βοήθειας του

Πανεπιστημίου, δουλεύει στο μαζικό φοιτητικό κίνημα και εκπροσωπεί την ΟΚΝΕ στο αντιδικτατορικό μέτωπο.

ΤΟ 1937-38 θγαίνει στην παρανομία και είναι στην 'Επιτροπή Πόλης της ΚΟΑ υπεύθυνος για τις δόριες εργατικές συνεικίες (από Ν. 'Ιωνία μέχρι Δροσιά) και ταυτόχρονα υπεύθυνος για την περιοχή Θήβας - Λειβαδιάς - Χαλκίδας.

ΣΥΛΛΑΜΒΑΝΕΤΑΙ (Σεπτέμβρης 1938) στη Θεσσαλονίκη, σά μέλος της Ε.Π. της ΚΟΘ, βασανίζεται και έξορίζεται στη Φολέγανδρο, από όπου δραπετεύει τό 1941 μέσω Μήλου.

Η ΝΕΑ Κ.Ε. τόν όρίζει άμέσως υπεύθυνο για την ΟΚΝΕ και άρχίζει τη δουλειά για την άνασυνγκρότησή της.

ΝΕΑ σύλληψη (Ιούνης 1941). Παραδίνεται στους 'Ιταλούς και μένει στά στρατόπεδα Λάρισας και Τρικάλων. Οι 'Ιταλοί τόν αφήνουν, σάν άρρωστο, ελεύθερο, με έντολή να παρουσιαστεί στη Διοίκηση της 'Αθήνας. Βγαίνει πάλι στην παρανομία, δουλεύει σάν γραμματέας πόλης της ΟΚΝΕ Πει-

ραιά και μέλος του γραφείου της Κ.Ε. της ΟΚΝΕ μέχρι την ίδρυση της ΕΠΟΝ.

ΤΟ 1943 συμμετέχει στις ίδρυτικές διασκέψεις της ΕΠΟΝ και άμέσως μετά πηγαίνει στη Μακεδονία για τη συγκρότηση των όργανώσεων της ΕΠΟΝ.

ΣΤΗ Μακεδονία μένει ως την άπελευθέρωση και δουλεύει στο Μακεδονικό Γραφείο.

ΜΕΤΑ την άπελευθέρωση, με κλονισμένη την υγεία του κατεβαίνει στην 'Αθήνα και άναλαμβάνει τη μορφωτική δουλειά στην ΕΠΟΝ.

ΤΟ ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ του 1945 δουλεύει στο μηχανισμό του Π.Γ. και στο «Ριζοσπάστη».

ΑΠΟ τό 1947 είναι παράνομος. Συλλαμβάνεται τό 1949 και καταδικάζεται σέ θάνατο. 'Εμεινε 11 χρόνια φυλακή. Βγήκε τό Πάσχα του 1960, δουλεύει στη διαφώτιση της ΕΔΑ και κατόπι γραμματέας της ΚΟΑ της ΕΔΑ, και - μετά τό συνέδριο της ΕΔΑ τό 1962 - εκλέγεται μέλος της Δ.Ε. και της 'Εκτελεστικής 'Επιτροπής.

ΣΤΟ 8ο Συνέδριο του ΚΚΕ εκλέγεται στην Κ.Ε.

ΑΠΟ τό 1963 και μέχρι τη δικτατορία ήταν γραμματέας του Γραφείου της Κ.Ε. για τό έσωτερικό και γραμματέας της ΕΕ της ΕΔΑ.

ΠΑΡΑΝΟΜΟΣ από τις 21-4-67. Διαφωνεί ριζικά με τη 12η 'Ολομέλεια και τό 1969, από την έκτακτη 'Ολομέλεια εκλέγεται γραμματέας της Κ.Ε. του ΚΚΕ έσωτερικού.

ΒΓΗΚΕ παράνομα από την 'Ελλάδα και ξαναγύρισε τό 1971, όποτε πιάστηκε ('Οκτώβρης). Τό Γενάρη του 1973 καταδικάστηκε από τό Πενταμελές 'Εφετείο 'Αθηνών σέ 14 χρόνια κάθειρξη. 'Αποφυλακίστηκε τόν Αύγουστο του 1973 με τη γενική άμνηστία του Παπαδόπουλου, για να ξαναβγει στην παρανομία μετά την άνοδο του 'Ιωαννίδη - και μέχρι την «άλλαγή του 'Ιουλίον».

ΣΤΙΣ εκλογές του 1974 δγήκε δουλευτής (Β' 'Αθηνών) με 19.438 σταυρούς και στο Α' Συνέδριο του ΚΚΕ έσωτ. εκλέχτηκε (1975) γραμματέας της Κ.Ε.

ΜΙΛΑΕΙ γαλλικά, άγγλικά, ιταλικά.

σει μερικά μεγάλα προβλήματα πρίν φτάσει πιά ο κόμπος στο χτένι. 'Ακόμα είχε ανάγκη να χαράξει μία πολιτική που θα είναι περισσότερο σύμφωνη με αυτά που πιστεύει ο ίδιος, και η τάξη που εκφράζει. Τέλος θα πρέπει να δούμε τα έσωτερικά προβλήματα της Ν.Δ., προβλήματα που σχετίζονται με την άκρα δεξιά και με τη δική του προοπτική να περάσει στην Προεδρία της Δημοκρατίας. Καί αυτό του επιβάλλει να διαθέτει σοβαρή πλειοψηφία στη Βουλή. 'Όλα αυτά τον ώθησαν να κάνει πιο σύντομα τις εκλογές. 'Εκείνο που είναι λυπηρό, είναι ότι και δημοκρατικές πολιτικές δυνάμεις, όπως το ΠΑΣΟΚ, τον βοήθησαν σ' αυτό. Δεν είναι βέβαια υπεύθυνο το ΠΑΣΟΚ για τις εκλογές. 'Υπεύθυνη είναι η κυβέρνηση και δεν έχει κανένα δικαίωμα να μεταθέτει την ευθύνη στους άλλους. 'Αλλά πάντως διευκόλυνε τον Καραμανλή, το γεγονός ότι του ζητούσαν εκλογές, ενώ ήξεραν ότι κάτω από τις σημερινές συνθήκες υπήρχε μόνον κάποια προοπτική ανακατάταξης στο χώρο της αντιπολίτευσης, αλλά αυτή η προοπτική δεν οδηγούσε σε μία γενικότερη ανακατάταξη των πολιτικών δυνάμεων που θα παραμέριζε τη δεξιά από την εξουσία ή τουλάχιστον θα 'σπαζε τη μονοκομματική κυβέρνηση της δεξιάς. Προτίμησε, δηλαδή, ο κ. Παπανδρέου να γίνουν εκλογές με μόνον την προοπτική να γίνει το ΠΑΣΟΚ αξιωματική αντιπολίτευση, έστω κι αν αυτό έδινε τη δυνατότητα στη δεξιά να παραμείνει άνετα στην εξουσία άλλα 4 χρόνια. Καί 4 χρόνια παραμονής στην εξουσία, μία νέα τετραετία της δεξιάς, σημαίνει βέβαια αποτελεσματικότερη θωράκιση του κρατικού μηχανισμού με στοιχεία δικά της, εμπόδιο σε κάθε μεταβολή που θα μπορούσε να γίνει με την πίεση των λαϊκών μαζών. Σημαίνει έδραϊωση του μονοκομματισμού.

Συγκεκριμένοι στόχοι πάλης

ΕΡ: 'Η Κ.Ε. του ΚΚΕσ. στην απόφαση της 2/9 αναφέρει ότι (...) όλα τα δημοκρατικά κόμματα πρέπει να δεσμευθούν μπροστά στο λαό, ότι θα συμβάλουν μετεκλογικά σε μία σταθερή κυβερνητική λύση στηριγμένη στην ευρύτερη δυνατή κοινοβουλευτική πλειοψηφία». Δικαιολογείται – με τα σημερινά δεδομένα – αίσιοδοξία;

ΑΠ: 'Εμείς δεν είπαμε ότι αυτή η προοπτική είναι εύκολη. Σχετίζεται πάντως με μία βασική ιδέα που έχουμε εκφράσει από την πτώση της δικτατορίας και που εφαρμόζεται ανάλογα με τις εξελίξεις, κάθε φορά με ένα νέο τρόπο. Κατά τη δική μας αντίληψη τα προβλήματα στην 'Ελλάδα είναι πολύπλοκα και δύσκολα, αν ληφθεί υπ' όψη ο συσχετισμός των δυνάμεων και όχι μόνο το τί σκέφτονται και τί θέλουν οι δημοκρατικές δυνάμεις και οι λαϊκές μάζες. Το πρόβλημα είναι πώς μπορούν να εκφραστούν οι τάσεις των λαϊκών μαζών και πώς μπορούν να επηρεάσουν την πολιτική. Το θέμα των θεσμών, του κρατικού μηχανισμού, του στρατού, ο κίνδυνος μίας δυναμικής επέμβασης, όλα πρέπει να ληφθούν υπ' όψη. Το σύνολο όλων αυτών των παραμέτρων στις συγκεκριμένες συνθήκες πρέπει να ληφθεί υπ' όψη. 'Όλα αυτά σχετίζονται σήμερα με το πρόβλημα των σχέσεών μας με την Τουρκία. 'Η Τουρκία χρησιμοποιείται τώρα από τις ΗΠΑ σαν όργανο για πίεση και στην εξωτερική αλλά και στην έσωτερική μας πολιτική. Αυτά όλα τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η 'Ελλάδα, όπως βρίσκεται σ' ένα πολύ νευραλγικό σημείο του κόσμου, όπου έδνουνται γενικότερα οι αντιθέσεις – οι παγκόσμιες αντιθέσεις –, μας όδηγησαν στην άποψη ότι δεν μπορούν να λυθούν από καμία μονοκομματική κυβέρνηση σήμερα, με το δεδομένο συσχετισμό δυνάμεων – και καθόλου βέβαια από μία κυβέρνηση της δεξιάς. Θεωρούμε, από την πτώση της δικτατορίας και μετά (και είμαστε συνεπείς σ' αυτό), ότι χρειάζεται μία κυβέρνηση πολυκομματική, στηριγμένη στην ευρύτερη δυνατή πλειοψηφία του λαού. Μόνον μία τέτοια κυβέρνηση μπορεί να αντιμετωπίσει αυτά τα προβλήματα. 'Όσο προοδευτικότερη θα ήταν αυτή η κυβέρνηση, όσο η συμμετοχή των δημοκρατικών προοδευτικών δυνάμεων θα ήταν μεγαλύτερη, τόσο καλύτερες λύσεις θα δίνονταν στα προβλήματα.

ΕΡ: Καί πώς μπαίνει σήμερα το θέμα;

ΑΠ: Σήμερα, μπροστά στις εκλογές, δίνοντας έμεις αυτή την προοπτική, δεν λέμε ότι από τις εκλογές αυτές θα προκύψει ένα αποτέλεσμα όπου υποχρεωτικά θα βαδίσουμε προς μία πολυκομματική κυβέρνηση. Βάζουμε όμως ένα στόχο στο λαό για τον οποίο πρέπει να παλαίψει – κι ένα στόχο για τις δημοκρατικές δυνάμεις. Ποιός πρέπει να 'ναι αυτός ο στόχος; Νά γίνει κάποιο κόμμα αξιωματική αντιπολίτευση; Νά μεγαλώσει κάποιο κόμμα σε βάρος κάποιου άλλου από τα κόμματα της αντιπολίτευσης; 'Η να υπάρξει μία στοχευμένη συγκεκριμένη απ' όλες τις δημοκρατικές δυνάμεις – δηλαδή να μειωθεί η δύναμη της δεξιάς κατά τρόπο

που από τα πράγματα να οδηγηθεί ή κατάσταση σε μία κυβέρνηση πολυκομματική; 'Ετσι, στην καλύτερη περίπτωση οι δημοκρατικές δυνάμεις είτε θα 'χουν μία πλειοψηφία τέτοια που να μπορούν να σχηματίσουν κυβέρνηση, είτε (το πιο κοντινό στα πράγματα) θα δημιουργηθεί μία τέτοια κατάσταση, ώστε μία κυβέρνηση της δεξιάς δε θα μπορεί να ασκήσει μονάχη της την εξουσία. Τότε, θα υποχρεωθεί να στηριχτεί σε άλλες δυνάμεις. Αυτές οι άλλες δυνάμεις, είναι άριστερότερα απ' αυτήν, είναι δυνάμεις που έχουν μεγαλύτερη επαφή με το λαό, και επομένως αρχίζει μία πορεία διαφορετική. Δίνουμε έτσι ένα συγκεκριμένο στόχο για πάλη. Το πόσο αυτό θα επιτευχθεί εξαρτάται α) από το αν αυτό που λέμε εμείς θα γίνει κατανοητό και αποδεκτό και από τις άλλες δυνάμεις και β) αν θα υπάρχει πνεύμα συνεργασίας μετά τις εκλογές. Πρέπει, λοιπόν, ν' αρχίσουμε από τώρα όλοι, και χωρίς να 'χουμε κάποια συμφωνία συμμαχίας κ.λπ. να χτυπάμε σ' ένα συγκεκριμένο στόχο. Γι' αυτό λέμε ότι πρέπει να δεσμευτούν τα κόμματα απέναντι στο λαό πώς μετά τις εκλογές θα συμβάλουν στη διαμόρφωση μίας τέτοιας πολυκομματικής κυβέρνησης που θα στηρίζεται στην ευρύτερη δημοκρατική πλειοψηφία. Γιατί αυτή η δεσμευση πιστεύουμε ότι θα βοηθούσε το λαό να έχει μιάν ενόραση και μιά προοπτική. 'Η τακτική τούτη μπορεί νά βοηθήσει τις δημοκρατικές δυνάμεις να κερδίσουν μία νίκη και ν' ανταναχθούν στον Καραμανλή, όταν λέει, «έγω μπορώ να κυβερνήσω»... Οι δυνάμεις της αντιπολίτευσης με το σκορποχώρι τους και με τις αντιθέσεις τους δεν δίνουν αυτή την προοπτική στο λαό, απλώς του λένε: «ποιόν προτιμάς από έμας για αξιωματική αντιπολίτευση;» Καί παλεύουν όλο και όλο για μερικά ποσοστά παραπάνω. 'Η αντιπολίτευση δεν έδωσε ποτέ στο λαό την προοπτική ότι μπορεί να κυβερνήσει, ούτε έχει κάνει μία συμφωνία που θα της επέτρεπε να κυβερνήσει. Αυτές είναι ακριβώς οι σκέψεις που μας όδηγησαν στο ότι, αν θέλουμε να 'χουμε προοπτική σ' αυτές τις εκλογές, πρέπει να παλαίψουμε για ένα συγκεκριμένο στόχο, ένα πιο ρεαλιστικό δημοκρατικό έθνικό στόχο: την προοπτική της κυβέρνησης και της εξουσίας. 'Αν όλες οι δυνάμεις της σημερινής αντιπολίτευσης υιοθετήσουν αυτό το στόχο, μπορεί αυτές οι εκλογές (παρά τα άρνητικά στοιχεία της πρόωρης προκήρυξης, του αντιδημοκρατικού και καλπνοθευτικού εκλογικού νόμου) να φέρουν αποτελέσματα που θα βοηθούσαν προς την προοπτική μίας δημοκρατικής κυβέρνησης. 'Επομένως δεν πάμε με καμιά υπερβολική αισιοδοξία, δεν δημιουργούμε αταπάτες στον κόσμο. Δίνουμε ένα συγκεκριμένο στόχο πάλης.

Τό ΚΚΕσ. και οι «Πέντε»

ΕΡ: Μπορούμε δηλαδή να πούμε ότι σ' αυτές τις αναλύσεις και σ' αυτή τη στρατηγική του ΚΚΕσ. εντάσσεται και η προσπάθεια για τη συμμαχία των «πέντε», που έγινε μάλιστα σε αντίθεση με την τάση που κάποια στιγμή εκφράστηκε στο ΚΚΕσ., ότι επιδίωξη του κόμματος πρέπει να είναι η διαμόρφωση της φυσιογνωμίας του και η αυτοτέλειά του; 'Η επιλογή, δηλαδή, για τη συμμαχία εντάσσεται κι αυτή στη στρατηγική του ΚΚΕσ. ότι οι όποιες μεταβολές προς κάποιες δημοκρατικές λύσεις θα περάσουν μέσα από ένα πλέγμα συμμαχιών με τις άλλες προοδευτικές δυνάμεις;

ΑΠ: Από γενική σκοπιά έτσι είναι. Μόνον θα 'θελα να τό προσδιορίσω περισσότερο. Στη σχετική συζήτηση που έγινε στο κόμμα, δεν εκφράστηκε η γνώμη να πάμε μονάχοι μας στις εκλογές, δεν ξεκινήσαμε από τη διαπίστωση, την εκτίμηση ότι το κόμμα πρέπει να διαμορφώσει τη φυσιογνωμία του πρώτα με αυτονομία (σε σχέση με τις άλλες προοδευτικές δυνάμεις) και μετά να προωθησει τις συμμαχίες του. 'Απλούστατα, η άποψη όπως διατυπώθηκε ήταν ότι: σ' αυτή τη φάση δεν υπάρχει μία δυνατότητα συμμαχίας αποτελεσματικής. Θεωρούσε δηλαδή ότι η συμμαχία, όπως γινόταν σήμερα, στην περίοδο αυτή δεν θα είχε μία αποτελεσματικότητα. Κατά βάση δεν ήταν αντίθετη προς την ιδέα της συμμαχίας, ούτε εκφράστηκε στο κόμμα μία τέτοια τάση εναντίον των συμμαχιών. 'Αν υπήρχε μία τέτοια τάση, θα θρικόταν σε αντίθεση με την ίδια τη φύση του κόμματος, με τη στρατηγική του, με τις αποφάσεις του συνεδρίου κ.λπ. 'Απλούστατα ήταν μία εκτίμηση συγκεκριμένη, συγκυριακή που έλεγε ότι σ' αυτή τη φάση δεν νομίζουμε ότι η συμμαχία θα είναι αποτελεσματική. 'Επομένως δεν εκφράζει αυτό που εμφανίζεται στην ερώτησή σας: να επιδιώξουμε δηλαδή να διαμορφώσουμε πρώτα τη φυσιογνωμία του κόμματος με αυτονομία και μετά να ασχοληθούμε με τις συμμαχίες μας. 'Αν υπήρχε μία τέτοια άποψη, θα 'ταν μιά άποψη κάπως σχηματική και αντίθετη με αυτό που πιστεύουμε σαν κόμμα. Δεν μπορείς να δια-

μορφώσεις τό κόμμα σαν ὁργάνωση, σαν πολιτική, σαν ἰδεολογία ἂν ταυτόχρονα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ δὲν ἄσκεις μία σωστὴ πολιτική, ὅσο μικρό κόμμα καὶ νὰ 'σαι. Κατὰ τὴ γνῶμη μου, ἡ διαμόρφωση τῆς φυσιογνωμίας τοῦ κόμματος δὲν ἔρχεται σὲ σύγκρουση μὲ τὴν ἐπιδίωξη μιᾶς πολιτικῆς συμμαχίῶν, ἀλλὰ ἀντίθετα βοηθάει: μιὰ ἰσχυροποίηση τοῦ κόμματος βοηθάει νὰ ἐνισχύσεις τὸ ρόλο σου στὶς συμμαχίες καὶ νὰ ἔχεις συμμαχίες, γιατί ὅταν δὲν ἔχεις μιὰ πολιτικὴ παρουσία δὲν σὲ ὑπολογίζει κανεὶς. Ἀλλὰ ταυτόχρονα καὶ μιὰ σωστὴ πολιτικὴ συμμαχίῶν βοηθάει τὸ κόμμα νὰ δυναμώσει, κάθε κόμμα πού συμμετέχει στὴ συμμαχία. Δὲν βλέπω ὅτι αὐτές οἱ τακτικές ἀλληλοαποκλείονται... Καὶ τὸ διευκρινίζω γιὰ νὰ μὴν ὑπάρχει καμιά παρανόηση γιὰ τὶς συζητήσεις πού γίνονται μέσα στὸ κόμμα. Δὲν ἐκφράστηκε κατ' ἀρχὴν ἀντίληψη ἐναντίον τῶν συμμαχιῶν.

ΕΡ: Ἡ προσπάθεια ὅμως γιὰ τὴ συμμαχία μὲ τὶς εὐρύτερες δημοκρατικές καὶ προοδευτικές δυνάμεις δὲν περιέλαθε καὶ πρακτικὰ δὲν προσέγγισε τὸ ΚΚΕ. Αὐτὸ ἔγινε γιατί ὑπῆρχε ἄρνηση ἀπὸ τὸ ΚΚΕ γιὰ συμμετοχὴ στὴ συμμαχία ἢ γιατί τὰ ἄλλα πολιτικὰ κόμματα πού τὴν ἀποτελοῦσαν δὲν ἐπιθυμοῦσαν τὴ συμμετοχὴ του; Μήπως τὸ ἴδιο τὸ ΚΚΕσ. δὲν ἐβλεπε τὴ δυνατότητα ἢ τὴ σκοπιμότητα μιᾶς τέτοιας συνεργασίας;

ΑΠ: Κατ' ἀρχὴν πρέπει νὰ ξεκαθαρίσουμε ὅτι πορευόμενοι πρὸς τὴ συμμαχία καὶ κατὰ τὸ χρόνο διαμόρφωσής της, στάλθηκαν προσκλήσεις καὶ πρὸς τὴν ΕΔΗΚ καὶ πρὸς τὸ ΚΚΕεξ. Εἰδικὰ πρὸς τὸ ΚΚΕεξ. στάλθηκε ἡ πρόσκληση, ἀλλὰ δὲν ἦρθε. Πρέπει νὰ ποῦμε θέβαια ὅτι καταλαβαίνουμε τὶς δυσκολίες. Κι οἱ δυσκολίες ἦταν εἰδικές γι' αὐτὴν τὴ συμμαχία. Ὑπάρχουν πολλές μορφές καὶ πολλὰ ἐπίπεδα συμμαχιῶν. Μπορεῖ νὰ συμπήξεις μιὰ συμμαχία γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσεις ἕναν κίνδυνο φασιστικό. Ἀλλὰ αὐτὴ ἡ συμμαχία πού πῆγε νὰ γίνει σὲ μόνιμη βάση εἶχε μιὰ προκαταρκτική, θὰ 'λεγα, σιωπηρὴ συμφωνία: ἐπρόκειτο γιὰ τὴν ἀπὸ κοινῶν ἐπεξεργασία ἑνὸς δημοκρατικοῦ δρόμου γιὰ τὴν ἀναζήτηση ἑνὸς δημοκρατικοῦ σοσιαλισμοῦ. Αὐτὸς δὲν συμβιβάζεται ὀπωσδήποτε μὲ τὴ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου. Καὶ καταλαβαίνω ὅτι οἱ ἴδιοι (τὸ ΚΚΕεξ.) δὲν δέχονται αὐτὴ τὴ θέση. Τὸ δεύτερο εἶναι ὅτι ἡ συμμαχία προϋποθέτει ἰσοτιμία ἀνάμεσα στὰ κόμματα. Προϋποθέτει δηλαδὴ ἀναγνώριση ἀπὸ τὸ ΚΚΕεξ. ὅτι τὸ ΚΚΕσ. εἶναι κι αὐτὸ μιὰ πολιτικὴ δύναμη ὑπαρκτή, ἕνα κόμμα. Ἐμεῖς αὐτὸ τὸ ἔχουμε δεχθεῖ ἀπὸ τὴν ἀρχή: θεωροῦμε τὸ ΚΚΕεξ. σαν μιὰ δύναμη πολιτική, ἕνα κόμμα ὅπως τ' ἄλλα. Σ' αὐτὸ εἰμαστε πάρα πολύ καθαροὶ καὶ ἀνοιχτοί. Ἐκεῖνο δὲν θεωρεῖ τὸ ἴδιο γιὰ μᾶς. Τὴ συμπάραταξη καὶ τὴ συζήτηση σ' ἕνα τραπέζι μὲ ἴσους ὅρους δὲν τὴν ἀποδέχτηκαν ποτέ. Ἀπὸ τὸν καιρὸ πού ξέρω, ὅταν ἤμαστε μαζί στὴ Βουλὴ π.χ. οὐδέποτε δέχτηκαν νὰ καθίσουν σ' ἕνα τραπέζι μὲ τὸ ΚΚΕσ. καὶ πολλές φορές ἔφυγαν, ὅπως στὴν περίοδο πού κάναμε τὶς κοινές τροπολογίες στὸ Σύνταγμα. Ὅταν ὑπῆρχαμε ἐμεῖς φεύγαμε ἐκεῖνοι, γιατί δὲ θέλανε νὰ συμμετέχουμε... Ἐπομένως ἔπρεπε τὸ ΚΚΕεξ. νὰ λύσει αὐτὰ τὰ δύο προβλήματα. Καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἦρθε. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα γιὰ τὸ θέμα τῆς συνεργασίας μὲ τὸ ΚΚΕεξ. γενικότερα, πᾶνω στὴ βάση τῶν σημείων τῆς σύμπτωσης, στὴ βάση τῆς κοινῆς δράσης, τοῦ διαλόγου κ.λπ. ἔχουμε δηλώσει ὅτι εἶναι ἐπιθυμητή. Ὅπως καὶ μὲ ὅποιο ἄλλο κόμμα συμπίπτουμε.

Τὰ δύο ΚΚΕ: Νὰ σπάσει τὸ ταμποῦ

ΕΡ: Νὰ σταθοῦμε εἰδικὰ στὸ θέμα τοῦ ΚΚΕ.

ΑΠ: Ναί. Οἱ ἄνθρωποι πού ἀκολουθοῦν τὸ ΚΚΕεξ. εἶναι κομμουνιστές, ἀνεξάρτητα ἂν ἔχουν τὴν α' ἢ τὴ β' ἀντίληψη. Ἀπὸ τὰ πράγματα, παρὰ τὶς μεγάλες ἰδεολογικὲς διαφορές, ὑπάρχουν κοινὰ σημεία στὰ ὁποῖα μπορούμε νὰ στηρίξουμε μιὰ κοινὴ δράση. Ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἐπειδὴ ὑπάρχουν ἰδεολογικὲς διαφορές καὶ ἐπειδὴ ἀπευθυνόμεστε σὲ κομμουνιστές, θεωροῦμε (καὶ θεωροῦνε) ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρξει ἕνας διάλογος μεταξὺ μας εὐπρεπῆς καὶ ἰσότητος. Εἴχαμε προτείνει μάλιστα νὰ δώσουμε καὶ μεῖς καὶ αὐτοὶ τὶς στήλες τῆς «Αὐγῆς» καὶ τοῦ «Ριζοσπάστη», ἀντίστοιχα, γιὰ ἀρθρογραφία, νὰ πᾶμε σὲ κοινὲς συγκεντρώσεις καὶ νὰ μιλήσουμε ἀπὸ κοινῶν στὰ μέλη μας συζητώντας καὶ διαλεγόμενοι γιὰ τὶς διαφορές πού ἔχουμε, ἔτσι ὥστε ν' ἀρχίσουν νὰ σπάει τὸ ταμποῦ τῶν «δύο κομμάτων πού δὲν μποροῦν νὰ διαλεχθοῦν». Νὰ ἀντικρύσουμε μὲ δυὸ λόγια τὴν πραγματικότητα: ὅτι δηλαδὴ πρόκειται γιὰ δύο κόμματα πού ἔχουν μεγάλες διαφορές, ἀλλὰ ὅμως μποροῦν νὰ διαλεχθοῦν, καὶ μποροῦν νὰ συζητήσουν μπροστὰ στίς μάζες, οἱ ὁποῖες θὰ κρίνουν γιὰ τὰ προβλήματα αὐτὰ καὶ τὶς διαφορές. Ταυτόχρονα θὰ ἔχουμε μιὰ συντονισμένη δράση σ' ἐκεῖνα τὰ σημεία πού συμπίπτουμε.

Ἀποφυλάκιση ἀπὸ τὸν Κορυδαλλό - Αἰγόνατος 1973.

ΕΡ: Μέχρι τώρα...

ΑΠ: Μέχρι τώρα, ὅπου ὑπῆρξε στὸ μαζικὸ κίνημα προσπάθεια κοινῆς δράσης (στὴ νεολαία ἢ στὸ συνδικαλιστικό), ἡ ἐμπειρία εἶναι πάρα πολύ ἄσχημη. Ἀς μὴν ξεχνᾶμε καὶ τὴν «Ἐνωμένη Ἀριστερά». Ἐκεῖ, ὁ ἀγῶνας γιὰ νὰ κερδίσουμε ψηφοδέλτια σὲ θάρος τῶν ἄλλων κομμάτων, τῶν δεξιῶν, τῶν κεντρώων κ.λπ., μετατράπηκε σὲ ἀδελφοκτόνο πόλεμο ἀπὸ τὴν τάση τοῦ ΚΚΕεξ. νὰ πνίξει τὸ ΚΚΕσ. Εἶναι γνωστὴ ἡ περίπτωση ὅπου ἐγὼ πῆγα νὰ μιλήσω στὴ Λάρισα ἐκ μέρους τῆς συμμαχίας, καὶ ὁ Κ. Λουλὲς εἶχε βγάλει αὐτοκίνητα μὲ τηλεθόδους πού φώναζαν στὸν κόσμον νὰ μὴν πάει στὴ συγκέντρωση. Σαμποτάρανε, δηλαδὴ, τὴν κοινὴ συγκέντρωση! Γιὰ νὰ ἀναφέρουμε μόνο αὐτό!... Τὸ ΚΚΕεξ. πρέπει νὰ πᾶψει νὰ χρησιμοποιοῖ αὐτές τὶς μεθόδους γιὰ νὰ γίνει ἀξιόπιστο. Κι ὅταν μιλάμε γιὰ συμμαχίες, πρέπει νὰ ἀναγνωρίζουμε, τὴν ...ὑπαρξὴ τοῦ ἄλλου κόμματος, ἀλλιῶς δὲν ὑπάρχει τρόπος συμμαχίας. Ἐμεῖς παρ' ὅλα αὐτὰ ἀπὸ τὶς ἰσχυρτικὲς συναντήσεις τῆς συμμαχίας εἴχαμε ἐμπειρίαν νὰ προσκληθεῖ τὸ ΚΚΕεξ. - ἡ ΕΔΑ εἶχε πάρει ἐξουσιοδότηση νὰ τὸ προσκαλέσει. Δηλαδὴ γιὰ νὰ μὴ δημιουργοῦμε προβλήματα καὶ γιὰ νὰ διευκολύνουμε μιὰ λύση ἀφήσαμε τὴν πρωτοβουλία στὴν ΕΔΑ νὰ στείλει αὐτὴ τὰ γράμματα στοὺς ἄλλους. Ἀλλὰ δὲν ὑπῆρξε ἀνταπόκριση.

ΕΡ: Εἶπατε προηγουμένως ὅτι ἐμεῖς τὸ λογαριάζουμε τὸ ΚΚΕ σαν ἕνα ἀπὸ τὰ κόμματα. Νομίζουμε ὅτι καὶ ἀπὸ τὸ ΚΚΕ ὑπάρχει ἡ δηλωμένη θέση ὅτι εἶστε κόμμα, ἀλλὰ «μπλοκάρει» ἡ ὁλὴ ὑπόθεση τοῦ διαλόγου καὶ τῆς συνεργασίας στὸ θέμα τοῦ τίτλου.

ΑΠ: Αὐτὸ τὸ θέμα τῶν τίτλων εἶναι ἀστεῖο. Θὰ μπορούσαμε νὰ θάσουμε κι ἐμεῖς τὸ ἴδιο ζήτημα. Ἀλλὰ δὲν τὸ κάνουμε. Ξέρω ὅτι εἶναι μιὰ τελευταία ἐξέλιξη στίς θέσεις τοῦ ΚΚΕεξ. ὅτι θέβαια καὶ ἐμεῖς... εἴμαστε κόμμα ἀλλὰ μὴς μπλοκάρουν γιὰ τὸν τίτλο. Ὅταν τὰ κόμματα, ὅμως, σκέφτονται σοβαρά, ἀφήνουν τὰ θέματα τῶν τίτλων νὰ τὰ λύσει ἡ ἱστορία καὶ κάθονται καὶ κάνουν συμφωνία γιὰ συγκεκριμένη δράση... Ἀλλὰ πέρα ἀπὸ αὐτὸ, ὑπάρχουν ὀρισμένα δομικὰ στοιχεῖα πού ἐμποδίζουν τὴν συνεργασία σὲ στενὸν συμμαχικὸ ἐπίπεδο: Τὸ ΚΚΕεξ. δὲν δέχεται τὸ δημοκρατικὸ δρόμο, δὲν δέχεται τὸ δημοκρατικὸ σοσιαλισμὸ, οὔτε τὴν ἐλευθεροτυπία (ὅταν διακηρύσσει ὅτι δημοσιεύει στίς ἐφημερίδες μόνον ἐκεῖνα

πού «συμφέρουν στο λαό»), δέχεται ότι καλώς διώκονται όσοι διώκονται στις ανατολικές χώρες (και δεν πρόκειται για αντιδραστικούς, βέβαια, αλλά γι' αυτούς που εκφράζουν μία διαφορετική αντίληψη για την οικόδομη του σοσιαλισμού), δεν δέχεται το δικαίωμα της διαφωνίας, εγκρίνοντας κάθε τι που γίνεται στις σοσιαλιστικές χώρες κ.λπ. Άλλο μοντέλο σοσιαλισμού εμφανίζουμε εμείς, άλλο αυτοί. Από την άλλη πλευρά, πρέπει να πιάσουν να είναι αναξιοπύκτοι. Κι αυτό είναι πάρα πολύ δύσκολο, γιατί δεν το κάνουν από κακό χαρακτήρα. Είναι η αντίληψή τους για τον πρωτοποριακό ρόλο του κόμματος, για τον ηγετικό ρόλο του κόμματος, που δεν θεωρούν ότι πρέπει να τον κατακτήσουν μέσα στην πορεία, αλλά πρέπει να τον επιβάλουν. Έτσι ο' όρισμένες συγκεντρώσεις, όταν βρίσκονται καμιά φορά με τους άριστες, προχωρούν σε συγκρούσεις. Δεν μπορούν να λύσουν διαφορετικά αυτά τα προβλήματα. Είναι, απ' αυτή την άποψη, καλοπαισιστοί και ενεργούν με πλήρη πεποίθηση ότι εκείνη την ώρα εκπληρώνουν τα επαναστατικά τους καθήκοντα!

ΕΡ: Μιλήσατε πριν για διαφορετικό δρόμο προς το σοσιαλισμό. Το ΚΚΕ έχει δηλώσει και πρόσφατα, με την ευκαιρία της εκλογικής μάχης, ότι βλέπει τις εκλογές σαν μία φάση των κοινωνικών αγώνων. Έσείς, πώς τις βλέπετε;

ΑΠ: Έτσι τις βλέπουμε και μεις. Σάν μία φάση των κοινωνικών αγώνων, σαν μία μορφή, όπου ο λαός με την πάλη του, με τις μαζικές του εκδηλώσεις αποφασίζει για το ποιος θέλει να τον κυβερνήσει ο' αυτή τη συγκεκριμένη στιγμή, στο βαθμό βέβαια που έχει την ελευθερία και την άνεση να το αποφασίσει. Άλλα θεωρούμε ότι είναι επίσης μεγάλη υπόθεση η εκλογική πάλη, γιατί φέρνει σε επαφή τα κόμματα με το λαό, και φυσικά και τα κόμματα της άριστεράς. Ένα κομμουνιστικό κόμμα ιδιαίτερα, ενδιαφέρεται με την ευκαιρία των εκλογών να εκλαϊκεύσει το πρόγραμμά του, να πει στις μάζες μερικά ουσιαστικά πράγματα για την κατάσταση της χώρας, να δείξει τις βαθύτερες αιτίες και να αναπτύξει το επίπεδο του μαζικού κινήματος. Απ' αυτή την πλευρά, είναι φανερό ότι η σκοπιά μας δεν μπορεί να είναι διαφορετική. Ίσα-ίσα είναι ακριβώς ίδια. Το ζήτημα είναι πώς εκφράζεται αυτή η θέση.

ΕΡ: Και ένα άλλο σημείο για τις σχέσεις σας με το ΚΚΕ: Είπατε προηγούμενα ότι στάλθηκε γράμμα και προσκλήθηκε ο' αυτή τη συζήτηση για προσάθεια μιάς συμμαχίας των προοδευτικών δυνάμεων. Και δεν ανταποκρίθηκε. Αντίστοιχα όμως το ΚΚΕ έκανε μία πρόταση με τρία σημεία και απ' ό,τι ξέρουμε κανένα κόμμα δεν απάντησε: από την ΕΔΗΚ μέχρι το ΚΚΕσ.

ΑΠ: Ξέρω από την πείρα μας ότι τα κομμουνιστικά κόμματα έχουν μια μανία προτάσεων. Το ζήτημα είναι τι είδους προτάσεις κάνουν και πότε. Είναι θέμα δικής σου ικανότητας. Γιατί κάνοντας συνεχώς προτάσεις για να δείξεις ότι παίζεις κάποιο ρόλο και μη βρίσκοντας ανταπόκριση, απλούστατα το πολύ πολύ να διαπιστώσεις ότι έκανες τις προτάσεις σε ακατάλληλη στιγμή ή ότι δεν απηχούνε τίποτα ή ότι δεν έχεις φερεγγυότητα ή δεν βρίσκουν ανταπόκριση. Οι τρεις προτάσεις του ΚΚΕεξ. δεν είναι προτάσεις για μία συμμαχία μακροπρόθεσμη, είναι προτάσεις άμεσης δράσης, προτάσεις συντονισμού των αγώνων. Ακόμα μπορεί να 'ναι προτάσεις και μιάς εκλογικής σύμπραξης. Γι' αυτά τα συγκεκριμένα θέματα, εμείς τρία χρόνια τώρα τονίζουμε τι είναι μίνιμουμ και τι μάξιμουμ. Δεν μπορούμε να θέσουμε την έξοδο από το ΝΑΤΟ, που είναι μάξιμουμ στόχος και που θα εκπληρωθεί σε μία φάση προχωρημένη στην πορεία της επανάστασης.

NATO: Ένα δύσκολο πρόβλημα

ΕΡ: Και ο Καραμανλής, όμως, με κάποιο τρόπο και σε κάποια φάση, μίλησε για έξοδο - από το στρατιωτικό ΝΑΤΟ - και μάλιστα αποτόλμησε ένα είδος εξόδου, έστω και αν αυτό αμφισβητείται κατά πόσο ουσιαστικά πραγματοποιήθηκε. Πάντως μίλησε, έστω και γι' αυτό, γιατί είναι κάπως ιδιαίτερες οι συνθήκες στην Ελλάδα και η πείρα του λαού μας από τη Νατοϊκή συμμαχία.

ΑΠ: Εμείς είμαστε υπέρ της εξόδου από το στρατιωτικό ΝΑΤΟ άμεσα. Υπέρ της παραμονής έξω από το ΝΑΤΟ, υπέρ της καταγγελίας της κυβέρνησης γιατί επιστρέφει στο στρατιωτικό ΝΑΤΟ και υπέρ της καλλιέργειας στο λαό της άποψης ότι πρέπει να φύγουμε από το ΝΑΤΟ, και το πολιτικό και το στρατιωτικό. Με τη διαφορά ότι εμείς δεν προβάλλουμε την έξοδο από το πολιτικό ΝΑΤΟ. Είναι μεγάλο πρόβλημα, και δεν μπορεί να φύγει απ' το ΝΑΤΟ καμιά άσκημη κυβέρνηση της Ελλάδας. Γι' αυτό το θέμα, να μην ξεχνάμε πως ο συσχετισμός των δυνάμεων διεθνώς είναι τέτοιος που δεν ευκολύνει αυτή τη λύση.

ΕΡ: Όταν λέτε πολιτικό ΝΑΤΟ, εννοείτε αυτόν το γενικό πολιτικό προσανατολισμό που ο Καραμανλής εκφράζει με το «ανήκουμε εις την Δύση»;

ΑΠ: Δεν πρόκειται γι' αυτό. Το ΝΑΤΟ είναι μία συμμαχία και είναι φανερό ότι όποιος ανήκει στο πολιτικό ΝΑΤΟ θα 'χει και κάποια συνεργασία στρατιωτική. Π.χ. και η Γαλλία έχει φύγει (είναι η πιο καθαρή περίπτωση εξόδου από το ΝΑΤΟ) και παρ' όλα αυτά συνεργάζεται και εν πάση περιπτώσει ανήκει ο' αυτό που λέγεται «ατλαντικός κόσμος». Και η πολιτική συμμαχία παίζει όπωσδήποτε μεγάλο ρόλο, γιατί καθορίζει και πολλά θέματα που σχετίζονται με τη στρατιωτική συμμαχία. Το γεγονός ότι μένεις στην πολιτική συμμαχία, σημαίνει ότι κάποια στιγμή μπορείς να μπεις πάλι στο στρατιωτικό ΝΑΤΟ, έστω κι αν έφυγες σε μία δεδομένη στιγμή. Λοιπόν, λέω ότι η έξοδος από το πολιτικό ΝΑΤΟ είναι μέγιστος στόχος και πρέπει να τον καλλιεργείς, πρέπει να δείχνεις πως θά φύγεις. Εμείς έχουμε δείξει πως μπορεί να επιτευχθεί αυτό, όχι με σκέτα συνθήματα, αλλά συνδέοντάς το με το ξεπέρασμα των στρατιωτικών συνασπισμών. Έργαζόμαστε και πρακτικά για να διαλυθούν όχι μόνο γενικά, αλλά και στο συγκεκριμένο χώρο. Π.χ. ζητούμε άπυραυλη Βαλκανική, διάλυση των στρατιωτικών βάσεων ο' όλες τις χώρες της Βαλκανικής και της Μεσογείου, δημιουργία ζώνης ειρήνης στη Βαλκανική και στη Μεσόγειο. Κι εμείς παλεύουμε για να φύγουμε από το ΝΑΤΟ, αλλά παλεύουμε μ' ένα τρόπο συγκεκριμένο και καθαρό. Και ο' αυτό διαφέρουμε από τα κομμουνιστικά κόμματα της Ευρώπης. Εκείνα δεν έχουν τα προβλήματα που 'χουμε εμείς με το ΝΑΤΟ - προβλήματα εθνικά, προβλήματα που σχετίζονται με την Κύπρο και με την τουρκική επιθετικότητα. Το ΝΑΤΟ ο' έμας, όχι γενικά αλλά συγκεκριμένα, βλάπτει την εθνική μας υπόσταση. Η έξοδος από το ΝΑΤΟ πάντως δεν μπορεί να είναι μίνιμουμ στόχος για να συγκεντρώσει τις δημοκρατικές δυνάμεις στην Ελλάδα, αφού υπάρχουν πολλές δημοκρατικές δυνάμεις στην Ελλάδα που αυτό το σύνθημα δεν το αντέχουν. Επομένως, όταν θά φτάσεις, όπως ο' Αντρέας Παπανδρέου, να διακηρύσσεις σαν μίνιμουμ την έξοδο από το ΝΑΤΟ, χωρίζεις άμεσα τις δημοκρατικές δυνάμεις, γιατί άλλες είναι ώριμες και άλλες όχι. Αν θέλεις να θάλεις μίνιμουμ στόχους, πρέπει να θάλεις εκείνους τους στόχους που ενώνουν. Εκείνους που χωρίζουν, τους κρατάς σαν δική σου άποψη και θέση - και παλεύεις γι' αυτούς. Όπως και άλλα αίτήματα που σχετίζονται με τον εκδημοκρατισμό της χώρας, με τα θέματα της οικονομικής πολιτικής. Το ΚΚΕεξ. ξύπνησε πολύ άργα - και τώρα που εμείς έχουμε οργανώσει μία συγκεκριμένη συμμαχία. Όταν ο' άλλες πολιτικές δυνάμεις έχουν διαταχθεί, θγαίνει και κανένα μιά πρόταση, ενώ τρία χρόνια έλεγε τελείως διαφορετικά πράγματα... Σ' αυτή τη συμμαχία «των 5», όπως είναι τα πράγματα, δεν χωράει το ΚΚΕεξ. Κι ούτε πιστεύω ότι μπορεί να δημιουργήσει πολιτικό γεγονός στη χώρα, να θρεί κάποια άληψη, όταν, αυτή, δηλαδή, η πρόταση του ΚΚΕεξ. έρχεται και προτείνει την τελευταία στιγμή πράγματα που τα αρνιότανε για τρία χρόνια. Κάπως αλλιώς διαμορφώνονται οι εκλογικές συμμαχίες. Και δεν είμαστε μόνο εμείς οι, τέλος πάντων, προκατελημμένοι που έχουμε αυτή τη στάση. Κανείς δεν απάντησε στην πρόταση με τα τρία σημεία του ΚΚΕεξ.

ΠΑΣΟΚ: «Αδιανόητη πολιτική»

ΕΡ: Εκτός όμως από το ΚΚΕ, και με το ΠΑΣΟΚ δεν έγινε δυνατή η συμπίεση των δημοκρατικών δυνάμεων. Βέβαια, από την αρχή το ΠΑΣΟΚ διατύπωσε με μία όριση ανάληψη το πως και γιατί δεν έχει νόημα μία συμμαχία, αφού μία τέτοια πλατιά έννοια στην πραγματικότητα νοθεύει τη φυσιογνωμία καθενός κόμματος και ακόμα ότι πρόκειται για μία σαθρή, ευκαιριακή έννοια που δεν μπορεί να πείσει το λαό. Φαίνεται, απλά, σαν ένα εκλογικό μαγείρεμα και παζάρεμα. Αυτό ίσως δεν είναι τόσο άσχετο από τις πολιτικές αναλύσεις που έχει κάνει το ΠΑΣΟΚ. Βρίσκεται σε μία συνθήκη με τη γραμμή που ακολουθεί. Παρ' όλα αυτά, τώρα με τις εκλογές πρότεινε ένα είδος συνεργασίας, όπως π.χ. η πρόταση για «ομάδες περιφρούρησης» και η κοινή αντιμετώπιση προεκλογικών θεμάτων από τις δημοκρατικές δυνάμεις. Πώς βλέπετε αυτές τις αναλύσεις, τις θέσεις του ΠΑΣΟΚ;

ΑΠ: Το ΠΑΣΟΚ, από την αρχή έχει κρατήσει μία αδιανόητη πολιτική. Και από τον καιρό που υπάρχει σαν ΠΑΣΟΚ και από πριν, όταν ήταν ΠΑΚ (στο διάστημα της δικτατορίας) κρατούσε πάντα μιάν αντίεντική πολιτική. Το είχε και θεωρία και πράξη. Πάντα όταν στριμωχνόντουσαν έβρισκαν ποιά σημείο χωρίζει, τό μετατρέπανε σε μίνιμουμ κι έλεγαν: ο' αυτό το σημείο αν συμφωνήσετε δεχό-

μαστε άμέσως! Τό ίδιο έγινε καί τώρα. Βρήκαν τό σημείο της έξ-όδου καί από τό στρατιωτικό καί από τό πολιτικό ΝΑΤΟ (πού είναι μάξιμουμ στόχος άκόμα καί γιά τό δογματικό Κομμουνιστικό Κόμμα της Ελλάδας) καί τό θέμα της Κοινής Άγοράς, ενώ ξέρουν ότι οί δημοκρατικές δυνάμεις έχουν διαφορετική αντίληψη. Έπομένως θάζουν δυό στόχους πού από τά πράγματα χωρίζουν τις δημοκρατικές δυνάμεις, σά στοιχεία ενότητας!

ΕΡ: Γιατί νομίζετε ότι ακολουθούν την τακτική πού λέτε;

ΑΠ: Γιατί τό ΠΑΣΟΚ καί ιδιαίτερα ο κ. Α. Παπανδρέου βλέπουν την ένότητα διαφορετικά. Τή βλέπουν ούσιαστικά ή μέσα στό ΠΑΣΟΚ ή μέ την ύποταγή στό ΠΑΣΟΚ. Ο πολιτικός φορέας του λαϊκού κινήματος θά τά κάνει όλα σύμφωνα μέ τό θεωρητικό μοντέλο του Άντρέα. Τώρα, λοιπόν, ό ίδιος διαπίστωσε μετά την έρευνα πού έκανε, ότι ό πολιτικός φορέας είναι τό ΠΑΣΟΚ τό ίδιο. Έπομένως τό ΠΑΣΟΚ θά τά κάνει όλα, άρα τό ΠΑΣΟΚ δέν έχει ανάγκη από συμμαχίες: ή όλοι μπαίνουν μεσα στό ΠΑΣΟΚ ή όλοι ύποτασσόμαστε στό ΠΑΣΟΚ! Αυτό, άν θέλετε, μοιάζει πολύ μέ τις καταστάσεις πού 'χουν δημιουργηθεί σέ άλλες χώρες όπου υπάρχει ένα κόμμα, όπως ήταν ή Σοσιαλιστική Ένωση του Νάσερ στην Αίγυπτο, όπως είναι τό κόμμα του Καντάφι στη Λιβύη, όπως στη Συρία τό Μπάαθ... Τό ΠΑΣΟΚ λοιπόν στην Ελλάδα είναι τό αντίστοιχο μέ αυτά τά κόμματα των χωρών του τρίτου κόσμου. Έπομένως ή πρέπει νά ύποταχτούμε στό ΠΑΣΟΚ, ή πρέπει νά μπορούμε μέσα στό ΠΑΣΟΚ, πού τά κάνει όλα καί κάνει γιά όλα. Έτσι πού νά λές ότι έχει αντικατασταθεί ή δικτατορία του προλεταριάτου από τή δικτατορία του πολιτικού φορέα του κινήματος του ΠΑΣΟΚ. Αυτό μοιάζει πάρα πολύ, όπως είπα, μέ όσα συμβαίνουν στις χώρες του τρίτου κόσμου, αλλά εκεί υπάρχουν ειδικόι λόγοι, πού σχετίζονται μέ τις παραδόσεις των χωρών, μέ την έλλειψη πολιτικών παραδόσεων του τύπου του δικού μας, κ.λπ. Στην Ελλάδα έχουν πολύ βαθιές ρίζες τά κόμματα, υπάρχουν από την εποχή της ελληνικής επανάστασης άκόμα. Γενικότερα, ό Άνδρέας προσπαθεί νά συνδέσει, νά ταυτίσει την Ελλάδα σάν χώρα μέ τις χώρες του τρίτου κόσμου - άφρικανοασιατική καί λατινοαμερικανική -, νά συνδέσει μονομερώς τό κίνημα μέ αυτές τις χώρες κυρίως. Υποτιμά σάφιστα τό εργατικό κίνημα σέ κάθε χώρα καί ιδιαίτερα τό εργατικό κίνημα στην Εύρώπη. Μας λέει περίπου ότι τό κίνημα στην Εύρώπη είναι διαθρωμένο από τις παραχωρήσεις πού του προσφέρει ή αστική τάξη εκμεταλλευόμενη τις τρίτες χώρες. Τό παλιό σχήμα, δηλαδή, της εργατικής άριστοκρατίας. Καταλήγει στό συμπέρασμα ότι εμείς δέν έχουμε νά περιμένουμε τίποτα σά χώρα καί σάν κίνημα από τό εργατικό κίνημα της Εύρώπης, αλλά ότι βασικά πρέπει νά περιμένουμε βοήθεια από τις χώρες του τρίτου κόσμου. Από εδώ ξεκινάει καί ή επίθεση πού κάνει στόν εύρωκομμουνισμό. Καί είναι πράγματι έκπληκτικό καί άστείο ότι τολμάει νά κατηγορεί γιά ρεφορμισμό, γιά συναλλαγή μέ την αστική τάξη κ.λπ. Ποιά; Τά μεγάλα επαναστατικά κόμματα σάν τό Κ.Κ. τό Ισπανικό, σάν τό Ιταλικό Κ.Κ., σάν τό Γαλλικό Κ.Κ. Τό περίεργο όμως είναι ότι ενώ κατηγορεί αυτά τά κομμουνιστικά κόμματα γιά τά προγράμματά τους καί γιά τή δράση τους, δέν κατηγορεί καθόλου τά σοσιαλιστικά κόμματα μέ τά όποια έχουν συνεργασία οί κομμουνιστές γιά την πραγματοποίηση των στόχων τους. Έτσι κατηγορεί τό Γαλλικό Κ.Κ. ότι δέχτηκε ένα περιορισμένο πρόγραμμα πού δέν έχει άπερίοριστη έθνικοποίηση, αλλά δέν σημειώνει καθόλου τό γεγονός ότι τό ΚΚΓ γιά νά πετύχει συμφωνία μέ τούς σοσιαλιστές ήταν ύποχρεωμένο νά περιορίσει τό πρόγραμμά του. Έτσι, λοιπόν, εμφανίζονται τά κομμουνιστικά κόμματα νά είναι υπεύθυνα γιά όλα, ενώ τά σοσιαλιστικά κόμματα δέν αναφέρονται καθόλου. Αυτό θέβαια, κατά τή γνώμη μου, κρύβει καί κάποιον ενδόμυχο άντικομμουνισμό.

ΕΡ: Στη συνδιάσκεψη της Μάλτας, πάντως, καί σέ άλλες περιπτώσεις τό ΠΑΣΟΚ έχει διακηρύξει, ή μάλλον έχει αναζητήσει, ένα σύστημα συμμαχίας μέ εκείνα τά σοσιαλιστικά κόμματα πού τά θεωρεί ότι είναι πιο επαναστατικά καί πιο συνεπή καί τά ξεχωρίζει από τή σοσιαλδημοκρατία.

ΑΠ: Αυτό είναι πολύ ενδιαφέρον. Άλήθεια, ποιά είναι τό Σοσιαλιστικό Κόμμα της Ιταλίας, τό Σοσιαλιστικό Κόμμα της Γαλλίας, τό Σοσιαλιστικό Κόμμα της Ισπανίας; Αυτά τά κόμματα όπωσδήποτε βρίσκονται πιο δεξιά από τά κομμουνιστικά. Καί από τή θεωρία τους καί από τή δράση τους καί από τά προγράμματά τους. Η τελευταία συζήτηση πού έγινε στό Σοσιαλιστικό Κόμμα της Γαλλίας, άπόδειξε ότι οί κομμουνιστές ζητούσαν περισσότερες έθνικοποιήσεις καί οί σοσιαλιστές λιγότερες. Ποιά είναι τό Σοσιαλιστικό Κόμμα της Ιταλίας; Συμμετείχε ή όχι χρόνια όλόκληρη σέ κυβερνητικούς συνασπισμούς μέ τούς Χριστιανοδημοκράτες;

ΕΡ: Δέν δίνει πάντως προτεραιότητα ό Άνδρέας στη συμμαχία μέ τά εύρωπαϊκά κόμματα...

ΑΠ: Όχι. Άλλά γιατί; Γιατί έχει κάνει τή λαθεμένη εκτίμηση ότι ή επανάσταση στην Ελλάδα μάς έρχεται από τόν τρίτο κόσμο. Έχει κάνει τό λαθεμένο σχήμα ότι ή Ελλάδα είναι μία χώρα πού σφραγίζεται από τις αντίθεσεις μητρόπολης-περιφέρειας. Είναι οί γνωστές θεωρίες των ριζοσπαστών άμερικάνων, Μπαράν, Σουήζη κ.λπ. Καί από εκεί άντλεί όλες τις παραπέρα εκτιμήσεις καί τά συμπεράσματα, πού τόν οδηγούνε στό ότι στην Ελλάδα ή επανάσταση είναι κατά βάση έθνικοαπελευθερωτική. Πρώτα θά άπελευθερωθούμε καί θά άποκτήσουμε τή ανεξαρτησία, κατόπι θά κατακτήσουμε τή λαϊκή κυριαρχία καί στη συνέχεια θά οδηγηθούμε στό σοσιαλισμό. Σχήματα δηλαδή μηχανιστικά καί δογματικά. Βάζουμε πρώτο, δεύτερο, τρίτο - καί μέ χρονολογική τάξη περίπου. Κατά τή δική μας αντίληψη δέν μπορείς νά πεις ότι πρώτα θά άποκτήσω την ανεξαρτησία καί κατόπιν θά έχω δημοκρατία. Γιατί άν καί θέβαια ή δημοκρατία επηρεάζεται από τις διεθνείς εξαρτήσεις, είναι επίσης γεγονός ότι στό βαθμό πού έχεις δημοκρατία άποκτάς καί την ανεξαρτησία. Καί στό βαθμό πού ύπάρχει δημοκρατική πολιτική καί οικονομική ανάπτυξη, επηρεάζεται καί ή ανεξαρτησία. Πρόκειται λοιπόν γιά στόχους οί όποιοι προωθούνται μαζί. Ιδιαίτερα στη χώρα μας έχει μεγάλη σημασία ή προώθηση του στόχου του εκδημοκρατισμού του κράτους. Π.χ. άν θά περιμένει ο λαός νά θγει πρώτα από τό ΝΑΤΟ γιά νά έχει στην Ελλάδα δημοκρατία, σημαίνει ότι ούτε θά θγει από τό ΝΑΤΟ, ούτε θά έχει ποτέ δημοκρατία. Τά σχήματα αυτά είναι σχήματα άπλουστευτικά καί γιά έναν κόσμο πού δέν έχει ανεβασμένη πολιτική συνείδηση καί πού άρέσκεται νά άκούει συνθήματα. Θεωρώ ότι κατά βάθος δέν τά πιστεύει όλα αυτά ούτε καί ό ίδιος. Είναι τόσο άπλουστευτικά γιά ένα επιστημονικό μυαλό. Ο πολιτικός προοδίζει τόν επιστήμονα. Είναι αδύνατο νά φτάσει μετά από επιστημονική άνάλυση σ' αυτά τά συμπεράσματα. Άπλά, πρέπει νά οδηγείται από την πολιτική εκτίμηση ότι αυτά τά πράγματα «πάνουν» καί έχουν πέραση... Τελικά οδηγούνε σέ άποπροσανατολισμό του κινήματος καί δειχνουνε βαθιά ύποτίμηση του ρόλου της εργατικής τάξης στην Ελλάδα καί ύποτίμηση του εργατικού κινήματος στην Εύρώπη. Μας άποσπούν από εκείνο τό χώρο, ό όποιος άντικειμενικά είναι περισσότερο κοντά μας καί στό παρελθόν μάς έχει βοηθήσει καί στό μέλλον θά μάς βοηθήσει. Στην περίπτωση της δικτατορίας π.χ. από ποιο χώρο βοηθηθήκαμε περισσότερο; Από τό χώρο του εργατικού καί δημοκρατικού κινήματος της Δυτικής Εύρώπης. Είμαστε χώρα καπιταλιστική, χώρα πού ανήκει στό ΝΑΤΟ, έχουμε σχέσεις μέ την Εύρωπαϊκή Κοινή Άγορά. Καί οί δημοκρατικές δυνάμεις αυτών των χωρών είναι φανερό ότι μπορούν εύκολότερα νά μάς βοηθήσουνε. Τί μπορούν νά κάνουν πρακτικά ή Βουλγαρία καί ή Τσεχοσλοβακία; Πολύ λιγότερα, γιατί μέ άλλο τρόπο παρεμβαίνουν αυτές οί δυνάμεις, έτσι όπως είναι τά στρατόπεδα χωρισμένα.

Τό πρόβλημα του στρατού

ΕΡ: Μπορούμε νά πούμε ότι από τή γενική αυτή θέση του ΠΑΣΟΚ καθορίζεται καί ή θέση του άπέναντι στό θέμα του στρατού. Ένα θέμα-ταμπού γιά τόν πολιτικό κόσμο της Ελλάδας γενικά;

ΑΠ: Πρώτα-πρώτα θεωρώ πως ή άνοικτή πολιτική άπέναντι στις ένοπλες δυνάμεις σήμερα είναι καί αναγκαία καί άπαραίτητη. Οί δημοκρατικές δυνάμεις της χώρας καί οί άριστέρες πρέπει νά έχουν μία διαμορφωμένη πολιτική άπέναντι στό στρατό καί πρέπει νά προσπαθούν νά την προπαγανδίζουν. Τό ΠΑΣΟΚ, σάν κόμμα πού έχει πολλούς δεσμούς μέ τά αστικά κόμματα, έχει άκόμα καί άπόστρατους μέσα στις γραμμές του. Τού προσφέρεται περισσότερο ό τομέας. Έγώ, λοιπόν, θεωρώ ότι στό βαθμό πού κάνει μία άνοικτή πολιτική άπέναντι στό στρατό καί προσπαθεί νά πει στους άξιωματικούς, στους φαντάρους ότι πρέπει νά είναι δημοκρατικοί καί πρέπει νά σωματωθούμε μέ τό λαό καί πρέπει νά ένταχθούν πολιτικά στό πλαίσια τά συνταγματικά, τά θεσμικά, της δημοκρατίας, αυτή ή πολιτική είναι σωστή. Καί νομίζω αυτό πρέπει νά τείνει νά κάνει κάθε κόμμα. Από δω όμως καί πέρα αρχίζουν οί διαφορές μας. Η εκτίμηση π.χ. του Άνδρέα Παπανδρέου ότι κατά πλειοψηφία οί άξιωματικοί του στρατού δέν θέλουνε τό ΝΑΤΟ ή ότι δέν ύπάρχει μεγάλος κίνδυνος από τούς χουντικούς άξιωματικούς, είναι κάτι πού δέν στηρίζεται στό πράγματα. Άντίθετα, πιστεύω ότι ή πλειοψηφία των άξιωματικών του στρατού είναι υπέρ του ΝΑΤΟ καί ύπάρχουν πολύ σημαντικές δυνάμεις πού είναι είτε χουντικές ή διατηρημένες από τή χούντα. Αυτά πού ξετυλίχτηκαν τελευταία στό στρατό, οί άλληπάλληλες άνακοινώσεις, διαψεύσεις καί ξανά άνακοινώσεις του κ. Άβέρωφ είναι άρκετά ένδεικτικά στοιχεία. Η

κυβέρνηση δεν έκανε εκκαθάριση σέ βάθος. Καί δεν έννοώ μαζική εκκαθάριση, αλλά εκκαθάριση έκλεκτική στά πόστα-κλειδιά πού θά έβαζε έπικεφαλής τού στρατού δυνάμεις πού πάλεψαν τή δικτατορία. Έχουν όμως μείνει δυνάμεις χουντικές ή φιλοχουντικές στό στρατό καί από εδώ άκριβώς προκύπτουν οι μεγάλοι κίνδυνοι.

ΕΡ: Πιό συγκεκριμένα;

ΑΠ: 'Ο στρατός, ήδη, άσκει μιά πίεση στίς πολιτικές εξελίξεις. Κατά τή γνώμη μου άσκησε καί στόν Καραμανλή σ' αυτή τήν τριετία. Δεν είναι μόνο τό πραξικόπημα. Δεν είναι μόνο, άν θέλετε, τό προνομισαιμένο πού προσπαθεί νά δημιουργήσει μιά κατάσταση γιά νά πετύχει άποτελέσματα. Καί ή άνησυχία ή πολιτική πού εκφράζει ό στρατός σ' αυτό τό διάστημα, όχι όλος ό στρατός, αλλά μιά σειρά δυνάμεις, καί άφορούν τήν άνάπτυξη τού μαζικού κινήματος, τό εργατικό κίνημα πού άνεβαίνει, τούς άπεργιακούς άγώνες, τίς φοιτητικές διαδηλώσεις, αυτό δεν είναι πίεση; Καί είναι φανερό ότι ό Καραμανλής θά βρέθηκε πολλές φορές στό δίλημμα: «άν πρόκειται νά μέ ρίξουν αυτό, καλύτερα νά χτύπησα». Δεν έχω καμιά άμφιβολία ότι βρέθηκε σέ τέτοια δίλημματα, καί βέβαια ή λύση είναι άπλή γιά τόν Καραμανλή. Καί τό χτύπημα, δεν είναι μόνο τό χτύπημα μιάς διαδήλωσης, αλλά καί ή διαμόρφωση ένός νόμου αντιδημοκρατικού, όπως π.χ. τού Ν. 330 κ.ά. 'Όταν λοιπόν, γιά νά κερδίσουμε τό στρατό, λέμε πράγματα άσπρήχτα καί κάνουμε εκτιμήσεις πού δεν υπάρχουν, τότε δημιουργούμε άυταπάτες ότι δεν υπάρχει πιά κανένας κίνδυνος άπ' τό στρατό. Κι όμως υπάρχουν πάντα ό κίνδυνος, όπως καί ό κίνδυνος τής μοναρχίας σέ στιγμές έθνικής κρίσης. Είναι σίγουρο ότι οι 'Αμερικανοί καί οι άλλοι ίμπεριαλιστικοί κύκλοι θά χρησιμοποιήσουν τό παλάτι σάν έφεδρεία γιά τίς εξελίξεις. 'Υπάρχουν μοναρχικοί άξιωματικοί άρκετοί... Μπροστά σ' αυτός τούς κινδύνους ούτε πρέπει νά κλείνουμε τά μάτια μας, ούτε νά έξωραίζουμε τά πράγματα. 'Αν πραγματικά ή πλειοψηφία τού στρατού δεν θέλει τό ΝΑΤΟ καί ή μεγάλη πλειοψηφία τού στρατού γενικά είναι σέ θέση σήμερα νά σβήσει τίς υπάρχουσες μικρές χουντικές έστίες, θά ήταν τά πράγματα πολύ καλύτερα. 'Αλλά δεν είναι, δυστυχώς, έτσι. Οι άγορεύσεις ανθρώπων τού ΠΑΣΟΚ, όπως τού βουλευτή Γιάννη Χαραλαμπίδου στή Βουλή, δεν άποδείξαν άκριβώς τό αντίθετο; 'Υπάρχει σοβαρός κίνδυνος καί δεν είναι ή κατάσταση έτσι όπως τήν εμφανίζει ό 'Αντρέας.

ΕΡ: Νομίζετε δηλαδή ότι τά πράγματα είναι ακόμα σέ κατάσταση πού νά δικαιολογούνται συνθήματα όπως «Καραμανλής ή τάνκς», πού όπωσδήποτε παίζανε ένα ρόλο στίς προηγούμενες εκλογές;

ΑΠ: 'Οχι. Δεν είναι τόσο επικίνδυνα τά πράγματα, όσο ήταν τό καλοκαίρι τού '74, τότε πού ήταν ακόμα έπικεφαλής ό χουντικός στρατηγός. Δεν είναι όπως ήταν τούς πρώτους μήνες τής έξουσίας τού Καραμανλή. 'Αλλά δεν είναι αυτός ό κύριος λόγος πού δεν ισχύει σήμερα τό σύνθημα «Καραμανλής ή τάνκς». 'Ο βασικός λόγος πού δεν ισχύει σήμερα τό σύνθημα αυτό, είναι ότι ό Καραμανλής δοκιμάστηκε καί άπόδειξε ότι δεν μπορεί νά εξαλείψει αυτόν τόν κίνδυνο: δεν άποτελεί έγγυση ή παραμονή τού Καραμανλή στήν έξουσία γιά νά μήν επανέλθουν τά τάνκς... Αυτή είναι ή δική μας άνάλυση. 'Επομένως, στό σύνθημα τό έμμεσο ή άμεσο τού Καραμανλή ή τής Ν.Δ. ότι ό «Καραμανλής έξασφαλίζει σταθερότητα» καί είναι έγγυση «γιά νά μή γυρίσουν τά τάνκς», άπαντούμε: 'Οχι. 'Η τρίχρονη πολιτεία τού Καραμανλή, άπόδειξε ότι δεν μπορεί νά τό έξασφαλίσει.

ΕΡ: Θεωρείτε ότι τό θέμα τού εκδημοκρατισμού τού στρατού πρέπει νά δοθεί άμεσα καί σάν βασική προϋπόθεση γιά τή σταθεροποίηση καί τήν άποφυγή μιάς ένδεχόμενης έκτροπής;

ΑΠ: Είναι αίτημα αίχμης ή κάθαρση καί ό εκδημοκρατισμός τού κρατικού μηχανισμού κι ίδιαίτερα τών 'Ενόπλων Δυνάμεων καί τών Σωμάτων 'Ασφαλείας. Είναι τό κλειδί γιά τίς δημοκρατικές εξελίξεις τής χώρας μας καί επομένως πρέπει σ' αυτό νά συγκεντρωθούν όλες οι προσπάθειες. 'Όσο δεν λύνεται αυτό τό θέμα, όλα τά άλλα προβλήματα έπηρεάζονται δυσμενώς καί ή πάλη τού λαού δεν μπορεί νά έξασκήσει έπίρροή στά πολιτικά πράγματα τής χώρας. 'Ο λαός δεν έχει πιά μιά συγκεκριμένη προοπτική προώθησης τών στόχων του, διεύρυνση τής δημοκρατίας - τής οικονομικής, τής πολιτικής, τής κοινωνικής - ούτε τή δυνατότητα κοινωνικών μεταρρυθμίσεων σέ κανένα τομέα, γιατί ή άπειλή μιάς στρατιωτικής επέμβασης, άποτελεί φρένο καί όχι μόνο γιά τό λαό, αλλά, άν θέλετε, αλχημωρίζει καί τήν ίδια τήν Κυβέρνηση, πού ένώ χρησιμοποίησε τό Στρατό καί τά Σώματα 'Ασφαλείας γιά νά έλέγχει τήν κατάσταση έσωτερικά, ταυτόχρονα έρχονται στιγμές πού καί ή ίδια πιέζεται από αυτά.

Έλευθερία καί πειθαρχία

ΕΡ: Καί από πλευράς στρατού; Πρέπει νά διακηρυχθεί τό σύνθημα «ό στρατός στούς στρατώνες» ή πρέπει νά υποστηριχθεί ότι ό στρατός πρέπει νά πολιτικοποιηθεί; 'Η μήπως ύπάρχει μιά τρίτη άποψη;

ΑΠ: Πρέπει νά έξασφαλιστεί στό στρατό ή πλήρης έλευθερία κάθε φαντάρου καί κάθε άξιωματικού ν' άνήκει στό πολιτικό κόμμα πού επιθυμεί, νά 'χει πολιτικά ένδιαφέροντα, νά παρακολουθεί τίς πολιτικές εξελίξεις, χωρίς, βέβαια, νά μεταφέρει τίς αντίληψεις του στήν άσκηση τών στρατιωτικών του καθηκόντων, δηλαδή χωρίς νά έπηρεάζεται ή στρατιωτική πειθαρχία. Πρέπει νά έμποδίσουμε ό στρατός σά σύνολο, ν' άποτελεί πολιτικό παράγοντα. Γιατί καθώς έχει τά όπλα, μετατρέπεται σέ παράγοντα πού καταδυναστεύει τό λαό. Αυτό πρέπει νά αποκλειστεί. Παράλληλα, όμως, πρέπει νά λύσουμε όσα οικονομικά προβλήματα υπάρχουν στό στρατό. Προβλήματα status τού στρατού, προβλήματα πού σχετίζονται μέ τίς συνθήκες ζωής μέσα στό στρατό, προβλήματα παιδείας, προβλήματα άξιοπρέπειας τού φαντάρου. Σ' όλους τούς στρατούς, άπ' ό,τι ξέρω, υπάρχουν τέτοια σοβαρά προβλήματα, καί όπωσδήποτε υπάρχουν καί στή χώρα μας, καί είναι κατάλοιπα τού μιλιταριστικού τρόπου μέ τόν όποιο αντιμετώπιζαν τά πράγματα στό παρελθόν. Πιστεύω ότι μέ τόν τρόπο αυτό δεν βλέπεται ή πειθαρχία, αλλά ένισχύεται. Πρέπει επίσης νά έξασφαλίσουμε στό στρατό τόν καλύτερο δυνατό τεχνικό έξοπλισμό, τήν καλύτερη δυνατή μόρφωση γιά νά μπορεί νά παίξει σωστά τό ρόλο του. Δεν πρέπει νά διατηρείται ό παλαιού τύπου αντιμιλιταρισμός πού έβλεπε τό στρατό σάν έχθρό καί τόν άξιωματικό σάν καρσάνα. Νομίζω ότι είναι ξεπερασμένη αντίληψη καί δεν ισχύει πιά. Πρέπει νά δούμε τό στρατό σάν κάτι άπαραίτητο στή ζωή τής χώρας καί πρέπει νά τόν έντάξουμε μέσα στούς κοινωνικούς θεσμούς. Θά 'θελα νά προσθέσω ακόμα κάτι, πού προϋποθέτει ότι δεν θά υπάρχουν διακρίσεις στό στρατό, μέ βάση τά πολιτικά φρονήματα: δηλαδή νά μπορεί ένας κομμουνιστής νά γίνει 'Αρχηγός Στρατού. Γιατί δεν ύπάρχει κανένας λόγος νά μή γίνει. Μήπως δεν είναι παλικάρια οι κομμουνιστές; Δεν τό άποδείξαν στόν πόλεμο τού '40, δεν τό δείξαν στήν περίοδο τής κατοχής; Γιατί ένας κομμουνιστής δέ θά μπορούσε νά γίνει 'Αρχηγός τού Στρατού;

ΕΡ: Μήπως όμως τώρα κάνετε μιά άφαίρεση θεωρητική...

ΑΠ: 'Οχι. Μιλώ γιά τό δικαίωμα πού πρέπει νά διεκδικεί κανείς, όσο δύσκολο καί άν φαίνεται σέ μιά κατάσταση σάν τή σημερινή στήν 'Ελλάδα. Πιστεύω όμως στίς εξελίξεις πού σημειώνονται γενικά. Στήν 'Ιταλία, ύπάρχουν καί σήμερα κομμουνιστές άξιωματικοί γιά τούς όποιους δεν ύπάρχει πρόβλημα. Καί στή Γαλλία. Κι άν είναι πολύ δύσκολο νά γίνει σήμερα άρχηγός τού Γενικού 'Επιτελείου ένας κομμουνιστής, - όπως είναι - πιστεύω ότι μπορεί νά υπάρχουν άνθρωποι προοδευτικοί σέ έπιτελεία.

Άλλαγή από τά μέσα

ΕΡ: Πιστεύετε, δηλαδή, ότι σάν θεσμός ό στρατός δεν είναι μέσο καταπίεσης καί καταναγκασμού από τό κράτος καί τήν άστική τάξη;

ΑΠ: Βέβαια είναι όργανο καταπίεσης. 'Αλλά στό βαθμό πού αλλάζει τό κράτος καί ή κοινωνία πολλά είναι έφικτά. Σήμερα θρισκόμαστε σέ μιά φάση, πού πιστεύουμε ότι αυτός ό μηχανισμός δεν είναι ύποχρεωτικό νά τσακιστεί γιά νά γίνει επανάσταση: μπορεί νά αλλάχθει από μέσα. 'Η κοινωνική του σύνθεση καί οι άνακατατάξεις μέσα στό χώρο αυτό μάς πείθουν γιά πολλά πράγματα. 'Επομένως δεν σημαίνει ότι έπειδή ό στρατός είναι όργανο καταπίεσης σήμερα δεν θά μπορούσε μέ τήν άλλαγή τών συνθηκών, μέ τήν άλλαγή τών κυβερνήσεων, μέ προώθηση δημοκρατικότερων θεσμών, ν' αλλάξει. Πώς, τέλος πάντων, θά φτάσουμε στό σοσιαλισμό, άν δεν μπορούσε ν' αλλάξει ό στρατός χαρακτήρα; Καί πιστεύω ότι δεν θ' αλλάξει ξαφνικά όταν θ' άνεθούσε στήν έξουσία. 'Αν έτσι γίνει, ύποθέτουμε ότι θά βρεθούμε σέ μιά μετωπική σύγκρουση. 'Αν όμως ύποθέσουμε ότι προχωρήσαμε μέσα από εξελίξεις τού τύπου πού συμβαίνουν σήμερα στήν Εύρώπη, μπορούν νά γίνουν άλλαγές μέσα στό στρατό! Για τήν ώρα έξακολουθεί νά είναι όργανο καταπίεσης. Μπορούμε όμως νά πετύχουμε νά γίνει όργανο μικρότερης καταπίεσης. Μπορούμε νά πετύχουμε άλλαγές μέσα στό στρατό, γιά νά μήν είναι όργανο δικτατορικών έκτροπών καί αντιδημοκρατικών έπιβουλών έναντίον τής χώρας. Μπορούν πολλά νά γίνουν.

ΕΡ: Τελικά βλέπετε τό στρατό όχι σάν ένα ὄργανο καί μέσο γιά τήν ἐπιβολή κοινωνικῶν μεταρρυθμίσεων στή χώρα. Ἀλλά θεωρεῖτε ὅτι ἡ ἀδρανοποίησή του, ἡ μή μονομερής του ἔνταξη, ἀποτελεῖ ὄχι μόνο τό *maximum* πολιτικοῦ στόχου ἀλλά καί τό ἐπιθυμητό;

ΑΠ: Νά 'σᾶς πῶ. Ἐγώ δέν ἀπευθύνομαι στό στρατό αὐτή τήν ὥρα, γιά νά δράσει σάν μέσο κοινωνικῶν ἐξελίξεων, ἀλλά ἀπευθύνομαι στό στρατό γιά νά δράσει μαζί μου γιά τήν προώθηση τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν. Τόν θέλω φρουρό τῶν συνόρων καί φρουρό τῆς δημοκρατίας, δέν τόν θέλω νά ἐπέμβει γιά νά πετύχουμε κοινωνικές ἐξελίξεις στήν Ἑλλάδα. Στήν Πορτογαλία ἡ κατάσταση ἦταν διαφορετική. Ἐκεῖ ἔκανε μιᾶ ἐπανάσταση ὁ στρατός καί ἔγινε παράγοντας τῶν πολιτικῶν ἐξελίξεων. Ἐδῶ στήν Ἑλλάδα, ὅπως εἶναι τὰ πράγματα καί μέ τήν προοπτική πού ἔχουμε ἐμεῖς, δέν τόν θέλουμε τό στρατό νά ἐπέμβει γιά νά ἐπιβληθοῦν οἱ κοινωνικές μεταρρυθμίσεις ἀλλά τόν θέλουμε σάν φρουρό τῆς δημοκρατίας καί ὄχι παράγοντα ἀναστολῆς τῶν κοινωνικῶν ἐξελίξεων.

Κοινός ἀγώνας γιά ἐγγυήσεις

ΕΡ: Νά κλείσουμε, ἀναφέροντας γενικότερα γιά τίς ἐγγυήσεις γύρω ἀπό τήν ἐκλογική μάχη.

ΑΠ: Δέν ἀρκεῖ ἀπλά νά 'χουμε ἕναν τύπο δημοκρατικῶν ἐκλογῶν, ἀλλά πρέπει νά μειώσουμε στό ἐλάχιστο, νά ἐξουδετερώσουμε τίς παρεμβάσεις πού γίνονται καί θά γίνονται ὑπέρ τοῦ κυθερνῶντος κόμματος. Νά ἐξασφαλίσουμε ἰσοτιμία σ' ὅλα τὰ κόμματα, μικρά καί μεγάλα. Αὐτό σημαίνει πῶς κατ' ἀρχήν θά ἐξουδετερωθεῖ ἡ δράση ὀρισμένων ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ. Εἶναι φανερό ὅτι ὑπάρχουν ὀρισμένες δυνάμεις τοῦ Στρατοῦ καί τῶν Σωμάτων Ἀσφαλείας οἱ ὁποῖες θά θελήσουν νά ἐπέμβουν. Δέν θά δράσει ὁ χωροφύλακας καί ὁ ἐνωματάρχης στό χωριό; Δέν πρόκειται μόνο γιά ἕνα ἐκλογικό πραξικόπημα τοῦ τύπου τοῦ 1961. Κι ὁ νόμος τῆς ἀδράνειας νά ἐνεργήσῃ, ἀρκεῖ. Αὐτοί μαζί μέ τόν παπὰ καί τό δάσκαλο θά καθορίσουν τό ἐκλογικό ἀποτέλεσμα ὀρισμένων χωριῶν. Σχετικό θέθαια εἶναι τό θέμα τῶν ΤΕΑ, πού γιά ὁλόκληρη τήν περίοδο τῶν ἐκλογῶν θά πρέπει παντοῦ νά ἀφοπλιστοῦν. Καί τελικά πρέπει νά καταργηθοῦν. Ἐπίσης τό ραδιόφωνο καί ἡ τηλεόραση θά παίξουν πρωταρχικό ρόλο. Αὐτή τήν ὥρα, ὅσο κι ἂν λέει ἡ κυβέρνηση ὅτι θά ἐνεργήσῃ δημοκρατικά, τό πολύ πολύ θά ἀφήσῃ κάποια περισσότερα περιθώρια στήν ἀξιωματική ἀντιπολίτευση. Ἀλλά κανεῖς δέν ξέρεῖ θέθαια ποιός θά εἶναι μετά τίς ἐκλογές ἀξιωματική ἀντιπολίτευση, ποιός θά εἶναι μικρότερο ἢ μεγαλύτερο κόμμα. Ὅλα εἶναι ὑπό κρίση. Πρέπει νά δοθοῦν πλήρη δικαιώματα στά μικρά καί στά μεγάλα κόμματα νά ἐμφανίζονται ἀπό τό ραδιόφωνο καί τήν τηλεόραση καί νά ἐκλαϊκεύσουν τήν πολιτική τους, ἔτσι πού ὁ λαός νά ἀντιληφθεῖ ὅλο τό φάσμα τῶν πολιτικῶν δυνάμεων στήν ἐκλογική μάχη. Χρειάζεται νά ἐξασφαλίστοῦν ὅπωςδήποτε οἱ προϋποθέσεις γιά ὅλα τὰ κόμματα, ὥστε ὁ λαός παντοῦ νά μπορέσει ἀβίαστα καί ἐλεύθερα νά ἐκφράσῃ τίς πολιτικές του προτιμήσεις. Καί εἶναι καθῆκον ὅλων τῶν κομμάτων, ὅλων τῶν πολιτικῶν δυνάμεων τοῦ τόπου, νά παλαίψουν συντονισμένα γιά τήν ἐξασφάλιση αὐτῶν τῶν ὁρῶν.

ΘΟΥΡΙΟΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ὄργανο τοῦ
ῬΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Σ. ΠΗΓΗΣ 3 ΑΘΗΝΑ Τηλ. 360.32.34

κυκλοφοροῦν

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1977

κυκλοφόρησαν

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΠΕΤΡΟΥ ΑΝΤΑΙΟΥ

Συμβολή στήν ἱστορία τῆς ΕΠΟΝ

» Τόμος Α1

» Τόμος Α2

ΤΑΚΗ ΑΔΑΜΟΥ

Τό λαϊκό τραγούδι τῆς Ἀντίστασης

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΙΩΑΝΝΑ ΚΑΡΑΤΖΑΦΕΡΗ

Τό χαμένο κουμπί

ΜΕΛΕΤΕΣ

Μ. ΠΑΠΑΔΟΛΑΜΠΑΚΗ

Γιά μιᾶ κοινοτική δομή καί μιᾶ
αὐτοδιαχείριση τοῦ χώρου

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

ΝΤΑΙΒΙΝΤ ΚΟΥΠΕΡ

Ἡ Γραμματική τῆς ζωῆς

ΡΟΝΑΛΝΤ ΛΑΙΝΓΚ

Τά Γεγονότα τῆς ζωῆς

ΡΟΝΑΛΝΤ ΛΑΙΝΓΚ

Μ' ΑΓΑΠΑΣ;

Διασκέδαση μέ διάλογο καί στίχους

ΤΟΜΑΣ ΧΑΡΡΙΣ

ΕΙΜΑΙ Ο' ΚΕΥ - ΕΙΣΑΙ Ο' ΚΕΥ

Ψυχολογία τῶν καθημερινῶν ἀνθρώπων
σχέσεων

ΠΟΙΗΣΗ

ΜΑΡΙΑ ΜΙΧΑΗΛ - ΔΕΔΕ

Μέ τά φτερά τοῦ Ἰνδιάνικου δράκου

Μετάφραση - κείμενα

ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΠΑΝΤΟΣ

ΣΑΝΤΑΡΣ Ν. Κ.

Τό ἔπος τοῦ ΓΚΙΛΓΚΑΜΕΣ

ΠΡΩΤΗ δίκη για τό τεράστιο σκάνδαλο των συνθετικών οινόπνευμάτων: στις 5 τη. κάθονται στο εδώλιο του Πενταμελούς Έφετείου Σύρου οι:

● **ΣΟΛΟΜΩΝ** ή **ΣΟΛΩΝ ΣΑΣΩΝ**, 63 ετών επιχειρηματίας (ιδιοκτήτης της «Transtekom»). Κατηγορία: χρήση πλαστού έγγραφου, εξαγωγή συναλλάγματος, απάτη ιδιαίτερα μεγάλης αξίας.

● **ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΑΠΝΟΥΛΑΣ**, 67 ετών, συνταξιούχος. (Διευθυντής επί χούντας της «Ένώσεως Οίνοποιητικών Συνεταιρισμών Σάμου» – ΕΟΣΣ). Κατηγορία: απάτη και απιστία.

● **ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ**, 47 ετών, γεωργός. (Πρόεδρος επί χούντας της ΕΟΣΣ). Κατηγορία: απιστία.

Στό σκαμνί

ό Σασών

και άλλοι

δύο

για τό

σκάνδαλο

τών

συνθετικών

οίνο –

πνευμάτων

ΠΙΟ συγκεκριμένα, σύμφωνα με τό παραπεμπτικό βούλευμα:

● Ο Σασών, «διευθύνων σύμβουλος» της «TRANSTEKOM» (μιάς εταιρίας που «γεννήθηκε» τό 1958 με κεφάλαιο ενός εκατομμυρίου δρχ., που τό 1964 έγινε 4 εκ. και τό 1974 έγινε... 108.000.000 δρχ.!) κατηγορείται, γιατί α) κατά την εισαγωγή από την «Τ» 2.451.256 χιλιογράμμων συνθετικού οινόπνευματος (από τό όποιο διέθεσε στην ΕΟΣΣ 1.198.052 χιλ.) «έν γνώσει του έποίησαν χρήση των νοθευμένων αντιγράφων των υπ' αριθ. 06847/29 - 6 - 73 και 08197/1 - 8 - 73 πιστοποιητικών

προελεύσεως του Έμπορικού και Βιομηχανικού Έπιμελητηρίου Γενεύης Έλβετίας». β) κατά τό διάστημα Αύγουστου '73 – Μαΐου '74 «διά πλειόνων πράξεων συνιστώσων εξακολούθησιν του ενός και του αυτού έγκλήματος» και «έκ προθέσεως και κατά παράβασιν του άρθρου 4 παρ. 1 έδ. 6' και 8' του νόμου 5422/32» αγόρασε «εξακολουθητικώς και παρανόμως από έξουσιοδοτημένης διά πώλησιν συναλλάγματος Τραπεζας ξένων συναλλάγμα» που μετά έξηγάγε «εις την αλλοδαπήν και συγκεκριμένως συνάλλαγμα εκ 291.513.67 δολλαρίων ΗΠΑ». γ) στη Σάμο (μαζί με τον Καπνουλά) «κατά τό χρονικόν διάστημα από του μηνός Ιουλίου 1973 μέχρι και του μηνός Δεκεμβρίου 1973 διά πλειόνων πράξεων συνιστώσων εξακολούθησιν ενός και του αυτού έγκλήματος από κοινού ενεργούντες και επί σκοπώ του νά περιποιήσουν εις έαυτούς και εις άλλους παράνομον περιουσιακόν όφελος έδλαψαν ξένην περιουσίαν. πείσαντες έτέρους διά της έν γνώσει παραστάσεως ψευδών γεγονότων ως αληθών και δι' άθεμίτου αποκρύψεως και παρασιγήσεως των αληθών εις πράξεις και παραλείψεις, εκ των οποίων επήλθεν εις τρίτον ζημία ιδιαιτέρως μεγάλης αξίας.»

● Ο Καπνουλάς (έκτός από την παραπάνω κατηγορία) κατηγορείται επίσης ότι μαζί με τον Βασιλειάδη «έκ προθέσεως έξημίωσαν την περιουσίαν αυτής, της οποίας είχαν, ως εκ της ρηθείσης ιδιότητός των, την εκ του νόμου και δικαιπραξίας επιμέλειαν και διαχειρίσιν, κατά κατάχρησιν της ην είχαν αντιπροσωπευτικής έξουσίας.»

ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΣ στην ίδια υπόθεση και με τά ίδια ΑΚΡΙΒΩΣ με τό Σασών αδικήματα ήταν και ό **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΜΕΜΕΛΕΤΖΗΣ**, 65 ετών, επίτιμος διευθυντής του ύπουργείου Συντονισμού και πρόεδρος του Δ.Σ. της «TRANSTEKOM». Μετά, δηλαδή, από τακτική ανάκριση βγήκε τό υπ' αριθ. 13/77 βούλευμα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Σάμου, με τό όποιο απαπέμπονταν και οι 4 για τά αδικήματα που προαναφέρθηκαν. Οι τρεις (πλήν του Βασιλειάδη) άσκήσανε έφεση και τό Συμβούλιο Έφετών Αιγαίου (Ι. Κοτταρίδης (πρόεδρος), Γ. Καμπέρης, Δ. Γαρδικιώτης), με τό υπ' αριθ. 17/11 - 8 - 77 τελεσίδικο βούλευμα (και παρά την αντίθετη εισήγηση του εισαγγελέα κ. Ν. Ζεγκίνη) άπάλλαξε τον

ΔΙΚΑΖΟΝΤΑΙ ΣΤΟ 5ΜΕΛΕΣ ΕΦΕΤΕΙΟ ΤΗΣ ΣΥΡΟΥ

Μεμελετζή, γιατί «έκ της ένεργηθείσης άνακρίσεως κατά την κρίσιν του συμβουλίου αί προκύπτουσai εις βάρος του ένδείξεις είναι λίαν άσθενείς έντοπιζόμεναι μόνον εις την ιδιότητα αυτού ως προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου της άνωύμου εταιρίας «TRANSTEKOM», ουδένος έτέρου στοιχείου περί της γνώσεως αυτού ότι τό άποσταλέν υπό της «TRANSTEKOM» εις την ΕΟΣΣ οινόπνευμα εκ ζυμώσεως μελάσσης δέν ήτο όντως τοιοϋτον, αλλά συνθετικόν και δέν είναι ικαναι αί ύπάρχουσai ένδείξεις νά στηρίξωσι κατ' αυτού δημοσίαν κατηγορίαν επί ταίς άποδιδόμεναις αϋτώ πράξεσι της χρήσεως πλαστού έγγραφου, απάτης και εξαγωγής συναλλάγματος, δι' ός προϋπόθεσις έν προκειμένω τυγχάνει τό γεγονός ότι ό έν λόγω κατηγορούμενος έτέλει έν γνώσει ότι τό άποσταλέν οινόπνευμα ήτο συνθετικόν.»

Οι έφέσεις των τριών άλλων άπορρίφθηκαν.

ΤΟ παραπεμπτικό βούλευμα λέει χαρακτηριστικά ότι ένώ στην «TRANSTEKOM» άνατέθηκε από την ΕΟΣΣ «ή προμήθεια 400.000 χιλιογρ. οίνοπνεύματος και 800.000 χιλιογρ. τοιοϋτου εκ ζυμώσεως μελάσσης αντί 10,50 και 6,80 δρχ. αντίστοιχως, κατά λίτρον».

«παρεδόθη έξ ολοκλήρου οινόπνευμα συνθετικόν, ακατάλληλον προς χρήση διά άνάμιξιν οίνων, του οποίου ή τιμή έφέρετο ως κατωτέρα του μέν οίνικου κατά 413,56 δολ. - 179 δολ. = 236 δολάρια, του δέ εκ ζυμώσεως κατά 88 δολάρια (267 - 179), χρησιμοποιηθέντος προς εξαπάτησιν των άρμοδίων επί της εισαγωγής και παραλαβής οργάνων νοθευμένου πιστοποιητικού, άναγράφοντος ότι τό άποστελλόμενον οινόπνευμα ήτο εκ ζυμώσεως τοιοϋτον, χαρακτηρισμός, όστις δέν ύπήρχεν εις τό πρωτότυπον και έπιτευχθέντος μετά του παρανόμου όφέλους εκ της τιμής του οίνοπνεύματος και εξαγωγής συναλλάγματος δι' είδος δι' ό δέν έπιτρέπεται ή χορήγησης σχετικής άδείας».

ΚΑΙ προστίθεται:

«Η δολία προαίρεσις του κατηγορουμένου Σ. Σασών δεδομένη εκ του μεγάλου κέρδους όπερ έξησφάλισεν ή μεγάλη διαφορά τιμής των δύο ποιότητων οίνοπνεύματος και εις την εί-

δικότητα της επιχειρήσεως ήν διεύθυνεν ὁ Σασών εἰς τὰ τοῦ οἴνοπνεύματος».

ΤΟ «ΑΝΤΙ» ἔχει κατ' ἐπανάληψιν ἀσοληθεῖ μέ τήν ὑπόθεσιν αὐτή – οὐσιαστικά τήν ἔφερε (μέ πολλές λεπτομέρειες) στήν ἐπικαιρότητα. (Τεύχη 51 - 52, 63, 64, 67, 68, 69, 70, 71).

ΑΠΟ τό παραπεμπτικό βούλευμα βγαίνει ἡ εἰκόνα τῆς ἱστορίας ὁλοκληρωμένη. Καί πρώτα - πρώτα, δέν πρέπει νά ξεχνᾶμε ὅτι ἦταν ἀκόμα δικτατορία – ἡ «χρυσόφορα περίοδος» γιά τό Σασών. Λέει τό βούλευμα:

«Οἱ πάσης φύσεως γλυκεῖς οἶνοι Σάμου δικαιούνται τῆς ἐλεγχόμενης ἐπωνυμίας προελεύσεως “Σάμος” μόνον ἐάν πληροῦν ὠρισμένους ὅρους, ἐν οἷς ἡ προστιθεμένη ἀλκοόλη δέον νά προέρχεται ἀπαραίτητως ἐκ προϊόντων ἀμπέλου. Κατά τόν Ἰανουάριον 1973 ἡ Ἐνωσις Συνεταιρισμῶν Σάμου (Ε.Ο.Σ.Σ.) διά τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2/22 - 1 - 73 ἐμπιστευτικοῦ ἐγγράφου τῆς πρὸς τὸ Γενικόν Χημεῖον τοῦ Κράτους ἠτήσατο ὅπως κατὰ τήν οἰνοποιήσιν τῶν γλυκέων Μοσχάτων οἶνων Σάμου ἐγκριθῇ ἡ χρησιμοποίησις οἴνοπνεύματος προερχομένου ἐξ οἴνοπνευμάτων οἰνικῶν (10%) καί ἐκ ζυμώσεως (90%) ὥστε δι' αὐτοῦ, ὅπερ ἤθελε χαρακτηρισθῇ ὡς προερχόμενον ἐξ ὁλοκληροῦ ἐκ προϊόντων ἀμπέλου νά ἐπιτευχθῇ μείωσις τῶν ἐξόδων παρασκευῆς τῶν οἶνων καί ἐντεῦθεν νά καταστῇ δυνατή ἡ ἀνταγωνιστικότης τούτων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ. Τό Ὑπουργεῖον Ἐμπορίου ἐνέδωσε καί αὐθις εἰς τήν εἰρημένην αἰτήσιν τῆς Ἐνώσεως καί διά τῆς ὑπ' ἀριθμ. 606/105/19 - 5 - 73 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ, ἐπέτρεψε τήν χρησιμοποίησιν τοῦ ἀνωτέρω οἴνοπνεύματος».

● Τότε ἡ Ε.Ο.Σ.Σ. «καίτοι ἔδει χάριν τῶν συμφερόντων τῆς νά ἀναμείνῃ τήν ἐκδοσιν ἀποφάσεως ἐπὶ τῆς ὡς ἄνω αἰτήσεως τῆς».

«διὰ τῆς ὑπ' ἀριθμόν 177/109 - 11/6 - 2 - 73 διακηρύξεως τῆς προεκήρυξεν διαγωνισμόν, δι' ἀνοικτῶν ἐπιστολῶν, διά τήν προμήθειαν ἀφ' ἐνός 500 τόννων οἴνοπνεύματος, προερχομένου ἐξ ἀποστάξεως πρώτης ὕλης οἰνικῶν προϊόντων καί ἀφ' ἐτέρου 600 τόννων προερχομένων ἐκ ζυμώσεως μελάσεως».

ΔΥΟ ἐταιρίες, ἡ «ΤΡΑΝΣΤΕΚΟΜ» καί ἡ γαλλικὴ «ΣΟΦΕΣΙΑ» στέλνουν προσφορές. Ποιὸς προτιμήθηκε δέν χρειάζεται μαντικές ἱκανότητες γιά νά τό καταλάβει κανεῖς. Λέει τό βούλευμα:

«Τό Διοικητικόν Συμβούλιον τῆς Ἐνώσεως καθ' ὃ ἀρμόδιον ὄργανον διενεργείας καί κατακυρώσεως τοῦ διαγωνισμοῦ (θάσει τῆς διακηρύξεως) διά τῆς ὑπ' ἀριθμ. 531/17 - 3 - 73 ἀποφάσεώς του, ληφθείσης κατόπιν εἰσηγήσεως τοῦ Γεωργίου Καπνουλᾶ (1ου κατηγορουμένου) κατεκύρωσε τόν διαγωνισμόν ὑπὲρ τῆς ΤΡΑΝΣΤΕΚΟΜ χωρὶς νά λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι μεταξύ τῆς διακηρύξεως καί τῆς

προσφορᾶς τῆς ἐταιρίας ταύτης ὑπῆρχον σοβαραὶ διαφοραὶ καί δῆ: 1) Ἐνῶ ἡ διακηρύξις ἀναφέρει ρητῶς τήν προμήθειαν 600 τόννων ἐκ ζυμώσεως μελάσεως ἢ προσφορά ἀναφέρει ἀορίστως ἐκ ζυμώσεως καί 2) Ἐνῶ κατὰ τήν διακηρύξιν δέον νά ἀναφέρεται ἐν τῇ προσφορᾷ ἡ χώρα προελεύσεως τοῦ οἴνοπνεύματος καί ἡ πρώτη ὕλη παραγωγῆς τοῦ ἐκ ζυμώσεως τοιούτου, εἰς τήν προσφορὰν τῆς ΤΡΑΝΣΤΕΚΟΜ οὐδόλως γίνεται μνεία τῶν ὀρων τούτων. Σημειωτέον ὅτι ἡ εἰρημένη ἐταιρία οὐδέ κἂν ἐκλήθη πρὸς ὑπογραφὴν τῶν σχετικῶν πρωτοκόλλων τῆς διακηρύξεως, ὡς ὀρίζεται ἐν αὐτῇ ὡς καί πρὸς παροχὴν τῶν ἀναγκαίων πληροφοριῶν ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τήν κατὰ χώραν καί καθ' ὕλην προέλευσιν τοῦ οἴνοπνεύματος ἐκ ζυμώσεως».

ΖΗΤΑΕΙ, λοιπόν, ἡ Ε.Ο.Σ.Σ. ἀπὸ τήν «ΤΡΑΝΣΤΕΚΟΜ»:

● «800 τόνους μετρικούς τῶν 1.000 χιλιογράμμων ἐκάστου οἴνοπνεύματος ἐξ ἀποστάξεως πρώτης ὕλης ζυμουμένης μελάσεως, τούτου βεβαιουμένου δι' ἐπισήμου πιστοποιητικοῦ ἀρμοδίας ἀρχῆς προελεύσεως πρὸς 6,80 κατὰ λίτρον ἄνυδρον».

● 400 τόνους μετρικούς τῶν 1.000 χιλιογράμμων ὁμοίως ἐκάστου οἴνοπνεύματος ἐξ ἀποστάξεως πρώτης ὕλης οἰνικῶν προϊόντων, τούτου βεβαιουμένου δι' ἐπισήμου κρατικοῦ ἐγγράφου πρὸς δρχ. 10,50 κατὰ λίτρον ἄνυδρον».

ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕ ἡ προμήθεια τοῦ ἐμπορεύματος. Πῶς ὅμως;

«Ἡ “ΤΡΑΝΣΤΕΚΟΜ” προμηθεύθεισά παρὰ τῆς ἐν Γενεύῃ Ἑλβετίας ἐδρεούσης ἐταιρίας “SOVIAL S.A.” 32.587,99 ἑκατόλιτρα ἢ 2.739.557 χιλιογράμματα συνθετικοῦ οἴνοπνεύματος, τουτέστιν προερχομένου ἐξ ὑποπροϊόντων πετρελαίου, ἐπώλησεν εἰς τήν Ε.Ο.Σ.Σ. περίπου 1.198.052 χιλιογράμματα ἢ 1.419.157 λίτρα οἴνοπνεύματος, ἐξ ὧν 399.489 χιλιογράμματα τῆς συνθέσεως δῆθεν ἦτις προβλέπεται ὑπὸ τῆς προαναφερομένης ὑπ' ἀριθμ. 606/105/19 - 5 - 73 ἀποφάσεως τοῦ ὑπουργοῦ Οἰκονομικῶν (ἦτοι 10% ἐξ ἀμπελοφυγικῶν προϊόντων καί 90% ἐκ ζυμώσεως) καί 798.563 χιλιογράμματα οἴνοπνεύματος προερχομένου δῆθεν ἐκ ζυμώσεως μελάσεως ἐνῶ τῇ ἀληθείᾳ τό 90% τῆς ποσότητος τῶν 399.489 χιλιογράμμων ὡς καί ὁλόκληρος ἡ ποσότης τῶν 798.563 χιλιογράμμων προήρχετο ἐκ τοῦ ὡς ἄνω συνθετικοῦ οἴνοπνεύματος. Παρά ταῦτα ἡ Ε.Ο.Σ.Σ. ὅχι μόνον παρέλαβε τὰ ἀνωτέρω οἴνοπνεύματα, ἀτινα ἦσαν τελείως διάφορα τῶν τῆς διακηρύξεως ἀλλὰ προσέτι τὰ ἐπλήρωσε καί μέ τὰς τιμὰς αὐτῆς».

● Συνολικὰ ἡ Ε.Ο.Σ.Σ. δαπάνησε γι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ 11.395.091 δρχ. μ' ἀποτέλεσμα νά ὑποστῇ ἄμνηση ζημιά 4.277.216 δρχ.!

ΑΛΛΑ ἡ ἱστορία δέν σταματᾷ ἐδῶ. Ἡ Ε.Ο.Σ.Σ. μέ τό «ὕλικόν τῆς «ΤΡΑΝ-

ΣΤΕΚΟΜ» παρασκευάζει 28.863,20 ἑκατόλιτρα οἶνων ἀπὸ τὰ ὁποῖα στέλνει στὴ Δ. Γερμανία (26 - 5 - 76) 627,20 ἑκατόλιτρα ἀξίας 744.366 δρχ. Ἐκεῖ, διαπιστώνεται ἡ ὑπαρξὴ συνθετικοῦ οἴνοπνεύματος καί κρίνονται ἀκατάλληλα γιά εἰσαγωγή. Ἡ Ε.Ο.Σ.Σ. τό μαθαίνει, ἀλλὰ στέλνει (28 - 9 - 74, ΜΕΤΑ τὴ μεταπολίτευση δηλαδή) καὶ ἄλλα 1.236 ἑκατόλιτρα ἀξίας 1.418.070 δρχ., πού ἔχουν, φυσικά, τὴν ἴδια τύχη. Ἔτσι ἀπὸ αὐτὴ τήν ἀγοραπωλησίαν Ε.Ο.Σ.Σ. – «ΤΡΑΝΣΤΕΚΟΜ», ἡ Ε.Ο.Σ.Σ. εἶχε:

● 1.862,20 ἑκατόλιτρα οἶνων ἀδιάθετα στὴ Δ. Γερμανία, ἀξίας 2.162.436.

● 27.000 ἑκατόλιτρα στίς ἀποθήκες τῆς.

Ἡ ΖΗΜΙΑ ἦταν πολλαπλή:

● Ἡ Ε.Ο.Σ.Σ. ἔχασε – ὅπως λέει σέ ὑπόμνημά τῆς στὴν κυβέρνηση – 30.996.300 δρχ.

● Τὰ ἑλληνικά κρασιά (Σάμου) δυσφημίστηκαν σὲ ἐξωτερικὸ – ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία ἔπαθε ζημιά μεγάλη.

ΓΙΑ τὴν ἱστορία αὐτή, ὅμως, ὑπάρχουν ποινικὲς εὐθύνες – «ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ οἴνοπνεύματος ἐν Ἑλλάδι, μέχρι τῆς παραδόσεώς του εἰς τὴν Ε.Ο.Σ.Σ. διεργάχῃ σειρά ἀξιοποιῶν πράξεων», ὅπως ἀναφέρει καί τό βούλευμα.

Δηλαδή, ἡ «ΤΡΑΝΣΤΕΚΟΜ»:

1. Χρησιμοποίησε τρία «ἀπαράδεκτα» πιστοποιητικά τοῦ Ἐμπορικοῦ καί Βιομηχανικοῦ Ἐπιμελητηρίου Γενεύης Ἑλβετίας γιά νά εἰσαγεῖ τό οἴνοπνευμα ἀπὸ τό τελωνεῖο τῆς Πάτρας: τὰ δύο (γιά τὴν ποσότητα πού ἐρχοταν ἀπὸ τό Ρότερνταμ) ἦταν ΚΑΙ ΠΛΑΣΤΑ!

● Κι ὅμως, ὅπως χαρακτηριστικότερα παρατηρεῖ τό βούλευμα

«ὅλως παραδόξως τὰ πιστοποιητικά ταῦτα ἐγένοντο ἀποδεκτά ὑπὸ τῶν τελωνειακῶν Ἀρχῶν Πατρῶν καί τό εἰσαχθέν ὡς ἄνω οἴνοπνευμα δέν ὑπεβλήθη εἰς τὸν σχετικόν δασμόν»!

2. Χρησιμοποίησε «ἐν γνώσει τῆς» τὰ νοθευμένα πιστοποιητικά καί «παρέστησεν ψευδὺς» σέ δύο τράπεζες (Ἑθνικὴ καί Ἑλλάδος), σὲ Ἐμπορικὸ καί Βιομηχανικὸ Ἐπιμελητήριο, σὲ Τελωνεῖο Πατρῶν καί στὴν Ε.Ο.Σ.Σ. ὅτι οἱ ποσότητες πού ἀναγράφανε τὰ παραπάνω «πιστοποιητικά» «ἦσαν ἐκ ζυμώσεως». Τό ἀποτέλεσμα ἦταν:

«α) νά ἐπιτραπῇ ἡ ἐν Ἑλλάδι εἰσαγωγή ὑπὸ τῆς ΤΡΑΝΣΤΕΚΟΜ τῆς προεκτηθείσης ποσότητος συνθετικοῦ οἴνοπνεύματος ἄνευ καταβολῆς τοῦ ἀναλογούντος εἰσαγωγικοῦ δασμοῦ.

β) Νά ὑποστῇ ἡ Ε.Ο.Σ.Σ. τὴν προαναφερομένην ζημίαν ἐκ 4.277.216 δρχ., ἐπὶ ἀντιστοίχῳ ὠφελείᾳ τῆς ΤΡΑΝΣΤΕΚΟΜ.

γ) νά λάβῃ ἡ τελευταία παράνομον συνάλλαγμα ἐκ 291.513,67 δολλαρίων Η.Π.Α.»

ΤΩΡΑ, τό λόγο ἔχει ἡ Δικαιοσύνη...

ΡΕΠΟΡΤΕΡ

ΜΕ ΑΦΟΡΜΗ ΤΟ «ΕΠΟΧΙΑΚΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ» ΤΩΝ ΠΥΡΚΑΪΩΝ Σ' ΟΛΗ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΘΝΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΔΑΣΩΝ

Βασική προϋπόθεση άσκησης
σωστής δασικής πολιτικής

Του Νίκου Ζαλαώρα δασολόγου

«Τό Αυτόφωρο Πλημμελειοδικείο Αμαλιάδος καταδίκασε χθές σέ φυλάκιση 20 μηνών τήν Τρισεύγενη Κουτσαβίτη, 59 ετών, γιά έμπρησμό έξ άμελείας στήν περιοχή τοῦ χωριοῦ Δαφνιώτισσας.

Ἡ ποινή δέν μετατρέπεται καί ἡ ἔφεση δέν ἔχει ἀνασταλτικό ἀποτέλεσμα καί ἡ καταδικασθεῖσα κλείστηκε στή φυλακή.

Ἡ Κουτσαβίτη εἶχε ἀνάψει τόν φούρνο σπό στίτι της γιά νά ψήσει ψωμί ἀλλά ἡ φωτιά μεταδόθηκε ἀπό μία σπίθα σπό γειτονικό δάσος»...

ΟΙ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ
24.7.1977

ΞΑΦΝΙΚΑ φέτος τό καλοκαίρι τά δάση κάηκαν — ὅπως (Ξαφνικά!) πέρυσι καί πρό-
περι. Ἡ κυβέρνηση ἐπέμενε καθημερινά νά διαψεύδει τόν (κίτρινο) τύπο ὅτι μερικ-
ές, τουλάχιστον, πυρκαγιές «κάτι» μύρι-
ζαν περισσότερο ἀπό τό καμένο ξύλο. Κι οἱ
διαψεύσεις διαφόρων «ἀρμοδίων πηγών»
καμιά φορά ἀλληλοσυγκρούονταν — πρά-
γμα ὅχι ἀσυνήθιστο (γενικότερα) στήν κυ-
βέρνηση τοῦ κ. Καραμανλή τόν τελευταῖο
καίρο.

Ἀλλά τό φαινόμενο τῆς καταστροφῆς
τῶν δασῶν ἀπό πυρκαγιές δέν εἶναι ἐποχι-
ακό — οὔτε τόσο ἀπλό.

Μέσα σέ εἴκοσι χρόνια (1955-74) κáηκαν
περίπου 2,5 ἑκατομμύρια στρέμματα δασι-
κῶν ἐκτάσεων καί ὑπολογίζεται ὅτι κάθε
χρόνο ἡ οἰκονομική ζημιά ἀπό τά καμένα
δάση πού παράγουν ξυλεία ὑπερβαίνει τό 1
δισ. δραχμῶν!

Οἱ μεγαλύτερες πυρκαγιές τῶν τελευ-
ταίων χρόνων ἦταν:

- Τό 1958, ὅταν κáηκαν 242.000 στρέμ-
ματα δασικῶν ἐκτάσεων.

- Τό 1965, ὅταν κáηκαν 270.000

- Τό 1974, ὅταν κáηκαν 318.000(1).

Φέτος, τόν Ἰούλη καί Αὐγουστο, κá-
ηκαν περίπου 400.000 στρέμματα δασικῶν
ἐκτάσεων! Ἡ οἰκονομική ἀξία τοῦ ξύλου
πού κáηκε εἶναι τουλάχιστον 2,5 δισεκα-
τομμύρια δραχμῶν(2).

Μόνο στή θόραιο Εὐβοία κáηκαν συν-
ολικά περίπου 180.000 στρέμ. πευκοδά-
σους, 20.000 στρέμ. μέ ἐλαϊόδεντρα καί
ἀμπελώνες, χιλιάδες μελλισαία καί ὀλό-
κληρη σχεδόν ἡ ρητινοπαραγωγή, πού
ὑπολογίζεται σέ 1,5 ἑκατομμύριο κιλά ρε-

ταίνι. Χιλιάδες κάτοικοι μένουν ἀνεργοί καί
ἄποροι, ὑποψήφιοι μετανάστες καί ἀνειδί-
κευτοί ἐργάτες στοῦ Σκαλιστήρη, ἡ οἰκονο-
μική ζωή ἔχει παραλύσει καί οἱ καμένες
περιοχές κινδυνεύουν ἀπό πλημμύρες καί
κατολισθήσεις ἐδαφῶν.

Ποιοί φταίνει;

Οἱ ὑπουργοί Γεωργίας καί Δικαιοσύνης
ισχυρίζονται ὅτι οἱ δασικές πυρκαγιές σέ
ποσοστό 58% ὀφείλονται σέ ἐγκληματική
ἀμέλεια(3). Δέν μᾶς λένε ὅμως τίς κύριες
αἰτίες τῶν ἐμπρησμῶν ἀπό «ἀμέλεια» καί
τούς βασικούς ὑπεύθυνους γιά τή μεγάλη
ἐκταση τῶν καταστροφῶν. Ἡ γενικότερη
«ἀπουσία φιλοδασικῆς συνείδησης τῶν
Ἑλλήνων» — γιά τήν ὁποία ὑπεύθυνη εἶναι
ἡ κυβερνητική πολιτική στούς τομεῖς τῆς
ἐκπαίδευσης καί διαφώτισης — δέν ἀποτε-
λεῖ οὐσιαστική δικαιολογία ἀλλά συγκαλύ-
πτει τίς πραγματικές αἰτίες.

Ἡ κυβέρνηση ἀρνεῖται νά ὁμολογήσει
ὅτι ἡ δασική οἰκονομία βρίσκεται σέ πλήρη
ἐγκατάλειψη. Ἡ ἰδιοκτησιακή κατάσταση
τῶν δασῶν, ἡ ἀνυπαρξία δασικῆς πολιτικῆς
γιά τήν προστασία τῶν δασῶν ἀπό τίς πυρ-
καγιές, ἡ ἀντιλαϊκή πολιτική τῆς δασικῆς
ὑπηρεσίας καί οἱ τεράστιες ἀνεπάρκειες
τῆς σέ προσωπικό, σέ ὀργάνωση, συντονι-
σμό καί ἐκπαίδευση ἐδικῶν γιά τήν πρό-
ληψη καί καταστολή τῶν πυρκαγιῶν, οἱ ἐλ-
λείψεις σέ ἔργα ὑποδομῆς καί τεχνικά μέ-
σα, εἶναι οἱ βασικοί συντελεστές τοῦ ἀφα-
νισμοῦ τῶν δασῶν μας ἀπό τίς φωτιές.

Οἱ ἐμπρησμοί ἀπό «δόλο», σύμφωνα μέ
κυβερνητικές πηγές, ἀποτελοῦν τό 29%
τοῦ συνόλου τῶν δασικῶν πυρκαγιῶν(4). Οἱ
καταστροφές ὅμως πού προκαλοῦν εἶναι
μεγαλύτερες ἀπό ὅποιοδήποτε ἄλλο εἶδος
πυρκαγιᾶς. Φέτος μάλιστα, οἱ πιό κατα-
στροφικές φωτιές ξεκίνησαν ταυτόχρονα
ἀπό πολλά σημεία τοῦ ἴδιου δάσους. Στήν
περιοχή τῆς Βαρυμπόμπης ἐπιστημάνθηκε
ἀπό δασικούς καί περιοίκους ἡ ρίψη φωτο-
βολιδῶν ταυτόχρονα μέ τήν ἔναρξη τῆς
πυρκαγιᾶς, πράγμα πού ἡ κυβέρνηση δι-
έψευσε. Παρ' ὅλα αὐτά, οἱ ἐμπρηστές ἔμει-
ναν «ἀγνώστοι»...

- Οἱ δυνάμεις ἀσφαλείας ἀδρανοῦν ἀπό
ἀνεπάρκεια, ἀπό ἀνικανότητα ἢ γιά ἄλλους
λόγους;

- Ποιά ἐγκληματικά στοιχεῖα πυρπολοῦν
τά δάση σ' ὅλο τόν ἐλληνικό χώρο;

Τό πιθανότερο εἶναι ὅτι δρῶν θάσει ὁρ-
γανωμένου σχεδίου καί ὄχι μεμονωμένα.

- Ποιοῦς ἐξυπηρετεῖ ὁ ἀφανισμός τῶν
δασῶν; Τήν ἀκροδεξιά καί τό παρακράτος
μέ διασυνδέσεις στόν ἐξωελληνικό χώρο, ἡ
(καί;) τούς παντός εἶδους κερδοσκοποῦς,
(οἰκοπεδικές, λατομικές καί μεταλλευτικές
ἐπιχειρήσεις, ἰδιώτες καί μοναστήρια);

Ὑπάρχουν ὅπωςδήποτε ἠθικοί αὐτουρ-
γοί.

- Ἐχουν ἄραγε διασυνδέσεις μέ τόν
κρατικό μηχανισμό; Ἀντικειμενικά τουλά-
χιστο ἐξυπηρετοῦν τά συμφέροντα τῆς οἰ-
κονομικῆς ὀλιγαρχίας καί τούς σκοτεινοῦς
πολιτικούς σκοποῦς τῶν ἀντιλαϊκῶν δυνά-
μεων.

«Πυροτεχνήματα ἐντυπώσεων»

Ἡ κυβέρνηση (Μποῦτος), ὕστερα ἀπό τίς
μεγάλες καταστροφές πού προήλθαν ἀπό
τούς ἐμπρησμούς καί τή λαϊκή κατακραυ-
γή, πήρε τά παρακάτω μέτρα:

- νά κηρυχθοῦν ἀμέσως ἀναδασωτέες οἱ
δασικές ἐκτάσεις πού ἔχουν καεῖ(5).
- ὑψηλές ποινικές κυρώσεις γιά τούς ἐμ-
πρηστές τῶν δασῶν, εἴτε ἡ πράξη ὀφεί-
λεται σέ δόλο εἴτε σέ ἀμέλεια
- ἀγορά ἀκόμη δύο πυροσβεστικῶν
ἀεροπλάνων, 42 ἐδικῶν πυροσβεστι-
κῶν ὀχημάτων, 420 ραδιοτηλεφώνων,
δημιουργία νέων ἀντιπυρικών ζωνῶν,
ἀραίωση καί καθαρισμός τῆς πυκνῆς
θλάστησης (ὑπορόφου) σέ δασικές ἐκ-
τάσεις ὅπου ὑπάρχει κίνδυνος πυρκα-
γιᾶς καί αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δα-
σοφυλάκων.

Τά μέτρα αὐτά θρῖσκονται ἀκόμη «στά
χαρτιά». Ἀντίθετα, σέ σχέδιο νόμου πού
ἐγκρίθηκε ἀπό τήν κυβερνητική ἐπιτροπή
καί προωθείται στή Βουλὴ γιά ψήφιση,
προβλέπεται ἡ αὐξηση τῶν θέσεων ὁλῶν
τῶν ἐδικοτήτων τοῦ προσωπικοῦ τοῦ ὑπ.
Γεωργίας πλὴν τῶν δασικῶν καί τῶν τριῶν
θαθμιδῶν (δασοφυλάκων, δασονόμων καί
δασολόγων). Προσθέτουμε ὅτι τά νομο-

σχέδια για την οργάνωση Δασοφυλακής και Δασοπυροσβεστικού Σώματος μένων δυο χρόνια τώρα στα συρτάρια του υπ. Γεωργίας μαζί με τις μελέτες-εισηγήσεις των ειδικών για την αντιμετώπιση του προβλήματος των δασικών πυρκαγιών στη χώρα μας. 'Η «Διεύθυνση Προστασίας Δασών» ούσι-αστικά δεν λειτουργεί, διότι δεν υπάρχει τό αναγκαίο ειδικευμένο προσωπικό. Γι' αυτό, πολλοί χαρακτηρίζουν τά μέτρα πού αναγγέλλει ο κ. Μπούτος σαν «πυροτέ-χνημα έντυπώσεων».

Εθνικοποίηση των δασών

'Η έλλειψη ειδικευμένου και καλά εκπαι-δευμένου δασικού προσωπικού αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για οποιαδήποτε προσ-πάθεια προστασίας των δασών (*). Δεκάδες χιλιάδες στρέμματα δάσους θά είχαν σωθεί από τή φωτιά αν υπήρχε συντονισμός των δυνάμεων καταστολής του πυρός (δασικοί, στρατός, χωροφύλακες, πυροσβέστες, πολίτες). Για τούτο απαιτείται ή οργάνωση εκπαιδευμένων συνεργείων δασοπυροσβε-στών σέ έποχιακή βάση, ιδιαίτερα σέ έπι-κίνδυνες περιοχές μέ δάση άειφύλλων πλατυφύλλων (πουρνάρια, κουμαριές κλπ), πευκοδάση, δρυοδάση, έλατοδάση κ.ά.

'Η συστηματική διάνοιξη άντιπυρικών ζωνών, πού νά συντηρούνται καλά, ή επέ-κταση του δικτύου των δασικών δρόμων, πού αποτελούν έπίσης φράγμα πυρός, χρησιμεύουν για τήν καλύτερη αξιοποίηση των δασών και βοηθούν στή μετακίνηση πυροσβεστικών όχημάτων και συνεργείων, ή κατασκευή μεγάλου αριθμού πυροφυλα-κειών, ή επάνδρωσή τους μέ καλά εκπαι-δευμένους παρατηρητές και ό εξοπλισμός τους μέ τά κατάλληλα μέσα επικοινωνίας, ή άποκεντρωμένη κατανομή των τεχνικών μέσων και ή προμήθεια νέων (όχημάτων, άεροπλάνων κ.λπ.), ή σύνταξη του δασικού κτηματολογίου, ό καθαρισμός του ύπορό-φου των δασών από εύφλεκτα δασοπονικά είδη κλπ, όλα είναι άποτελεσματικά μέτρα για τήν προστασία των δασών από τή φω-τιά.

Όμως, ή βασική προϋπόθεση, για τήν άσκηση οποιασδήποτε δασικής πολιτικής είναι ή έθνικοποίηση των ελληνικών δα-σών, ή μόνη πού έξυπηρετεί τίς άνάγκες του λαού στά πλαίσια της δασοπονίας «των πολλών άνήκει σκοπών». Τό 1/3 των δασών μας άνήκει σέ ιδιώτες και μόναστήρια και παραμένουν χωρίς καμιά διαχείριση και προστασία. Άποτελούν δέ τόν πρώτο στόχο των οικοπεδοφάγων, των λατομικών και μεταλλευτικών έπιχειρήσεων και των κερδοσκόπων. 'Η δασοπονία από τή φύση της δέν πρέπει ν' άποβλέπει μόνο στό οί-κονομικό άποτέλεσμα, διότι τό δάσος έξ-υπηρετεί τήν προστασία των έδαφών, έγ-γειοθελιωτικών έργων και καλλιερχειών, διαμορφώνει τό κλίμα και γενικότερα τό ανθρώπινο περιβάλλον, συμβάλλει στήν περιφερειακή ανάπτυξη κλπ. Για όλα αυτά, πρωταρχικό μέτρο είναι ή έθνικοποίηση των δασών(*).

Αναδασώσεις

Βασικό χρέος της Κυβέρνησης, της Δα-σικής 'Υπηρεσίας και όλων των πολιτών εί-

ναι ή συστηματική αναδάσωση των καμέ-νων έκτάσεων, καθώς και όλων εκείνων των έκατομμυρίων στρεμμάτων δασικής γής πού είναι κατάλληλα για αναδάσωση. Στίς χώρες της Άνατολικής Εύρώπης και της ΕΟΚ ή αναδάσωση άποτελεί τήν ύπ' αριθμόν 1 προτεραιότητα της δασικής τους πολιτικής. 'Η αναδάσωση πρέπει δέν γίνει τό ταχύτερο δυνατόν, διότι υπάρχει κίνδυνος μέ τίς βροχές του χειμώνα νά παρασυσρθεί τό έδαφος των όρεινων περιοχών και ν' άναπτυχθούν χειμαρρικά φαινόμενα πού θά αύξήσουν τό κόστος των αναδασωτικών έργων.

Παράλληλα, ή Κυβέρνηση είναι υπεύ-θυνη για τό μέλλον των πυροπαθών κατοί-κων πού ζούσαν από τήν ύπαρξη του δά-σους. Οι παραδασόβιοι πληθυσμοί είναι από τούς φτωχότερους της Ελλάδας. Αύ-τοί πρέπει νά είναι, φύσει και θέσει, οι πι-στότεροι φίλοι του δάσους, οι συνειδητοί φύλακες και προστάτες του. 'Η Δασική 'Υπηρεσία μέ τήν πολιτική της δέν προσ-πάθηκε νά σφυρηλατήσει στενούς δε-σμούς μέ τούς πληθυσμούς της όρεινης υπαίθρου. Άντίθετα, οι περισσότεροι τήν άντιμετωπίζουν σαν μιά άποξενωμένη γρα-φειοκρατική ύπηρεσία μέ «άστυνομικές» άρμοδιότητες... Για νά θελτιωθεί ούσι-αστικά ή σημερινή κατάσταση πρέπει νά ένισχυθούν οι δασικοί συνεταιρισμοί, τό μεγαλύτερο ποσοστό των δασικών έσόδων νά δίνονται στίς κοινότητες για νά ίκανο-ποιηθούν οι άνάγκες των όρεινων πληθυ-σμών. Πιο συγκεκριμένα:

● Νά χορηγηθεί στους πυροπαθείς άδεια άτελους ύλοτομίας για τήν κοπή και πώ-ληση των καμένων δέντρων από τή Δασική 'Υπηρεσία(*).

● Νά δοθεί άμέσως δουλειά στους πυ-ροπαθείς, στίς αναδασώσεις.

● Νά παραγραφούν τά χρέη τους προς τό Δημόσιο και νά δοθούν άτοκα δάνεια για ν' άντιμετωπίσουν τίς άνάγκες των οί-κογενειών τους.

● Νά ύπαχθούν στό Ταμείο Άνεργίας οι ρητινεργάτες και ν' άποζημιωθούν για τό ρετσίνι πού κήκε.

Θά γίνει τίποτα από όλα αυτά;

Σημειώσεις

1. Πρέπει νά σημειώσουμε ότι τό 1958 είχαμε άνοδο της άριστερας μέ άξιωματική άντιπο-λίτευση τήν ΕΔΑ, τό 1965 τό βασικό πρα-ξικόόπημα, διάσπαση του Κέντρου και κυ-θιγήσεις άποστατών και τό 1974 τήν κυ-πριακή τραγωδία και τήν κατάρρευση της χούντας.
2. Τό έπουργείο Γεωργίας ύπολογίζει σέ περισσότερα από 2 δισεκ. δραχμές τό κόστος της δημοτεργίας του Άττικού Άλσους στον 'Υμητό...
3. Κ. Στεφανάκης, 26-7-77. (Στοιχεία του ύπ. Γεωργίας).
4. Τό ίδιο.
5. Τό μέτρο αυτό προβλέπεται και από τό Σύν-ταγμα του 1975, άρθρο 117, παρ. 3.
6. Για ένα δασικό, οποιασδήποτε βαθμίδας, άντιστοιχεί περίπου έκταση 250.000 στρεμ. για προστασία και ανάπτυξη...
7. 'Επί πλέον, ό συντελεστής άποδοτικότητας των επενδύσεων στή δασοπονία είναι ιδιαί-τερα χαμηλός 3-6% (στή γεωργία διπλάσιος ή τριπλάσιος).
8. Όσο παραμένουν τά δέντρα στίς καμένες περιοχές κινδυνεύουν περισσότερο από μύ-κητες και έντομα πού θά τά κάνουν τελείως άχρηστα.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΜΑΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΠΠΑ

ΡΟΛΑΝ
ΜΠΑΡΤ

η απολαυση
του
κειμενου

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΑΙΡΟΥ ΜΑΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΡΑΠΠΑ

κυκλοφόρησε

ΡΟΛΑΝ ΜΠΑΡΤ

Η απόλαυση του

κειμένου

Μετάφραση:

Φούλα Χατζιδάκη - Γιάννης
Κρητικός

«Τί ξέρουμε για τό κείμενο;
Τί άπολαμβάνουμε από
τό κείμενο;»

Αυτά είναι τά έρωτήματα
πού άπασχολούν τόν
Ρολάν Μπαρτ
σέ τούτο τό βιβλίο του.

Κεντρική διάθεση:
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ
Πανεπιστημίου 44 - Τηλ. 3248346

«Μπούμεραγκ» για την ένταξη μπορεί να γίνει ή επιτάχυνση των διαπραγματεύσεων...

ΤΟ ΠΙΟ κρίσιμο στάδιο των διαπραγματεύσεων για την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ έχει ήδη αρχίσει. Η πρώτη φάση των διαπραγματεύσεων τελείωσε στις 15 Ιουλίου, με την 3η υπουργική σύνοδο Ελλάδας-ΕΟΚ, όπου συμμετείχε ο κ. Παπαληγούρας. Η επόμενη σύνοδος προσδιορίστηκε για τις 17 Οκτωβρίου.

Έτσι, μετά από τις πρώτες διερευνητικές επαφές, άρχισαν ήδη να εξετάζονται τα κεντρικά προβλήματα της ένταξης:

- Ανταγωνιστικές τιμές αγροτικών προϊόντων.

- Έλευθερία των ελλήνων εργαζομένων να εγκαθίστανται και να ασκούν το επάγγελμά τους σε χώρες της ΕΟΚ.

- Χρονική διάρκεια της μεταβατικής περιόδου.

«Δυσκολότερη και ειδικότερη» χαρακτήρισε τη φάση αυτή ο κ. Παπαληγούρας, και φαίνεται ότι έχει δίκιο. Γιατί αν η πρώτη φάση – που πρόσφατα τελείωσε – δεν είχε παρά μόνο ένα διερευνητικό χαρακτήρα, ή παρούσα δεύτερη φάση θα είναι περίοδος σκληρών διαπραγματεύσεων, πριν να φτάσουμε στην τρίτη φάση, όπου θα γίνει μια «συμψηφιστική διαπραγμάτευση», αποκρυστάλλωμα των διαπραγματεύσεων που είχαν προηγηθεί.

Έτσι, εξ αντικειμένου διαφαίνεται ότι το κεντρικό πρόβλημα για την ένταξή μας στην ΕΟΚ γίνονται οι όροι της εισδοχής. Είναι λοιπόν απαραίτητο να εξετάσουμε τις ελληνικές θέσεις και τις θέσεις της κοινότητας για να δούμε την προοπτική αυτών των διαπραγματεύσεων.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ

Με τις δηλώσεις που έκανε ο κ. Παπαληγούρας μετά την επιστροφή του από τις Βρυξέλλες (βλ. έφημερίδες 27-7-77) διευκρινίστηκαν αρκετά σημεία της τρέχουσας κυβερνητικής πρακτικής.

Τά σημεία αυτά είναι τα εξής:

1. Κεντρικό πρόβλημα για την ελληνική πλευρά είναι η επιτάχυνση των διαπραγματεύσεων. «Τό ταχύτερο θά συνέλθει σέ επίπεδο αναπληρωτών ή συνδιάσκεψη για την ένταξη και αποφασίστηκε η επιτάχυνση... Οι αναπληρωτά έλαβαν εντολή να συνέλθουν τό ταχύτερο...» είπε ο κ. Παπαληγούρας.

2. Η ελληνική υποψηφιότητα πρέπει να αποσυνδεθεί από την ισπανική και την πορτογαλική και να εξεταστεί χωριστά. Η θέση αυτή σημαίνει ότι η ελληνική πλευρά ζητάει να αντιμετωπιστούν ξεχωριστά για την Ελλάδα βασικά σημεία της μεσογειακής πολιτικής της ΕΟΚ.

3. Μέσα στην προοπτική της επίτευξης των διαπραγματεύσεων αποκτάει ιδιαίτερη βαρύτητα αυτό που είχε πει πριν λίγο καιρό ο κ. Παπαληγούρας: «Θά δεχθούμε και τό κοινοτικό κεκτημένο πού θά έχει δημιουργηθεί ως τή στιγμή της ένταξης». πράγμα πού σημαίνει ότι οι όποιεςδήποτε αναθεωρήσεις στην Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ) καθώς και σέ όλόκληρο τό θεσμικό πλαίσιο της ΕΟΚ πού θά γίνουν μέχρι την ένταξή μας, είναι εξ όρισμού αποδεκτές από την ελληνική πλευρά. Όλα αυτά, τή στιγμή πού όλόκληρη ή μεσογειακή πολιτική της ΕΟΚ βρίσκεται υπό αναθεώρηση.

Μέ αυτό τό τρίπτυχο – επιτάχυνση διαπραγματεύσεων, αποσύνδεση ελληνικής υποψηφιότητας από τις άλλες δύο, αποδοχή του «κοινοτικού κεκτημένου» – ή ελληνική κυβέρνηση προωθεί την ένταξη στην ΕΟΚ. Πρίν να διατυπώσουμε όρισμένες παρατηρήσεις είναι απαραίτητο να εξετάσουμε τις θέσεις πού μορφοποιούνται στην ΕΟΚ σέ αυτά τά 3 σημεία.

ΟΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΘΕΣΕΙΣ

1. Είναι γνωστό ότι στην έδρα της κοινότητας έχει ήδη σχηματοποιηθεί

ένας δύσκαμπτος και αρκετά γραφειοκρατικός μηχανισμός πού καθυστερεί υπερβολικά τις όποιεςδήποτε διαπραγματεύσεις και διαδικασίες. Αυτή ή έγγενής δυσκαμψία επιτείνεται από τούς εσωτερικούς ανταγωνισμούς των χωρών της ΕΟΚ και από τή γενικότερη κρίση της κοινότητας σέ μία περίοδο ύφεσης¹ και ένδεχόμενων ριζικών εξελίξεων στην πολιτική ζωή πολλών κρατών-μελών πού κάνουν αδύνατη τή γρήγορη λήψη αποφάσεων σοβαρού χαρακτήρα, όπως ή διεύρυνση της ΕΟΚ. Πρόσφατο δείγμα αυτής της αναδνητικότητας του μηχανισμού της ΕΟΚ, οι συζητήσεις πρίν την υπουργική σύνοδο, όπου ή ελληνική Κεντρική Επιτροπή Διαπραγματεύσεων, παρ' όλες τις προσπάθειές της, δέν κατάφερε να αποσπάσει καμία δήλωση ή απόφαση από την κοινότητα πού να έπισπεύδει έμπρακτα τις συζητήσεις για την ένταξή μας. Άλλωστε, και σημαντικοί παράγοντες της ΕΟΚ, μιλώντας για τό μηχανισμό της, παραδέχονται ότι δέν έχει εύελιξία, μιάς και δέχεται συνεχώς εξισορροπητικές πιέσεις όλων των ενδιαφερομένων όργάνων της ΕΟΚ, τή στιγμή πού ή λήψη των αποφάσεων γίνεται μέ όμοφωνία...²

2. Για την ΕΟΚ οι 3 αίτήσεις για διεύρυνση εξετάζονται τόσο από τή διαδικαστική σκοπιά, όσο και από τήν πολιτική. Όσον αφορά τή διαδικαστική, είναι φανερό ότι ό κεντρικός μηχανισμός της ΕΟΚ, μετά από πολλές άμφιταλαντεύσεις, έχει καταλήξει στό συμπέρασμα πώς ή ελληνική υποψηφιότητα, μιάς και προηγείται διαδικαστικά 2 – 2,5 χρόνια³ από τις υποψηφιότητες της Πορτογαλίας και της Ισπανίας, πρέπει να εξεταστεί χωριστά. Έδώ υπάρχει συμφωνία μέ την ελληνική πλευρά. Όμως στό πολιτικό σκέλος, ή ελληνική κυβέρνηση ζητάει και εκεί αποσύνδεση, κάτι πού ή κοινότητα τό άρνείται σταθερά. Χαρακτηριστικά ό πρόεδρος του έξ υπουργών Συμβουλίου της ΕΟΚ κ. Σιμονέ δήλωσε πρόσφατα ότι οι 3 αίτήσεις «δέν μπορούν να χωρέ-

σουν σέ πλήρως άεροστεγή γυάλινα κλουβιά»⁴. Ή θέση αυτή της ΕΟΚ είναι εύεξηγητη: Μέ δεδομένο ότι στό σύνολο των ευρωπαϊκών χωρών έντείνονται οι διαμάχες ανάμεσα στόν άνεπτυγμένο Βορρά και τόν άναπτυσσόμενο Νότο, τό κύριο μέτωπο αυτής της σύγκρουσης είναι οι άναπτυσσόμενες χώρες της Μεσογείου πού επιδιώκουν νά ένταχθούν στην ΕΟΚ.

Γι' αυτό και ή Γερμανία, ή Άγγλία, ή Γαλλία και ή Ίταλία, ζητάνε άναθεώρηση της μεσογειακής πολιτικής της ΕΟΚ, μέ προφανή στόχο νά μήν επιδωρυνθούν μέ τά έξοδα της οικονομικής άνάπτυξης των άγροτικών περιοχών των μεσογειακών πληθυσμών της ΕΟΚ, όπως προβλεπόταν από τή συνθήκη της Ρώμης.

Έτσι, έξ άντικειμένου διαμορφώνεται ένα μέτωπο έναντίον των μεσογειακών χωρών, πού επιβάλλει θέδαια μιά άνάλογη συσπείρωση των χωρών αυτών⁵. Ή ελληνική κυβέρνηση δέν έχει καν άγγίξει αυτό τό θέμα. Άντίθετα, ή συσπείρωση των δορειών χωρών προχωράει, και σύντομα θά πάρει και τή μορφή του «κοινοτικού κεκτημένου».

3. Τό «κοινοτικό κεκτημένο» και ή άποδοχή του προκαταβολικά από τήν ελληνική κυβέρνηση. Ίσως έδώ βρίσκει τό σοβαρότερο λάθος της ελληνικής πλευράς, μιάς και ή ΕΟΚ βρίσκεται μπροστά σέ ριζικές αλλαγές του θεσμικού της πλαισίου, ιδιαίτερα σέ θέματα της μεσογειακής της πολιτικής.

Πιο συγκεκριμένα, ή Ίταλία και ή Γαλλία συγκρότησαν πρόσφατα μιά κοινή γαλλοϊταλική επιτροπή για νά μελετήσει τά άγροτικά προβλήματα της ΕΟΚ, μέ προοπτική τήν άναδιάρθρωση της Κοινής Άγροτικής Πολιτικής της ΕΟΚ. Αυτό σημαίνει τή σύμπτυξη ενός μετώπου μέ σκοπό τήν προάσπιση των συμφερόντων των άγροτών των δύο χωρών από τά άγροτικά προϊόντα της Ελλάδας, της Πορτογαλίας και της Ισπανίας⁶.

Παράλληλα, ή γερμανική και ή άγγλική κυβέρνηση άντιδρούν στην επιδωρυνσή τους μέ μεγάλα ποσά για επιδότηση σέ χώρες μέ άγροτικά συμφέροντα (6,8 δις. δολάρια άπό τά 10,5 δις. δολάρια του συνολικού κοινοτικού προγραμματισμού).

Όλα αυτά οδηγούν σέ φόβους ακόμα και για τήν ύπαρξη της Κοινής Άγροτικής Πολιτικής. Οι μόνες φωνές πού μιλάνε για μιά συνολική θεώρηση των άγροτικών προβλημάτων των ευρωπαϊκών χωρών, είναι οι Ίταλοι κομμουνιστές, οι Γάλλοι σοσιαλιστές – μέ άρκετές άμφιταλαντεύσεις – και όρισμένοι άλλοι πολιτικοί φορείς προσανατολισμένοι στην άρχή της μετεξέλιξης της ΕΟΚ σέ υπερεθνικό όργανισμό μέ έξομάλυνση των άναπτυξιακών χασμάτων στις ευρωπαϊκές χώρες⁷.

Έτσι, στις χώρες της ΕΟΚ αυτή τή

στιγμή άντιπαλεύουν δύο βασικές άντιλήψεις για τή διεύρυνσή της:

● Ή πρώτη των συντηρητικών κυρίως δυνάμεων, πού, βλέποντας τήν κατάσταση από στενή έθνικιστική σκοπιά⁸, ζητάνε τή δημιουργία ενός νέου θεσμικού πλαισίου στην Άγροτική Πολιτική της ΕΟΚ πού θά βοηθούσε στην ένχιση της έκμετάλλευσης των μεσογειακών χωρών από τίς άναπτυγμένες χώρες.

● Ή δεύτερη, θεωρεί άναγκαία τή διεύρυνση χωρίς νά θέτει τό πρόβλημα στους κρατικούς έθνικιστικούς άνταγωνισμούς πού άποπροσανατολίζουν τους άγρότες και τους εργαζόμενους. Άντίθετα, ζητάει έναρμόνιση των επί μέρους συμφερόντων στην βάση της κοινής προοπτικής.

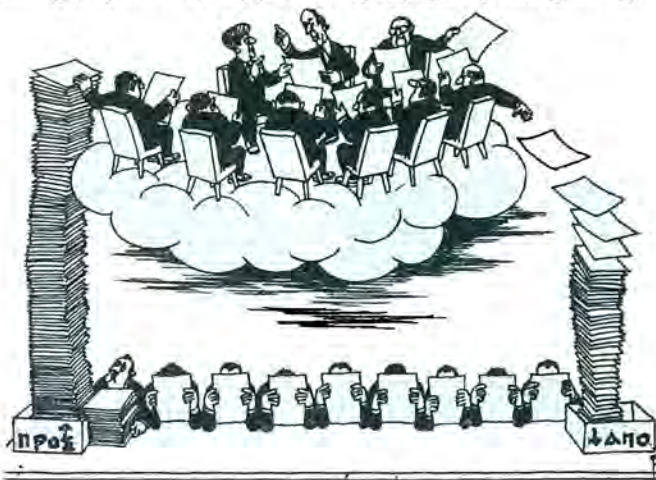
Χαρακτηριστικά ό Γάλλος σοσιαλιστής γεροϋσιαστής Πιζανί γράφει:

«Δέν μās φταίει τόσο ή άνταγωνιστικότητα των ισπανικών ή ελληνικών προϊόντων... Δέν είναι λογικό νά έλπίζουμε ότι οι σημερινές γελοιές διαρθρώσεις της άγροτικής μας οικονομίας μπο-

Για τό λόγο αυτό, οι διαπραγματεύσεις της Ελλάδας μέ τήν ΕΟΚ άποκτάνε ιδιαίτερη σημασία, ή έπίσπευσή τους – μέ δεδομένη τή γραφειοκρατία της ΕΟΚ – είναι λάθος νά προβάλλεται σάν κεντρικό σημείο της ελληνικής πολιτικής, μέ υποβάθμιση της σημασίας των διαπραγματεύσεων, μιάς και έχει γίνει άπό τώρα άποδεκτό τό οποιοδήποτε κοινοτικό κεκτημένο.

Μέ βάση τά παραπάνω, φαίνεται ότι ή ταχύτητα στις διαπραγματεύσεις, λειτουργεί σέ βάρος των όρων της ένταξης. Ταχύτητα διαπραγματεύσεων και εύνοι-κοί όροι είμαι μεγέθη άντιστρόφως ανάλογα. Καί ενώ ή παρούσα συγκυρία άπαιτεί νά δοθεί τό κύριο βάρος στους όρους της ένταξης, ή ελληνική πλευρά διαλέγει τόν αντίθετο δρόμο. Πιστή σ' αυτή της τή λογική, δέν έχει καν θέσει στην όπτική της γωνία τή δυνατότητα διαμόρφωσης κοινών θέσεων μέ τίς άλλες δύο μεσογειακές χώρες (Ισπανία-Πορτογαλία) σέ σειρά προβλημάτων.

Όλα αυτά σκιαγραφούν τίς βασικές γραμμές μιάς άλλης λύσης:

ρουν νά άντέξουν στό χρόνο και νά έξασφαλίσουν μόνον αυτές ένα άνεκτό έπίπεδο ζωής».

Μέ βάση αυτή τήν άντίληψη, τίς δαπάνες για τή διεύρυνση της ΕΟΚ, πρέπει νά τίς έπωμισθούν τά κράτη-μέλη, σέ συνδυασμό μέ τόν έκσυγχρονισμό των δομών των υπό ένταξη χωρών. Έτσι, οι διαπραγματεύσεις για τή διεύρυνση παίζουν σέ πρώτο πλάνο⁹.

ΜΙΑ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ ΔΙΕΞΟΔΟΣ

Συμπερασματικά, θά μπορούσαμε νά πούμε ότι τό κεντρικό πρόβλημα για τήν ΕΟΚ δέν είναι αυτή καθαυτή ή διεύρυνσή της, αλλά ό τρόπος της διεύρυνσης. Ή πολιτική άπόφαση για τή διεύρυνση έχει ήδη παρθεί. Έκείνο πού άπομένει είναι τό πώς θά υλοποιηθεί. Γιατί άν τελικά δημιουργηθεί έτσι άσφυκτικό «κοινοτικό κεκτημένο», τά πολιτικά όφέλη των υπό ένταξη χωρών δέν άρκούν για νά άντισταθμίσουν τίς οικονομικές επιδωρυνσεις.

● Προβολή συγκεκριμένων προτάσεων και «σκληρών» διαπραγματευτικών όρων, συγκρότηση κοινού μετώπου μέ τίς άλλες 2 μεσογειακές χώρες και μέ τίς δυνάμεις των χωρών-μελών της ΕΟΚ πού δέν άντιμετωπίζουν τή διεύρυνση από στενή έθνικιστική σκοπιά, συμμετοχή στις διαπραγματεύσεις για τή διαμόρφωση του «κοινοτικού κεκτημένου» και υποβάθμιση της έπιτάχυνσης των διαδικασιών, μιάς και ή διάρκεια τους είναι λίγο-πολύ δεδομένη¹⁰.

ΤΟ ΑΔΙΕΞΟΔΟ ΤΗΣ «ΕΠΙΤΑΧΥΝΣΗΣ»

Άκόμη, όμως, και άν θεωρήσουμε σάν δεδομένη τήν ελληνική πολιτική μέ τά τρία σημεία της πού σκιαγραφήσαμε παραπάνω, είναι άπαραίτητες δύο προϋποθέσεις για νά μπορεί νά έλπίζει κανείς ότι έχει πιθανότητες έπιτυχίας:

1. Άπόφαση της ελληνικής κυβέρνησης και του ελληνικού κεφαλαίου νά προχωρήσει σέ γρήγορο έκσυγχρονισμό των δομών της οικονομίας.

2. Ίσχυρή ελληνική άντιπροσωπεία

στήν έδρα της κοινότητας, στίς Βρυξέλλες, πού θά μπορέσει νά δώσει ένα γρήγορο ρυθμό στίς διαπραγματεύσεις.

Γιά νά ξεκινήσουμε από τό δεύτερο σημείο, ή ελληνική Κεντρική Έπιτροπή Διαπραγματεύσεων στίς Βρυξέλλες αποτελείται από 6 τεχνοκράτες, πού οί περισσότεροι τους είναι υπερέλικοι και συνταξιούχοι πού ανακλήθηκαν στήν ενεργό δράση μέ ύπουργικές αποφάσεις. Γιά νά ολοκληρωθεί ή εικόνα της επίσημης ελληνικής αντιπροσωπείας, πρόσφατα προστέθηκε στό δυναμικό της ή σύζυγος Έλληνα δημοσιογράφου, πρώην αρχισυντάκτη του «Έλευθέρου Κόσμου», ή όποια πρωτοδιορίστηκε στό ύπουργείο Προεδρίας, άποσπάστηκε στό ύπουργείο Συντονισμού και άπό κει στάλθηκε στήν αντιπροσωπεία στήν ΕΟΚ. (Είχε προηγηθεί ό διορισμός του συζύγου της σάν ανταποκριτή του «Αθηναϊκού Πρακτορείου» στήν έδρα τής ΕΟΚ, άσχετα άν ή μόνη γλώσσα πού μιλάει είναι ή ελληνική...)

● Άλλά μήπως βοηθάνε οί διπλωμάτες μας;

Χαρακτηριστική της νοοτροπίας και των δυνατοτήτων των Έλλήνων διπλωματών είναι ή παρέμβαση πού έκανε ό πρεσβευτής της Έλλάδας στό Συμβούλιο της Εύρώπης κ. Καμπαλούρης, στό σεμινά-

ριο πού οργάνωσε στίς 5 Μαΐου τό Ίνστιτούτο Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου των Βρυξελλών γιά τά προβλήματα από την ένταξη της Έλλάδας στήν ΕΟΚ: Ένώ συζητιόταν ή έναρμόνιση του νομικού καθεστώτος της Έλλάδας μέ τό κοινοτικό, ό κ. Καμπαλούρης πήρε τό λόγο και ύποστήριξε ότι ή ΕΟΚ πρέπει νά μάς δεχτεί, γιατί είμαστε τό πρώτο κράτος της Εύρώπης πού αντίστάθηκε τό 1944 στήν κομμουνιστική επιβουλή!

● «Πολεμήσαμε σέ κάμπους, σέ βουνά και σέ πόλεις τους κομμουνιστάς», είπε μέ λυρισμό σέ κάποια στιγμή, «και γι' αυτό σώσαμε την Εύρώπη».

Ή αίθουσα πάγωσε και άρκετοί άκροατές την έγκατέλειψαν ένώ οί κοινοτικοί παράγοντες φάνηκαν νά δυσανασχετούν φανερά...

Πέρα από την προφανή άδυναμία του διπλωματικού σώματος νά προωθήσει τίς όποιεσδήποτε ελληνικές θέσεις, λόγω αύξημένης άρτηριοσκληρώσης, ύπάρχει και ό άναρχονισμός του ελληνικού κεφαλαίου, πού άρνείται νά προσαρμοστεί στήν κοινωνική πολιτική πού ισχύει στήν ΕΟΚ

Γιά παράδειγμα: Στό σεμινάριο πού προαναφέραμε, ή κ. Κραβαρίτου-Μανιτάκη, έρευνήτρια στό Ίνστιτούτο

Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου των Βρυξελλών, ύποστήριξε ότι ή κοινωνική πολιτική της ΕΟΚ επιβάλλει σημαντικές προσαρμογές της ελληνικής νομοθεσίας, γιατί πολλά δικαιώματα των εργαζομένων πού ύπάρχουν στίς ευρωπαϊκές χώρες δέν έχουν κατοχυρωθεί στήν Έλλάδα: παράδειγμα τό σύστημα των ένδοεπιχειρησιακών συλλογικών συμβάσεων, πού δέν ύπάρχουν στήν Έλλάδα. Στή θέση αυτή άντέδρασαν άκαριαία γνωστοί διομήχανοι πού παρακολουθούσαν τό σεμινάριο:.

● Ο κ. Μαρινόπουλος, πρόεδρος του ΣΕΒ, ύποστήριξε μέ σθένος ότι οί Έλληνες εργαζόμενοι βρίσκονται στήν ίδια σχεδόν κατάσταση από θεσμική και νομική άποψη και ότι έλάχιστες άναπροσαρμογές χρειάζονται.

● Ο πρώτανης του ΑΠΘ κ. Δελιγιάννης, αντίθετα, ύποστήριξε την ίδια άποψη μέ την εισηγήτρια και δεβαίωσε ότι δέν ύπάρχει σύστημα ένδοεπιχειρησιακών συλλογικών συμβάσεων, εκτός από έξαερετικές περιπτώσεις — ΔΕΗ κ.λπ. Άκόμα περισσότερο, πού αυτό τό σύστημα, όπως εφαρμόζεται γιά παράδειγμα στή Γερμανία, προδίδει τό θεσμό της συμμετοχής των εργαζομένων.

● Ο διομήχανος κ. Σκαλιστήρης, πού μίλησε στή συνέχεια, παρά την παρέμ-

ΤΟ ΠΕΝΤΑΕΤΕΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ Η ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ

Τό διεθνές κύρος πού κατάκτησε ή χώρα — χάρη στήν όμαλή και άδιάτακτη άποκατάσταση της δημοκρατίας, αλλά και χάρη στήν έντατικότερη διπλωματική δραστηριότητα πού αναπτύχθηκε, πρό πάντων, μεταξύ άρχηγών κρατών και κυβερνήσεων — της επέτρεψε νά ύποβάλει και, σέ συνέχεια, νά ύποστηρίξει άποφασιστικά τό αίτημα της έντάξεώς της στίς τρεις ευρωπαϊκές κοινότητες. "Ας σημειωθεί, παρενθετικά έντελώς, ότι άκόμα και άν ύποθέταμε ότι δέν θέλουμε νά ένταχθούμε στόν κοινοτικό χώρο, θά ήταν και πάλι όπωσδήποτε άναγκαίο, γιά νά ασφαλίσουμε την οικονομική μας άνοδο, νά προσαρμόσουμε την όλη διάρθρωση της χώρας πρός τίς δυτικοευρωπαϊκές συνθήκες. Έμεις όμως δέν θέλουμε νά ένταχθούμε, γιατί άπλούστατα μάς συμφέρει και γιατί νομίζουμε ότι ή προσχώρησή μας είναι και γιά την ίδια την Κοινότητα συμφέρουσα.

Ή δική μας ένταξη δέν μπορεί νά άντιμετωπισθεί παρά μόνο άπομονωμένη από κάθε άλλη ύποψηφιότητα. Καί τουτο, όχι μόνο γιατί ή αίτηση της Έλλάδος προηγείται χρονικά από κάθε

άλλη ύποψηφιότητα, αλλά, πρό πάντων, γιατί προηγείται και λογικά. Συντρέχουν δηλαδή στήν περίπτωση της Έλλάδος άποφασιστικοί νομικοί, οικονομικοί και πολιτικοί λόγοι, λόγοι πού δέν συντρέχουν γιά καμιά άλλη παρόμοια περίπτωση και πού, έπομένως, διαφοροποιούν την ελληνική αίτηση από όποιαδήποτε άλλη.

Είναι άδιανόητο νά άγνοηθεί τό άναμφισβήτητο νομικό και ιστορικό γεγονός ότι ή χώρα μας άνάπτυξε ήδη από τό 1962, ειδικούς δεσμούς μέ την ΕΟΚ. Ή Συμφωνία των Αθηνών δέν ύπήρξε άπλώς ή πρώτη συμφωνία συνδέσεως πού συνολογλήθηκε από την Κοινότητα, είναι και από την άποψη του περιεχομένου της έντελώς μοναδική.

Και τουτο γιατί προβλέπει, τόσο στο προοίμιο όσο και στο άρθρο 72, τόν προορισμό της Έλλάδος νά καταστεί πλήρης και ισότιμο μέλος της Κοινότητας και μάλιστα πριν λήξει ή περίοδος της ισχύος της.

Είναι θέβαια άδιαφιλονίκητο ότι όποια ευρωπαϊκή και δημοκρατική χώρα επιθυμεί νά προσχωρήσει είναι ύποχρεωμένη, σύμφωνα μέ τό άρθρο 237 της Συνθήκης της Ρώμης, νά άποδεχθεί τό «κοινοτικό κεκτημένο». Άλλά:

Πρώτον: Ή ίδια ή Συμφωνία της Συνδέσεως άποτελεί και αυτή τμήμα του κοινοτικού κεκτημένου. Πώς είναι δυνατόν ή Έλλάς, έστω και στό τέλος της μετά την ένταξη μεταβατικής περιόδου, νά είναι ύποχρεωμένη νά άποδεχθεί ως μέρος του κοινοτικού κεκτημένου όλες τίς σχετικές μέ τρίτες χώρες προτιμιακές ή άλλες ρυθμίσεις και νά μήν είναι άντίστροφα εξ ίσου ύποχρεωμένη

και ή ίδια ή Κοινότητα νά άναγνωρίσει ως κοινοτικό κεκτημένο τή Συμφωνία των Αθηνών.

Δεύτερον: Από όποιαδήποτε νομική προϋπόθεση και άν ξεκινήσει κανείς, θά ήταν έντελώς παράλογο νά ζητηθεί από την Έλλάδα νά περιέλθει, έστω και προσωρινά, σέ ένα δυσμενέστερο γι' αυτήν νομικό και οικονομικό καθεστώς από εκείνο πού της είχε δοθεί. Καί νά άποδεχθεί, σάν παρηγοριά, τό ότι θά ύποχωρήσει προσωρινά γιά νά μπορέσει άπότομα νά μεταπηδήσει σέ εύνοϊκότερο καθεστώς στό μέλλον.

Τρίτον: Είναι βέβαια ότι ή Συμφωνία Συνδέσεως συνολογλήθηκε γιά νά βοηθήσει την οικονομική και την κοινωνική άνάπτυξη, τόν εξευρωπαϊσμό της Έλλάδος. Όμως, ή οικονομική ισορροπία της Συνθήκης των Αθηνών έχει, γιά τους γνωστούς λόγους, άνατραπεί. Άν λοιπόν έπρόκειτο νά άναβληθεί γιά άόριστο χρονικό διάστημα ή ένταξη της Έλλάδος, ή διατήρηση του συνδεσιακού καθεστώτος, όπως στήν πράξη διαμορφώθηκε, όχι μόνο δέν θά ώφελούσε, αλλά θά ζημίωνε την Έλλάδα.

Τό έμπορικό ισοζύγιο της Έλλάδος ύπήρξε, όλα αυτά τά χρόνια, έντονα παθητικό άπέναντι του συνόλου των χωρών της Κοινότητας, αλλά και παθητικό άπέναντι καθενός κράτους — μέλους χωριστά. Έτσι, π.χ. τό 1976 τό συνολικό έλλειμμα του έμπορικού μας ισοζυγίου μέ την ΕΟΚ έφθασε τά 1508 εκατ. δολάρια. Παθητικό είναι σταθερά έπίσης και τό ισοζύγιο των τρεχουσών μας συναλλαγών μέ την Κοινότητα, πού άνήλθε, γιά τό ίδιο αυτό έτος, σέ 911 εκατ. δολάρια.

βαση του κ. Δεληγιάννη, επανέλαβε τά ίδια ακριβώς πράγματα με τον κ. Μαρινόπουλο.

Δέν χρειάζεται βέβαια να υπογραμμίσουμε ότι η στάση αυτή οδηγεί στο ίδιο αποτέλεσμα με την πρακτική των γηραιών τεχνοκρατών: δυσπιστία της κοινότητας απέναντί μας και κωλυσιεργία στις διαπραγματεύσεις.

Μέ δεδομένη λοιπόν τη διαπραγματευτική ανυπαρξία των γηραιών τεχνοκρατών, τη φοβερή δυσκαμψία του διπλωματικού σώματος και τον αναχρονισμό μερίδας του μεγάλου κεφαλαίου, η κυβερνητική γραμμή για επιτάχυνση των διαπραγματεύσεων είναι καταδικασμένη μοιραία να αποτύχει. Όρισμένοι κυβερνητικοί παράγοντες έχουν αντιληφθεί το αδιέξοδο και προσπαθούν να στρέψουν τη φορά των πραγμάτων ρίχνοντας ιδιαίτερο βάρος στις διαπραγματεύσεις. Παράδειγμα, η πρόσφατη άρθρογραφία του διοικητή της ΑΤΕ κ. Πεπελάση και η παρέμβασή του στο ίδιο σεμινάριο, όπου υπογράμμισε με αρκετά αποφασιστικό τρόπο την ανάγκη ισότιμων διαπραγματεύσεων, γιατί δεν πρέπει να ενδιαφέρει μονάχα τι θα κοστίσει η ένταξή μας στην ΕΟΚ, αλλά και το πώς θα ωφεληθούν και η Ελλάδα και η ΕΟΚ από την έντα-

ξη. Από τη διαπάλη αυτών των δύο αντιλήψεων, πολλά θα εξαρτηθούν...

Συμπέρασμα: στά πρόθυρα της ένταξης μας στην ΕΟΚ η ελληνική κυβέρνηση είναι ανέτοιμη και ανώριμη να προωθήσει την ίδια την επιλογή - λαθεμένη κατά την άποψή μας - που αυτή έχει κάνει. Έτσι τελικά η επιλογή της «επιτάχυνσης των διαπραγματεύσεων» μπορεί να γίνει μπουμέραγ: να οδηγήσει στην επ' άοριστο αναβολή της ένταξής μας στην ΕΟΚ.

1. *Ιδιαίτερη σημασία έχει στο σημείο αυτό η παρατήρηση του Μαντέλ: «Η ώρα της αλήθειας θα σημαίνει στην ΕΟΚ τη στιγμή μιάς γενικής ύψησης στην Ευρώπη». («Η ΕΟΚ και ο ανταγωνισμός Ευρώπης-Αμερικής», σ. 136, εκδ. ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ).*

2. *Βλ. και το άρθρο του Σπ. Μονδάνου «Απογοητευτικά για την Ελλάδα έκλεισε η πρώτη φάση των διαπραγματεύσεων με την ΕΟΚ», («Οικονομικός Ταχυδρόμος» 21/7/77).*

3. *Από τα λίγα κείμενα για το πρόβλημα αυτό, Γρ. Βάρφης, «Πορτογαλία-Ισπανία θα καθυστερήσουν την ένταξή μας στην ΕΟΚ» («Καθημερινή» 15-16/4/77).*

4. *«Καθημερινή» 31/7/77*

5. *Στο θέμα αυτό, ιδιαίτερα σημαντική ήταν η εισήγηση του καθηγητή Μ. Παπαγιαννάκη στο σεμινάριο των Βρυξελλών για την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ, που δεν έχει ακόμη μεταφραστεί στα ελληνικά. Βλ. επίσης Α. Παπαγιαννάκη - Μ. Παπαγιαννάκη «Σύντομη θεώρηση της οικονομίας των νοτιοευρωπαϊκών χωρών». («Πολίτης», Φεβρουάριος 1977).*

6. *Μέ δεδομένο ότι στον αγροτικό τομέα οι*

εξαγωγές στην ΕΟΚ είναι περισσότερες από τις εισαγωγές, τη στιγμή που οι συνολικές εξαγωγές μας στην ΕΟΚ είναι τό ημισυ των εισαγωγών μας.

7. *Εδώ πρέπει να αναφερθεί η θέση του Γαλλικού Κ.Κ.: «Οι Γάλλοι κομμουνιστές δεν μπορούν να προσυπογράψουν ένα σχέδιο που θα σήμαινε εισαγωγή της φτώχειας των υποψηφίων χωρών, εμπέδωση της κυριαρχίας των μονοπωλίων και επιδείνωση ανεργίας, ενδιαφερόμενοι ταυτόχρονα για την ευημερία της χώρας τους, των εργατών και των αγροτών τους». («Ριζοσπάστης» 5-8-77). Θέση που ύπονοει ότι υπάρχουν άξεπλάστα αντίθετα συμφέροντα ανάμεσα στους γάλλους εργαζόμενους και τους εργαζόμενους στις χώρες της ΕΟΚ...*

8. *Αυτό δεν τις εμποδίζει να λένε από πολιτική σκοπιά «ναί» στην ένταξη (Ζισκάρο, «Αντρεόττι, Σμίτ), επιδιώκοντας όμως να θέσουν απαράδεκτους όρους.*

9. *Για την υπέρσπιση αυτής της σκοπιάς από τους ελληνικούς πολιτικούς σχηματισμούς βλ. τα δύο άρθρα του Γρ. Γιάνναρου «Ελλάδα-ΕΟΚ, οι πραγματικές αντιθέσεις και η λαϊκή παρέμβαση», (ΑΥΓΗ 13-15/2/77) και του Σ. Καραθιώτη «Ελλάδα-ΕΟΚ, η ένταξη, οι ιμπεριαλιστικές πιέσεις, οι διαφορές των κομμάτων και η προοπτική συνεργασίας» («Κομμουνιστική Θεωρία και Πολιτική», σελ. 14, Γενάρης-Φλεβάρης '77).*

10. *Βλ. και τις δηλώσεις του γερμανού υπουργού Έξωτερικών κ. Γκένσερ, που είπε ότι παρά την ενοίκια προδιάθεση της Βόννης απέγανι στην ελληνική υποψηφιότητα, οι διαπραγματεύσεις για την ένταξη είναι αδύνατο να ολοκληρωθούν πριν τον Ιούνιο του 1978.*

11. *Έτσι αποκτά και κάποια ειρωνική διάσταση η πρόσφατη πρόταση του κ. Σιμωνέ για κοινή επιτροπή έμπειρογνώμων που θα εξετάσει τα προβλήματα της ένταξης...*

Η άμεσως προηγούμενη παρατήρηση υποδηλώνει ότι έχει οικονομικό συμφέρον η Κοινότητα, από την όποια εισάγουμε κυρίως τα βιομηχανικά προϊόντα, να στηρίξει με κάθε τρόπο την ελληνική οικονομία. Πρέπει εξάλλου να τονισθεί ότι η προσχώρησή μας, που δεν είναι δυνατόν παρά να συνδυασθεί με την εκβιομηχάνιση της χώρας, θα αύξησει ακόμη περισσότερο τις εισαγωγές μας από τη Δυτική Ευρώπη. Εισαγωγές σε βιομηχανικό εξοπλισμό καθώς και σε υπηρεσίες συνδεδεμένες με την εισαγωγή τεχνολογίας, είτε ενσωματωμένης στον ίδιο το βιομηχανικό εξοπλισμό που θα χρειασθούμε, είτε και παρεχόμενης με τεχνικές συμβουλές, χρήση δικαιωμάτων ευρεσιτεχνίας κ.ά.

Βεβαίωτα έχει η Ελλάς αντίστοιχα σημαντικότερα εξισορροπημένα οικονομικά συμφέροντα που την ώθούν στην επιδίωξη της ένταξής. Βρισκόμαστε στην περιφέρεια της Ευρώπης. Έχουμε μικρότερο κατά κεφαλήν εισόδημα από τις Έννεα χώρες - μέλη εκτός μιάς με την όποια είμαστε περίπου ισοδύναμοι. Για λόγους δημογραφικούς, αλλά και για να στερεώσουμε, πάνω σε μόνιμες και περισσότερο ισόρροπες βάσεις, την οικονομική μας ανάπτυξη, πρέπει να μετατοπίσουμε υπολογισμό ποσοστό του πληθυσμού μας προς μία σειρά έπαρχιακών κέντρων έλξης της παραγωγικής δραστηριότητας και των επενδύσεων. Έχουμε, επομένως, να αντιμετωπίσουμε κοινωνικές δαπάνες προσαρμογής - π.χ. μετεκπαιδευτικές ή οικιστικές - για να επιτευχθεί αυτή η μετατόπιση. Εξάλλου τα

15,6% του ακαθάριστου έθνικού προϊόντος μας προέρχονταν, ακόμη και τό 1976, από τη γεωργία. Τό ίδιο έτος, οι εξαγωγές γεωργικών, αυτόουσιων ή απλά συσκευασμένων, προϊόντων κάλυπταν τό 29% του συνόλου των εξαγωγών μας. Αν μάλιστα συμπεριλάβουμε και τα βιομηχανοποιημένα γεωργικά προϊόντα, τό ποσοστό τούτο ανεβαίνει στά 36%. Είναι λοιπόν ολοφάνερο ότι, παρά τη συνεισφορά μας στον κοινοτικό προϋπολογισμό, δεν μπορεί, υπό τις συνθήκες που μόλις περιγράψαμε, παρά να προκύψει για την Ελλάδα καθαρό οικονομικό όφελος από τό Γεωργικό, τό Περιφερειακό και τό Κοινωνικό Ταμείο της Κοινότητας. Δεν αποθλέπουμε, βέβαια, στό να γίνουμε μόνιμοι συνταξιούχοι αυτών των ταμείων. Αποθλέπουμε αντίθετα να χρησιμοποιήσουμε τά κεφάλαια που θά εισρεύσουν για να επιταχύνουμε την οικονομική μας άνοδο και να καταστήσουμε, όσο γίνεται ταχύτερα, περιττή την προσφυγή μας στις κοινοτικές άρωγές.

Η ένταξη θά διανοίξει τεράστιες ευκαιρίες για την ανάπτυξη σειράς νέων οικονομικών δραστηριοτήτων που θά διευκολύνουν την όρθολογική αναδιάρθρωση της δομής της ελληνικής οικονομίας. Χάρη στην προσαρμοστικότητα τους οι ελληνικές μεγάλες και μικρομεσαίες επιχειρήσεις θά μπορούμε μέ μεγαλύτερη άνεση να κινηθούν μέσα στους πλατύτερους όρίζοντες της ευρωπαϊκής αγοράς και να άνοίξουν διεξόδους, έντελώς νέες, σε πολλούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας.

Η προσχώρησή μας θά διευκολύνει την αξιοποίηση της προνομιακής γεωγραφικής θέσεως της χώρας. Θά επιτρέψει να μεταβληθούν, σε πρώτη φάση, ό Πειραιάς, και σε δεύτερη φάση, ή Θεσσαλονίκη, ό Βόλος και ή Πάτρα σε σημαντικά ναυτιλιακά, έμπορικά, ακόμη και οικονομικά κέντρα. Τό γεγονός ότι διατηρούμε άριστες σχέσεις μέ πολλές χώρες της Μέσης και της Έγγυς Άνατολής και της Άφρικής - μέ τις όποιες έχουμε ήδη αναπτύξει γόνιμη συνεργασία στον τομέα των τεχνικών κατασκευών, καθώς και των εξαγωγών πολλών προϊόντων μας - καθιστά πρόσφορο τό ελληνικό έδαφος για την έγκατάσταση κοινοτικών ή μικτών επιχειρήσεων, διαφόρων μορφών, πρόσ όφελος τόσο της ευρωπαϊκής, όσο και της ελληνικής οικονομίας. Παράλληλα, οι καλές σχέσεις που διατηρούμε μέ τούς Βαλκανικούς μας γείτονες και τις άλλες χώρες που δεν ακολουθούν τό ίδιο μέ μέ κοινωνικοπολιτικό σύστημα, θά επιτρέψουν - και πρόσ αυτήν την κατεύθυνση - τό δημιουργία, μέσα στά πλαίσια των σχετικών κοινοτικών ρυθμίσεων, άποδοτικών συνεργασιών. Έτσι, ό ελληνικός χώρος θά μεταβληθεί σε μία τριπλή γέφυρα οικονομικής διασυνδέσεως άνάμεσα:

- στην Κοινότητα,
- στά Βαλκάνια, τη Σοβιετική Ένωση και τις άλλες χώρες της Βορειοανατολικής Ευρώπης,
- στις χώρες της Μ. Άνατολής και της Άφρικής.

Οί «αντίπαλοι» λίγο πριν από τη «μάχη»...

MALVILLE:

Του Δήμου Τσαντίλη ● Φωτογραφίες: Dario Fornari

«Στεκόμαστε ὄρθιοι μέ τά πρόσωπα γυρισμένα στόν τοῖχο. Ἡ μικρή αἴθουσα – γυμνή, ὑγρή καί κρύα – ἀντηχεῖ ἀπό τίς φωνές τῶν φυλάκων, τό γδοῦπο τῶν γκλόμπς πού κτυποῦν πάνω στά ἀνυπεράσπιστα σώματα καί τό σιγανό κλαψούρισμα ἑνός τραυματισμένου. Μετά ἀπό μισή ὥρα μᾶς ἐπιτρέπουν νά γυρίσουμε ἀπό τήν ἄλλη μεριά καί νά καθήσουμε στό κρύο δάπεδο. Εἶναι περασμένα μεσάνυχτα καί ὅλοι μας εἴμαστε πεθαμένοι ἀπό τήν κούραση. Δέν ἀργοῦμε ὅμως νά συνειδητοποιήσουμε ὅτι ὁ ὕπνος εἶναι ἀπαγορευμένος. Οἱ φύλακες ἔχουν βρεῖ ἕνα πολύ διασκεδαστικό παιγνίδι: Ὅποιον ἀποκοιμείται τόν ξυπνοῦν κτυπώντας τον στό κεφάλι ἤ σέ κάποιο ἄλλο μέρος τοῦ σώματος. Μερικές φορές σηκώνουν κάποιον καί τόν θροντοῦν πάνω σέ ἕνα ξύλινο χώρισμα κάνοντας τό αἷμα ὀλων μας νά παγώνει. Σέ λίγο ἀρχίζουν νά μᾶς σέρουν, τόν ἕνα μετά τόν ἄλλο, ἔξω γιά ἀνάκριση...»

Malville, 31 Ἰουλίου 1977: Ἡ νίκη ἔχει στεφανώσει τά ὅπλα τῶν δυνάμεων ἀσφαλείας: Τόννοι δακρυγόνα, γκλόμπς καί – γιά πρώτη φορά – στρατιωτικές ἐπιθετικές χειροβομβίδες. Ὁ ἀπολογισμός:

“Ὀργιο βίας γιά προστασία τοῦ πυρηνικοῦ προγράμματος

- Ἕνας νεκρός.
- Δύο διαδηλωτές καί ἕνας ἀστυνομικός ἀκρωτηριασμένοι.
- Δεκάδες σοβαρά τραυματισμένοι.
- Ἑκατοντάδες κρατούμενοι.

Ἡ κρατική ἐξουσία ἐδῆξε – ὅπως ἦταν ἐπόμενο – τά δόντια της. Στή Malville διακυβεύθηκε ὄχι μόνο τό κύρος τῆς κυβέρνησης Μπάρ, ἀλλά καί τό ἴδιο τό πυρηνικό πρόγραμμα τῆς Γαλλίας. Παρά τήν ἀπαγόρευση, τίς ἀπειλές καί τή συνεχή δυσφήμιση ἀπό τόν τύπο καί τό ραδιόφωνο, πάνω ἀπό 60.000 διαδηλωτές συγκεντρώθηκαν γιά νά ἀντισταθοῦν στήν ἴδρυση τοῦ «ἀναπαραγωγικοῦ» ἀντιδραστήρα ἰσχύος Super Phénix στήν περιοχή. Ὁ ἀντιδραστήρας αὐτός εἶναι τό καύχημα τῆς γαλλικῆς πυρηνικῆς τεχνολογίας καί ἀνήκει στή δεύτερη γενιά τῶν ἀντιδραστήρων πού ἔχουν τήν ἰδιότητα νά παράγουν οἱ ἴδιοι τό σχάσιμο ὑλικό πού χρησιμοποιεῖται γιά τή λειτουργία τους. Αὐτό φυσικά τοὺς κάνει ἰδιαίτερα θελκτικούς στοὺς προγραμματιστές τῆς ἐνεργειακῆς πολιτικῆς, γιατί τά ἀποθέματα τοῦ σχάσιμου οὐρανίου πού χρησιμοποιεῖται στοὺς συνηθισμένους «θερμικούς» ἀντιδραστήρες εἶναι περιορισμένα. Ἄν τελικά πραγματοποιηθοῦν τά φιλόδοξα προγράμματα πού ἔχουν ἐκπονήσει ὅλες σχεδόν οἱ κυβερνήσεις τοῦ κόσμου, νά ἀντικαταστήσουν τά ὀρυκτά καύσιμα μέ πυρηνική ἐνέργεια γιά τήν παραγωγή ἠλεκτρισμοῦ, τότε τά ἀποθέματα αὐτά δέν ἐπαρκοῦν γιά πολύ μετά τό τέλος τοῦ 20οῦ αἰῶνα. Οἱ ἀναπαραγωγικοὶ λοιπὸν ἀντιδραστήρες προβάλλονται σάν ἡ μοναδική λύση πού θά ἐξασφάλιζε τό ἐνεργειακό μέλλον τῆς ἀνθρωπότητας.

Ἡ ἱστορία ὅμως αὐτὴ εἶναι πολὺ ὁμορφη γιὰ νὰ εἶναι ἀληθινή. Στὴν πραγματικότητα, οἱ ἀναπαραγωγικοὶ ἀντιδραστῆρες εἶναι ἀσύγκριτα πιο ἐπικίνδυνοι ἀπὸ τοὺς συνηθισμένους. Ἡ λειτουργία τους βασίζεται στὸ πλουτόνιο. Τὸ ἐξαιρετικὰ ραδιενεργό αὐτὸ στοιχεῖο, μὲ τὸ μακάθριο ὄνομα τοῦ θεοῦ τοῦ "Ἀδῆ, εἶναι ὁ πιο θανάσιμος ἐχθρὸς κάθε μορφῆς ζωῆς στὸν πλανήτη. Ἡ ἴδια ἡ φύση τὸ ἀπέφυγε: Τὸ πλουτόνιο εἶναι ἓνα στοιχεῖο τεχνητό, παραπροϊὸν τῶν πυρηνικῶν ἀντιδράσεων. Ἡ τοξικότητά του εἶναι φοβερὴ – 35.000 φορές μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν τοξικότητα πού ἔχει τὸ ὕδροκυάνιο. Παράλληλα εἶναι ἡ πιο ἰσχυρὴ καρκινογόνος οὐσία. Ἡ δόση πού ἀρκεῖ γιὰ νὰ προκαλέσει καρκίνου στὸν ἄνθρωπο εἶναι τόσο μικρή, ὥστε εἶναι ἀδύνατο νὰ προσδιοριστεῖ μὲ ἀκρίβεια. Πάντως πιστεύεται, ὅτι ἓνα κιλό, ὁμοίωμα κατανεμημένο, θὰ ἔφτανε γιὰ νὰ ἐξαλείψει ὁλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα. Ἡ ἡμιζωή του, δηλ. ὁ χρόνος πού ἀπαιτεῖται γιὰ νὰ μειωθεῖ ἡ ραδιενέργεια πού ἐκπέμπει στὸ μισό τῆς ἀρχικῆς τῆς τιμῆς, εἶναι 24.000 χρόνια. Ἡ καρκινογόνος δράση λοιπὸν τοῦ πλουτονίου ἐξακολουθεῖ γιὰ πολλὰς χιλιετηρίδες. Ἡ ἐπεξεργασία του εἶναι ἐξαιρετικὰ δύσκολη καὶ ἐπικίνδυνη. Μόλις ἔρθει σὲ ἐπαφή μὲ τὸν ἀτμοσφαιρικό ἀέρα καίγεται σχηματίζοντας μιά πολὺ λεπτὴ σκόνη πού εὐκολα μπορεῖ νὰ εἰσχωρήσει στὸ ἀναπνευστικὸ σύστημα καὶ νὰ προκαλέσει καρκίνου.

Ἀλλὰ τὸ πλουτόνιο συνδέεται καὶ μὲ ἓναν ἄλλο τρόπο μὲ τὸν ὄλεθρο: Εἶναι ἓνα ὑλικὸ ἀπαραίτητο γιὰ τὴν κατασκευὴ τῆς ἀτομικῆς βόμβας. Ἡ ιδιότητά του αὐτὴ τὸ κάνει φυσικὰ περιζήτητο σὲ κάθε λογῆς στρατοκράτες, αὐταρχικὲς κυβερνήσεις, παρανοικοὺς δικτάτορες καὶ γενικά σὲ ὄλους αὐτοὺς πού ἀρέσκονται στὸ νὰ ὑπολογίζουν πόσες φορές ἀλήθεια εἶναι σὲ θέση νὰ ἀνατινάξουν ἤδη τὸν πλανήτη μας. Μὲ τὴ διάδοση τῶν ἀναπαραγωγικῶν ἀντιδραστῆρων, ἡ παραγωγή πλουτονίου σὲ ὄλο τὸν κόσμου θὰ ἔχει τόσο αὐξηθεῖ, ὥστε θὰ ἔχει μπεῖ γιὰ καλὰ στὸ βιολογικὸ μας κύκλο. Ἀλλωστε αὐτὴ εἶναι καὶ ἡ γνώμη τῶν ἀρχῶν στὴ Γαλλία, πού σήμερα εἶναι πρωτοπορία πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ. Σὲ ἓνα «διαφωτιστικὸ» φυλλάδιο, πού ἐξέδωσε ἡ κυβέρνησις μὲ σκοπὸ νὰ διασκεδάσει τοὺς «ὑπερβολικοὺς καὶ ἀδικαιολόγητους φόβους τοῦ κοινοῦ», διαβάξτε κανεῖς: «Στὰ σχολεῖα καὶ στὰ πανεπιστήμια πρέπει νὰ διδασκοῦμε καὶ νὰ μάθουμε νὰ ζοῦμε μὲ τὴ ραδιενέργεια, ὅπως μάθαμε νὰ ζοῦμε καὶ μὲ τὰ μικρόβια» (*Politique Hebdo*, 27/3/75).

Εἶναι λοιπὸν ἐξαιρετικὰ παρήγορο νὰ γνωρίζεις κανεῖς ὅτι ἡ «καρδιά» ἐνὸς ἀναπαραγωγικοῦ ἀντιδραστήρα, ὅπως ὁ Super Phénix, θὰ περιέχει πάνω ἀπὸ τέσσερις τόνους πλουτόνιο (ἑκατὸ φορές περισσότερο ἀπὸ τὴ βόμβα τοῦ Ναγκασάκι) καὶ ὅτι ὁ «χρόνος διπλασιασμοῦ», δηλ. ὁ χρόνος πού χρειάζεται ἓνας ἀναπαραγωγικὸς ἀντιδραστήρας γιὰ νὰ παραγάγει διπλάσια ποσότητα πλουτονίου ἀπὸ αὐτὴ πού χρησίμευσε γιὰ τὴ λειτουργία του, εἶναι 10 μὲ 15 χρόνια.

Ἀλλωστε ἡ πιθανότητα ἐνὸς ἀτυχήματος σὲ ἓναν ἀναπαραγωγικὸ ἀντιδραστήρα, εἶναι πολὺ μεγαλύτερη ἀπὸ ὅ,τι σὲ ἓνα θερμικὸ καὶ ἡ ραδιενέργεια πού θὰ διασκορπιζόταν στὴν περιοχὴ πολὺ περισσότερη. Τὰ τεχνικὰ προβλήματα πολλαπλασιάζονται ἐπικίνδυνα. Οἱ συνθήκες λειτουργίας ἐνὸς ἀναπαραγωγικοῦ ἀντιδραστήρα εἶναι πολὺ πιο σκληρές. Ἡ θερμοκρασία, ἡ ἰσχύς, ἡ ἀκτινοβολία καὶ οἱ πιέσεις εἶναι τόσο αὐξημένες, ὥστε δημιουργοῦν πρόβλήματα πού δὲν μποροῦν νὰ προβλεφθοῦν καὶ πού ἡ λύση τους σήμερα εἶναι ἀγνωστή. Κανεῖς δὲν ξέρει καὶ δὲν μπορεῖ νὰ πει μὲ σιγουριά ποῖα θὰ εἶναι μακροπρόθεσμα ἡ συμπεριφορὰ τῶν ὑλικῶν ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι κατασκευασμένος ὁ ἀντιδραστήρας, ὅταν ἐκτίθενται σὲ τέτοιες συνθήκες. Τὸ σύστημα ψύξεως, πού λόγω τῆς ὑψηλῆς θερμοκρασίας δὲν βασίζεται στὸ νερό, ὅπως στοὺς συνηθισμένους θερμικοὺς ἀντιδραστήρες, ἀλλὰ σὲ ὑγροποιημένο νάτριο, μπορεῖ νὰ εἶναι μιά ἀκόμη πηγὴ ἐνὸς σοβαροῦ ἀτυχήματος. Μιά

μικρή δόση του μπορεί να προκαλέσει την τήξη της καρδιάς του αντιδραστήρα.

● Τέτοιο ατύχημα έχει ήδη συμβεί στο Detroit των ΗΠΑ στον αναπαραγωγικό αντιδραστήρα E. Fermi. Όλοκληρες εβδομάδες μετά το ατύχημα, οι ειδικοί άγρυπνούσαν για να εμποδίσουν μια πιθανή αλυσωτή αντίδραση που θα τίνανε τον αντιδραστήρα στον αέρα και θα εξαφάνιζε το γειτονικό Detroit (βλ. We almost lost Detroit). Άλλωστε ο αναπαραγωγικός αντιδραστήρας Phénix στη Γαλλία, πρόδρομος του σημερινού Super Phénix, έχει πάψει να λειτουργεί από το 1976, μετά από μία ανεπανόρθωτη βλάβη που υπέστη στο σύστημα ψύξεώς του.

Γιατί όμως τότε, παρά τους κινδύνους που αναφέραμε, τις διαμαρτυρίες, τις μαχητικές διαδηλώσεις και την αντίδραση ενός μεγάλου ποσοστού των ειδικών επιστημόνων, προωθούν όλες οι κυβερνήσεις, έστω και με τη βία, τα πυρηνικά τους προγράμματα; Την καλύτερη απάντηση τη δίνει ίσως ο R. Nader, ο γνωστός υπερασπιστής των καταναλωτών στις ΗΠΑ, όταν μιλά για ένα «βιολογικό σύνδρομο»: «Αδιάφορο αν αυτό οδηγεί τελικά στην καταστροφή, οι επενδύσεις στα πυρηνικά προγράμματα πρέπει να συνεχισθούν και να αυξηθούν, για να μη χαθούν τα αστρονομικά ποσά που έχουν ήδη επενδυθεί.

Αυτή είναι η λογική του καπιταλιστικού συστήματος, που είναι αδύνατο να υπάρξει χωρίς συνεχή ανάπτυξη. Φυσικά το «έθνικό γόητρο» και η «έθνικη άμυνα» παίζουν το ρόλο τους. Το γαλλικό – σε συνεργασία με τη Γερμανία και την Ιταλία – πρόγραμμα των αναπαραγωγικών αντιδραστήρων μπορεί να ένταχθεί σ' αυτό το πλαίσιο των «έθνικων» ανταγωνισμών.

Οι καπιταλιστικές χώρες της δυτικής Ευρώπης θέλουν να απαλλαγούν από την κηδεμονία των ΗΠΑ στον τομέα της ενέργειας. Ο φόβος της εξάρτησης από το αμερικανικό ούράνιο οδήγησε και στη συμφωνία μεταξύ Δ. Γερμανίας και Βραζιλίας για την εγκατάσταση ενός πλήρους «πυρηνικού κυκλώματος

στή χώρα αυτή» (7 θερμικά πυρηνικά εργοστάσια και ένα εργοστάσιο «έπανεπεξεργασίας» των ραδιενεργών καταλοίπων, που μπορούν έτσι να ξαναχρησιμοποιηθούν).

Οι ΗΠΑ αντέδρασαν βίαια και ο πρόεδρος Κάρτερ απαγόρευσε την πώληση ούρανιου στη Γαλλία και τη Δ. Γερμανία μέχρι να βρεθεί κάποιος συμβιβασμός. Φυσικά η άπελευθέρωση από τον «αμερικανικό ιμπεριαλισμό» με την ίδρυση των τόσο επικίνδυνων αναπαραγωγικών αντιδραστήρων – στις ΗΠΑ έχουν σταματήσει τα ανάλογα προγράμματα – και τη διάδοση της πυρηνικής τεχνολογίας σε χώρες όπως η Βραζιλία, όπου κυβερνούν παραιοί δικτάτορες, δεν είναι παρά ρωσική ρουλέτα σε παγκόσμιο επίπεδο. Δυστυχώς, η Ένωμένη Άριστερά στη Γαλλία, που πιθανόν θα γίνει η μελλοντική κυβέρνηση, έχει παγιδευθεί σ' αυτό του είδους την «έθνικη ανεξαρτησία». Ιδιαίτερα το Κομμουνιστικό Κόμμα, υιοθετεί μία αδιάλλακτη στάση όσον αφορά το γαλλικό πυρηνικό πρόγραμμα και την ανεπιφύλακτη υπεράσπιση της *force de frappe*, της γαλλικής πυρηνικής δύναμης κρούσης. Ανάλογοι «αντιιμπεριαλιστικοί» τόνοι ακούστηκαν και από την πλευρά της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας, όπου ο καγκελάριος Σμίτ δήλωσε καυτηριάζοντας τη «νεοαποικιακή» πολιτική των ΗΠΑ:

«Η Γερμανία θα εξάγει πυρηνικά εργοστάσια σε όποια χώρα τά ζητήσει».

Ανεξάρτητα όμως από αυτές τις διαφωνίες και τους ανταγωνισμούς, το παγκόσμιο πυρηνικό λόμπυ δεν παύει να επαναλαμβάνει το ίδιο στερεότυπο ψέμα: Η πυρηνική τεχνολογία (αναπαραγωγική ή θερμική) είναι η μόνη που εγγυάται τη διατήρηση και τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου της ανθρωπότητας. Οι άλλες μορφές ενέργειας – ήλιακή, γεωθερμική, παλιρροιακή κ.λπ. – χαρακτηρίζονται ούτοπικές. Στην πραγματικότητα όμως δεν είναι παρά «αντιοικονομικές» σε ένα σύστημα, που η ανθρώπινη ζωή και η λεγόμενη «ποιότητά» της δεν μετρούνε.

Η «μάχη» είναι προς το τέλος της.

Πυρηνικό έργοστάσιο στήν 'Ελλάδα ῥ ὁ φερετζές τῆς Μαριορῆς

ΣΤΗΝ 'Ελλάδα, τό πυρηνικό ἐργοστάσιο πού ἀπό χρόνια συζητιέται – γιά πρώτη φορά τό 1966 ἐπί κυβέρνησης ἀποστατῶν – κινδυνεύει νά γίνη γιά τόν τόπο κάτω ἀν τόν περίφημο ἐκεῖνο φερετζέ πού ἔλειπε τῆς Μαριορῆς: Ποιός ξέρει τί ἐνεργοθόρα τέρατα – τύπου Πεσινέ – προβλέπουν οἱ παροικοῦντες στήν 'Ιερουσαλήμ, πού ἀσχολοῦνται μέ τά ἀναπτυξιακά προγράμματα, ὥστε θεωροῦν ἀναγκαῖα γιά τό ἄμεσο μέλλον μιά τόσο μεγάλη μονάδα ἡλεκτροπαραγωγῆς, πού θά γονάτιζε τό σημερινό σχετικά ἰσχύό ἡλεκτρικό μας δίκτυο.

ΦΥΣΙΚΑ γιά τόν κίνδυνο πού θά ἀπειλεῖ μόνιμα τήν

'Αθήνα, τό λεκανοπέδιο τῆς 'Αττικῆς καί τίς Κυκλάδες, ἄν τελικά τό πυρηνικό ἐργοστάσιο ἰδρυθεῖ στήν Κάρυστο, δέν τούς ἀφήνει ὁ ἀναπτυξιακός τους οἰστρος νά τόν σκεφθοῦν.

Ἡ ΠΛΗΡΗΣ ἐξάρτηση τῆς χώρας ἀπό τίς ΗΠΑ, πού μονοπωλοῦν σήμερα τήν παροχή τοῦ σχάσιμου ὕλικου γιά τούς ἀντιδραστήρες, φαίνεται μάλιστα ὅτι ἀνήκει στίς προσφιλέστερες ἐπιδιώξεις τους – ἴσως ἀργότερα ἀρχίσουν νά μιλοῦν καί γιά «ὀργανική οἰκονομική καί πολιτική ἐνσωμάτωση τῶν χωρῶν τοῦ ἀτλαντικοῦ συνασπισμοῦ».

ΠΡΟΣ τήν κατεύθυνση αὐτή ἐργάζεται σίγουρα ὁ πρόεδρος τοῦ 'Εθνικοῦ Συμβουλίου 'Ενεργείας καθ. κ. Γυφτόπουλος («'Η ἀπόφαση πρέπει νά παρθεῖ τώρα ἀμέσως ἢ... πέρυσιν!»). 'Ο ἴδιος ἔχει ἤδη πετύχει αὐτή τήν ὀργανική ἐνσωμάτωση – τουλάχιστο σέ προσωπικό ἐπίπεδο – μέ τήν ἐκπληκτική «συμβουλευτική του δραστηριότητα»:

- συμβουλευεῖ τήν ἀμερικανική πυρηνική βιομηχανία·
- προωθεῖ τά συμφέροντά της σάν σύμβουλος τῆς κυβέρνησης τῶν ΗΠΑ σέ ἐπιστημονικά θέματα·

- κατέχει καί τή θέση τοῦ ἐνεργειακοῦ ἀρχισυμβούλου στήν 'Ελλάδα – παράλληλα μέ τήν καθηγητική του ιδιότητα στό Μ.Ι.Τ. (Τεχνολογικό 'Ινστιτοῦτο Μασσαχουσέτης).

Ο ΛΑΟΣ ὅμως τῆς Καρύστου, μέ... λιγότερους τίτλους καί διεθνεῖς διασυνδέσεις, ἐπιμένει νά μή θέλει τό πυρηνικό ἐργοστάσιο στήν περιοχή του, καί μέχρι τώρα ἔχει κάνει μιά σειρά κινητοποιήσεις καί συγκεντρώσεις.

ΑΛΛΑ τό θέμα δέν εἶναι τοπικό. 'Αφορὰ ἄμεσα ὅλους τούς 'Ελληνες – ἢ ὅλους τούς ἀνθρώπους θά μπορούσε κανεῖς νά πει, ἄν σκεφθεῖ ὅτι ἡ-ραδιενέργεια δέν ὁταματᾷ στά σύνορα ἐνός κράτους καί ὅτι τό ἄμók τῶν πυρηνικῶν προγραμμάτων ἔχει καταλάβει τόσο τίς δυτικές ὥς καί τίς ἀνατολικές κυβερνήσεις.

Δ.Τ.

Ο ΑΓΩΝΑΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΤΗΣ ΚΑΡΥΣΤΟΥ ΑΦΟΡΑ ΟΛΟΥΣ ΜΑΣ

ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ

Ο ΛΑΟΣ ΤΗΣ ΚΑΡΥΣΤΙΑΣ ΑΓΩΝΙΖΕΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗ ΜΑΤΑΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΠΥΡΗΝΙΚΟΥ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΑΣ ΚΑΙ ΔΗΛΩΝΕΙ ΑΠΕΡΙΦΡΑΣΤΑ ΟΤΙ ΘΑ ΣΥΝΕΧΙΣΕΙ ΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΑΥΤΟ ΜΕΧΡΙ ΠΟΥ ΝΑ ΒΡΕΙ ΔΙΚΑΙΩΣΗ.

ΚΑΝΕΙ ΕΚΚΛΗΣΗ ΣΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΝΑ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΕΙ ΤΟ ΟΛΟ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΟ ΤΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΚΑΙ ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΕΙ ΤΟΥΣ ΑΡΜΟΔΙΟΥΣ ΟΤΙ ΓΙΑ ΝΑ ΦΤΑΣΟΥΝ ΤΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΣΤΟΝ ΤΟΠΟ ΤΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΕΡΑΣΟΥΝ ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΑ ΚΟΡΜΙΑ ΜΑΣ.

ΑΠΟΡΡΙΠΤΕΙ ΤΙΣ ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΤΙΚΕΣ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ Δ.Ε.Η, ΚΑΙ ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΤΕΙ ΤΙΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ, ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΩΝ Η.Π.Α. κ. ΚΑΡΤΕΡ ΚΑΙ ΤΟ ΞΕΣΗΚΩΜΑ ΤΩΝ ΛΑΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΠΥΡΗΝΙΚΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ.

ΚΑΛΕΙ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΟΛΗΣ ΤΗΣ ΕΥΒΟΙΑΣ, ΤΩΝ

ΚΥΚΛΑΔΩΝ, ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΝΑ ΣΥΝΕΙΔΗΤΟΠΟΙΗΣΟΥΝ ΟΤΙ ΚΑΙ ΓΙ' ΑΥΤΟΥΣ Ο ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΕΙΝΑΙ ΠΟΛΥ ΚΟΝΤΑ (70 χιλιόμετρα ἀπό τήν 'Αθήνα, 15 ἀπό τήν 'Ανδρο, 30 ἀπό τήν Τήνο, 45 ἀπό τή Μύκονο, 45 ἀπό τή Σύρο, 40 ἀπό τή Τζιά καί 40 ἀπό τά ἀνατολικά παράλια τῆς 'Αττικῆς) ΚΑΙ ΝΑ ΕΝΩΣΟΥΝ ΜΑΖΙ ΜΑΣ ΤΗΝ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥΣ ΚΑΙ ΝΑ ΚΑΤΑΛΑΒΟΥΝ ΟΤΙ Η ΑΙΓΑΙΟΚΥΚΛΑΔΙΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΕΣ ΑΚΤΕΣ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ, Ο ΠΙΟ ΑΜΟΛΥΝΤΟΣ ΑΥΤΟΣ ΕΛΛΑΔΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ, ΚΙΝΔΥΝΕΥΟΥΝ ΝΑ ΑΦΑΝΙΣΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟ ΠΥΡΗΝΙΚΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ.

ΖΗΤΕΙ ΤΗ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ, ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΥ, ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΑΓΩΝΑ ΤΟΥ.

ΒΑΖΕΙ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥΣ ΑΡΜΟΔΙΟΥΣ ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΩΝ ΕΥΘΥΝΩΝ ΤΟΥΣ ΓΙΑ Ο.ΤΙ ΣΥΜΒΕΙ.

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΓΩΝΟΣ
ΓΙΑ ΤΗ ΜΑΤΑΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΥΡΗΝΙΚΟΥ
ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΑΡΥΣΤΟ

ΜΑΪΟΣ 1977

Η ΧΙΛΙΑΝΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ (1970-1973)

Του Ούγο Σέμελμαν

Μετάφραση από τὰ ισπανικά: Γκώργος Ρούβαλης

ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΥΜΕ τὸ δεύτερο μέρος τῆς μελέτης του χιλιανοῦ κοινωνιολόγου **ΟΥΓΟ ΣΕΜΕΛΜΑΝ**, μέλους τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Κόμματος, ἄλλοτε μέλους τῆς Κ.Ε. τοῦ Σ.Κ.Χιλῆς καὶ διευθυντῆ προγράμματος ἀγροτικῆς μεταρρύθμισης στὴν κυβέρνηση Ἀγιέντε. (Σήμερα εἶναι καθηγητῆς στοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μεξικό).

ΥΣΤΕΡΑ ἀπὸ τὴν περιγραφή τῶν σημαντικότερων γεγονότων τῆς περιόδου (α' μέρος) κάνει μιά ἀνάλυση τῆς τακτικῆς τῆς Λαϊκῆς Ἐνότητας (Unidad Popular), πού «κατευθύνεται στοῦ νά ἐπισημάνει τὰ λάθη τῆς πού συντέλεσαν σημαντικά στοῦ νά ἐπιταχύνουν τὴν ἀποτυχία αὐτῆς τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἐμπειρίας», ὅπως λέει. Τό συμπέρασμα τοῦ α' μέρους εἶναι ὅτι ὑπάρχουν μερικά «σοβαρῆς σημασίας» θέματα γιὰ συζήτηση – «σάν συμβολὴ στοῦ διάλογο». Τὰ θέματα αὐτά – λέει – μπορούμε νά κατατάξουμε σέ τρεῖς μεγάλες κατηγορίες, σύμφωνα μέ τὴ φύση καὶ τὸ ρόλο πού παίζουν στὴν κατανόηση τῶν κοινωνικῶν διαδικασιῶν:

- **ζητήματα ἰδεολογικῆς φύσης**
- **συμμαχίες μεταξὺ τάξεων ἢ κοινωνικῶν δυνάμεων**
- **ζητήματα σχετικὰ μέ τὸ σύστημα κυριαρχίας.**

Ἡ τακτικὴ τῆς ἀστικῆς τάξης

Ἡ ἀστικὴ τάξη βασίζει τὴν ἐπίθεσή της στοῦ ὅτι ἡ πολιτικὴ ἀλλαγὴ τῆς κυβερνήσεως βάζει σ' ἀμφισβήτηση τὴν κρατικὴ δομὴ σάν διαιτητὴ συμφερόντων, κι ἄρα δὲν εἶναι νόμιμο νά ἐμποδίζονται οἱ ὑπόλοιπες δημόσιες ἐξουσίες (ἰδιαίτερα τὸ Κογκρέσο) νά συμμετέχουν στὴ λήψη ἀποφάσεων.

Ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσορροπίας τῶν ἐξουσιῶν, μέ τὴν προϋπόθεση ὅτι ἡ ἀστικὴ τάξη δὲν χάνει τὸν ἐλεγχό καμιάς (παρόλο πού τίς ἀσκοῦν διαφορετικὲς μερίδες τῆς) φανερώνει μιάν ἰδεολογικὴ ὁμοφωνία ὅσον ἀφορᾷ τίς θέσεις τῆς νομιμοποίησης τῆς ἐξουσίας· ἀλλά, ὅταν χάνεται ὁ πολιτικὸς ἐλεγχός μιᾶς ἀπ' αὐτὲς τίς ἐξουσίες πού συνιστοῦν τὸ κράτος, παύει νά ἰσχύει ἐπίσης κι αὐτὴ ἡ ἰδεολογικὴ

ὁμοφωνία ἢ συναίνεση καί, ἐπομένως, φτάνουμε στὴν ἀμφισβήτηση τῶν θέσεων τῆς ἡγεμονίας. Ὁ μόνος δρόμος πού βρίσκει ἡ ἀστικὴ τάξη γιὰ νά στήσει μιά θεσμικὴ κύκλωση τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, κι ἔτσι νά τὴν οὐδετεροποιήσει, εἶναι νά ἐπικαλεστεῖ τὴν ἀρχὴ τῶν πλειοψηφιῶν καὶ νά μεταφέρει τὸ κέντρο τῶν ἀποφάσεων σ' ἐκεῖνο τὸ ὄργανο ἐξουσίας ὅπου ἐκφράζεται ἡ ἴδια: τὸ Κογκρέσο. Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο, ἡ ἰσορροπία ἐξουσιῶν ἀποκτᾷ μιάν ἄλλη μορφή ἑλλειψῆς ἰσορροπίας, ἀλλὰ τώρα σέ μιά κατάσταση εὐνοϊκὴ γιὰ τὰ κέντρα κάτω ἀπὸ τὸν ἐλεγχό τῶν ἀστών.

Ἡ διαίρεση ἐξουσιῶν ἀποκτᾷ ἔτσι ἓνα χαρακτῆρα ἐπάωσης μονολιτικοῦ ἐλέγχου ἀλλὰ μέ μεταβίβαση ἐξουσίας, πράγμα πού εἶναι χαρακτηριστικὸ τῆς δημοκρατίας. Στό μέτρο πού ἡ ἡγεμονικὴ ἀστικὴ μερίδα διατηρεῖ τὸν ἐλεγχό τῶν κέντρων ἀπόφασης, μπορεῖ νά τῆς ἀντιστοιχεῖ μιά μεταβίβαση πού, τυπικά, παίρνει τὴ μορφή ἐνός πολλαπλασιασμοῦ τῶν θεσμῶν. Ὅμως, ὅταν χάνεται τοῦτος ὁ ἐλεγχός, ἡ δυνατότητα πού ἀναφέραμε ἀμφισβητεῖται μέ ὁρολογία ἰδεολογικῆς ὁμοφωνίας. Ἔτσι, λοιπόν, ὅταν ἡ ἀστικὴ τάξη χάνει τὸν ἐλεγχό τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, δὲν τῆς ἀπομένει τίποτα ἄλλο παρά νά τὴν ἀμφισβητήσῃ, σύμφωνα μέ μιά ἀρχὴ ἐνότητος πού δὲν εὐνοεῖ στὴν πραγματικότητα καμιά ἀπὸ τίς ἄλλες ἐξουσίες, ἔξω ἀπ' τὸ οὐσιαστικὸ (κι ὄχι τυπικὸ) κέντρο τῆς ἀμφισβήτησης ἐξουσίας μιᾶς μερίδας πάνω στοῦ σύνολο τῆς τάξης.

Ὅπως τὸ χάσιμο τοῦ ἐλέγχου ζημιώνει πιὸ βαθιὰ τὴν κυρίαρχη μερίδα, μιά κι ἄλλες μερίδες τῆς τάξης μποροῦν νά ἔχουν ἀντιφατικὰ συμφέροντα μέ τὴν πρώτη, τοῦτῃ ἡ μερίδα γενικεύει ἀναγκαστικά τὴν ἰδιαίτερη κατάσταση τῆς ἀπώλειας ἐλέγχου, μετατρέποντάς τὴν σέ κρίση ὁλόκληρης τῆς θεσμικῆς δομῆς· δομῆς πού ἀποτελεῖ τὴ μορφή, ὅπως ἱστορικὰ ἔχουν κανονιστεῖ οἱ σχέσεις ἀνάμεσα στίς διάφορες μερίδες τῆς ἀστικῆς τάξης, κι ἀνάμεσα σέ τοῦτῃ καὶ τίς ἄλλες τάξεις. Ἄρα, ὁ ἰσχυρισμός τῆς κυρίαρχης μερίδας ὅτι ἀμφισβητεῖται τὸ κράτος σάν διαιτητὴς συμφερόντων, προεκτείνεται μέχρι τοῦ νά ἀμφισβητῇ τὴ συμμετοχὴ κάθε ταξικῆς μερίδας στοῦ σύνολο τῆς δομῆς ἐξουσίας.

Γι' αὐτὸ καὶ ἡ κυρίαρχη μερίδα προσπαθεῖ νά ὀργανώσει μιά πολιτικὴ συσπείρωσης ὅλων τῶν μερίδων, μέσω μιᾶς πολιτικῆς κινητοποίησης γιὰ τὴν προστασία τῆς θεσμικῆς ὑπερδομῆς, πού καθορίζει ἀρχικά τὸ ὅτι ἡ ἀστικὴ στρατηγικὴ υἱοθετεῖ ἓναν τόνο ὑπὲρ τῶν μεσαίων στρωμάτων καὶ ἡ ἰδεολογικὴ ἡγεσία ἀσκεῖται ἀπὸ τὴν πολιτικο-ποпуλιστικὴ μερίδα.

Ἀλλὰ αὐτὸ τὸ σχέδιο τῆς κυρίαρχης μερίδας εἶναι δυνατό μόνο ὅταν ἡ κυριαρχία ἔχει βασιστεῖ σέ μιά συμμαχία μερίδων κι ὄχι σέ μιά ἄμεση κι ἀποκλειστικὴ κυριαρχία τῆς.

Ἀληθινὰ οἱ ἀντιφάσεις τῶν μερίδων θά ὑποτάσσονται πάντοτε στά κοινὰ τους συμφέροντα, ὅταν δὲν παίρνουμε ὑπόψη μέσα στὴν πάλῃ τὴ δύναμη πού ἀποκτᾷ ἡ ἰδεολογία πού ἐνώνει τὴν τάξη. Τοῦτῃ ἡ ἰδεολογία περιβάλλει ὅλες τίς μερίδες στὸν ἀγώνα τους νά μὴν ἀφεθοῦν κι ὑποκύβουν μπρός στίς ἄλλες. Ἡ κάθε μιά τους θέλει νά ἰδιοποιηθεῖ τὴν κυρίαρχη ἰδεολογία γιὰ νά νομιμοποιήσει τὰ εἰδικὰ της συμφέροντα. Πρέπει νά σκεφτοῦμε ὅμως ὅτι

ή κυρίαρχη ιδεολογία στα συστήματα κυριαρχίας που βασίζονται σε συμμαχίες δεν έχει απαραίτητα μεγάλη συνοχή αλλά αντίθετα είναι πιο ανοιχτή στην κοροπτεία νέων στρωμάτων με τις δικές τους αντιλήψεις. Με μιάν όρισμένη έννοια, είναι πολύ πιο σύνθετη από τις ιδεολογίες των αυταρχικών κι άμέσων κυριαρχιών και, για τον ίδιο λόγο, έχει μεγαλύτερη ικανότητα απορρόφησης δομικών αντιθέσεων.

Η κυρίαρχη ιδεολογία σ' ένα σύστημα συμμαχίας εμπλουτίζεται συνέχεια χάρη στην επιρροή όλων των μερίδων της τάξης και των συμμάχων τους. Γι' αυτό και η πραγματική εξουσία της κυρίαρχης μερίδας δε μετριέται μονάχα από την άποψη της οικονομικής δύναμης που έχει, αλλά ακόμα από την ικανότητα της ιδεολογικής της επίδρασης. "Αν δεν το καταλάβουμε αυτό, δε θα μπορούσαμε ν' απομονώσουμε τον έχθρο κι επομένως όσο αδύνατος και ν' ναι στο επίπεδο των υλικών αγαθών, θα μπορεί ν' αναπαράγεται στο ιδεολογικό επίπεδο και ν' διατηρεί τη συμμαχία του πάνω από υλικές αντιφάσεις που κάνουν δυνατή την απομόνωσή του.

"Όσα αναφέραμε παραπάνω, παίρνουν ακόμα πιο μεγάλη σημασία όταν η πάλη των τάξεων αναπτύσσεται μέσα σε μιά κοινωνία όπου η άστική τάξη δεν έχει απογυμνωθεί από την ιδεολογική της δύναμη (τύπος, ραδιόφωνο, άκρη και κοινωνικές οργανώσεις) και, κατά συνέπεια, διατηρεί την ικανότητά της ν' αχτίζει συμμαχίες. "Ακόμα περισσότερο, όταν μπορούμε ν' συμπεράνουμε ότι το τελευταίο πράγμα που θα χάσει θα είναι αυτή η ικανότητα. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, η ήττα της προϋποθέτει τη διάλυση της ιδεολογικής της συμμαχίας εξουσίας, πράγμα που παρουσιάζεται σαν ο κυριότερος στόχος.

Τούτος ο συλλογισμός καθορίζει θεωρητικά τη σχέση που δημιουργείται μεταξύ των αλλαγών στο επίπεδο των μέσων παραγωγής κι εκείνων που συμβαίνουν στο ιδεολογικό επίπεδο. Σε όλες τις επαναστατικές περιόδους το ζήτημα αυτό λύθηκε με την άσκηση της απόλυτης εξουσίας, που δεν είναι τίποτ' άλλο παρά κατάρνηση των ιδεολογικών εκδηλώσεων μέσω μιάς πολιτικής απόφασης.

Η χιλιανή εμπειρία θέτει ωμά τούτη τη διπλή πραγματικότητα: Είναι δυνατόν ν' νικηθεί η άστική τάξη με τό ν' μπορούμε στον ίδιο της τον κύριο; "Απαντήσεις υπάρχουν πολλές και πολύ κατηγορηματικές. Στην περίπτωση της Χιλής ή ήττα της λαϊκής κυβέρνησης είναι ίσως η πιο τραγική. "Αλλά αφού έτσι έγινε, ποιά είναι η εξήγηση του γεγονότος; Θέλουμε ν' δηλώσουμε εδώ ότι δεν υπάρχουν κανένας έσωτερικός ντετερμινισμός της διαδικασίας που ν' εξηγήσει την πορεία της, όπως και δεν υπήρξε για ν' εξηγήσει την επιτυχία της κουθανέζικης επανάστασης. Μιά επαναστατική διαδικασία χαρακτηρίζεται από ένα σωρό σημαντικά περιστατικά και, συχνά, πολλαπλά τυχαία γεγονότα, σχεδόν άσημαντα αν κοιταχτούν από μιάν ιστορική προοπτική, αλλά που πρέπει ν' οδηγηθούν από μιάν ενιαία θέληση: την πολιτική καθοδήγηση. "Αληθινά, όπως οι μπολσεβίκοι μπόρεσαν ν' υπερπηδήσουν τ' εμπόδια και ν' εγκαταδιδρύσουν μιάν επαναστατική εξουσία στη Ρωσία έτσι και ένα λαός πολιτικής καθοδήγησης εμπόδιζε στη Χιλή τη μετατροπή ενός θριάμβου που μπορούσε ν' γίνει επανάσταση.

Βρισκόμαστε μέσα στα όρια του τυχαίου και του συμπτωματικού. Πού θρίσκει το ουσιαστικό που εξηγεί την αλληλουχία των γεγονότων;

Τό άστικό κράτος σαν όργανο επαναστατικής εξουσίας

"Η άσκηση του μηχανισμού εξουσίας με σκοπό την καταστροφή της κυρίαρχης ιδεολογίας απαιτεί μιάν ικανότητα των πολιτικών στελεχών ν' αξιοποιήσουν τους υπάρχοντες θεσμικούς μηχανισμούς, αλλά χωρίς τούς πολιτιστικούς συμβιβασμούς που συνεπάγεται η λειτουργία και η χρήση τούτων των μηχανισμών. Με τον ίδιο τρόπο που ο Λένιν αφιέρωσε ένα μεγάλο μέρος της θεωρητικής του προσπάθειας - προετοιμασία για την επαναστατική δράση - για ν' αχτηρίσει τη φύση του κράτους που έπρεπε ν' καταστραφεί, τό ίδιο ήταν απαραίτητο σε μιάν επαναστατική διαδικασία (όπως η χιλιανή), που αντιμετώπιζε την άναγκη της τοποθέτησής της μέσα στη δομή του άστικού κράτους. "Αλλά η ανάλυσή του θα έπρεπε ν' αποκαλύψει όχι μόνο μέσα στα όρια του λενινιστικού όριζοντα αλλά και στο πλαίσιο του συμβιβασμού με τό status quo, δηλ. ν' ασκεφτεί την κυριαρχία των πολιτιστικών κανόνων που κανόνιζαν τη λειτουργία του. Τό θέμα δεν είναι απλά και μόνο ν' καταλάβουμε την καταπιεστική φύση του κράτους αλλά, εκτός απ' αυτό, ν' εισδύσουμε στις διάφορες απόψεις που αφο-

ρούν την έσωτερική του δυναμικότητα, ανάμεσα στις όποιες άξίζει ν' αναφέρουμε όρισμένες όπως: τη σχέση του σ' αν γραφειοκρατικό-θεσμική δομή, με τη ταξική νομιμοποίηση της δημιουργία στο έσωτερικό του όρισμένων κοινωνικών όμάδων που, όντας όργανα κυριαρχίας της άρχουσας τάξης, διατηρούν κάποια αυτόνομία άπέναντί της, σ' αν συνέπεια του ότι μέρη του συνόλου του κρατικού μηχανισμού μπορούν ν' έξελιχτούν σε όμάδες πίεσης - τέλος της δυνατότητα ν' άρθρωθεί, μέσα στη θεσμοποιημένη του μορφή και δομή, ένα άτυπο σύστημα έξουσίας βασισμένο σε κέντρα άποφάσεων, παρόλο που μπορεί τυπικά ν' είναι αυτά άνεξάρτητα μεταξύ τους κ.λπ.

Η πρώτη περίπτωση που κάνει κάπως ειδικό τό πρόβλημα του κράτους αναφέρεται στο ότι δεν είναι άντικείμενο μιάς μετωπικής επίθεσης από τη χιλιανή έργατική τάξη και τούς συμμάχους της, αλλά εισδύει στο έσωτερικό της δομής του και καταχτ' όρισμένους θεμελιώδεις μηχανισμούς του. Τό κράτος μετατρέπεται σ' ένα πραγματικό πεδίο μάχης ανάμεσα στις τάξεις που αντιπαλεύουν κι επομένως τό πρόβλημα δεν είναι "ή καταστροφή του" σ' αν αποτέλεσμα ήττας της κυρίαρχης τάξης από την αντίπαλή της, αλλά μάλλον η έξάρθρωσή του (παράλυση), που άντιστοιχεί στην ίδια τη διαδικασία όρισμού της πάλης των τάξεων. "Αρα, αυτή η πάλη δεν μπορούσε ν' όριστεί ιδεολογικά σαν έξαφάνιση αυτού του δεδομένου κράτους (παρόλο τό ότι τούτο ήταν τελικός στόχος της κοινωνικής πάλης), άφου οι συνθήκες μάχης άπαιτούσαν ν' αετώχουμε μιάν έξάρθρωση εύνοική για τ' κέντρα έξουσίας που έλεγχανταν ήδη έσωτερικά από τις λαϊκές δυνάμεις.

Η προέκταση των παραπάνω παρατηρήσεων, βρίσκειται στην άπαιτηση ν' συμπληρωθεί η πολιτική αλλαγών στο επίπεδο της οικονομικής δομής με μιά διπλή πολιτική συμμαχία: άφενός με τούς δημόσιους ύπάλληλους κι άφετέρου ούδετεροποιώντας τό στρατό σαν ειδική όμάδα πίεσης.

Με τούς δημόσιους ύπάλληλους, γιατί παρόλο τό χαρακτήρα τους σαν όμάδα-όργανο της άστικής τάξης (και ιδιαίτερα της κυρίαρχης μερίδας της) πολλά στρώματά της ήταν ικανά ν' αναπτύξουν αυτόνομο συμφέροντα. Για ν' αποδείξουμε τόν όργανικό χαρακτήρα τους μπορούμε ν' αναφέρουμε τη διαίρεση του Ριζοσπαστικού Κόμματος (Partido Radical) στο κόμμα Ριζοσπαστική Δημοκρατία κι άργότερα στο κόμμα Ριζοσπαστική Άριστερά, που συνέτελεσαν, τουλάχιστο στο επίπεδο των πολιτικών διαδικασιών, στο ν' δυσκολέψουν κάθε δυνατότητα συμφωνίας με τη Χ.Δ. "Αντίθετα, σ' αν αποτέλεσμα αυτόνομίας των στρωμάτων αυτών άπέναντι στην κυρίαρχη μερίδα, έπρεπε ν' αναφέρουμε τη συμπεριφορά της μερίδας του Ριζοσπαστικού Κόμματος, που μοιράστηκε ως τό τέλος τις εύθυνες της κυβέρνησης.(Σ.τ.Μ. Τό Ριζοσπαστικό Κόμμα διαίρεθηκε βασικά σε δύο μερίδες: α) τό κόμμα της Ριζοσπαστικής Άριστεράς (Izquierda Radical), που πέρασε στην άντιπολίτευση της U.P. και β) τό Ριζοσπαστικό Κόμμα, που παράμεινε στην κυβέρνηση).

Η ούδετεροποίηση του στρατού, αντίθετα, παρουσίαζε τό πιο σύνθετο πρόβλημα άναφορικά με τη χρησιμοποίηση του άστικού κράτους σαν όργανο επαναστατικής έξουσίας. Μ' αυτή την έννοια έπρεπε ν' αναπτύξουμε τ' άμφέροντά του σαν θεσμού, πράγμα που προσπάθησε ν' κάνει ο πρόεδρος Άγιέντε, αλλά χωρίς άρκετή ύποστήριξη των κομμάτων (ειδικά του Σοσιαλιστικού), και γι' αυτό η προσπάθειά του δεν μπόρεσε ν' έχει την άπαιτητή δύναμη και συνοχή. Η μόνη πραγματική δυνατότητα που είχαν οι λαϊκές δυνάμεις ήταν ν' ούδετεροποιήσουν τις ένδεχόμενες στρατιωτικές έπεμβάσεις, έναρμονίζοντας τ' άμφέροντα των στρατιωτικών σαν θεσμού με τη γενική πολιτική αλλαγών της κυβέρνησης. Θά επανέλθουμε παρακάτω σ' αυτό τό θέμα.

Είναι άναμφισβήτητο ότι μερικά απ' αυτά τ' προβλήματα μπορούν ν' γίνουν άντιληπτά πιο καθαρά μετά από τ' γεγονότα της 11 του Σεπτέμβρη. Ήταν όμως φανερό κι από πρίν ότι, στο μέτρο που δεν βρισκόμαστε μπροστά σε μιά στρατηγική μετωπικής επίθεσης ενάντια στο κράτος, ήταν άπαιτητή μιά πολιτική συμμαχία με τ' κοινωνικά στρώματα τ' ένσωματωμένα σ' αυτό τό μηχανισμό. Πολύ περισσότερο, όταν άποδειχνόταν ούτοπία τό ν' αποδέσει ένας όπαδός ενός λαϊκού πολιτικού κόμματος, όντας μπροστά και μόνο, ν' λειτουργήσει σαν άποτελεσματικό στέλεχος μέσα στους διοικητικούς και θεσμικούς μηχανισμούς. Η άντίφαση ανάμεσα στον πολιτικό και τό διοικητικό ρόλο δεν έφτασε ποτέ σε μιά λογική λύση, μιά και δεν τό ένοήσαμε σαν μιά βασική μορφή της κρατικής πολιτικής, δηλαδή της χρησιμοποίησης της θεσμικής έξουσίας σαν μέρος της επαναστατικής έξουσίας.

"Αντίθετα, πάντοτε θεωρήθηκε ότι ο γραφειοκρατικός όρθολογισμός έπρεπε ν' εκλείψει μπροστά στην άναγκαστική ριζοσπα-

στική επιβολή του επαναστατικού όρθολογισμού (κι αυτό στην πράξη καθόρισε μιάν ολόκληρη σειρά άχρεϊστων προστριβών) αντί ν' αντιμετωπιστεί ο πρώτος σάν ένα όργανο άπαραίτητο γιά τή διαδικασία. 'Η μή κατανόηση τών περιορισμών τής γραφειοκρατίας άλλα και, παράλληλα, τής άπαραίτητης λειτουργίας τής στή συγκυρία πού βρισκόταν όλη ή διαδικασία, όδήγησε σέ μιά χρησιμοποίηση του κρατικού μηχανισμού πού, μέ τόν άνορθολογισμό, άνικανότητα κι έλαφρότητα τής, χρησίμεψε πολλές φορές σάν βάση γιά τήν έξυνση τών ιδεολογικών εικόνων αντίθεσης στό κράτος πού προωθοΰσε ή άστική τάξη, μέ σκοπό νά τό κάνει νά χάσει κύρος σάν μηχανισμός έλέγχου τών συμφερόντων τής και προστασίας τών κυριαρχούμενων στρωμάτων.

'Η σχιζοφρένεια τής πολιτικής ήγεσίας του λαϊκού κινήματος, πού τοποθετιόταν ιδεολογικά έξω άπο τήν κρατική θεσμικότητα, παρόλο πού άντικειμενικά βρισκόταν μέσα και χρησιμοποιούσε τούς μηχανισμούς του, προξένησε άπ' τή μιά μιάν άνικανότητα άποτελεσματικής δράσης τής κυβέρνησης, κι άπ' τήν άλλη γέννησε, στό έπίπεδο τής ιδεολογικής επίθεσης, μιά πρόωρη άμφισβήτηση όλης τής δομής του κι έπομένως παρουσιάστηκε ένας άνταγωνισμός μέ τις κοινωνικές ομάδες πού άναγνώριζαν τή βάση τής ύπαρξής τους σ' αυτήν (κυρίως τούς δημόσιους ύπαλλήλους και τούς στρατιωτικούς).

'Υπήρχε μιά ιδεολογική κατανόηση τής καταπιεστικής φύσης του κράτους, άλλα δέν ύπήρχε μιά πραγματική κατανόηση τών συνεπειών πού μπορούσε νά έχει ή χρησιμοποίησή του γιά νά προωθηθεί ή πολιτική μετασχηματισμού. Δηλαδή, ό όρισμός του άναφορικά μέ τήν καταπιεστική του φύση στήν ύπηρεσία τών άστικών συμφερόντων έγινε έμπόδιο στό νά μπορέσουμε νά τόν θεωρήσουμε σάν ένα άντικείμενο πού ήταν δυνατό νά μπει στήν ύπηρεσία τών λαϊκών συμφερόντων, παρόλο πού ένα μέρος του είχε ήδη πέσει στά χέρια αυτών τών κοινωνικών δυνάμεων. Γι' αυτό και νομίζουμε ότι ή χρησιμοποίησή του φρενάρει τόν ίδιο σκοπό πού προωθοΰσε. Μ' άλλα λόγια, ύποθέταμε, πιστοί στήν κλασική άνάλυση, ότι καμιά άλλαγή δέν θά πραγματοποιούνταν όσο δέν θά καταστρεφόταν, παραγνωρίζοντας ότι, στό μέτρο πού τό χρησιμοποιούσαμε, σήμαινε στήν πράξη μιά συμμαχία μ' εκείνα τά στρώματα πού ένυπήρχαν στή δομή του κι έτσι μπορούσαμε νά διαχωρίσουμε τις κοινωνικο-οικονομικές άλλαγές άπό μιά πρόωρη άμφισβήτηση του συστήματος κυριαρχίας, δηλαδή προτού ν' αποκτήσουν αυτή τήν ικανότητα οι λαϊκές δυνάμεις. Βασικά, τό ιδεολογικό πρόβλημα ήταν νά ξεχωρίσουμε τή λειτουργία του κρατικού μηχανισμού άπό τά συμφέροντα τής μερίδας πού μπαίνανε σέ άμφισβήτηση σ' εκείνη τή συγκυρία. Τό νά μήν τό κάνουμε, βασισμένοι σέ σχηματικές έκτιμήσεις τής διαδικασίας, μή σκεπτόμενοι τις συγκυριακές αναγκαιότητες και θεωρώντας τό μηχανισμό αυτό

σάν ένα ιδιαίτερο σύνολο, σήμαινε ότι συντελούσαμε στό στερέωμα τής ιδεολογικής συμμαχίας τών άστών, άφού παρουσιαζόταν μιά άπειλή όλου του συστήματος κυριαρχίας.

'Η ύπαρξη μιάς πολιτικής μερίδας ποπουλιστικού τύπου διευκόλυνε τήν οικοδόμηση ενός τομέα κοινωνικής ιδιοκτησίας (Propiedad Social) και τήν άγροτική μεταρρύθμιση, έφόσον θά ήταν έξασφαλισμένη ή συμμετοχή τής στήν πολιτική έξουσία και μέ τήν προϋπόθεση ότι μιά μεγαλύτερη επέμβαση του κράτους στήν οικονομία δέν θά έπληττε τήν ύπαρξη τής μεσαίας και μικρής έπιχείρησης· κι άκόμα, ότι ό μετασχηματισμός πρός μιά κοινωνικοποιημένη οικονομία δέ θά σήμαινε μιάν ολόκληρωτική μεταφορά τής έξουσίας στό συγκεντρωτικό κράτος. Νά λοιπόν ποιά ήταν τό βασικό σημείο μιάς ταξικής συμμαχίας πού, παρά τή μεγαλύτερη θραδύτητα προόδου τής διαδικασίας, θά συντελούσε στό στερέωμα τών νέων δομών τής λαϊκής έξουσίας, πού έπρεπε άναγκαστικά νά προβάλουν άπό τις ίδιες τις άλλαγές στήν οικονομική βάση, και έπομένως θά άποδυνάμωνε τις προσπάθειες τής ολιγαρχικο-μονοπωλιακής μερίδας νά ξαναενώσει τις σύμμαχες δυνάμεις τής γύρω άπό ένα κοινό συμφέρον: τήν υπεράσπιση του συστήματος κυριαρχίας.

'Αλλά ό διαχωρισμός πού άναφέραμε ήταν επίσης άπαραίτητος άπό τήν άποψη ότι οι άλλαγές στήν οικονομική βάση, όταν συμβαίνουν σέ μιά κοινωνία όπου οι άξίες τής κυριαρχίας ιδεολογίας (κύρια όργανα άλλοτρίωσης γιά τήν τακτοποίηση τών κοινωνικών δυνάμεων) περνάνε άπό μεγάλες δυσκολίες και δυσκολεύεται ή νομιμοποίησή τους. Καί γι' αυτό άκόμα δικαιολογιόταν νά προωθήσουμε μιά συμμαχία όπως αυτή πού είπαμε, πού θά επέτρεπε νά διακρίνουμε άνάμεσα στά συμφέροντα τής κυριαρχίας μερίδας και στό σύστημα κυριαρχίας.

Πραγματικές άλλαγές και ιδεολογικές εικόνες

Οι άλλαγές πού επιδιωκόταν νά προκληθούν στή θέση τών κοινωνικών ομάδων, μέσω οικονομικών μέτρων, μπορούν νά ούδετεροποιηθούν ή νά μεταμορφωθούν μέ τήν επίδραση τής κυριαρχίας ιδεολογίας. 'Ετσι μιά πολιτική άνακατανομής εισοδημάτων μπορεί νά δημιουργήσει μεγαλύτερες πιέσεις στήν κατανάλωση, σύμφωνα μέ τά πρότυπα πού επιβάλλουν τά στρώματα μέ τά πιό μεγάλα εισοδήματα. Γι' αυτό, όταν θέλουμε νά καθορίσουμε μιά πώληση πού νά χρησιμεύσει στήν πλάτυνση του στρατοπέδου τών επαναστατικών δυνάμεων, χρησιμοποιώντας μιά πολιτική άνακατανομής του εισοδήματος, τά πάντα μπορούν νά καταλήξουν σέ μιάν άπλή επανάσταση τής προσημονής, ιδιαίτερα άναφορικά μέ τά κοινωνικά στρώματα πού τείνουν περισσότερο στήν κοινωνική κινητικότητα.

Στό πλαίσιο τών άλλαγών πού προκαλούν άποτελέσματα λειτουργικά γιά τήν κυρίαρχη ιδεολογία, άλλα μη λειτουργικά γιά τή διαδικασία μετασχηματισμού, άποκτά σημασία ή δομή έξουσίας.

'Η σημασία τής δομής έξουσίας βρίσκεται στό ότι ό μοναδικός τρόπος νά σταματήσει ή κυρίαρχη πολιτιστική άπραξία, είναι ή συμμετοχή στήν άσκηση τής έξουσίας τών νέων, άνερχόμενων κοινωνικών ομάδων. Μ' αυτή τήν έννοια, μιά άπ' τις κυριότερες λειτουργίες ή καθήκοντα τής λαϊκής έξουσίας ήταν νά καθορίσει έναν ιδεολογικό άγώνα, μέ σκοπό νά ξεπεράσει τή φάση τής οικονομίας τής κατανάλωσης και ν' άντικαταστήσει τις άνάγκες τής μέ άλλες, βασισμένη στήν πρακτική τών αποφάσεων τών ίδιων τών ομάδων πού συμμετείχαν.

"Αν σκεφτούμε ότι ή άστική τάξη θάσισε τήν επίθεσή της στις άξίες τής καταναλωτικής οικονομίας και στήν υπεράσπιση του συστήματος κυριαρχίας (δημοκρατίας), ήταν άπαραίτητη ή ιδεολογική άντεπίθεση τής Λαϊκής 'Ενότητας (Υ.Ρ). 'Η άδυναμία τής έξηγεϊται βασικά, όχι μόνο άπό τήν άνυπαρξία μιάς μοναδικής καθοδήγησης άλλα επίσης κι άπό άλλες ούσιαστικές αίτίες. 'Ανάμεσα σ' αυτές άξίζει νά σημειώσουμε τήν άναλογία μικροαστικών στοιχείων ένσωματωμένων στήν καθοδήγηση, πού τήν έκαναν εύκολή λεία του ύποκειμενισμού και του ιδεαλισμού. 'Αποκλίσεις πού εκφράστηκαν φανερά, άκριβώς στον τρόπο άντιμετώπισης τής νέας, σ' έμβρυακή μορφή, λαϊκής έξουσίας. Οι νέες δομές έξουσίας καθορίστηκαν τελικά περισσότερο σάν άλλαγές τής συνείδησης, παρά σάν όργανα στήν ύπηρεσία ενός μετασχηματισμού. 'Ετσι, γιά παράδειγμα, τό νά μιλάμε γιά λαϊκή έξουσία, ή γιά άντεξουσία, χωρίς νά πάρουμε ύπόψη μας τήν οικονομική συγκυρία μέσα στήν όποία γεννιόταν, τό βαθμό συνειδητότητας πού είχε φτάσει ό λαός, τή διείδυση τών κυριαρχουσών άξιών στά λαϊκά στρώματα, τήν ιδεολογική φύση τής άστικής συμμαχίας ή τήν άνάγκη συμμα-

*Κάλλιο πέντε και στό χέρι
παρά δέκα και καρτέρι*

... Τώρα πιά δέν ύπάρχει καρτέρι: μέ τό «ΑΝΤΙ» στό χέρι και 10% και 20% έκπτωση σέ δίσκους και κασέτες!

Χάρητος 38' στό Κολωνάκι
Μόνιμη έκθεση δίσκων

Μιά «είδική προσφορά» ενός ειδικού
μαγαζιού.

χιών για να διαλύσουμε τό μπλόκ της, μετάτρεπε αυτή τη λαϊκή εξουσία από ένα θεμελιώδες ιστορικό γεγονός, προϊόν μιάς ευνούκικης αλλαγής του συσχετισμού δυνάμεων, σε μιάν ιδεολογική εικόνα χωρίς χειροπιαστή συμπαράσταση, αλλά μέ άρκετή δύναμη για να προκαλέσει την επανένωση του έχθρου.

Μήν υπάρχοντας παρά μόνο σάν ιδεολογικό σχέδιο, ή λαϊκή εξουσία έγινε ή ιδεολογική δύναμη πού χρησίμεψε σάν καταλύτης της άστικής ταξικής συνείδησης κι όλων των μεριδών της τάξης, ενόσω οι έργάτες και οι σύμμαχοί τους, εξαιτίας του ίδιου αποπροσανατολισμού πού προκαλούσαν οι πολλαπλές πολιτικές πρωτοπορίες, αντιπροσωπευτικές των συμφερόντων τους, δέν χειραφετιόντουσαν στην πράξη από κάποια εξάρτηση από μιά θεσμική δομή, ταιριασμένη και κατοχυρωμένη, πού αντιπροσώπευε ή κυβέρνηση. Πραγματικά, από την κυβέρνηση συνέχιζαν να προέρχονται όλες οι αποφάσεις μέ τέτοιο τρόπο, πού ή τάξη δέν μπόρεσε να αναπτύξει τις δικές της μορφές εξουσίας. 'Η τάξη και οι μορφές εξουσίας της αναπτύχθηκαν αυτόνομα ή μιά άπ' τις άλλες, μέ τέτοιο τρόπο πού ή δύναμή της δέν κατάφερε να περνάει μέσα από αυτά τά κανάλια, και τούτα πάλι έδιναν την έντύπωση ότι αντανακλούσαν μιά δύναμη πού δέν είχε.

'Η ρίζα του γεγονότος αυτού, βρίσκεται στη σύγχυση πού έφερε ή καθοδήγηση, ανάμεσα στη δύναμη της τάξης και την ή της πρωτοπορίας. Δηλαδή ή τάξη, μέ την ανάπτυξη της πολιτικής της συνείδησης και τό πλάταιμα της ύλικής της βάσης, αναγνώριζε δυνατότητες πού εξανεμιζόνταν από τόν πολλαπλασιασμό των πολιτικών αντιπροσωπεύσεων. (Σ.Τ.Μ.: 'Αναφέρεται ό συγγραφέας, κύρια, στην ύπαρξη δύο βασικά όμοιων κομμάτων στην όργάνωση και τούς σκοπούς τους, τό Σοσιαλιστικό και τό Κομμουνιστικό Κόμμα Χιλής, πού θά έπρεπε, όπως παρατηρεί, να ένωθούν). Για τούτο, ή στρατηγική της λαϊκής εξουσίας, πού προωθιόταν άπ' τά κόμματα περισσότερο σάν έκφραση διαμάχης μεταξύ τους, παρά σάν έκφραση της τάξης, στην αντιμετώπιση της μέ την τάξη, προσδιόριζε μιάν αντίφαση ανάμεσα σ' αυτήν και τη λαϊκή εξουσία. 'Αντίφαση πού συνίστατο στο ότι τό χτίσιμο των μορφών εξουσίας άπαιτούσε την ένωση των διαφορετικών πολιτικών αντιπροσωπεύσεων της εργατικής τάξης και των συμμάχων της, πράγμα πού στην πράξη όχι μόνο δέ συνέβηκε αλλά επικράτησε ή αντίθετη διαδικασία. 'Έτσι, οι νέες μορφές εξουσίας μετατράπηκαν σε πεδία μάχης των «πρωτοποριών», όλο και πιά πολύ απομακρυσμένων άπ' τη μάζα της εργατικής τάξης. Και τούτη, αντί να μετατραπεί στο πραγματικό περιεχόμενο τούτων των δομών εξουσίας, περιοριζόταν στο να αποτελεεί την κοινωνική πελατεία διαφόρων ομάδων της υπερδομής πού άπασχολούνταν μέ τό να ιδιοποιηθούν τόν έλεγχο τούτων των δομών, προκαλώντας έπομένως τη γραφειοκρατικοποίηση της τους.

Τό σχέδιο ίδρυσης μιάς λαϊκής εξουσίας ή μιάς άντεξουσίας άπαιτούσε να περάσει από μιάν έννοποιημένη καθοδήγηση. 'Αλλιώς, σήμαινε να προηγηθούμε ενός συσχετισμού δυνάμεων πού δέν ήταν αναγκαστικά ευνούκός. Ούτε μπορούσε ή λαϊκή εξουσία να χρησιμεύει σάν διορθωτής των ίδιων των περιορισμών της κυκλωμένης θεσμικά κυβέρνησης, μιά και άρχιζε σίγουρα να χρησιμεύει σάν καταλύτης της διαδικασίας συνένωσης των διαφόρων άστικών μεριδών, άφου αντιπροσώπευε ή λαϊκή εξουσία τόν κίνδυνο της άμφισβήτησης του ισχύοντος συστήματος κυριαρχίας.

Γιά όλους αυτούς τούς λόγους, ή λαϊκή εξουσία δέν έπρεπε να αποτελέσει την κατάληξη της αντιμετώπισης του κλειστού άστικού μπλόκ, αλλά τό όργανο μιάς τακτικής συμμαχίας μέ σκοπό τη διάσπαση αυτού του μπλόκ.

Μπλόκ και διάσπαση της άστικής τάξης

Τό να μήν καταλάβει ή ήγεσία του λαϊκού κινήματος ότι όρισμένες μερίδες της άστικής τάξης μπορούσαν να συμμετάσχουν σε αλλαγές της παραγωγικής δομής χωρίς αυτό να σημαίνει ότι θά έφταναν ως την άμφισβήτηση των θεσμών, συντέλεσε στη γρήγορη αντικατάσταση του ήγετικού ρόλου της πολιτικοπομπουλιστικής μερίδας από την πιά αντιδραστική μερίδα.

Τό πρόβλημα στην ουσία ήταν ότι ένυπήρχε στη διαδικασία μιά πρώτη φάση οικονομικών αλλαγών πού θά μπορούσαν να προσεκαθοούν οι θεσμικές αλλαγές μόνο μέσω μιάς άλλοιως της του συσχετισμού δυνάμεων, πού για να ύπάρξει άπαιτούσε τη ρήξη της ιδεολογικής άστικής συμμαχίας. Μ' αυτή την έννοια, ή συμμετοχή στη διεύθυνση της διαδικασίας της πολιτικοπομπουλιστικής μερίδας της άστικής τάξης (πού αντιπροσωπευόταν από τη Χ.Δ.) έδει-

χνε μιάν αναγκαία φάση συμμαχικών: πρώτα ύπήρχε ανάγκη ρήξης της «άστικής ένότητας» κι ύστερα μετασχηματισμού της υπερδομής.

'Η άστική τάξη αντιμετώπισε τη διαδικασία διασπασμένη και τούτο πρόσφερε ένα χρήσιμο χρονικό διάστημα για τη δημιουργία των προϋποθέσεων πού θά επιτάχυναν τό στερέωμα των δομών του εργατικού κινήματος, πού χωριζόταν σάν όργανωμένη δύναμη, παρόλη την ιδεολογική του ένότητα γύρω από την C.U.T.Ιδιαίτερα στο Σοσιαλιστικό και Κομμουνιστικό Κόμμα. 'Η C.U.T.δέν διέθετε, παρόλ' αυτά, τά κατάλληλα όργανα για να περάσει από μιά παθητική στάση διεκδικητικών πράξεων, σε μιά φάση όπου θά αναλάμβανε εύθύνες κυβερνητικής καθοδήγησης και διαχείρισης.

'Η μετατροπή των συνδικάτων σε όργανα οικονομικής και διοικητικής διαχείρισης, κι ακόμα ένιαίας κινητοποίησης, και ή διαδικασία ένότητας μέ τη λαϊκή βάση πού αντιπροσωπευόταν στο κόμμα της Χ.Δ. καθόριζαν την ανάγκη συμμαχίας για να κατορθωθεί ή διάσπαση της άστικής τάξης. Για να γίνει αυτό, όμως, ήταν άπαραίτητη ή αποτελεσματικότητα της πολιτικής καθοδήγησης, μιά και χωρίς αυτήν δέν ήταν δυνατός ό μετασχηματισμός του οικονομικού τομέα και των συνδικάτων σε ύλική βάση και όργανα, αντίστοιχα, μιάς πραγματικής κι όχι άπλά ιδεολογικής λαϊκής εξουσίας: εξουσίας άλλωστε πού δέν θά έμφανιζόταν άργοπορημένα, άναφορικά με τη διαδικασία στερέωσης της άστικής συμμαχίας. Δέν ήταν δυνατόν χωρίς ένότητα της ήγείας (καθοδήγησης), γιατί τά συνδικάτα είχαν μεταμορφωθεί βασικά σε ζώνες επιρροής των διαφόρων πολιτικών κομμάτων, πού ένδιαφέρονταν να διατηρήσουν τις έκλογικές τους πελατείες μέσω του συνδικαλιστικού τους έλέγχου.

'Η χιλιανή διαδικασία δείχνει πώς μπορεί μιά διαδικασία να αυτοκαταστραφεί όταν ή πολιτική της καθοδήγηση έχει μετατραπεί σ' ένα πραγματικό γαλαξία ομάδων πίεσης σε συνεχή άγώνα μεταξύ τους.

Οι λαϊκές δυνάμεις και ή αποδιάρθρωση του άστικού κρατικού μηχανισμού

'Όταν μιά επαναστατική διαδικασία δέν καταστρέφει τούς κυρίαρχους θεσμούς, αλλά τούς ιδιοποιείται έν μέρος, όπως συνέβη μέ τη χιλιανή έμπειρία, ή ένταση της ιδεολογικής επίθεσης είναι αυτή πού καθορίζει την ένταση και την ταχύτητα της επαναστατικής διαδικασίας, κι όχι τά μέτρα πού λειτουργούν στο οικονομικό επίπεδο. 'Η επιδέξια χρήση των θεσμικών δυνατοτήτων πού ύπάρχουν άποκτά μιά θεμελιώδη σημασία για την πρόοδο της επαναστατικής διαδικασίας. Είναι ζήτημα ουσίας λοιπόν ή κατανόηση του ότι τά όργανα αυτά, φτιαγμένα άκριβώς για να έμποδίσουν τη χρησιμοποίηση τους σε επαναστατικούς σκοπούς, ύπόκεινται σε ένα διπλό όρθολογισμό, πού, άν δέν μπορεί να βρεθεί μιά λύση, καθορίζει την άκύρωση του πολιτικού στελέχους πού όρίστηκε για να εκπληρώσει κάποια λειτουργία. 'Ηταν άκριβώς ή μη κατανόηση των περιορισμών τούτων των οργάνων και παράλληλα της άπαιτήτης ανάγκης πού τά είχαμε, πού είχε σάν αποτέλεσμα τό μήν ξερούμε και να μη θέλουμε να χρησιμοποιήσουμε όλο τό δυναμικό τους. Τούτο χρησίμεψε για να σκεπαστεί ή άνικανότητα μ' ένα ιδεολογικό μανδύα πού είχε σάν βάση του την άπερίοριστη θέση ότι κανένας μηχανισμός του άστικού κράτους δέν μπορούσε να εκπληρώσει μιά χρήσιμη λειτουργία.

Τό κυβερνητικό στέλεχος (πού ύποτίθεται ότι ήταν επίσης και πολιτικό στέλεχος) ήταν συχνά ή ίδια ή ένσάρκωση μιάς άνικανότητας κι ενός γραφειοκρατισμού, χάρη σ' έναν επαναστατικό ιδεαλισμό πού έκρυβε την άπειρία και πολλές φορές την άνικανότητα του.

Τό βασικό θέμα πού παρουσιάζουμε εδώ είναι ή μορφή της σχέσης μέ τό άστικό κράτος, όταν κατακτιέται ή πολιτική εξουσία αλλά σημαντικά κέντρα άπόφασης μένουν ακόμη κάτω από τόν άστικό έλεγχο. Είναι αδύνατο να ξεπεραστούν τά όρια πού καθορίζει ή καταπιεστική φύση τους: 'Η σωστή πολιτική είναι μήπως ή σύσταση μιάς έντιεξουσίας πού θά αντιμετώπισει ολοκληρωτικά τό κράτος ή μιά πολιτική συμμαχία μέ τά κοινωνικά στρώματα πού ένυπάρχουν στον πολύπλοκο θεσμικό σκελετό του, τονίζοντας τά ειδικά τους, σάν ομάδα πίεσης, συμφέροντα άπέναντι σ' εκείνα της ταξικής φύσης; 'Η καταστροφή του κράτους (μέ τη λενινιστική έννοια) πρέπει να 'ναι μέρος μιάς άντιαστικής πολιτικής, αποτέλεσμα της ίδιας της όξυνσης των ταξικών αντιθέσεων, ή μήπως πρέπει να προωθηθεί μέ βάση την ίδια την αποδιάρθρωση πού προω-

θεϊ ή άστική τάξη γιά νά άμυνθεί; Ή λεγόμενη καταστροφή του κράτους είναι ό απαραίτητος όρος γιά ένα προσδιορισμό της πάλης των τάξεων ή μήπως είναι μιά διαδικασία πού άντιστοιχεί μέ την ίδια τή διαδικασία της πάλης, όταν τούτη δίνεται μέσα στην ίδια την κυρίαρχη θεσμική δομή; Τήν καταστροφή του λοιπόν την άρχίζει ή ίδια ή άστική τάξη (μέσω της θεσμικής κύκλωσης ή του θεσμικού άδιεξόδου), πράγμα πού μεταφράζεται μ' ένα κενό έξουσίας, πού αναγκαστικά πρέπει νά βρεϊ λύση μέσω μιας συμμαχίας μέ την πολιτικο-ποπουλιστική μερίδα της άστικής τάξης (κολημένη στή θεσμική ύπερδομή); Άν ή αποδιάρθρωση του κρατικού μηχανισμού έχει σκοπό, από μέρους της άστικής τάξης, νά δημιουργήσει τίς προϋποθέσεις γιά νά λυθεί τό άδιέξοδο από τή στρατιωτική έξουσία, είναι σωστή, τότε ή συμμαχία μέ μιά άστική μερίδα γιά νά έμποδιστεί (μπρός στον τεμαχισμό του κράτους άνάμεσα σέ δύο ή παραπάνω έξουσίες πού άντιπαλεύουν γιά τή νομιμοποίησή τους) ό στρατός από τό νά μετατραπεί στην έξουσία πού θ' αποδιάρθρωσει τούς ήδη κατατεμαχισμένους θεσμούς.

Ένα από τά πιό σημαντικά θεωρητικά κενά πού άπόδειξε ή χιλιανή έμπειρία είναι ίσως ότι μαζί μέ τή θεωρία γιά τό κράτος ό μαρξισμός δέν άνάπτυξε μιά συστηματική θεωρία των ένόπλων δυνάμεων σάν αυτόνομη ένότητα. Ό μηχανιστικός τρόπος άντιμετώπισής τους κατάληξε στό νά ξεχαστεί πώς και μέ ποιό τρόπο ξεϊδιοκείται στή συμπεριφορά των κοινωνικών ομάδων ό όρος του νά'άνήκουν σέ κάποια σημαντική τάξη, στην περίπτωση πού συμβαίνουν μιά σειρά ένδιάμεσα γεγονότα. Στην περίπτωση του στρατού είναι φανερό ότι, εκτός από μιά ταξική συμπεριφορά, εϊναι επίσης καθοριστική της συμπεριφοράς του ή κατάσταση του στην ειδική ομάδα πίεσης, ή όποια γενικά περιλαμβάνει στή σφαιρικά ταξική άνάλυση. Τό ίδιο μπορεί νά εφαρμοστεί και στή γραφειοκρατία (δημόσιους υπάλληλους), πού όρίζεται σάν στρώμα της άστικής τάξης αλλά και πού άναπτύσσει ιδιαίτερα συμφέροντα.

Τό στρατιωτικό έκκρεμές

Ό στρατός, όσο παραμένει ένα όργανο έξαρτώμενο από μιά μόνο κρατική έξουσία και όσο δέν άγγίζεται (ούτε καν ιδεολογικά) ή δομή του συστήματος κυριαρχίας πού είναι ή βάση της λειτουργίας του, καθορίζεται κατά προτίμηση, όσον άφορά τή συμπεριφορά του, από τά συμφέροντά του μέ τεχνικο-επαγγελματικό χαρακτήρα. Τή στιγμή όμως πού άρχίζει νά ένυπάρχει σ' αυτόν ή έξάρτησή του από διάφορες θεσμικές έξουσίες (σάν άποτέλεσμα της άστικής στρατηγικής νά προκαλέσει τήν αποδιάρθρωση του κρατικού μηχανισμού, πού συγκεκριμενοποιείται μέ τήν ψήφιση του νόμου των τριών οικονομικών τομέων, πού τοποθετεί άντιμέτωπους τήν κυβέρνηση και τό Κογκρέσο), άρχίζει επίσης ή άμφισβήτηση της ίδιας του της έσωτερικής συνοχής, κι αυτό μεταφράζεται στην κυριαρχία της συμπεριφοράς του σάν ομάδα πίεσης, αλλά γύρω από ιδεολογικές άξίες της κυρίαρχης τάξης.

Ή ένότητα του άστικού κράτους εκφράζεται μέ τούς όρους της ιδεολογικής συμμαχίας, άφου τό βάρος των ειδικών συμφερόντων του κάνουν τό στρατό νά έρθει σέ σύγκρουση μέ τίς ίδιες τίς μορφές έκφρασης της άστικής τάξης, πού άρχίζουν ν' άμφισβητούν τίς θέσεις του συστήματος κυριαρχίας του όποιου είναι μέρος (όπως συνέβη μέ τή Χ.Δ.). Θά προσπαθήσει λοιπόν νά μετατραπεί άναποφύκτα σέ έκφραση των ταξικών συμφερόντων και θά επικαλεστεί τήν ιδιότητά του σάν διαιτητή των ένδοαστικών συγκρούσεων. Ό στρατός, όργανο του άστικού κράτους, ενεργώντας σύμφωνα μέ τά ειδικά του συμφέροντα, καθορίζει ένα όλόκληρο πεδίο άνταγωνιστικών σχέσεων μέ τήν ίδια την άστική τάξη, μέ εξαίρεση τήν όλιγαρχικο-μονοπωλιακή μερίδα, πού άπαιτεί μόνο ένα άυταρχικό καθεστώς κι όχι συμμαχίες και άμοιβαίες ύποχωρήσεις άνάμεσα στίς άστικές μερίδες ή άνάμεσα σ' αυτές και τίς άνερχόμενες λαϊκές δυνάμεις. Γι' αυτό είναι θεμελιακό τό νά κατανοηθεί ή δημιουργούμενη διαλεκτική σχέση άνάμεσα στα συμφέροντα σάν ομάδας πίεσης και στα γενικά συμφέροντα πού 'χουν σχέση μέ τήν ταξική καταγωγή. Ή κυριαρχία των πρώτων πάνω στα δεύτερα καθορίζει τό μιλιταριστικό χαρακτήρα, σ' άντίθεση μέ τόν κλασικό φασιστικό χαρακτήρα.

Δέν πρέπει νά ξεχνάμε ότι παράλληλα μέ τήν αποδιάρθρωση του κρατικού μηχανισμού, σάν άποτέλεσμα της άντιπαράθεσης των κρατικών έξουσιών, δηλαδή του Κογκρέσου και της έκτελεστικής έξουσίας, πού καθεμιά τους διεκδικούσε τήν ύπακοή των στρατιωτικών, άρχισε ν' άντιμετωπίζεται από τήν άριστερά, και ιδιαίτερα από τό MIR (Κίνημα της Έπαναστατικής Άριστερας), ή ιδέα της άνταρσίας των στρατιωτών ένάντια στους άντιδραστικούς άξιωματούχους.

(Σ.Τ.Μ: τό MIR (Movimiento de Izquierda Revolucionaria) ήταν άριστεριστική όργάνωση, τύπου πρωτοπορίας, πού δέν συμμετείχε στην U.P. αλλά τήν ύποστήριζε κριτικά. Δυστυχώς ή προσπάθεια αυτή διάσπασης του στρατού, ίσως από έλλειψη προπαγάνδας σέ βάθος, δέν άπόδωσε παρά φτωχούς καρπούς: στό πραξικόπημα της 11 του Σεπτέμβρη 1973 όρισμένοι ναύτες κυρίως άντιστάθηκαν πεισματικά, αλλά ήταν πολύ άργά και αυτοί ήταν πολύ λίγοι. Αυτό όμως δέ μειώνει τήν αξία της τακτικής ιδέας).

Ή έσωτερική άμφισβήτηση της στρατιωτικής πειθαρχίας είχε σάν προϋπόθεση τή σταθερή ύπαρξη μιας αυτόνομης λαϊκής έξουσίας μέ επιθετική ικανότητα άρκετή νά χρησιμεύσει σάν βάση σέ μιά διάσπαση των ένόπλων δυνάμεων. Στο μέτρο όμως πού αυτές οι συνθήκες δέν ύπήρχαν στην πραγματικότητα, βασικά από έλλειψη ένιαίας πολιτικής καθοδήγησης, ή έσωτερική άμφισβήτηση της ίεραρχίας δέν μπορούσε νά καταλήξει παρά στό δυνάμωμα του χαρακτήρα τους σάν ομάδα πίεσης. Μ' αυτή τήν έννοια, ή μόνη δυνατότητα νά ύπάρξει μιά ένέργεια έννοική γιά τήν κυβέρνηση από μέρους των ένόπλων δυνάμεων, ήταν μέσω ενός έσωτερικού πραξικόπηματος γιά τόν έλεγχο τους, πού θά στηρίζονταν στην ύποστήριξη των λαϊκών όργανώσεων, αλλά ούδέποτε έπρεπε νά περιμένουμε μιά έννοική πόλωση σάν άποτέλεσμα του έρεθίσματος της νέας άνερχόμενης λαϊκής δομής έξουσίας, γιατί τούτη, άμφισβητώντας τή θεσμική δομή, μεταμορφωνόταν σέ μιάν άπειλη τό συστήματος κυριαρχίας, και έπομένως ένίσχυε τό χαρακτήρα των ένόπλων δυνάμεων σάν ομάδας πίεσης.

Τό θεωρητικό ζήτημα ήταν ότι ένώ ή U.P. προωθούσε τήν πολιτική της διατήρησης της ομάδας πίεσης (κάστα), ώστε, μέσω της άλλαγής του κοινωνικο-οικονομικού πλαισίου, νά συμβάλει στην έπανατοποθέτηση και άναπροσανατολισμό της, ή άστική τάξη προσάβησε ώστε ν' άμφισβητηθεί ή ίδια ή έσωτερική δομή των ένόπλων δυνάμεων κι έτσι νά κατορθώσει, μέσω της υπεράσπισης της κατάστασής τους σάν ομάδας πίεσης, νά επιβληθεί ό ταξικός συμβιβασμός. Συμβιβασμός πού, όπως άναφέραμε, δέν συνεπάγεται άπαραίτητα τήν πλήρη συντατίσιή τους μέ τήν τάξη, αλλά μάλλον τήν άνάληψη του ρόλου της πολιτικής της άντιπροσώπευσης. Ό θεσμικός άποκλεισμός πού όργάνωσε ή άστική τάξη γύρω από τήν έκτελεστική έξουσία δέν θά οδηγούσε πουθενά άν δέν είχε τήν ύποστήριξη των μαζών. Οι όργανωμένες κι άγωνιζόμενες μάζες ήταν μέ τήν κυβέρνηση, ή όποια (μέσω των κομμάτων) όμως δέν τίς κατεύθυνε ώστε νά σπάσουν τόν άποκλεισμό. Οι μεταθιβάσεις έξουσίας προβλέπονται αλλά παρουσιάζονται καθυστερημένες. Στο άναμεταξύ, ή άστική τάξη άμφισβητείται μπροστά στίς διάφορες λύσεις, από τό πραξικόπημα μέχρι τόν προγραμματικό συμβιβασμό, κι αυτό δέν ήταν άλλο από έκφραση του έσωτερικού άγώνα στίς άστικές μερίδες (τήν όλιγαρχικο - μονοπωλιακή και τήν πολιτικο - ποπουλιστική).

Οι δυνατότητες διαίρεσης των ενόπλων δυνάμεων γιά νά έμποδιστεί τό πραξικόπημα έξαρτιόντουσαν από τήν ικανότητα του λαϊκού κινήματος νά συμμαχήσει μέ τήν πολιτικο - ποπουλιστική άστική μερίδα, μέ τρόπο πού νά μειώσει τίς άπειλές γιά τή διατήρησή τους σάν θεσμική ομάδα. Άλλά τούτο δέν συμβαίνει, πρώτα από έλλειψη πολιτικής καθοδήγησης πού, έννοώντας τήν άνάγκη τακτικών συμμαχιών στή φάση της στερέωσης της κυβέρνησης, θά προωθούσε ένέργειες πού νά έμποδίζουν τή συνένωση των δστών και, δεύτερο, από τήν όλο και πιό μεγάλη αδυναμία της πολιτικο - ποπουλιστικής μερίδας νά επιβάλει τή συμμετοχή της στή διεύθυνση της διαδικασίας: αλλά, βασικά, από τήν πεποίθηση των ήγετών της ότι άν συνέβαινε ένα στρατιωτικό πραξικόπημα θά έκανε βίωσιμη μιά δημοκρατική - φιλελεύθερη λύση προοπτικής προσανατολισμού.

Ή έλλειψη καθαρής προοπτικής των ταξικών συμφερόντων πού κρίνονταν, εύκολώνει τήν έπιβολή της στρατηγικής μερίδας πού είχε τή μεγαλύτερη ταξική συνειδηση. Μ' αυτούς τούς όρους ή όλιγαρχικο-μονοπωλιακή μερίδα μεταβάλλεται στό πιό ένεργητικό ταξικό στήριγμα του στρατιωτικού πραξικοπήματος.

Άπ' αυτή τήν άποψη οι στρατιωτικοί έγιναν όργανο της πιό άντιδραστικής άστικής μερίδας, χωρίς αυτό νά σημαίνει ότι τό πραξικόπημα είναι μιά άποκλειστική άντανάκλαση έκείνων των συμφερόντων. Ή έσωτερική δυναμική του είναι καρπός του χαρακτήρα του σάν όργάνου των μονοπωλιακών συμφερόντων αλλά άκόμα και των θεσμικών συμφερόντων των ίδιων των στρατιωτικών σάν ομάδα πίεσης. Στην κατάσταση πού βρισκόταν ή ταξική πάλη στή Χιλή, χωρίς μεσολαθήσεις στην πράξη, όποιαδήποτε κεντρώα λύση του άγώνα άπαιτούσε μιά στρατιωτική ύποστήριξη μπρός στην άνικανότητα της πολιτικο-ποπουλιστικής μερίδας νά επιβληθεί στό ύπόλοιπο της τάξης: ύποστήριξη πού, έπιπρόσθετα,

έπρεπε να προσδιοριστεί σε μία συγκυρία που χαρακτηριζόταν από τις αντιθέσεις που απειλούσαν τη θεσμική ύπαρξη των ενόπλων δυνάμεων: αποδοχή ή απόρριψη των έμβρυων λαϊκής εξουσίας.

Η νέα πολιτική τάξη

Τά ειδικά συμφέροντά της φαίνονται καθαρά στη θεσμική υπεράσπισή τους: δεν μπορεί να υπάρξει παρά μέσω της υποκατάστασης της άστικής πολιτικής τάξης από μία νέα πολιτικο-στρατιωτική τάξη.

Ο οργανικός χαρακτήρας της αποδειχίνεται, γιατί το πραξικόπημα έπισημύεται για να έμποδίζει μίαν ένδεχόμενη συμμαχία ανάμεσα στο λαϊκό κίνημα και την πολιτικο-ποπουλιστική μερίδα, πράγμα που ήταν επικείμενο αν η κυβέρνηση καλούσε σ' ένα δημοψήφισμα. Τό να πιστεύει κανείς σ' ένα κεντρώο πραξικόπημα ήταν σά να άγνοούσε ότι οι στρατιωτικοί ένεργούσαν για δικά τους άπειλούμενα συμφέροντα, όχι μόνο από τις θεσμικές αλλαγές που προωθούσε η κυβέρνηση, αλλά έπίσης κι από την άδυναμία της πολιτικο-ποπουλιστικής μερίδας να τίς ούδετεροποιήσει. Μ' αυτή την έννοια η έπιτυχία της ολιγαρχικο-μονοπωλιακής μερίδας υπήρξε πλήρης. Μένει να δούμε ακόμα τη μελλοντική εξέλιξη της στρατιωτικής κατάστασης, σύμφωνα με την ένδεχόμενη κυριαρχία στη συμπεριφορά τους της διάστασης ομάδας πίεσης ή της κατάστασης τους σαν ταξικά όργανα. Τό νευραλγικό σημείο για να εκτιμήσουμε τη μετατροπή τους στη μία ή την άλλη κατεύθυνση, θά είναι η ίδρυση ή όχι από μέρους των στρατιωτικών της δικής τους τεχνοκρατίας.

Μερικά λάθη

Σέ τελευταία ανάλυση, θά μπορούσαμε να διακρίνουμε δύο μεγάλα λάθη του λαϊκού κινήματος: πρώτα, την άνικανότητα της πολιτικής ήγεσίας του (καθοδήγησης) να αναγνωρίσει τό χαρακτήρα της Χριστιανοδημοκρατίας σαν ομάδα ενόθητας, δηλαδή τό ρόλο της σαν σημείου αναφοράς συμμαχικών των μεσαίων και λαϊκών στρωμάτων για να δυναμώσουν οι κοινωνικές θάσεις του συστήματος κυριαρχίας, που όμως, όντας τέτοια, ανάπτυσσε δυνατός έσωτερικές αντιθέσεις, όπως άποδείχθηκε με τό σπάσιμο σε μία στιγμή της ίδιας της κυριαρχίας άστικής συμμαχίας. Σ' αυτό τό έπίπεδο η ανάλυση της λαϊκής ήγεσίας έδωσε έμφαση στο χαρακτήρα της νομιμότητας του status quo, γεγονός που καθόρισε την αντιμετώπιση της σαν μπλόκ, συμβάλλοντας έτσι στην έσωτερική της συνοχή (σαν κόμμα) και στην όνωση της σεχταριστικής πολιτικής των λαϊκών κομμάτων στις σχέσεις τους με τη λαϊκή χριστιανοδημοκρατική θάση. Οι προσπάθειες που έγιναν για να την πολώσουν έσωτερικά, σύμφωνα με τά ταξικά συμφέροντα που αντιπροσωπεύονταν στους κόλπους της, παραγνώρισαν τη ροπή που άσκει στην ταξική κατάσταση του όπαδού ή κομματική δομή της όποίας είναι μέλος.

Τό δεύτερο λάθος ήταν ότι δεν εκτιμήθηκε ό έσωτερικός συσχετισμός δυνάμεων στο στρατό, στο πλαίσιο ενός λαϊκού κινήματος τό όποιοι ή ήγεσία έδειχνε καθαρά σημεία διάσπασης, πράγμα που έμπόδιζε στην πράξη μίαν άποτελεσματική λαϊκή κινητοποίηση τύπου αντι-εξουσίας.

Υποστηρίζαμε ότι η λαϊκή εξουσία θά 'πρεπε να ήταν τό άποτέλεσμα της ιδεολογικής έπίθεσης της επαναστατικής διαδικασίας, και συγκεκριμένα μιάς φάσης ταξικής συμμαχίας. Αντί γι' αυτό, μετατράπηκε σ' ένα ιδεολογικό προϊόν των μικροαστών ήγετών με πολλή περισσότερη ιδεολογική εικόνα παρά οργανική δομή. Νομίζουμε, δηλαδή, ότι η έπιρροή της λαϊκής αυτής εξουσίας έγινε αισθητή πολύ περισσότερο σαν προεξοικειωτικό στοιχείο στο άστικό στρατόπεδο παρά σαν στοιχείο κινητοποίησης της έργατικής τάξης και των συμμάχων της.

Η έσωτερική διαίρεση των κομμάτων του λαϊκού κινήματος καθόρισε μίαν άργοπορία της μεταβίβασης της εξουσίας από τις θεσμικές δομές στις νέες μορφές που βασίζονταν στην ίδρυση του τομέα κοινωνικής ιδιοκτησίας. Η άργοπορία αυτή ήταν άποφασιστική ώστε να μη μετατεθεί ή πάλη των τάξεων σ' άλλο έπίπεδο από εκείνο της κυριαρχίας ιδεολογίας, που θά έπέτρπε την άνοδο σε συνειδητό έπίπεδο των νέων μορφών καθοδήγησης. Αντίθετα μάλιστα, διαφοροποιήθηκε η συγκεκριμένη πρακτική των έργαζομένων από την άσκηση της πολιτικής εξουσίας, εύκολύνοντας έτσι στο να καταλήξει η κυβερνητική πολιτική (που προσανατολιζόταν στο να δυναμώσει τη θάση ύποστηρίξης της) στη δημιουργία μιάς μάζας - στηρίγματος, αλλά χωρίς να καταφέρει να δώσει σ' αυτή τη

μάζα τη μορφή μιάς οργανικής δύναμης. Ένα παράδειγμα αυτών που λέμε, είναι η μεγάλη ικανότητα κινητοποίησης που έδειξε η U.P. (ας θυμηθούμε τις τεράστιες διαδηλώσεις) και η άπουσία οργανωμένης αντίστασης ενάντια στο στρατιωτικό πραξικόπημα.

Η έλλειψη πραγματικής οργανικότητας αντικαταστάθηκε από την υπερτροφία εικόνας που στο βάθος έπαιζαν τό παιχνίδια της άστικής τάξης, προωθώντας μία πόλωση εύνοική για τά συμφέροντά της. Μ' αυτή την έννοια, η έλλειψη μιάς αντίστοιχίας ανάμεσα στα οργανωτικά μέτρα της κοινωνικής δύναμης και την πολιτική μαζικής επικοινωνίας, προσανατολισμένη στο να δημιουργεί άπλές εικόνες χωρίς στηρίγμα στα γεγονότα, συντέλεσε στο να ισχυροποιήσει την ιδεολογική συμμαχία της άστικής τάξης και να άπομονώσει τό προλεταριάτο.

Γενικότερα, ένα από τά πιο σημαντικά θέματα της χιλιανής διαδικασίας, που άξίζει να έπιμείνουμε είναι ότι καμιά συγκυρία δεν χρησιμοποιήθηκε για να άναπτυχθούν άποτελεσματικά νέες μορφές εξουσίας, να κατανικηθεί η έπιρροή των ομάδων πίεσης της άστικής τάξης και να χτιστούν ταχτικές συμφωνίες με σκοπό να προκαλέσουν τη διάσπασή της.

Τό λάθος των ταξικών αναλύσεων που θεωρούσαν πάντοτε την άστική τάξη σαν ένα μπλόκ, η υπερβολική σημασία που δόθηκε στα οικονομικά μέτρα (που ήταν άποτέλεσμα της μη κατανόησης της ουσιαστικά ιδεολογικής φύσης της άστικής συμμαχίας, νομικής, πολιτικής) και η έλλειψη μιάς ήγεσίας ικανής σε ταχτικούς έλιγμούς, ανάμεσα σ' άλλους παράγοντες, συντέλεσε σ' ό,τι παρατηρήσαμε. Είναι η περίπτωση της κρίσης του Όχτώβρη 1972, όπου έγινε δυνατό να δημιουργηθεί μία όλόκληρη δομή οικονομικής διαχείρισης, ιδιαίτερα διανομής, που αντικαταστούσε τό παλιό και παραδοσιακό στρώμα γραφειοκρατών ή τό περιορίζει τουλάχιστο σε νέους όρους λειτουργίας. Αντίθετα, σε κάθε συγκυρία σκληρής αντιπαράθεσης η άστική τάξη ώθήθηκε στο να μεταφέρει τά κέντρα λήψης αποφάσεων προς την εξουσία των επαγγελματικών οργανώσεων (Gremios) πράγμα που συνεπαγόταν ένα μεγαλύτερο θαθμό έσωτερικής συνοχής, και δεν έγινε ποτέ αντίκειμενο εκμετάλλευσης ή αντικειμενική της άδυναμία (ιδιαίτερα κατά την πρώτη περίοδο, όταν αναδιοργανωνόταν) ως τό σημείο να προκληθεί μία κρίση ήγεμονίας.

Δέν είναι παράξενο όρα που η θαθύτητα μέτρων μετασχηματισμού (ίδρυση του τομέα κοινωνικής ιδιοκτησίας, άγροτική μεταρρύθμιση κ.λπ.) δεν προεκτάθηκε μέχρι μία άλλαγή των μορφών κινητοποίησης των μαζών, που γενικά διατηρήθηκαν μέσα στα όρια μιάς έκλογικής κινητοποίησης (παθητικής) και σ' αυτό τό μέτρο δεν τονώθηκαν σε νέες μονάδες ώστε να έξασκηθούν στην άσκηση της εξουσίας και να άνατείλει έτσι μία νέα νομιμότητα, σ' αντικατάσταση της άστικής, μορφώνοντας τά «μεσαία στρώματα» σε διαχειριστές της νομιμότητας στην περίοδο που θά διαρκούσε η συμμαχία ανάμεσα στις κοινωνικές δυνάμεις.

Τό προηγούμενο, είναι άποτέλεσμα της έλλειψης αντίληψης της σημασίας του ιδεολογικού στη συμπεριφορά και τις συμμαχίες των κοινωνικών ομάδων και του ότι τά κόμματα δεν ήταν ικανά να θγαούν από τά πρότυπα κινητοποίησης που τους έξασφάλιζαν τις πελατείες έπιρροής τους, πράγμα που είναι συνέπεια της έπιβολής των κομματικών συμφερόντων χωρίς να δοθεί προσοχή στις απαιτήσεις που έθετε τό μαζικό κίνημα.

Σέ μία στιγμή η διαδικασία άπαίτησε, για να προχωρήσει, την οργανική συγχώνευση των κομμάτων. Με τό να μη συμβεί, έτεινε αναπόφευχτα στην αυτο-καταστροφή τους.

Η 11 Σεπτέμβρη 1973 άποτέλεσε την άπόδειξη του ότι ήταν άδύνατο για τό διεθνές κεφάλαιο να συνεχίσει συμμαχώντας με την έσωτερική άστική τάξη στο πλαίσιο ενός δημοκρατικού-φιλελεύθερου συστήματος κυριαρχίας. Έται, είναι επίσης κρίση της πολιτικο - ποπουλιστικής μερίδας της άστικής τάξης, που τις τελευταίες δεκαετίες άνάπτυξε ιδιαίτερα συμφέροντα πολλές φορές αντίθετα από τά βιομηχανικά, χρηματιστικά, άγροτικά κι έμπορικά, κρίση που άρα συνεπάγεται την άντικατάστασή της από μία πολιτικο-στρατιωτική κάστα.

Η είσβολή του λαϊκού κινήματος έγινε δυνατή από την πολιτική συμμαχία και ύποχωρήσεων που η πολιτική και φιλελεύθερη τάξη προωθούσε σαν άπάντηση στις πιέσεις της έργατικής τάξης. Η ήττα του λαϊκού κινήματος σημαίνει έπίσης τη δική της ήττα, μία κι αρχίζει μία περίοδος στρατιωτικής κυριαρχίας που έμπεριέχει τις δυνατότητές δημιουργίας των προϋποθέσεων για μία καθαρή κυριαρχία της ολιγαρχικο-μονοπωλιακής μερίδας της φιλο-ιμπεριαλιστικής άστικής τάξης, κι άκόμη τη μετατροπή των στρατιωτικών σε νέα πολιτική τάξη.

Οί «Νέοι Φιλόσοφοι»

ΜΠΕΡΝΑΡ – ΑΝΡΙ ΛΕΒΥ

ΑΝΤΡΕ ΓΚΛΥΚΣΜΑΝ

ή Τό Μάρκετινγκ της Φιλοσοφίας

Της Πωλίνας Λάμψα

“Όποια εφημερίδα κι αν ανοίξει κανείς τόν τελευταίο καιρό στη Γαλλία, σ’ όποιον πνευματικό κύκλο κι αν σταθεί, θ’ ακούσει να μιλοῦν γιά τούς «Νέους Φιλοσόφους». Οί «νέοι φιλόσοφοι» βρίσκονται στό επίκεντρο τών συζητήσεων καί τών διαμαχών μεταξύ τών διανοουμένων. Εἶναι ἀλήθεια θέβαια πώς οί Γάλλοι ἔχουν ἀνέκαθεν μιά κάποια ἀδυναμία στίς πρωτοποριακές κινήσεις. Κι ἴσως αὐτό νά ἐξηγεῖ ἐν μέρει τό μεγάλο ἐνδιαφέρον πού γεννήθηκε ξαφνικά γιά τή σκέψη τών «νέων φιλοσόφων». “Ας μήν ξεχνοῦμε ὅτι τά τελευταία χρόνια ἡ φιλοσοφία ἔχει κάπως μαραζώσει καί χαθεῖ μέσα στό ἀπέραντο πλάτος τών ἀνθρωπινών ἐπιστημῶν. Ἡ ξαφνική ἐμφάνιση στό προσκήνιο μιᾶς ὁμάδας «νέων φιλοσόφων» ἔδωσε σέ πολλούς τήν ἐλπίδα μιᾶς κανούργιας πνοῆς στή φιλοσοφική σκέψη ἢ ἔστω στήν ἐναρξη ἑνός ἐποικοδομητικοῦ διαλόγου. Δέν πιστεύω ὅμως ὅτι ἡ σκέψη τών «νέων φιλοσόφων» θ’ ἀφήσει πολύ σημαντικά ἔχνη στήν ἱστορία τῆς φιλοσοφίας. Ἡ ἀνάλυση τοῦ φαινομένου αὐτοῦ ὁδηγεῖ μᾶλλον στή διαπίστωση ὅτι πίσω ἀπό μιά ἐντυπωσιακή παρουσία καί μιά ἀρχικά ἴσως σωστή προβληματική δέν ὑπάρχει τίποτα πού νά θεμελιώνει μιά νέα φιλοσοφία.

● Ποιοί ὅμως εἶναι οί «νέοι φιλόσοφοι»;

ΟΤΑΝ διαβάσει κανείς τά βιβλία τών «νέων φιλοσόφων» διερωτᾶται πρῶτα ἀπ’ ὅλα ἂν ἔχουν τελικά μιά κοινή θεωρία. Γιατί ἂν καί ταυτίζονται σέ μερικές ἀόριστες ἀρχές, ἔχουν ὡστόσο πολύ διαφορετικές ἀπόψεις σέ ζωτικά θέματα. Γι’ αὐτό, παρ’ ὅλο πού ἡ ὀνομασία «νέοι φιλόσοφοι» δίνει τήν ἐντύπωση ὅτι ὑπάρχει μιά συγκεντρωμένη κίνηση ἰδεῶν, στήν πραγματικότητα ὑπάρχουν ἀνάμεσα στούς στοχαστές αὐτούς

πολλά σημεῖα πού πρέπει νά ξεκαθαριστοῦν. Τήν ὀνομασία λάνσαρε πρῶτος ὁ Μπερνάρ Ἀνρί Λεβύ, σ’ ἕνα ἀφιέρωμα τοῦ περιοδικοῦ «Μαγκαζίν Λιτεραίρ», ὅπου κύριος στόχος ἦταν νά προβληθεῖ τό βιβλίο τών Ζαμπέ καί Λαρντρῶ: «Ὁ ἄγγελος». Αὐτό τό βιβλίο ἔγινε ἀρχικά ὁ πυρήνας πού γύρω του συσπειρώθηκαν σιγά σιγά οί «νέοι φιλόσοφοι». Τό βιβλίο αὐτό ἀπ’ τήν ἀρχή τῆς ἐκδόσῆς του τό ὑποστήριξε ὁ φιλόσοφος Μωρίς Κλαβέλ. Ἀργότερα ἡ παρέα τών «νέων φιλοσόφων» μεγάλωσε μέ τούς Φιλίπ Νεμῶ, Ἀντρέ Γκλυκσμάν, Ζάν Πῶλ Ντολέ, Φρανσουάζ Λεβύ, Μισέλ Γκερέν καί Ζάν Μαρί Μπενουά. Ὁ Μπερνάρ Ἀνρί Λεβύ, στό βιβλίο του «Σοσιαλισμός καί διαρδαρότης», προσπάθησε νά κάνει μιά σύνθεση τών κυριότερων ἰδεῶν πού περιέχονται στά βιβλία τών «νέων φιλοσόφων», πού ἐκδόθηκαν ἄλλωστε σέ μιά σειρά πού διευθύνει ὁ ἴδιος, στόν ἐκδοτικό οἶκο Γκρασέ. Βασικά αὐτά εἶναι τά κυριότερα ὀνόματα πού θά μπορούσε κανείς νά ἀναφέρει σάν νέους φιλόσοφους, παρ’ ὅλο πού στή διαμάχη πού ἔγινε γύρω ἀπ’ τίς ἰδέες τους ὁρισμένοι πολύ γνωστοί διανοούμενοι τούς ὑποστήριξαν σέ μερικές θέσεις τους.

Ἐνα ἀπό τά στοιχεῖα πού δοθήσαν πολύ στήν προβολή τών «νέων φιλοσόφων» εἶναι τό γεγονός ὅτι ἐμφανίστηκαν σάν τά «παιδιά τοῦ Μάη», πού, ἀφοῦ δόθηκαν ὁλόψυχα στήν ἐπανάσταση, δρῆθηκαν ἀντιμέτωποι μέ τή σκληρή πραγματικότητα καί ἀναγκάστηκαν νά προσγειωθοῦν. Καί εἶναι ἀλήθεια ὅτι στή Γαλλία ἡ λέξη «Μάης» ἐξακολουθεῖ νά κινεῖ τό ἐνδιαφέρον. Γιατί ὁ Μάης τοῦ ’68 γιά μιά ὁλόκληρη γενιά ἔχει μείνει ἀκόμα ἀξεπέραστο τραῦμα καί συνεχές σημεῖο ἀναφορᾶς. Κανείς δέν ἔχει ἀκόμα συνειδητοποιήσει τί ἀκριβῶς συνέβη, πῶς ἔγινε, τί θά μπορούσε νά εἶχε γίνει. Ἰσως ἐπειδή ἐκείνη τή μικρή στιγμή ὁ καθένας ἔφτασε μπροστά στήν πραγματοποίηση τῆς οὐτοπίας, καί τό μεθύσι τῆς δημιουργικῆς αὐτῆς ἐξέγερσης δέν εἶναι κάτι πού ξεχνιέται εύκολα. Ἡ παρέα τών «νέων φιλοσόφων» ἔζησε τό Μάη, ἀλλά ἀπό διαφορετική σκοπιά ὁ καθένας. Οἱ περισσότεροι ἦταν μαοϊκοί, ἄλλοι ἦταν μέλη τοῦ ΚΚΓ, ἕνας ἄλλος πάλι παρακολούθησε τά γεγονότα στό ἐξωτερικό. Πάντως ἕνα ἀπό τά κοινά σημεῖα πού ὑπάρχει σέ ὅλων τά βιβλία εἶναι ἡ ἀπογοήτευση ἀπό τήν τρομερή προσγείωση πού ἀκολούθησε τό Μάη. Οἱ πῖο πολλοί ἐκείνη τήν ἐποχή συνειδητοποίησαν ὅτι κάτι δέν πάει καλά καί ἔχρισαν νά σκέφτονται προσπαθώντας νά βροῦν τίς ρίζες τοῦ κακοῦ. Οἱ Ζαμπέ καί Λαρντρῶ ἀναφέρουν χαρακτηριστικά ὅτι μετά τήν περίοδο αὐτή ἀποτραβήχτηκαν στήν ἔρημο, ὅπου συνάντησαν τόν «ἄγγελο». Ἡ Φρανσουάζ Λεβύ ἀνακάλυψε ὅτι μᾶλλον πρέπει νά φταίει ὁ Μάρξ καί ἄρχισε νά γράφει τό βιβλίο τῆς «Μάρξ, ἡ ἱστορία ἑνός γερμανοῦ ἀστοῦ», ὅπου προσπαθεῖ νά τόν δεῖ μέ τό μάτι τοῦ ὑπέρθετῃ του καί τόν παρουσιάζει σάν ἕνα κλασικό γερμανοεβραῖο μεγαλοαστό.

Πάντως ἡ κοινή ἀντίδραση ὅλων ὅταν ἔπαψαν νά ἐλπίζουν στήν ἐπανάσταση ἦταν ἡ φυγή ἀπό τήν πραγματικότητα καί ἡ στροφή πρὸς τή μεταφυσική.

Εἶναι πράγματι νέοι οἱ «νέοι φιλόσοφοι»;

Τό πρῶτό νομίζω πού πρέπει νά ἐξετάσει κανείς, μέ τίς διαστάσεις πού ἔχει πάρει τό θέμα, εἶναι κατά πόσον οἱ φιλόσοφοι αὐτοί ἔχουν νά ποῦν κάτι τό καινούργιο, κάτι πού νά δικαιολογεῖ τόν αὐτοχαρακτηρισμό τους σάν «νέοι φιλόσοφοι».

Στά βιβλία τους ἐμπνέονται ἀπό ἕνα μεγάλο ἀριθμό παλαιότερων φιλοσόφων, ὁ Μπενουά ἀπό τόν Ἡράκλειτο καί τόν Λάμπιντζ, ὁ Ντολέ ἀπ’ τό Χάιντεγκερ καί τόν Κάντ, ὁ Γκλυκσμάν ἀπ’ τό Φίχτε καί τό Χαϊγκελ, ὁ Λεβύ ἀπ’ τό Ρουσσώ. Ἐπίσης ὁ Λαρντρῶ ἔχει ἐπηρεαστεῖ πολύ ἀπ’ τό Λακάν. Ἀλλά ἀκόμα καί οἱ προεκτάσεις πού δίνουν στίς ἰδέες ἄλλων στοχαστῶν ἔχουν συζητηθεῖ καί γραφεῖ ἄπειρες φορές στό παρελθόν. Ἀπλῶς τόν τελευταῖο καιρό ἡ μεταφυσική ἔχει κάπως ξεχαστεῖ καί ἔτσι μπορεῖ κανείς νά παρουσιάσει σάν καινούργιες ὁρισμένες ἰδέες πού ἐντυπωσιάζουν σήμερα.

καθώς είμαστε διαποτισμένοι από τον επιστημονικισμό που κυριαρχεί εδώ και μερικές δεκαετίες.

Ο Ντολέ όπως και ο Λαρντρώ ήταν κάποτε φανατικοί οπαδοί του 'Αλτουσέρ και της επιστημονικής θεωρίας του. 'Η απογοήτευσή τους απ' τον 'Αλτουσέρ τους οδήγησε στο να αρνηθούν την αξία κάθε επιστημονικής αλήθειας. 'Ο Λαρντρώ ενδιαφέρεται για τον επιστημονικό λόγο σαν σχήμα και όχι σαν περιεχόμενο. 'Όσο για τον υπαρκτό κόσμο, ο Λαρντρώ εμπνέεται από το Λακάν και γράφει: «Για μένα ο υπαρκτός κόσμος δεν διαφέρει σε τίποτα από το λόγο». 'Ας σημειώσουμε ότι ο τρόπος που ερμηνεύει ορισμένες ιδέες του Λακάν είναι πάρα πολύ συζητήσιμος. Για την ιστορική πραγματικότητα οι συγγραφείς του «'Αγγέλου» πιστεύουν ότι σε κάθε εποχή υπάρχουν δύο λόγοι που είναι αληθινοί: ο λόγος του κυρίου και ο λόγος του εξεγερμένου. Αυτοί οι δύο λόγοι είναι αντιφατικοί. Και αυτό που καθορίζει ποιός θα επικρατήσει είναι η εκλογή, το μέρος που θα πάρουμε.

'Η ιδέα που κυριαρχεί στο έργο των Ζαμπέ - Λαρντρώ αλλά και του Νεμώ και του Γκερέν είναι η ιδέα του εξουσιαστή. 'Ο εξουσιαστής είναι ο ανώτατος καταπιεστής. Διαθέτει τη δύναμη να εξουσιάζει τη γλώσσα, τη σεξουαλικότητα, τη γνώση, κάθε τι που βάζει στον άνθρωπο τη σχέση εξουσιαστή - εξουσιαζόμενου, χωρίς να είναι καθαρό τί επικρατεί τελικά, εφ' όσον είναι μία πάλη που πηγάει απ' τον ίδιο του εαυτό. Στά γραφτά των φιλοσόφων αυτών, ο εξουσιαστής παρουσιάζεται με διαφορετικές αποχρώσεις, που δεν θα αναλύσουμε όμως εδώ. Μερικοί κατακτώνται από τη γοητεία που του δίνει η νομή της εξουσίας, άλλοι τον βλέπουν χωρίς να ταυτίζονται ποτέ μαζί του, τελείως αρνητικά.

Αυτό που χτυπάει πολύ στα βιβλία των «νέων φιλοσόφων» είναι οι απόλυτοι όροι που χρησιμοποιούν: ο κύριος, ο καταπιεζόμενος, ο εξεγερμένος, η γνώση, η εξουσία. Και όπωσδήποτε η χρησιμοποίηση τόσο απόλυτων όρων δεν τους βοηθάει στο να έμβραθύνουν στίς απόψεις τους. 'Όπως γράφει ο γνωστός φιλόσοφος Ζύλ Ντελές σ' ένα κείμενο του περιοδικού «Μινουί» οι σημερινοί στοχαστές έχουν κάνει ένα τεράστιο αγώνα για να φτάσουν στο σημείο να δημιουργούν έννοιες με πολύ λεπτά και εύκαμπτα νοήματα. Τό να ξαναγυρίσουμε σε χοντροκομμένους απόλυτους όρους δεν πρόκειται να μάς οδηγήσει πουθενά.

'Εξ άλλου ως μήν ξεχνάμε το κοντινό παρελθόν των φιλοσόφων αυτών. 'Η ξαφνική μεταπήδησή τους απ' το ένα άκρο στο άλλο, η αγάπη τους για το μεταφυσικό απόλυτο, δεν έπαψε να είναι διαποτισμένη από τις σταλινικές ιδέες που είχαν άσπαστεί σαν μέλη μαοϊκών οργανώσεων. Μπορούμε να διακρίνουμε και μία κάποια ανωριμότητα στην αντιμετώπισή τους, εφ' όσον, επειδή είδαν ότι δεν γινόταν εύκολα μία επανάσταση, έφτασαν στο να αμφισβητήσουν την ίδια την ιστορία.

'Η σκέψη τους χαρακτηρίζεται όπωσδήποτε και από μία θεολογική απόχρωση. Αυτή η έπιμονή στην αντίθεση των δύο απόλυτων, του καλού και του κακού (εξουσιαστή - εξεγερμένου), καθώς και η έπιμονή τους στην αναγκαιότητα μίας μεταφυσικής πίστης, θυμίζουν πολλά χριστιανικά κατάλοιπα. 'Ακόμα και ο τίτλος του βιβλίου των Ζαμπέ - Λαρντρώ «'Ο Άγγελος», αφήνει μία τέτοια υπόνοια. 'Όπως και η υποστήριξή τους από το χριστιανό Μωρίς Κλαβέλ, παρ' όλο που οι ίδιοι δηλώνουν ότι είναι άθεοι.

‘Η πολιτική των «νέων φιλοσόφων»

Νομίζω ότι έχουν ιδιαίτερη σημασία οι πολιτικές προεκτάσεις και σκέψεις των νέων φιλοσόφων. 'Όλοι έχουν έπισημάνει ένα βασικό ιστορικό όρόσημο: το Γκούλαγκ. Τό Γκούλαγκ είναι γι' αυτούς το ζωντανό παράδειγμα της αδυναμίας της επανάστασης, κάθε επανάστασης, εφ' όσον φέρνει μέσα της το σπέρμα της εξουσίας, και εξουσιάζεται από τον κύριο. 'Όπως λένε οι Μπερνάρ 'Ανρί Λεβύ και Λαρντρώ,

τό Γκούλαγκ υπήρχε ήδη μέσα στη σκέψη του Μάρξ. Τό Γκούλαγκ δεν ήταν μία παρεκτροπή της επανάστασης. Βρισκόταν μέσα στη μαρξιστική θεωρία. Γι' αυτούς, η επανάσταση βαδίζει ενάντια στην πρόοδο. Οι συγγραφείς του «'Αγγέλου» λένε ότι τό Γκούλαγκ είναι η αλήθεια της άριστερας. 'Ο Μωρίς Κλαβέλ είχε γράψει εξ άλλου, όταν γινόταν ο μεγάλος απεργιακός αγώνας της Λίπ: «Για να νικήσουμε τη δεξιά, πρέπει να τακίσουμε την άριστερά».

Είναι σημαντικό ότι η εμφάνιση των «νέων φιλοσόφων» γίνεται τη στιγμή που στη Γαλλία η άριστερά υποστηρίζεται από την πλειοψηφία του πληθυσμού και βρίσκεται πάρα πολύ κοντά στην εξουσία. Γι' αυτό και νομίζω ότι η περίπτωση των «νέων φιλοσόφων» παρουσιάζει κυρίως ενδιαφέρον σαν κοινωνικό φαινόμενο. Οι «νέοι φιλόσοφοι» είναι ένα από τα χαρακτηριστικότερα παραδείγματα του μπλορίου της σκέψης, όπως εφαρμόζεται στην εποχή μας. Γιατί σήμερα, με την εξάπλωση των μέσων ενημέρωσης και του διαφημιστικού μηχανισμού, έχει αρχίσει να έχει πιο πολλή σημασία απ' τό περιεχόμενο ενός βιβλίου τό άρθρο που θα γραφτεί γι' αυτό σε μία εφημερίδα ή μία έκπομπή στην τηλεόραση. Τώρα, πριν πουληθεί έστω κι ένα αντίτυπο, μπορεί μία οργανωμένη διαφημιστική καμπάνια να κάνει τον κόσμο να πιστέψει ότι έχει γίνει «μπέεστ σέλλερ». Και τό ανησυχητικό είναι ότι αυτές οι μέθοδοι έχουν αρχίσει να αγγίζουν και τομείς όπως η φιλοσοφία, η ιστορία και η κοινωνιολογία. Είναι τρομερό να σκεφτεί κανείς (κι έχουν παρουσιαστεί τέτοια κρούσματα ακόμη και στον τόπο μας) ότι μπορεί ένα κύκλωμα κεφαλαιούχων να επιβάλει μία ομάδα διανοομένων σαν τη μοναδική αξιόλογη, προβάλλοντάς την στον τύπο, στο ραδιόφωνο, στην τηλεόραση και κάνοντας ανάλογη προβολή των βιβλίων της. Πριν ακόμα κυκλοφορήσουν τά βιβλία τους, αρχισαν να δημοσιεύονται άρθρα και αφιερώματα σε διάφορα περιοδικά. 'Όλη αυτή η καμπάνια οργανώθηκε από τον Μπερνάρ - 'Ανρί Λεβύ, που διαθέτει και κεφάλαια και είναι διευθυντής τριών σειρών εκδόσεων στον εκδοτικό οίκο Γκρασέ. Οι «νέοι φιλόσοφοι» παρουσιάστηκαν χωρίς οι ιδέες τους να αναγνωριστούν σαν «νέες» από κανέναν άλλο πλην του κ. Λεβύ. 'Ακολούθησε τεράστια διαφημιστική έκστρατεία του βιβλίου τους στον τύπο. 'Αφού τά βιβλία τους κυκλοφόρησαν, άρχισε μεγάλη προβολή στο ραδιόφωνο, με συζητήσεις γύρω απ' αυτά, καθώς και στην τηλεόραση. Μετά απ' αυτό, άσχετα με τόσαν πραγματική αξία των βιβλίων, η σπίθα είχε ανάψει. 'Ολος ο αξιόλογος πνευματικός κόσμος της Γαλλίας πήρε μέρος στη διαμάχη για τούς νέους φιλόσοφους βοηθώντας έτσι έμμεσα στην προβολή και καθιέρωσή τους. Είναι επίσης ενδιαφέρον ότι στη διαφημιστική καμπάνια που έγινε έπαιξε μεγαλύτερο ρόλο από τό περιεχόμενο των βιβλίων η προσωπικότητα των συγγραφέων τους και τό παρελθόν τους σαν «παιδιών του Μάη».

Βέβαια, υπάρχει και κάτι που βοήθησε στην επιβολή των «νέων φιλοσόφων». Είναι η έπιμονή της άριστερας να μήν έμβραθύνει στά τεράστια προβλήματα που υπάρχουν στους κόλπους της, όπως τό πρόβλημα του συγκεντρωτισμού της εξουσίας, του Γκούλαγκ κ.ά. 'Όσο η άριστερά συγκαλύπτει αυτά τό προβλήματα, οι θεωρίες των «νέων φιλοσόφων» θα κερδίζουν έδαφος. Γιατί δεν νομίζω ότι οι ιδέες τους απειλούν τώρα, σ' αυτή τη φάση, την άριστερά. 'Ούτε ότι μπορούν να επηρεάσουν με κάποιο τρόπο την ενδεχόμενη εκλογική νίκη τους. Οι «νέοι φιλόσοφοι» απειλούν την άριστερά σαν κυβέρνηση, όταν τά προβλήματα που συγκαλύπτονται τώρα θα βγούν στην επιφάνεια. Τό έδαφος όπου τά μπορούσαν να πιάσουν οι ιδέες των «νέων φιλοσόφων» είναι τό έδαφος της απογοήτευσης και της απότομης προσγείωσης. 'Εως τώρα υπάρχει ήδη η απογοήτευση της επανάστασης, η απογοήτευση του Μάη, που έχει επηρεάσει πολλούς νέους στη Γαλλία. Μόνη λύση είναι, οι διανοούμενοι, αντί να ασχολούνται με τίς ιδέες των «νέων φιλοσόφων», να ασχοληθούν με τά πραγματικά προβλήματα που αύριο μπορεί να αποδειχτούν μοιραία για τη διατήρηση μίας άριστερης κυβέρνησης στην εξουσία. ■

άντί - έρευνα

ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΥΜΕ σήμερα μερικές ακόμα απαντήσεις αναγνωστών μας στις «ανοιχτές» ερωτήσεις του ερωτηματολογίου (τ. 72 και 74), χωρίς επιλογή – στην τύχη. Και ξανατονίζουμε την τεράστια σημασία που δίνουμε στη γνώμη των φίλων αναγνωστών για τη διαμόρφωση του «ΑΝΤΙ».

Η κατάταξη γίνεται όπως ακριβώς και στις απαντήσεις του προηγούμενου τεύχους:

Πρώτα αναγράφουμε το χώρο που θεωρεί πιο συγγενικό προς την ιδεολογία και την πολιτική του τοποθέτηση και με τις ένδειξεις που δίνει ο ίδιος ο απαντών (κάποτε με επιφυλάξεις, κάποτε δηλώνοντας πώς τον εκφράζουν περισσότερο χωροί από ένα συγκεκριμένο πολιτικό σχηματισμό κ.λπ.).

Οι αριθμοί πριν από κάθε απάντηση σημαίνουν:

● **Ο αριθμός 1: ΠΟΙΑ ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΠΡΟΤΕΡΗΜΑΤΑ ΤΟΥ «ΑΝΤΙ»**

● **Ο αριθμός 2: ΠΟΙΑ ΤΑ ΚΥΡΙΑ ΕΛΑΤΤΩΜΑΤΑ ΤΟΥ «ΑΝΤΙ»**

● **Ο αριθμός 3: ΑΛΛΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ**, που συμπλήρωσε ο αναγνώστης μας.

Σοσιαλιστική Πορεία

3. Η αδυναμία του κομματικού τύπου της άριστερας για καθολική όπτική κάνει τη συνέχιση του ΑΝΤΙ αναγκαιότητα πολιτική.

Συμμαχία των «5»

3. Προσπαθήστε έντονα για την κατάργηση της μονοκρατορίας της δεξιάς.

ΠΑΣΟΚ

3. Πρέπει να αγαλιάσετε όλη την Άριστερά. Όλοι οι άριστεροι είναι καλοί, άσχετα από τις θεωρητικές τους διαφωνίες, μην τους ξεχωρίζετε!

ΚΚΕ έσ.

1. Ένα και βασικό προτέρημα: το ότι είναι αδέσμευτο – ανεξάρτητο (ή προσπαθεί να είναι) από συγκεκριμένο κόμμα. Θά με συνέφερε βέβαια να εκφράζει το κόμμα μου αλλά χίλιες φορές το προτιμώ όπως είναι, αφού υπάρχει κάτι που μετράει περισσότερο από κάθε κόμμα! Η ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΣΚΕΨΗ.

ΠΑΣΟΚ – Σοσιαλιστική Πρωτοβουλία – ΚΚΕ Έσ.

2. Δεν έχει γνώμη. Δεν λέει τί πρέπει να γίνει.

ΠΑΣΟΚ – ΚΚΕ – Έξωκοινοβουλευτική Άριστερά

2. Κύριο ελάττωμα: Τό ΚΚΕ έσωτερικού.

ΠΑΣΟΚ

1. Νόστιμο, πικρό χιούμορ.

ΠΑΣΟΚ – Σοσιαλιστική Πορεία

1. Ένωτικό, μέχρις ένα σημείο.

ΚΚΕ έσ.

1. Είναι μία πολιτική όπτική γωνία που βοηθάει όσους, ένταγμένους πιά, θεωρούν αυτόνομο να συνεχίζουν να σκέφτονται.

2. Συχνά αρνητισμός, και εμφάνιση αδιεξόδου σε πολιτικά πράγματα.

Σοσιαλιστική Πρωτοβουλία

1. Η έλλειψη δεσμεύσεων, ο πλουραλισμός στις απόψεις (μέσα στο χώρο της άριστερας), ο ρεαλισμός και η έλλειψη υπεραισιοδοξίας πλασματικής για το άμεσο μέλλον της άριστερας στην Ελλάδα.

Έξωκοινοβουλευτική Άριστερά

3. Άς κάνεις και κανένα απλό μάθημα ιστορίας για να τό διαβάσουν μερικοί «έγκεφαλοι» της «κοινοβουλευτικής άριστερας» και ν' ανοίξουν τά μάτια τους (αυτό τό λέω υπό τύπο συμβουλής).

Χριστιανική Δημοκρατία

2. Δεν ασχολείται με τόν χριστιανοσοσιαλισμό καθόλου.

ΠΑΣΟΚ

1. Θίγει χωρίς δισταγμούς καυτά, σοβαρά θέματα.

3. Πρέπει τό ΑΝΤΙ να είναι περιοδικό ανεξάρτητου πολιτικής γραμμής. Δεν πρέπει να δεσμεύεται πολιτικώς. (Κλίνει προς τά άριστερά).

ΠΑΣΟΚ

1. Ίκανότητα στις αποκλειστικές πληροφορίες, πού στερούμεθα τούτων διότι τό φαγητό μαγειρεύεται σε καζάνι πού δεν φαίνεται!

3. Φόρα – καμπάνα – όλοφάνερο κτύπημα σε κάθε στραβό. Ένημέρωση και συμβουλές από τό περιοδικό σας στην ελληνικήν ύπαιθρον πώς να ένεργήσει διά να ανταπεξέλθει στην πλεκτάνη των μονοπωλίων. Ένημέρωση για ένδεχόμενο πραξικόπημα. Προβλέπετε ή όχι την πρωθυπουργοποίηση του Άθέρωφ; (ΣΣ: Μέ τά... τσαρούχια!)

ΚΚΕ έσ. – Έξωκοινοβουλευτική Άριστερά(;) :

1. Υποθέτω ή δεξιά να αισθάνεται πολύ πόνο από τά κεντρίσματα του ΑΝΤΙ στο πετσί της.

2. Μου φαίνεται ότι είναι καιρός τό ΑΝΤΙ να μετατραπεί προοδευτικά σε περιοδικό συγκεκριμένης πολιτικής τοποθέτησης.

ΚΚΕ έσ.

2. Αυτόδιαφημίζει τις έπιτυχίες του σε ντοκουμέντα. Ένώ κατακρίνει πολλές φορές όλόκληρη την αντίπολίτευση, δεν προτείνει συγκεκριμένες λύσεις.

Σοσιαλιστική Πορεία

1. Η πολιτική του ειλικρίνεια και τιμιότητα, πού τό καθιστούν ένοχλητικό στο σύστημα.

ΕΔΑ – ΚΚΕ έσ.

3. Η αλήθεια είναι πώς δεν έχω καθίσει και πολύ να σκεφθώ για τό ΑΝΤΙ.

ΚΚΕ έσ.

3. Ένα σπουδαίο στοιχείο πού με κάνει να τοποθετώ τό ΑΝΤΙ σαν ένα από τά πιο βασικά στοιχεία της έπιμόρφωσής μου είναι τό ότι κάθε φορά παρουσιάζει κανούργια θέματα – προβληματισμούς – άρθρα κ.λπ. και ίδιως σε περιόδους πού σκέφτομαι πώς «δεν υπάρχει τίποτα πιά να ειπωθεί άλλο», ή «έξαντλήθηκαν τά θέματα, θά ξαναλέμε τά ίδια και τά ίδια».

ΚΚΕ έσ.

1. Να δώσει ύλη για τόν πολύ κόσμο, π.χ. στη μητέρα μου πού δεν μπορεί να τό πιάσει στά χέρια της για να τό διαβάσει.

ΚΚΕ – ΚΚΕ έσ.

3. Ένα ποσοστό της ύλης να πλησιάζει – από τη μεριά κατανόησης – εκείνους πού δεν έχουν υπάρξει φοιτητές. Ποτέ μου δεν τόλμησα να τό προωθήσω σε νοικοκυρές – σε εργάτες πού ήθελαν να θυγούν από τό χάος τόσων πληροφοριών και αντιθέσεων.

Έκφράζομαι από όλους τους χώρους εκτός Ν.Δ. – ΕΔΗΚ

2. Λίγες σελίδες, θά πρέπει να εκδίδεται 3 φορές τό μήνα αντί 2. Του λείπει τό καυτό σκίτσο. Πλήρης άδιαφορία για την άγροτιά. Έχουμε χιλιάδες μετανάστες... Γράψτε κάτι. Άστυφιλία! χιλιάδες χωριά έρημώνονται κάθε μέρα, θγάλετε στη φόρα, ξεσκεπάστε την πολιτική του Καραμανλή, πού έφτιαξε την Άθήνα να κοντεύει 3 εκ. έναντι 9 του συνόλου της Ελλάδος.

ΠΑΣΟΚ

2. Είναι κύρια θήμα διένεξης ΚΚΕ – ΚΚΕ έσ. – ΕΔΑ, με σαφή φιλοσωτερική διάθεση. Υπάρχει έμπάθεια για τό ΠΑΣΟΚ.

Τελικά δεν είναι – κύρια – περιοδικό της άριστερας. Ίσως χρειάζεται μια αλλαγή στη συντακτική έπιτροπή επί τό αντικειμενικότερον. Επί τέλους άριστερά δεν είναι μόνον τό ΚΚΕ έσ. – ΕΔΑ – Σοσ. Πορεία. Για να μη γίνει τό ΑΝΤΙ σαν την ΑΥΓΗ πρωινή έφημερίδα της ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ!!

Έξωκοινοβουλευτική Άριστερά

1. Δεν βρίσκω ελάττωματα πού να με πειράζουν πολύ έτσι ώστε να θέλω να διορθωθούν. Τό θεωρώ καλό περιοδικό.

ΠΑΣΟΚ

Άντικειμενικό – υπεύθυνο – αντικαταναλωτικό, καλύπτει πάρα πολλούς τομείς – έχει πληρότητα, δίνει και τις αντίθετες γνώμες. Άκριβολογία.

2. Δεν υπάρχουν σοβαρά ελάττωματα. Διαφημίζει τό ΒΗΜΑ του Λαμπράκη. Την Έλευθεροτυπία του Λαμπρία κ.λπ. (παρ' όλο πού τη διαβάζω).

3. Πόσο θά μπορούσε νά υποχωρήσει ή δεξιά ακόμη κι αν ἔχανε στίς ἐκλογές; Τί θάταν ικανή νά κάνει; καινούργια χούντα; οικονομικό μπουκοτάζ; Πώς θά πρέπει ν' ἀντιδράσει ὁ λαός; Τό λαό δυστυχώς κανείς δέν τόν οργανώνει. Πρέπει νά χτυπηθεῖ ή κινδυνολογία. Νά κάνετε κι ἄλλη ANTI-ΕΡΕΥΝΑ.

Σοσιαλιστική Πρωτοβουλία

1. Δέν συμβιβάζεται καί ἀποκαλύπτει.
2. Ἐξαρτημένο ἀπό τήν ἄριστερά, ἐπεμβαίνει ἐπιδοκιμαστικά ή ἐπιτιμητικά στό διάλογο τῶν ἀναγνώστων, ἀνάλογα μέ τήν τοποθέτησή τους στό χώρο τῆς ἄριστερᾶς.

Δέν δηλώνει συγγένεια ἰδεολογική

1. Καλεῖ πολύ γόνιμα τοὺς ἀνθρώπους σέ διάλογο, κάτι πού δέν κληρονομήσαμε κατὰ κανόνα ἀπό πρὶν τουλάχιστον οἱ μεταπολεμικές γενιές.

Ἐξωκοινοβουλευτική Ἀριστερά

3. Νομίζω ὅτι τό ANTI στήν ἐπαρχία δέν ἔχει πολλή ζήτηση (ἐδῶ τουλάχιστον). Μήπως πρέπει νά δοῦμε τό γιατί; Ἐγώ βλέπω ὅτι ἕνας ἀγρότης ή ἕνας ἐργάτης, τοῦ εἶναι πολύ δύσκολο – κουραστικό – νά τό διαβάσει. Προτείνω νά ἀπλουστευθεῖ ὅσο γίνεται περισσότερο (γράψιμο – νοήματα), ν' ἀσχοληθεῖ περισσότερο μέ ἀγροτικά θέματα καί ἐργατικά καί ὅ, τί γίνεται γιά νά τοὺς τραβήξουμε τήν προσοχή (διαφήμιση, γιά τήν ἐπαρχία μικρότερη τιμή – δέν ξέρω ἀν αὐτό γίνεται).

ΠΑΣΟΚ – ΚΚΕ ἔσ. (Ἄ κατακερματισμός μέγα πρόβλημά μου!)

1. Νομίζω πώς τό ANTI εἶναι πολύ καλό σέ σχέση μέ τ' ἄλλα ἐντυπα. Πότε πότε γίνεται λιγάκι ἀκαταλαβίστικο. Θάθελα νά μή γίνει «διανοουμενίστικο».

Σοσιαλιστική Πορεία – ΚΚΕ ἔσ.

1. Ὅτι εἶναι τό μόνο περιοδικό πού ξεσκεπάζει συνέχεια τά χουντικά στοιχεία στό στρατό. Ὅτι συμβάλλει στό διάλογο τῆς ἄριστερᾶς.
2. Ὅτι ἐνῶ φαίνεται ή διαφαίνεται ὅτι εἶναι περιοδικό ἀνεξάρτητο τῆς ἄριστερᾶς (πράγμα θέβαια πού εἶναι δυνατό σέ κομματικό ἐπίπεδο, ἀλλά ἀδύνατο σέ ἐπίπεδο πολιτικῶν ἐπιλογῶν) συχνά τά σχόλιά του στίς πρώτες σελίδες χτυπᾶνε μιά στό σφυρί καί μιά στό πέταλο.
3. Νά περιορίσει τίς ἐπιστολές τῶν φοιτητῶν-μαθητῶν, κυρίως ὅταν εἶναι ἀφελείς ή ὅταν λένε κοινοτυπίες. Γενικά, νά μήν καταχωρεῖ ὅτιδήποτε μέ ἄκριτο τρόπο.

ΚΚΕ

2. Ὅπως τό ὅτι δέν ἔχει καταφέρει νά προσελκύσει τίς ἄλλες παρατάξεις σ' ἕνα σωστό διάλογο π.χ. Ν. Δ. – ΕΔΗΚ – ΚΚΕ (μικρή ή παρουσία του).
 3. Πρέπει νά παραδεχτῶ ὅτι δέν ὑπάρχει ἄλλο περιοδικό στήν Ἑλλάδα σάν τό ANTI.
- #### **Ἀναρχικός**
2. Πολύ περιοδικό κουλτούρας τώρα τελευταία.

ΚΚΕ ἔσ.

2. Ὑπάρχει μιά ἀνισότητα στά τεύχη, ἔτσι πού ὁ ἀναγνώστης, συνηθισμένος σ' ἕνα ἐπίπεδο, νά αἰσθάνεται συχνά ἀνικανοποίητος.

ΚΚΕ ἔσ.

3. Ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατόν ή ἐβδομαδιαία ἐκδοση τοῦ ANTI ἀντί τῆς δεκαπενθήμερης. Εἶναι τόσο καλό περιοδικό πού ἐγώ προσωπικά ἀδμονῶ νά τό διαβάσω.

Σοσιαλιστική Πορεία – ΚΚΕ

2. Ἐγώ προσωπικά ὑποστηρίζω τό ANTI ἀπό τή στιγμή πού θγῆκε κι ἦταν ἄσημο καί ταπεινό – τώρα δείχνει τή δύναμή του.

ΚΚΕ

1. Τό ὅτι δέχεται τό διάλογο.
- #### **ΚΚΕ ἔσ.**
2. Δέν ἔχει καταφέρει ακόμη νά ἀνοίξει πλατύ διάλογο ἀνάμεσα στήν ἡγεσία τῆς ἄριστερᾶς.
- #### **ΚΚΕ ἔσ.**
3. Νά γίνει δεύτερη κριτική στίς ἡγεσίες τῆς ἄριστερᾶς.

Ἐξωκοινοβουλευτική Ἀριστερά

1. Εἶναι τό ΜΟΝΟ περιοδικό.

Ἐξωκοινοβουλευτική Ἀριστερά

2. Ἡ σχεδόν παντελής ἔλλειψη πληροφόρησης γιά τό τί συμβαίνει στίς ΕΣΣΔ – Κίνα καί τά ἄλλα σοσιαλιστικά κράτη. Ἡ μετάφορα στή στήλη τοῦ διαλόγου τῆς μάχης ΚΚΕ – ΚΚΕ ἔσ. καί μάλιστα σέ χαμηλό ἐπίπεδο.
3. Νά ἀκουστεῖ – ὄχι μόνο ἀπό τίς στήλες τοῦ διαλόγου – καί ή φωνή τῶν ἄλλων πολιτικῶν ὁργανώσεων. Ἡ διαμάχη ΚΚΕ – ΚΚΕ ἔσ. νά γίνεται ἀπό ὑπεύθυνα στελέχη καί ὄχι στή στήλη τοῦ διαλόγου.

Νά γίνει παρουσίαση ὅλων τῶν πολιτικῶν ὁργανώσεων καί τῶν προγραμμάτων τους.

ΚΚΕ

2. Δέν ἔχει πάντα ἐπίκαιρα ἄρθρα. Δέν ἀσχολεῖται μέ θέματα πού ἀφοροῦν τήν ἐργατική τάξη, τήν ἀγροτιά κ.λ.π. ή καλύτερα μέ τά κύρια προβλήματα τοῦ λαοῦ μας – ἔχει πολλά ἄρθρα γιά τήν τέχνη, περισσότερο ἀπ' ὅ, τί θά 'πρεπε. Πολλές φορές παίρνει συγκεκριμένη πολιτική θέση (ΚΚΕ ἔσ., ΕΔΑ, Σ.Π.). Πολλές φορές παίρνει ἄμεσα ή ἔμμεσα θέση ἐνάντια στό ΚΚΕ.

ΚΚΕ

3. Ἀνεξάρτητη γραμμή μέ ἴσες εὐκαιρίες παρουσίας τῶν κομμάτων, ποτέ καλυμμένη μονόπλευρη κριτική ή παρουσίαση πραγμάτων.

Μόνος ὁ λαός εἶναι ικανός νά βρεῖ μέσα στή «διάσπαση» τόν ἐκφραστή του. Ἄς περιμένουμε λοιπόν...

Δέν δηλώνει ἰδεολογική συγγένεια

1. Τό ὅτι νέοι ἄνθρωποι ἀλλά καί παλιότεροι μέσα ἀπό τίς στήλες σου μποροῦν νά γράψουν πράγματα πού οἱ ἐφημερίδες (γιατί;) δέν θεωροῦσαν σκόπιμο νά ἀναφερθοῦν.

3. Νά δώσει τή δυνατότητα σέ ὅλες τίς τάσεις τῆς ἄριστερᾶς νά ἐκφραστοῦνε μέσα ἀπ' αὐτό γιά νά βγεῖ ή ἀλήθεια, νά γίνεις δηλαδή θῆμα διαλόγου. Τό ἔχει πετύχει στίς στήλες τῆς ἀλληλογραφίας. Ἡ βάση τῆς ἄριστερᾶς κάνει διάλογο, οἱ ἡγεσίες θά συνεχίσουν νά κωφεύουν ἀκόμα;

ΚΚΕ

3. Παράκληση στοὺς ἐπιστολογράφους γιά πιό πολιτισμένο διάλογο.

ΚΚΕ ἔσ.

2. Κακή ποιότητα χάρτου, μή πληροφόρηση ἀπό τά μαζικά μέσα ἐνημέρωσης (τό κοινό ἔχει ἀγνοία τῆς ὑπαρξης τοῦ περιοδικοῦ).
3. Δέν ἀγόρασα «ANTI» τελευταία διότι στήν πόλη πού εἶμαι (5.000 κάτοικοι) δέν κυκλοφορεῖ τό ANTI. Τό ἀγοράζω ὅταν ἀποφασίσω νά πάω 50 χιλ. μακριά καί μέ σκοπό τό ἐντυπο αὐτό. Θά προσπαθῶ νά πάρω τοὺς δεμένους τόμους καί νά γραφτῶ συνδρομητής.

Ἐξωκοινοβουλευτική Ἀριστερά – ΠΑΣΟΚ (μέχρι πότε;)

1. Δέν ὑπάρχει ἄλλο περιοδικό πού νά δίνει περισσότερα.
3. Συνεχίστε μέ τόν ἴδιο ζήλο ἀλλά σέ σκληρότερη γραμμή.

ΠΑΣΟΚ

1. Ἡ μή υἰοθέτηση τῆς λιβελογραφίας. Οἱ ἐντυπωσιακές ἀποκαλύψεις – ἀποκλειστικότητες. Ὁ πλουραλισμός.

2. Ἡ ἀδυναμία τοῦ ἄρθρου, πού φέρει τήν ὑπογραφή «ANTI», νά γεφυρώσει τό χάσμα τῶν φορέων τῆς ἄριστερᾶς (ὄχι ὅμως πάντοτε).

3. Ἐλάττωμα ἐπίσης τοῦ περιοδικοῦ εἶναι ὅτι στά ρεπορτάζ ή τίς ἀναλύσεις γιά τά κόμματα λαμβάνεται σάν «ἀ πριόρι» δεδομένο ὁ καισαρισμός τοῦ Α. Παπανδρέου. Σκόπιμο θάταν νά γίνει μιά ἀντικειμενικότερη θεώρηση τόσο στή μέχρι τώρα πράξη τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ ἀνδρα, ὅσο καί στίς προθέσεις του, ὅπως διαγράφονται μέσα ἀπό τήν πρακτική καί τά κείμενά του.

ΚΚΕ – ΚΚΕ ἔσ.

1. Συνεπής γραμμή – θέση (εἰδικότερα ἄμεσα καί ἔμμεσα στό θέμα τῆς διάσπασης τῆς ἄριστερᾶς ἐπουλωτικός θετικός ρόλος).
3. Εὐχές: Νά διατηρηθεῖ ὅπως εἶναι ὁ ρόλος του γιά τήν ἀριστερά: ἐνωτικός – διάλογος.

ΠΑΣΟΚ – ΚΚΕ ἔσ.

1. Τό ὅτι θγαίνει κάθε 158ῆμερο – δίνει τή δυνατότητα γιά «ἀπορρόφηση» τῆς ὕλης... τό ὅτι εἶναι μικρό σέ σχῆμα – τό κάνει εὐχρηστο (τό διαβάζω στό λεωφορεῖο τό πρῶτο πηγαίνοντας στή δουλειά).

2. Ἐχει; Γιατί νά γίνω συνδρομητής καί νά μήν τό ζητῶ ἀπό ὅποιο μέρος τῆς Ἀθήνας (ή τῆς Ἑλλάδας) κι ἀν βρεθῶ; Ἐτσι θά τό γνωρίζουν καί θά θέλουν νά τό διαθέτουν ὅλα τά περὶ πτερα... Γιατί νά μή μπορῶ νά τό δέσω πληρώνοντας μόνο τή βιβλιοδεσία;

ΕΔΑ

1. Ἀντιδημαγωγικά ἄρθρα, κριτική ἀνεξαρτησία, ποικιλία θεμάτων, πολιτική προοδευτική.

2. Συνοπτική καί ἄνιση ἀνάπτυξη συνθέτων θεμάτων καί προβλημάτων. Προβολή θεωρητικῶν προβλημάτων, ἀποσπασματικά. Ἀνάπτυξη στήλης ἀλληλογραφίας.

3. Ἀποδεκτὴ μιά αὐξηση 50 – 70% τῆς τιμῆς, γιά εἰδικές συνεργασίες σέ πολιτικά, οικονομικά καί κοινωνικά (ἐλληνικά) θέματα, ὑπό μορφήν ἐρεύνης, πού θά καλύπτουν ικανοποιητικά τά ὑπὸ διαπραγματεύσειν θέματα.

Ἡ φύση καὶ ὁ ρόλος τῆς ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΑΣ στὴν κρατικὴ μηχανή τοῦ καπιταλισμοῦ

Τῆς Μαρίας Τσάτσου

Ἡ ἀνάλυση τῆς λειτουργίας τοῦ καπιταλιστικοῦ κράτους ἀπὸ μιὰ ἐπαναστατικὴ μαρξιστικὴ σκοπιὰ ἔνα μόνο σκοπὸ μπορεῖ νὰ ἔχει: τὸ δυνάμωμα τοῦ ἀγῶνα γιὰ τὴν κατάργησή του. Μιὰ συμβατικὴ μαρξιστικὴ ἀνάλυση πού κουβαλεῖ μαζί της ἀστικὰ ρεβιζιονιστικὰ ἀποθνήσκοντα, κάνει αὐτοσκοπὸ τὴν ἀνάλυση καὶ γυρνᾷ τὴν πλάτη της στοὺς λαϊκοὺς καὶ ταξικοὺς ἀγῶνες πού συγκλονίζουν τὸν κόσμο σήμερα, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ κάνει ἕνα πράγμα: νὰ ὑπηρετεῖ πιστὰ τὸ καπιταλιστικὸ κατεστημένο, νὰ δουλεύει χέρι μὲ χέρι μὲ τὴν ἀντίδραση. Γιατί ἂν μιὰ ἀνάλυση δὲν ἔχει νὰ προτείνει τελικὰ παρὰ νέες παραλλαγές καὶ νομιμοποιήσεις ἱστορικῶν συμβιβασμῶν, παραμορφώνοντις τὸ ἐπαναστατικὸ μῆνυμα τοῦ μαρξισμού, ὄχι μόνο ἀχρηστὴ ἀλλὰ καὶ ἐπικίνδυνη εἶναι. Ἐπιστήμη πού χρησιμοποιοῦ τὸ μαρξισμό σὰν ἐργαλεῖο χωρὶς συγκεκριμένους ἐπαναστατικοὺς στόχους, σημαίνει κατάχρηση καὶ παραχάραξή του.

ΜΕΣΑ στὰ πλαίσια αὐτὰ πρέπει νὰ δεῖ κανεὶς καὶ τὸ διάλογο γύρω ἀπὸ τὴ φύση καὶ τὸ ρόλο τῆς γραφειοκρατίας μέσα στὴν κρατικὴ μηχανή τοῦ καπιταλισμοῦ. Δύο μεγάλα καὶ ἐπάλλῃ ζητήματα προκύπτουν ἐδῶ: τὸ ζήτημα τῆς αὐτονομίας τῆς γραφειοκρατίας καὶ τὸ ζήτημα τῆς ταξικῆς της ταυτότητας.

Εἶναι γενικὸ φαινόμενο στὸ σύγχρονο καπιταλισμὸ ἡ γραφειοκρατία νὰ ἐμφανίζεται σὰν τὸ πανίσχυρο τέρας πού μπροστὰ του γονατίζουν κρατικὴ ἐξουσία καὶ λαός. Ὅταν ἕνας ὑπουργὸς παραδέχεται ξεκάθαρα ὅτι τὸ προγραμματισμένο Α ἢ Β σχέδιο ἀπὸ τὴν κυβέρνηση γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση ἐνὸς προβλήματος δὲν μπορεῖ νὰ μπεῖ σ' ἐφαρμογὴ γιατί ἐμποδίζεται ἀπὸ τὴ γραφειοκρατία, τί σημαίνει αὐτό; Σημαίνει ὅτι ἐπίσημα ἀναγνωρίζεται μιὰ δύναμη πάνω ἀπ' τὴν κυβέρνηση, καὶ φυσικὰ πάνω ἀπ' τὸ λαό. Σημαίνει ὅτι ἡ βάση τῆς δημοκρατίας, ὁ κοινοβουλευτισμὸς, ἔξυτελλεται μπρὸς σέ μιὰ φαινομενικὰ τυφλὴ καὶ ἀπρόσωπη δύναμη. Ἡ ὅταν ἡ μεγαλόστομη προσπάθεια γιὰ τὴν κατάργηση τῆς γραφειοκρατίας ἐξαντλεῖται σ' ἕνα ζευγάρι προσωπικὲς βολές ἐνῶ ὁ μηχανισμὸς παραμένει, τί ἄλλο μπορεῖ νὰ σημαίνει αὐτὸ παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἡ γραφειοκρατία δὲν ἐξαρθρῶνεται γιατί δὲν πρέπει νὰ ἐξαρθρωθεῖ, ὄντας ὀργανικὴ ἀνάγκη καὶ μέσο ἐκπλήρωσης τῆς κρατικῆς ἐξουσίας; Ὁ ἐπεκτατισμὸς τοῦ δημόσιου τομέα σὲ βάρος τοῦ κοινωνικοῦ ἔχει πάρει τρομακτικὲς διαστάσεις στὰ σύγχρονα καπιταλιστικὰ κράτη, εἴτε αὐτὰ βρίσκονται στὸ κέντρο εἴτε στὴν περιφέρεια τοῦ συστήματος. Σίγουρα αὐτὸ δὲν εἶναι τυχαῖο

γεγονός οὔτε ὀργανωτικὴ ἀνάγκη. Γιατί; Ἐπειδὴ ὁ δολοκλήρωτικὸς χαρακτήρας τοῦ σύγχρονου καπιταλιστικοῦ κράτους δλοένα ἐντείνεται, ἐπειδὴ γιὰ νὰ ἐπιβιώσει τὸ καπιταλιστικὸ σύστημα παραγωγῆς σὲ συνθήκες δλοένα ὀξύτερου λαικοῦ καὶ ταξικοῦ πολέμου εἶναι ὑποχρεωμένο νὰ καταφεύγει στὴν ἐνοπλὴ καὶ τὴν ἰδεολογικὴ βία. Ἡ γραφειοκρατία δουλὲει πιστὰ καὶ γιὰ τὶς δύο αὐτὲς μορφές βίας: ἔμμεσα γιὰ τὴν πρώτη καὶ ἀμεσα γιὰ τὴ δεύτερη. Εἶναι ξεκάθαρο ὅτι σὰν φορέας καὶ ἐταγμένος τῆς κρατικῆς ἰδεολογίας καὶ τῆς ἰδεολογικῆς καταπίεσης πού ἀσκεῖ τὸ κράτος, ἡ γραφειοκρατία γίνεται ἔμμεσα ὄργανο τῆς ἐνοπλῆς βίας. Τί νομιμοποιεῖ τὰ δακρυγόνα, τὸ ξυλοκόπημα, τὴν ἀστυνόμευση, τὴ στέρηση στοιχειωδῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ; Τὸ πνεῦμα τοῦ νόμου πού ταυτίζεται μὲ τὸ κράτος, οἱ ἐννοίες τῆς τάξης καὶ τῆς ἀσφάλειας πού εἶναι φύλακες τῆς παρανομίας τοῦ κατεστημένου. Πού ὑλοποιοῦνται καὶ πού ἀναπαράγονται συστηματικὰ αὐτὲς οἱ ἐννοίες; Μέσα στὸ θεσμικὸ καὶ γραφειοκρατικὸ μηχανισμό τοῦ κράτους, μέσα στίς γραμμὲς πού τροφοδοτοῦν τὸ λαὸ μὲ τὰ ψευτικὰ ἐρεθίσματα πού δικαιολογοῦν καὶ δολοφονοῦν τὸ κατεστημένο, μέσα στίς γραμμὲς πού ὀπλίζουν ἰδεολογικὰ τὰ χέρια πού θὰ χτυπήσουν σ' ἀλήθεια. Ἰδεολογία καὶ καταπιεστικὸς μηχανισμὸς ταυτίζονται. Εἶναι οἱ δύο ὄψεις τοῦ ἴδιου νομίσματος. Γι' αὐτὸ καὶ πέρα ἀπὸ τὰ εὐχολογία καὶ τὰ ἐξαγγελτήρια ὥραίων πρωτοβουλιῶν ὑπάρχει μιὰ καὶ μόνη ἀλήθεια: ἡ κατάργηση τῆς γραφειοκρατίας εἶναι ἀδύνατο νὰ γίνει καὶ δὲ θὰ γίνει χωρὶς τὴν

κατάργηση τοῦ καπιταλιστικοῦ κράτους.

Ἡ θέση αὐτὴ προφανῶς ἔρχεται σὲ σύγκρουση μ' ἄλλες θέσεις πού ὑποστηρίζουν πὼς ἡ γραφειοκρατία εἶναι μιὰ κοινωνικὴ κατηγορία σχεδὸν αὐτόνομη. Πού ὁ βαθμὸς τῆς αὐτονομίας της εἶναι ἀνάλογος μὲ τὸ βαθμὸ αὐτονομίας τοῦ κράτους μὲ τὸ ὁποῖο συνδέει τὴ λειτουργία της. Συνέπεια τῆς θέσης αὐτῆς εἶναι καὶ ἡ ἀποψη πού ὑποστηρίζει ὅτι ἐπειδὴ ἡ γραφειοκρατία εἶναι σχετικὰ αὐτόνομη μπορεῖ κάποτε κάτω ἀπὸ κατάλληλες συνθήκες ν' ἀναχθεῖ σὲ κοινωνικὴ τάξη καὶ δύναμη μὲ συγκεκριμένο πολιτικὸ ρόλο. Τότε ἡ πολιτικὴ ἐξουσία τῆς γραφειοκρατίας γίνεται κυρίαρχη: ἀντιπροσωπεύει καὶ ἐνορχηστρώνει τὶς κυρίαρχες τάξεις μπρὸς στὸ κοινὸ οἰκονομικὸ συμφέρον τους, πού αὐτὲς φανερώνονται ἀνίκανες νὰ ὑπερασπιστοῦν. Τότε μιλάμε γιὰ ἰσορροπία τοῦ συστήματος. Ἰσορροπία καταστροφικὴ γιὰ τὶς κυρίαρχες τάξεις καὶ δημιουργικὴ γιὰ τὶς καταπιεζόμενες τάξεις, πού ὑποτίθεται ἔτσι δι μέσ' ἀπὸ τὴ γραφειοκρατία ὠθούνται σὲ μιὰ συγκροτημένη ταξικὰ ὑπαρξή. Τὸ φαινόμενο αὐτὸ ἀναλύθηκε ἀπ' τὸ Μάρξ στὸ ἔργο του «18 Μπρυμαίρ», ὅπου καὶ τὸ ὀνομάζει δοναπαρισμὸς. Στὸ ἴδιο θέμα ξανἀρχεται καὶ ὁ Γκράμσι δονομάζοντάς το καισαρισμὸ. Ἐνῶ ὅμως γιὰ τὸ Μάρξ καὶ τὸν Γκράμσι αὐτὸ ἀποτελοῦσε ἕνα ἱστορικὸ εἰδικὸ φαινόμενο, σὲ σύγχρονες μελέτες τὸ βλέπουμε νὰ γίνεται γενικότητα καὶ ἀπαράβατος ὁρος λειτουργίας τοῦ σύγχρονου καπιταλιστικοῦ κράτους.

Ποιὰ συνέπεια μπορεῖ νὰ ἔχει τώρα ἡ θεωρία αὐτὴ γιὰ τὸν ταξικὸ ἀγῶνα; Στὴν ἐποχὴ μας, πού ὁ κρατικὸς μηχανισμὸς τοῦ καπιταλισμοῦ γίνεται δλοένα καὶ πιὸ πολὺπλοκος καὶ πού ὑπάρχει μιὰ φαινομενικὴ ἰσορροπία στὸ σύστημα, ἡ γραφειοκρατία τείνει ν' αὐτονομιστεῖ, ὅπως καὶ τὸ κράτος. Εἶναι κοινὸς τόπος ὅτι στὴν ἐποχὴ τοῦ κρατικομονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ ὁ κρατικὸς παρεμβατισμὸς ἐπεκτείνεται συνεχῶς ἀντικαθιστώντας ὄχι μόνο τὸν ἐλεύθερο συναγωνισμό, ἀλλὰ καθορίζοντας ξεκάθαρα τὸ μέλλον τῶν μονοπωλίων. Μὲ βάση τὰ δεδομένα αὐτὰ βγαίνει ἡ θεωρία τῆς αὐτονομίας τοῦ κράτους, τὸ ὁποῖο ἀπὸ ἀπλό ὄργανο τῆς οἰκονομικῆς ἰσχυρῆς τάξης καὶ συντονιστὴς τῶν συμφερόντων της γίνεται πολιτικὴ κατηγορία — δύναμη μὲ σαφῶς καθορισμένη λειτουργία μέσα στὸ σύστημα. Ἡ γραφειοκρατία, σὰ μέρος τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ, μετέχει στὴν αὐτονομία αὐτὴ καὶ ἀπέναντι στὸ ἴδιο τὸ κράτος καὶ ἀπέναντι πρὸς λατρία μάζα τοῦ λαοῦ. Καὶ τὸ πράγμα ὡς ἐδῶ εἶναι

φυσικὸ καὶ αὐτονόητο, τουλάχιστο σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἀπλή διάγνωση τοῦ γεγονότος τῆς αὐτονομίας. Εἶναι γελοῖο νὰ ἰσχυρισθεῖ κανεὶς ὅτι ὁ καπιταλισμὸς σήμερα εἶναι ὅπως ἑκατὸ χρόνια πρὶν καὶ ὅτι ἡ ἐπαναστατικὴ μαρξιστικὴ διαλεκτικὴ σταμάτησε κάπου στὸ χρόνο. Τὸ πρόβλημα εἶναι: τί νὰ τὴν κάνουμε τὴν αὐτονομία; Τί εἶδους ἐπαναστατικὴ πραχτικὴ μᾶς δίνει μὲ τὰ δεδομένα της;

Ἀλλὰ πρὶν προσπαθῆσει κανεὶς ν' ἀπαντήσει σ' αὐτὴ τὴν ἐρώτηση, θὰ πρέπει νὰ δεῖ τὴν ἄλλη ὄψη τοῦ ζητήματος: τὴν ταξικὴ ταυτότητα τῆς γραφειοκρατίας.

Ὁ Μάρξ κάνει μιὰ πολὺ σημαντικὴ διάκριση μιλώντας γιὰ τὶς τάξεις: τὴ διάκριση ἀνάμεσα στὴν τάξη καθαυτὸ καὶ τὴν τάξη καθ' ἑαυτήν. Μ' ἄλλα λόγια ἀνάμεσα στὴν τάξη πού ἀντλεῖ, ἄς ποῦμε, τὴν ὄντολογικὴ τῆς ἀλήθειας ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ γεγονός τῆς οἰκονομικῆς της ὑπόστασης μέσα στὴν κοινωνικὴ δομὴ, καὶ στὴν τάξη πού ἡ ὄντολογικὴ τῆς ἀλήθειας βασίζεται στὸ βαθμὸ πού ἔχει αὐτοσυνείδηση τοῦ συγκεκριμένου τῆς ρόλου μέσα στὸ σύστημα τῆς παραγωγῆς. Ἡ διάκριση γίνεται ἀνάμεσα σὲ μιὰ οἰκονομικὴ ἀντίληψη τῆς τάξης καὶ σὲ μιὰ δημιουργικὰ διαλεκτικὴ ταξικὴ συνείδηση. Μὲ βάση τὴ διάκριση αὐτὴ ἡ γραφειοκρατία μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ τάξη. Καὶ ἀντικειμενικὰ, ἀπὸ τὴ θέση πού κατέχει στὸν προτοπὸ τῆς παραγωγῆς, καὶ ὑποκειμενικὰ, ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι μετέχει ἐνεργὰ στὴν παραγωγή καὶ ἀναπαραγωγὴ τῆς κρατικῆς ἰδεολογίας. Ἐδῶ ὅμως πρέπει νὰ ξεχωρίσουμε γιὰ ποιά ἐπίπεδα τῆς γραφειοκρατίας μιλάμε. Σὰ σύστημα ὀργάνωσης καὶ διαδικασίας ἡ γραφειοκρατία βασίζεται στὴ σταδιακὴ ἀναγωγή τοῦ κέντρου λήψης ἀποφάσεων ἀπ' τὰ κάτω πρὸς τὰ πάνω. Εἶναι αὐτονόητο ὅτι τὰ ἀνώτερα κλιμάκια ἔχουν τὸν ἑλεγχό, ἐνῶ τὰ κατώτερα παίζουν ρόλο ἀπλά ἐκτελεστικό. Σίγουρα λοιπὸν δὲν πρόκειται γιὰ κάτι ὁμοιογενές καὶ στατικὸ, ἀλλὰ γιὰ κάτι δυναμικὸ καὶ ἀντιφατικὸ ἀπ' τὴ φύση του. Εἶναι φανερό ὅτι αὐτοῦ τοῦ εἶδους ἡ σύνθεση σ' ἕνα μηχανισμό εὐνοεῖ μιὰ ἰδεολογικὴ καὶ ὀργανωτικὴ ἐμπόλημη κατάσταση, καὶ ἴσως αὐτὸ νὰ εἶναι πού τρέφει τοὺς αἰσιόδοξους γραφειοκρατικούς ὀραματισμοὺς. Θὰ πρέπει λοιπὸν νὰ διευκρινισθεῖ ὅτι ἡ ταξικὴ ταυτότητα τῆς γραφειοκρατίας συγκεκριμενοποιεῖται σ' ὅ,τι ἀφορᾷ τὰ κέντρα λήψης ἀποφάσεων της. Αὐτὰ μετέχουν στὴν κυρίαρχη τάξη, καὶ στὸ βαθμὸ πού ἐνισχύουν τὸ συγκεντρωτισμὸ καὶ τὴ μονοπωλὴση τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὸν κρατικὸ μηχανισμό, εἶναι κράτος. Ὡστε ἀποφωρικὰ μ' ὅ,τι εἶναι πολιτικὰ «ση-

μαίνων» ή γραφειοκρατία έχει ταξικό και κρατικό περιεχόμενο. Κατά συνέπεια και ή αυτόνομήσή της είναι σύμφυτη κι ανάλογη μέ την αυτόνομήση του κράτους. Καί τί σημαίνει αυτόνομία του κράτους; Σημαίνει πολιτική υπόσταση και δράση του κράτους ανεξάρτητα από τό οικονομικό του υπόβαθρο. Σημαίνει ότι αντιλαμβανόμαστε την ταξική πάλη και την επαναστατική ταχτική νά εξαντλούνται στο χώρο του κοινοβουλευτικού παιχνιδιού και της πολιτικής Ίντριγκας πού υποθάλλει τό ίδιο τό καπιταλιστικό κράτος σάν τίς ανώδυνες ασφαλίστικές του θαλδίδες. Σημαίνει ακόμη ή αυτόνομία του κράτους, άποδοχή του πλουραλιστικού τρόπου διεξαγωγής του πολιτικού αγώνα, ύπαγωγή του κοινωνικού περιεχομένου των αληθινών αγώνων του λαού σ' ένα στενό έλιτιστικό πλαίσιο. Σημαίνει θάψιμο της επανάστασης. Πιθανολογείται (κι άποδεικνύεται βέβαια μέσ' από αναλύσεις κι εκλεπτύνσεις ατέλειωτες) ότι μέσ' από πολιτικές διαδικασίες στο επίπεδο της γραφειοκρατίας ή του κράτους είναι δυνατό νά προέλθει πολιτική, και κατά συνέπεια κοινωνική άλλαγή, ανεξαρτηता και αντίθετα άπ' τά άμεσα οικονομικά συμφέροντα της κυρίαρχης οικονομικά τάξης. Μ' άλλα λόγια: ή αυτόνομία άφήνει τόσο ζωτικό χώρο στο κράτος και στη γραφειοκρατία του, ώστε σέ κάποιο σημείο ή ιδεολογία πού ύποτίθεται ότι εκπροσωπούν παύει νά είναι όμόλογη μέ την ιδεολογία της οικονομικά κυρίαρχης τάξης, παύει νά ύπηρετεί πιστά τό κεφάλαιο. Τότε αναπόφευκτα έπέρχεται άλλαγή στην πολιτική κατεύθυνση κράτους και γραφειοκρατίας, όποτε και οι κοινωνικές σχέσεις, τό κοινωνικό status quo, αλλάζουν. 'Η κοινωνική άλλαγή όχι μόνο δεν έχει σχέση μέ την επανάσταση και την κατάργηση του κράτους, άλλ' άποκόβεται τέλεια κι άπ' τόν άφαλό της: τόν ταξικό αγώνα. Γιατί όσο κι αν λέμε ότι ή αυτόνομία του κράτους άντανακλά τή συγκεκριμένη μορφή του ταξικού αγώνα σέ κάθε ιστορική στιγμή πού ξεετάζουμε, έξω από τό χώρο της άφηρημένης ανάλυσης τά σχήματα αυτά δουδαίνονται. Δεν υπάρχουν για τούς λαούς και τίς τάξεις πού άγωνίζονται για τά δικαιώματά τους, ούτε είναι σέ θέση νά προχωρήσουν την ύπόθεση του αγώνα τους κατά ένα χιλιοστό.

Αλλά κι αν ακόμη δεχτούμε την πολιτική αυτόνομία του κράτους και της γραφειοκρατίας, ότι δηλαδή θρυσκόμαστε σέ περίοδο καταστροφικής Ισορροπίας των τάξεων, τί συνέπεια μπορεί νάχει αυτό; Πρώτα, δεχόμαστε αίσιοδόξα πώς ό καπιταλισμός περ-

νάει κρίση. Κρίση όμως πού δέ μάς λένε πώς γεννήθηκε: άπ' την δξυνση των έσωτερικών αντιφάσεων του συστήματος, την έντατικοποίηση του ταξικού αγώνα, ή και άπ' τά δύο; Μιά τέτοια αίσιοδόξα όμως δέ μπορεί νά οδηγεί λογικά στο θρίαμβο του κοινοβουλευτισμού! Γιατί μία κι είναι τέτοια ή κατάσταση, όποια κι αν είναι ή αίτία της, τί μένει για νά γίνει ακόμη ένα βήμα και νά καταλυθεί ή έξουσία του καπιταλιστικού κράτους; Και πώς δικαιολογείται τότε ή αυξανόμενη καταπίεση και ή χρήση της έντοπλης βίας; Μήπως οι τελευταίοι σπασμοί του τέρατος; Ίσως. Αλλά πάλι: γιατί ή είσήγηση του δεξιού ρεφορμισμού σάν άπάντηση; Δεύτερο, οδηγούμαστε στο συμπέρασμα πώς ή ιδεολογία είναι πανίσχυρη μία πού μπορεί σχεδόν αυτόματα νά προσφέρει εναλλακτικές λύσεις αντίθετες μέ τ' όλοφάνερο πολιτικό συμφέρον του κατεστημένου. Έτσι βέβαια άπομακρύνεται κανείς άπ' τή ντετερμινιστική θέση του οικονομισμού, πού θέλει όλες τίς λύσεις νά ξεπηδάνε θαυματουργά άπ' την οικονομική κρίση του καπιταλισμού. Φτάνουμε όμως τό ίδιο σίγουρα σέ μία άλλη μορφή ντετερμινιστικής έρμηνείας, τόν ιδεολογισμό: την από ένα σημείο και πέρα σκοτεινή επενέργεια της ιδεολογίας πάνω στον κρατικό μηχανισμό, ενώ ή μάζα του λαού παραμένει σ' αδράνεια περιμένοντας την άλλαγή άπ' τά πάνω. 'Η ύποτιθέμενη ρευστότητα της γραφειοκρατίας χάρη στα κατάωτερα κλιμάκια της πού δέ μετέχουνε άμεσα στον κρατικό μηχανισμό, έχει μερικά σαφή κι όλοφάνερα όρια: ή ιδεολογική τους διαφοροποίηση - όσο ριζική κι αν είναι - από τά ανώτερα κλιμάκια και τά κέντρα λήψης αποφάσεων δεν μπορεί νά είναι αποτλεσματική. 'Η έσωτερική ιδεολογική πολυμορφία της γραφειοκρατίας, τά συγκρούμενα επίπεδα ταξικής συνείδησης πού περιλαμβάνει, δεν άναιρούν τό γεγονός ότι αντικειμενικά λειτουργεί σάν ένας όργανισμός μέ

ένότητα, συγκεκριμένη μεθοδολογία και σκοπιμότητα. Και κυρίως δεν αλλάζει ένα πράγμα: ότι ή γραφειοκρατία βρίσκεται κάτω από τόν έλεγχο του κράτους τό όποιο δουλεύει, ότι είναι κράτος σ' ήτι άφορά τά πολιτικά σημαίνοντα γεγονότα και αποφάσεις, ότι ή ιδεολογική καταπίεση και ή πλύση έγκεφάλων πού άσκει είναι μέρος του κρατικού όπλοστάσιου για τή διατήρηση του κατεστημένου.

Βραχυπρόθεσμα ή γραφειοκρατία φαίνεται νά λειτουργεί σέ βάρος του καπιταλιστικού οικονομικού κατεστημένου, νά είναι δυσλειτουργική (dysfunctional), σ' ήτι άφορά τό άμεσο οικονομικό και πολιτικό συμφέρον του κράτους. Τούτο τό γεγονός τονίζεται κι αναλύεται σά σημάδι άλάνθαστο του πόσο εύπλαστη κι άνοιχτή σ' επιδράσεις είναι ή γραφειοκρατία. Αυτό είναι ψέμα. 'Ας μήν ξεχνάμε ότι τό ίδιο τό κράτος στην εποχή του κρατικομονοπωλιακού καπιταλισμού γίνεται Κρόνος πού καταβροχθίζει τά παιδιά του. Καί τί μ' αυτό; 'Η λογική του λειτουργεί πάντα, μακροπρόθεσμα, θυσιάζοντας τό άδέσαιο τώρα για τό σίγουρο ύστερα. Ποιός πείθεται ότι ό λύκος έπαψε νά είναι λύκος έπειδή ώρίμασε; 'Η εθνικοποίηση κι ή αντιμονοπωλιακή ταχτική είναι πιά στερεότυπες αντιδράσεις του καπιταλισμού όχι βέβαια για νά εξασφαλίσει τό μίνιμουμ της άποδοχής του από τή μάζα - όπως θά θέλανε οι «φιλελεύθεροι» πολιτικοί -, αλλά για νά εξασφαλίσει μακροπρόθεσμα την καλύτερη λειτουργία του συστήματος και τή δική του μακροβιότητα.

Όπως ό ανταγωνισμός στην παραγωγή έναρμονίζεται μέ τόν κρατικομονοπωλιακό καπιταλισμό, όπως ή αυτόνομία του κράτους είναι προϋπόθεση του αυξανόμενου συγκεντρωτισμού και της άσκησης κάθε μορφής βίας από τό σύγχρονο καπιταλιστικό κράτος, έτσι και ή αυτόνομία της

γραφειοκρατίας - στο ποσοστό πού ύπάρχει - είναι στάχτη στα μάτια για μεγαλύτερο χάσμα ανάμεσα στο λαό και στο κράτος, για μεγαλύτερη και βιαιότερη διείσδυση του κράτους στην πολιτεία, για πιό έκτεταμένη κρατικοποίηση της κοινωνίας, για μεγαλύτερο αυταρχισμό και μονοκομματισμό. Για τούς λόγους αυτούς θεωρίες όπως της αυτόνομίας της γραφειοκρατίας και του κράτους γίνονται θεωρίες στρατευμένες στην αντίδραση και την παραχάραξη του επαναστατικού μηνύματος του μαρξισμού. Πού και πότε χρησιμοποιήθηκαν για τό χτίσιμο συγκεκριμένης πολιτικής πράξης και ταχτικής; Πότε βγήκανε άπ' τίς πανεπιστημιακές αίθουσες ή τά πηγαδάκια των διανοούμενων; Περισσότερο όμως παραπλανητική γίνεται ή ιδεολογική αυτή θέση προκειμένου για την ανάλυση του μεταποικιακού κράτους στις νεοαπελευθερωμένες χώρες της Αφρικής και άλλου. Τότε βλέπουμε ή γραφειοκρατία μέ τά κατώτερα στρώματά της πού ύποτίθεται πώς «εφάπτονται στη μάζα» νά γίνεται σχεδόν «ό δρόμος προς τό σοσιαλισμό», κι ό μικροαστικός εθνικισμός της ν' αναγορεύεται σωτηρία των λαών. Δεν άκούμε τίποτα για νεοιμπεριαλισμό και νεοάποικισμό, για πολιτική Ισορροπία των δυνάμεων, για καινούργιους και πιό ευαίσθητους τρόπους διαιώνισης του καπιταλισμού. Σκοντάφτει ή ανάλυση στο φαινομενικό ασύμφορο για τό καθιερωμένο οικονομικό όφελος του συστήματος, στο επιφανειακά προοδευτικό, ενώ σημαντικά γεγονότα όπως ό ρόλος της μητροπόλης, ό ρόλος του αμερικάνικου παρεμβατισμού και της οικονομικής διείσδυσης, άγνοούνται ή μικραίνουν.

Μπλεγμένη στις ιδιυλικές δομικές λεπτολογίες της αυτόνομίας του μετα-αποικιακού κράτους, ή ανάλυση άπολιθώνεται μπρός στο ζήτημα της επιλογής ανάμεσα στα δύο συστήματα, τά χάνει όταν φτάνει στο: τί νά κάνουμε. Κι ούτε καν φαίνεται νά ποείται από την πικρή πείρα των εθνικών φορέων, και της μικροαστικής ιδεολογίας των γραφειοκρατών.

Έτσι όμως μόνο ένα πράγμα κανει: θυθίζει στο σκοτάδι του σκεπτικισμού τό άγωνιζόμενο μυαλό πού διψάει για ξεκαθαρές λύσεις κι απλές αλήθειες. 'Η αλήθεια στην επανάσταση είναι λάθος ν' άναζητείται στην έπιστημοφάνεια και στη θεωρία. Ένας είναι ό φυσικός της χώρος: ή επαναστατική πραχτική των άγωνιζόμενων λαών του κόσμου. Καί ποιός θά τολμήσει νά μιλήσει σ' αυτούς στη νόθα γλώσσα της λογικής ανάλυσης;

ΘΑ ΠΑΡΩ ΜΕΡΟΣ
ΣΤΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΤΗΣ "ΑΥΓΗΣ"
ΓΙΑ ΛΟΓΟΥΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ!
ΠΡΙΝ ΕΞΑΝΤΛΗΣΩ ΤΗΝ ΤΕΤΡΑΕΤΙΑ
ΚΙ ΑΣ ΜΕ ΚΡΙΝΕΙ Η ΙΣΤΟΡΙΑ...

Walt
Stoltz

ΑΛΣΟΣ ΝΕΑΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

ΦΕΣΤΙΒΑΛ "ΑΥΓΗΣ" 5-10/10

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

ΦΕΣΤΙΒΑΛΙΚΑ

Όταν γράφονται οι γραμμές αυτές το φεστιβάλ τραγουδιού έχει τελειώσει, το κρατικό του σινεμά τελειώνει και το «άντι-φεστιβάλ» αρχίζει....

Για τα θεσσαλονικιώτικα φεστιβάλ ισχύει, γενικά, το «κάθε πέρυσι και καλύτερα». Φέτος, οι κινηματογραφιστές άνοιξαν ένα δρόμο – προσπάθησαν τουλάχιστο. Οι άλλοι, του τραγουδιού, οι μεγάλοι, άρκεστηκαν σε χαρακτηρισμούς δαρύτατους – και δικαιολογημένους. Ποιός φταίει; το κράτος φυσικά. Μόνο που αντί για φραστικά «σκομπίδια» και «ταρατατζούμ», μήπως θάπρεπε να γίνει κάτι πιο θετικό; Οι κινηματογραφιστές άνοιξαν ένα δρόμο – προσπάθησαν τουλάχιστο...

Νέο έργο στη «Στοά»

Τό συνοικιακό θέατρο «Στοά», μετά τό θαυμάσιο «Χάσαμε τη θεία, στόπ» του Γιώργου Διαλεγμένου, αποφασίζει, ύστερα από 2 χρόνια καλλιτεχνικής και έμπορικης έπιτυχίας, να κάνει τό έπόμενο βήμα για τή διάδοση και προώθηση του νεοελληνικού έργου. Βήμα άποδοήποτε επικίνδυνο, μετά τό βάρος τής προηγούμενης έπιτυχίας.

Ό «Φώντας» του Μήτσου Εϋθυμιάδη – γνωστό από τούς περίφημους «ΠΡΟΣΤΑΤΕΣ» του Θέατρο Τέχνης – θά διαδεχτεί τή Θεία στου Ζωγράφου. Τό έργο άποτελείται από τρία μονόπρακτα, «Υπόσχεση», «Ψόφιοι κοριοί», «ΦΩΝΤΑΣ», και παρουσιάστηκε πριν 3 χρόνια στίς εξέτασεις των τριτοετών του Θεάτρου Τέχνης.

Θίγονται καταστάσεις όπως τής μοναξιάς, τής έλπίδας για ένα καλύτερο αύριο, τής καταπίεσης, τής διάλυσης, νόμιμες δηλ. καταστάσεις του ανθρώπου, όσο ζει στο σημερινό κοινωνικό σύστημα. Ό συγγραφέας πιστεύει πως οι σχέσεις που θίγονται στα τρία μονόπρακτα, μάς άφορούν όλους, ανεξάρτητα από τή θέση που

έχουμε στην παραγωγή και τήν κοινωνία γενικότερα. Ό σκηνοθέτης του έργου, Θανάσης Παπαγεωργίου, έπεμβαίνει ως προς τήν σειρά παρουσίασης των μονόπρακτων και τά βλέπει σαν ένιαίο θεατρικό κομμάτι. Τό έργο θά έρμηνεύουν, εκτός από τόν ίδιο τό σκηνοθέτη, ή Λήδα Πρωτοψάλτη (ή γνωστή Ουρανία του «Χάσαμε τη θεία»), ό Ήλιος Κατέβας κι ό Στέλιος Χαλκιαδάκης.

Α. Θ. Κ

ΕΚΘΕΣΗ Γ. ΣΕΜΙΤΕΚΟΛΟ

Τή δουλειά του στη διάρκεια των τριών τελευταίων χρόνων (23 λάδια και 20 σχέδια) παρουσιάζει ό Γρηγόρης Σεμιτέκολος στη γκαλερί «Πανσέληνος» τής Θεσσαλονίκης, από 29 Σεπτέμβρη μέχρι 13 Οκτώβρη. Ό ίδιος λέει πως «ή προσπάθειά του συνίσταται στο να δημιουργήσει άπλές φόρμες που να κινούνται μέσα στο χρόνο όπως ένα μουσικό έργο, φόρμες χωρίς άρχή και τέλος, σαν κομμάτια από μία πορεία στο διάστημα».

Γεννημένος στην Αθήνα (1935) ό Γ. Σ. μαθήτευσε κοντά στο Σαραφινάο και τό Μόραλη. Γιά πρώτη φορά εκθέσει τό Μόναχο τό 1962. Μετέχει σε διάφορες ομαδικές εκθέσεις στα έργοστάσια τής Θήβας και του Βόλου. Τό 1974 κάνει τή δεύτερη άτομική του έκθεση στίς «Νέες Μορφές». Παρουσιάζει επίσης στο Γαλλικό Ίνστιτούτο έργο του με γίνηση και ήχο και παίρνει μέρος σε διάφορα μουσικά έργα στίς Έβδομάδες Σύγχρονης Μουσικής, ενώ είναι ό κεντρικός ήθοποιός στα έργα «Έπικυκλος» και «Αναπαράσταση ΙΙ ή ό Πιανίστας» του Γιάννη Χρήστου, που γνώρισε παγκόσμια έπιτυχία τόσο στο έξωτερικό (Μόναχο – Αμερική – Κύπρο) όσο και στην Αθήνα.

Κείμενα Μακρυγιάννη

Ό Μακρυγιάννης, με τά «Απομνημονεύματά» του, τήν έκδοση των εικόνων για τόν Άγώνα που έπιμελήθηκε και με τήν προσωπική του περιπέτεια σαν άγωνιστής – πριν και μετά τό λυτρωμό τής πατρίδας του – άποτελεί σημείο αναφοράς για τούς νεοέλληνες. Προσωποποιεί τίσ καλύτερες στιγμές του λαϊκού ήρωα και αναφέρεται για παραδειγματισμό και ύπόμνηση. Οι λόγοι του και οι περιπέτειές του – όχι άδικα – άποκτούν μία μυθική διάσταση. Ό σεβασμός αυτός και ή άγάπη για τόν όπλαρχηγό του '21 όφειλονται κυρίως στα κείμενα των «Απομνημονευμάτων», που έχουν κυκλοφορήσει σε έπανειλημμένες εκδόσεις. Η πιο τελευταία δίτομη έκδοση τής Έλληνικής Έκδοτικής Σχολής, που περιλαμβάνει όχι μόνο τά απομνημονεύματα, με τό σχολιασμό του Βλαχογιάννη, αλλά και όλα τά ευρισκόμενα σχεδιάσματα κειμένων του, είναι τό έργο μιάς στοργικής φροντίδας. Πλούσια εικονογραφημένη ή έκδοση, περιλαμβάνει και όλο τό υλικό σχετικά με τή χαλκευμένη από τά Άνάκτορα δίκη έναντίον του Μακρυγιάννη.

Η έκδοση αυτή – πέρα από τή σημασία των κειμένων – αξίζει να τονιστεί πως άποτελεί ένα δείγμα παστρικής εκδοτικής δουλειάς: κάτι που, πάντως, δεν έχουμε πολύ συνήθισι, τελευταία.

«ΤΟ ΡΟΛΟΪ»

Καινούργιο (πρωτότυπο, αλήθεια) περιοδικό, «Τό ρολοΐ», κυκλοφορεί στον Πειραιά. Μιά προσπάθεια προσέγγισης με χιούμορ των προβλημάτων τής περιοχής, με πρώτο – πρώτο τήν περιβόητη χαρούζα. Τό έξώφυλλο που δημοσιεύουμε (του τεύχους 'Ιούλη - Αύγουστου) είναι χαρακτηριστικό.

ΤΟ «ΜΟΥΣΕΙΟ ΠΑΣΣΑ» ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΓΥΜΝΑΣΙΟ

Στά τελευταία τριάντα χρόνια και παρόλο που ό πληθυσμός τής συνοικίας Γκύζη έφτασε τίσ 70.000 κατοίκους ούτε ένα καινούριο γυμνάσιο δέν χτίστηκε. Οι μαθητές και οι μαθήτριες τής συνοικίας άναγκαστικά καταφεύγουν στίς γύρω περιοχές, με άποτέλεσμα να υπερχορτώνονται και τά γυμνάσια Κυψέλης και Έξαρχεων.

Αντί όμως ή κυβέρνηση να φροντίσει να λύσει τό πρόβλημα με τό κτίσιμο τουλάχιστο ενός καινούριου γυμνασίου, παραχώρησε τό μόνο κατάλληλο χώρο σ' έναν ιδιώτη (τόν Πασσά) για να στεγάσει εκεί τό «μουσείο» του – ή γνωστή ιστορία. Ίσως με τή σκέψη ότι κάποτε πασάδες και παιδεία πρέπει ν' αρχίζουν να πηγαίνουν μαζί!

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΝΩΣΗ ΤΕΧΝΟΚΡΙΤΩΝ

Στήν Κολωνία οργανώθηκε στίς άρχές του Σεπτέμβρη τό 12ο Συνέδριο τής Διεθνούς Ένωσης Τεχνοκριτών με στόχο τή διερεύνηση τριών κυρίως θεμάτων: τήν εξάπλωση των πλαστικών τεχνών πέρα από τά καθιερωμένα τους όρια, τήν κριτική και τίς μεθόδους τής, τά προβλήματα του ρεαλισμού σήμερα. Στο συνέδριο, που πήραν μέρος 200 τεχνοκρίτες από 17 χώρες (συμπεριλαμβανομένων και των σοσιαλιστικών χωρών) ή Έλλάδα άντιπροσωπεύτηκε από τόν Άλ. Ξύδη, πρόεδρο του ελληνικού τμήματος τής Διεθνούς Ένωσης Τεχνοκριτών, τή Μ. Λαμπράκη - Πλάκα, καθηγήτρια στην Α.Σ.Κ.Τ., και τή συνεργάτιδά μας Ντόρα Ρογκάν - Ήλιοπούλου, που ανέπτυξε τό θέμα: Η δυναμική του χρώματος στο σύγχρονο περιβάλλον.

Οι σύνεδροι άπεύθυναν έκκληση στη γερμανική κυβέρνηση για να καταργηθεί τό διάταγμα που ψηφίστηκε τελευταία σχετικά με τήν άναγκαστική προσκόμιση πιστοποιητικού πολιτικών φρονημάτων για τήν κατάληψη θέσης του δημοσίου στη Δ. Γερμανία.

Κεραμικά

Συνεχίζεται με έπιτυχία στη Θεσσαλονίκη, στον ΚΟΧΛΙΑ, Μητροπολίτου Ίωσήφ 24, ή έκθεση με έργα κεραμικής του εργαστηρίου «ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ» τής Βάως Γεωργίου και τής Χαρής Μπαχαρίου.

Η έκθεση περιλαμβάνει μία μεγάλη σειρά έργων τους, στα όποια περιλαμβάνονται χρηστικά κεραμικά αντικείμενα, καθώς και διακοσμητικά πανώ, τραπέζια κ.ά.

Η έκθεση θά διαρκέσει μέχρι 8 Οκτωβρίου.

Έρευνα

‘Ο ‘Αρχαιολόγος καί ἡ κοινωνική του εὐθύνη

ΣΤΗΝ Έρευνα γιά τό ἐπάγγελμα τοῦ ἀρχαιολόγου καί τήν κοινωνική εὐθύνη ἀπαντᾷ σήμερα – πάνω σέ συγκεκριμένα ἐρωτήματα – ὁ ἀρχαιολόγος ΝΙΚΟΛΑΣ ΦΑΡΑΚΛΑΣ.

ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

1. Πῶς πρέπει, κατά τή γνώμη σας, ν' ἀσκεῖ τό ἐπάγγελμά του ὁ ἀρχαιολόγος;
2. Πῶς πρέπει, κατά τή γνώμη σας, ν' ἀσκεῖ τό ἐπάγγελμά του ὁ ἀρχαιολόγος ὑπάλληλος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ὑπηρεσίας;
3. Πῶς ἀντιλαμβάνεσθε τήν κοινωνική σας εὐθύνη;
4. Τί προτεραιότητα δίνετε στό πρόβλημα πού παρουσιάζει τό ἐπάγγελμα κι ἡ ἐξάσκηση του;
5. Πῶς, κατά τή γνώμη σας, θά μπορούσε ν' ἀλλάξει ἡ κατάσταση; Πού ὀφείλεται τό χάσμα ἀνάμεσα σ' αὐτό πού εἶναι, σήμερα, ἐφικτό καί σ' αὐτό πού θά 'πρεπε νά γίνει.
6. Πῶς ἀντιλαμβάνεσθε τήν «παιδεία» τοῦ ἀρχαιολόγου; Σᾶς ἱκανοποιεῖ ἡ σημερινή κατάσταση; Ἄν ὄχι, προσδιορίστε τό γιατί καί προτείνετε πρόπους γιά ν' ἀλλάξει.
7. Πῶς ἀντιλαμβάνεσθε τή μεθόδευση τῆς ἀρχαιολογικῆς ἔρευνας;
8. Κατά τή γνώμη σας, οἱ ὑπάρχοντες σήμερα φορεῖς τῆς ἀρχαιολογικῆς ἔρευνας καί τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐργασίας γενικότερα εἶναι ἐπαρκεῖς σέ ἀριθμό καί σέ ἀπόδοση – καθώς ἡ μεταξύ τους συνεργασία;
9. Ποιά ἡ γνώμη σας γιά τή συμμετοχή ξένων ἰδρυμάτων ἢ ἐπιστημόνων στήν ἀρχαιολογική ἔρευνα στήν Ἑλλάδα;

Θά ἀπαντήσω μόνο σέ μερικά ἐρωτήματα καί σ' αὐτά θά προσπαθῶ νά δώσω μιά θεώρηση – προσωπική φυσικά – οὐσίας, θά ἔλεγα, καί ὄχι συγκεκριμένων ἐπὶ μέρους προβλημάτων μέ πρακτικό ἄμεσα χαρακτήρα. Αὐτό ἐπειδὴ σέ μεγάλο βαθμό, σχετικά μέ αὐτά τὰ εἰδικότερα, μέ καλύπτει ἡ ἀπάντηση πού δημοσιεύτηκε στό τεῦχος 76 τῆς 23-7-77, ἡ ἀπάντηση τοῦ Συλλόγου στόν ὁποῖο ἀνήκω, τοῦ ΣΠΙΑ. Καί νομίζω, ὅτι αὐτό δέν εἶναι τυχαῖο, ἀφοῦ ἡ προβληματική αὐτοῦ τοῦ Συλλόγου, ἀπό τή φύση τῆς, δέν καθορίζεται ἀπό τὰ «ἐπὶ μέρους» συμφέροντα καμιάς εἰδικῆς ὁμάδας ἀρχαιολόγων. Γιατί οἱ ἀρχαιολόγοι εἰμαστε χωρισμένοι σέ εἰδικές ὁμάδες, χωρίς βέβαια νά τό θελήσουμε οἱ ἴδιοι. Τό σαλᾶμι εἶναι ὠραῖο πράγμα. Γιά κείνον πού τό κόβει. Γιά τό ἴδιο τό σαλᾶμι, ἢ γιά τίς ἐπαγγελματικές ἢ ἄλλες ὁμάδες πού τίς μετατρέπουν σέ σαλᾶμι, δέν εἶναι καθόλου ὠραῖο, εἴτε τό νιώθουν αὐτό τό κομμάτι τοῦ σαλαμοῦ, εἴτε δέν τό νιώθουν.

Ἡ ἀπάντηση στό ἐρώτημα, πῶς πρέπει νά ἀσκεῖ τό ἐπάγγελμά του ὁ ἀρχαιολόγος, ὑπάλληλος τῆς Ἀρχαιολ. Ὑπηρεσίας, εἶναι συνάρτηση τοῦ τί νομίζουμε πῶς εἶναι ἡ Ἀρχ. Ὑπηρεσία καί σέ ποῖο βαθμό ὁ κάθε ὑπάλληλος τῆς ἐπιλέγει, νά πραγματώνει τόν ἀληθινό της σκοπό ἢ νά δίνει πιο πέρα – ἢ καί ἀντίθετο μ' αὐτόν – περιεχόμενο στή δραστηριότητά του.

Κατά τή γνώμη μου ἡ Α.Υ ἄλλον πραγματικό σκοπό ἔχει καί ἄλλον προβάλλει. Μακάρι νά κάνω λάθος, ἀλλά νομίζω, ὅτι πραγματικός σκοπός της εἶναι, νά ἐμφανίζει πρὸς τὰ ἔξω ὅτι θέλει, νά σώσει τὰ μνημεῖα τῆς χώρας, τὰ στοιχεῖα τῆς ἱστορικῆς μνήμης τοῦ λαοῦ καί νά τὰ «ἀξιοποιήσει» γιά χάρη αὐτῆς τῆς μνήμης δηλαδή σέ τελευταία ἀνάλυση νά τὰ ἐπεξεργαστεῖ ἐπιστημονικά καί νά τὰ προβάλλει μέ τέτοιο τρόπο, πού νά εἶναι «ἀναγνώσιμα» ἀπό τό λαό. Αὐτός νομίζω πῶς θά ἔπρεπε νά εἶναι ὁ σκοπός τῆς ὁ πραγματικός, ἀλλά ὅπως φαίνεται – καί ἡ ἀνάλυση αὐτοῦ τοῦ «ὅπως φαίνεται» καί ἔχει γίνει ἄλλοι καί δέ χωράει νά γίνει ἐδῶ. Ἐδῶ διατυπώνω μόνο τή γνώμη μου – πραγματικός της σκοπός εἶναι, νά καλύπτει μέ τή δράση της καί τήν ἀδράνεια τῆς, ἐπιτυγχάνομενη εὐκολα παρά τή θέληση τῶν στελεχῶν της μέ τήν ἔλλειψη προσωπικοῦ καί κονδυλίων καί στήν ἀνάγκη μέ τή νομοθέτηση εἰδικῶν κανόνων γιά τήν ἀντιμετώπιση καί ἀποδυνάμωση τῆς τιμᾶς αὐτῆς θέλησης, νά καλύπτει λοιπὸν τή διπλή «ἀπομνημείωση» τῶν μνημείων ἐκ μέρους τοῦ κράτους, διπλή, γιατί οἱ κύριες μορφές πού παίρνει εἶναι ἡ καταστροφή ἐκείνων τῶν μνημείων, πού δέν συμφέρει στό μεγάλο κεφάλαιο νά μὴ καταστραφοῦν (περιλαμβανομένου παραδείγμα οἱ πολιτικές ἀποφάσεις γιά τήν Πύλο) καί ἡ ἐμπορευματοποίηση, ὅσον εἶναι

πρόσφορα γιά τουριστική ἐκμετάλλευση. Ὁ σκοπός αὐτός δέ θά ἐπιτυγχάνοταν τόσο καλά, ἂν οἱ ἀρχαιολόγοι ὑπάλληλοί της δέν ἀγωνίζονταν, μέ τόση ἀταπάρνηση πολλές φορές, γιά τή διάσωση τῶν μνημείων – πολύ συχνά ἐπὶ ματαίω.

Ἔτσι φτάνουμε στή διατύπωση ἀποψης γιά τό πῶς πρέπει ὁ ἀρχαιολόγος ὑπάλληλος τῆς Α.Υ, νά ἀσκεῖ τό ἐπάγγελμά του. Ἄν κατανοεῖ αὐτά πού πῶς πάνω εἴπαμε καί ἐλπίζει ἀκόμα, ὅτι κάτι μπορεῖ νά κάνει – γιατί ἂν δέν ἐλπίζει πιά, ἢ παραιτεῖται ἀπὸ τήν Ὑπηρεσία, ἂν μπορεῖ νά ζήσει ἄλλιως, ἢ παραιτεῖται ἀπὸ τήν προσπάθεια, στάση στή συνείδησή μου ἀπόλυτα δικαιωμένη – τότε συνεχίζει, νά προσπαθεῖ νά περισώσει τὰ μνημεῖα, ὄχι μόνο μέσα ἀπὸ τήν ὑπηρεσιακή του σχέση μ' αὐτά ἀλλά καί μέ τή συνδικαλιστική του δράση καί ἐπιδιώκοντας νά συντονίσει σ' αὐτή τήν προσπάθεια τή δράση ὅλων τῶν ἄλλων ἐνδιαφερόμενων δυνάμεων, ἀλλά καί νά τίς ἀναπτύξει αὐτές τίς δυνάμεις, τίς διχές του συνδικαλιστικές καί τίς ἄλλες ἐνδιαφερόμενες, διευκρινίζοντας μέ κάθε τρόπο τήν πραγματική σημασία τῶν μνημείων, γιά τήν ἱστορική αὐτοσυνειδησία τοῦ λαοῦ καί διευκρινίζοντας σέ κάθε εὐκαιρία τήν «ἀπομνημειοποίηση» τῶν μνημείων, πού ἀσχετὴ στήν πραγματικότητα τό κράτος, καθώς καί ὑποστηρίζοντας κάθε προσπάθεια, πού κατατείνει στήν ἱσχυροποίηση αὐτοῦ τοῦ μετώπου, τοῦ μετώπου ἐκείνων τῶν ἀτόμων καί φορέων, πού ἐνδιαφέρονται ἀκριβῶς γιά τή σωτηρία τῶν μνημείων καί γιά τή δημιουργία τῶν προϋποθέσεων, ὥστε αὐτά νά συμβάλλουν καί νά συμβάλλουν στήν ἀνάπτυξη τῆς ἱστορικῆς μνήμης τοῦ λαοῦ καί νά ἀποτελέσουν κάποιο στοιχεῖο μιᾶς ζωῆς ἀνωτέρου ἐπιπέδου, πού θά ἔχει ξεφύγει ἀπὸ τή σημερινή – καταναλωτική ἢ μὴ – διαβροχή, μιᾶς ζωῆς πού κάθε προοδευτικὸς ἄνθρωπος ὁραματίζεται.

Σχετικά μέ τήν τρίτη ἐρώτηση, θέλω νά κάνω τήν παρατήρηση, ὅτι δέν ἀντιπαράκειται ἀπλᾶ αὐτό πού εἶναι σήμερα ἐφικτό καί ἐκείνο πού θά ἔπρεπε νά γίνει, ἀλλά αὐτό πού γίνεται, αὐτό πού εἶναι ἐφικτό μέσα στὰ ὑπάρχοντα γενικότερα πλαίσια καί αὐτό πού θά ἔπρεπε νά γίνει. Γιατί μέσα στὰ πλαίσια τοῦ σημερινοῦ ἀστικοῦ κράτους εἶναι ἐφικτά πράγματα, πού σήμερα μᾶς μοιάζουν ἀπίστα, πράγματα πού καί σέ συμφωνία μέ τὰ συμφέροντα τοῦ τέτοιου κράτους θά μπορούσαν νά γίνουν καί πράγματα πού θά μπορούσαν νά ἐπιτευχθοῦν σέ ἀντίθεση μερικὴ μέ αὐτά τὰ συμφέροντα, ἂν ὁ δυνά-

μεις πού τὰ ἐπιδιώκουν ἐκμεταλλεύονταν κατάλληλα τίς ἀντιφάσεις πού ἐνέχει τό κράτος αὐτό ἀπὸ τή φύση του – ὅπως καί κάθε κράτος.

Ἡ ἀστική τάξη θέλει νά παρουσιάζεται γιά προστάτιδα τῶν μνημείων, γιά νά ἀναπτύσσει τὸν συμφέροντα γι' αὐτὴν ἐθνικισμό (τὸν ὅρο χρησιμοποιοῦ σέ ἀντιδιαστολή μέ τὸν πατριωτισμό), γιά νά ἐμφανίζεται, πῶς τάχα αὐτὴ προστατεύει τίς πολιτιστικές ἀξίες, γιά νά ἀπολαμβάνουν αὐτές τίς ἀξίες – σὶ ποσοστὸ καί μέ τὸν τρόπο πού ἀπὸ τοὺς λοιποὺς καθορισμοὺς τους μποροῦν νά τίς ἀπολαμβάνουν – τὰ ἴδια τὰ μέλη της. Ἐπόμενα ἔνα ἀστικό κράτος, ὅταν εἶναι ρυθμιστὴς τῶν ἀλληλοσυγκρουόμενων συμφερόντων τῶν μελῶν τῆς ἀρχουσας τάξης καί προωθητὴς τῶν συνολικῶν της συμφερόντων, «διασώζει» σέ μεγαλύτερο βαθμὸ τὰ μνημεῖα ἀπὸ ἔνα ἀστικό κράτος, πού εἶναι ὄργανο στὰ χεῖρα μιᾶς συμμαχίας ἀστικῶν συμφερόντων ἢ ἀπλᾶ μηχανισμὸς διεκδικουμένων ἀπὸ τίς ἀντιπαλεύουσες ἀστικές ὁμάδες, ὅπως φαίνεται νά εἶναι τό σημερινὸ ἑλληνικὸ κράτος. Πέρα ἀπ' αὐτό, ἂν γίνει συνείδηση τῶν λαϊκῶν τάξεων, ὅτι τὰ μνημεῖα ἀποτελοῦν τήν κληρονομία τοῦ λαοῦ μποροῦν αὐτές νά ἐπιβάλουν σὸ ἀστικό κράτος ἔνα μεγαλύτερο βαθμὸ ἀνοχῆς τῆς «ἀξιοποίησής» τους μέ τό περιεχόμενο πού δίνω στόν ὅρο στήν ἀρχὴ τοῦ κειμένου, γιατί τό ἀστικό αὐτό κράτος σέ μεγάλο βαθμὸ στηρίζει τήν ἐπιδίωξή του στήν ἀμβλυνση τῆς σύγκρουσης τῶν ἐπιδιώξεων τοῦ μέ ἐκείνης τῶν λαϊκῶν τάξεων καί γιατί, ὅπως ὅλοι ξέρουμε, ἔχει πολλές ἀκόμα γραμμές ἀμυνας πίσω ἀπὸ ἐκείνη πού κάθε φορὰ βλέπουμε.

Βέβαια μετὰ τίς πῶς πάνω διευκρινίσεις ἀλλάξει ὁλότελα τό περιεχόμενο τῆς ἐρώτησης, τί θά ἔπρεπε νά γίνει, καί πῶς κατά τή γνώμη μου θά μπορούσε νά γίνει. Ἀλλά καί ἡ ἀπάντηση σχεδὸν περιττεύει. Ὁραματίζομαι μιά κοινωνία, ὅπου θά ἔχει καταργηθεῖ ἡ ἀποξένωση – αὐτὸ σάν, ἂς ποῦμε ἀπάντηση σὸ τί θά ἔπρεπε νά γίνει – καί συνεχίζω νά ὀνομάζω τήν πράξη ἐκείνη πού ἀνατρέπει τή βασική ἀντίφαση, τή χαρακτηριστικὴ ἐνὸς συστήματος, μέ τὸν παλιό, δοκιμασμένο – ἂν καί ἔχει γίνει ἀντικείμενο μεγάλης κακομεταχείρισης – ὅρο ἐπανάστασης.

Σχετικά μέ τή μεθόδευση τῆς ἀρχαιολογικῆς ἔρευνας θά ἤθελα πέρα πέρα νά θίξω δύο μόνο σημεία. Τὸ ἓνα εἶναι, ὅτι ἀπαραιτήτῃ προϋπόθεση γιὰ κάθε ἔρευνα εἶναι ἡ ὑπαρξὴ ἐρευνητῶν ἢ ἀκριβέστερα ὑποψήφιων ἐρευνητῶν. Καί ὅπως εἶναι γνωστὸ, οἱ ἐρευνητὲς δέν πέφτουν ἀπὸ τὸν

οὐρανό. Προσανατολίζονται σ' αυτό μπαίνοντας στο πανεπιστήμιο. Όσοι σήμερα πηγαίνουν στο πανεπιστήμιο για να σπουδάσουν αρχαιολογία, τί ξέρουν γι αυτήν; Ό,τι έτυχε - τίς περισσότερες φορές λανθασμένα - να ακούσουν. Θέλω να πω, πώς ή έρευνα αρχίζει κανονικά από την εκπαίδευση και ότι στην πραγματικότητα ή στοιχειώδης καί μέση εκπαίδευση δέν πληροφορεί τούς Έλληνες σχεδόν καθόλου γιά τό τί περίπου είναι ή αρχαιολογία. Νά αναφερθούμε στην έξωσχολική παιδεία; Μά άφού μιλάμε γιά την 'Ελλάδα.

Στήν ερώτηση άφήνεται κάποια άσφαια, πού μπορεί νά οδηγήσει στην ταύτιση τών έννοιών αρχαιολογική έρευνα καί αρχαιολογική εργασία. Καί είναι πολύ διαδεδομένη στην 'Ελλάδα ή σύγχυση αυτή, ότι αρχαιολογική έρευνα κυρίως κάνει, όποιος κάνει καί αρχαιολογική εργασία καί αντίστροφα αρχαιολογική εργασία κάνει - καί πρέπει νά κάνει - όποιος κάνει αρχαιολογική έρευνα. Γιά νά δείξω πόσο επικίνδυνη είναι αυτή ή ταύτιση, θά ήθελα νά καλέσω νά φανταστούμε τί θά γινόταν, άν ίσχυε π.χ. γιά τούς γιατρούς. Άν πιστεύαμε, ότι ιατρική εργασία πρέπει νά κάνει όποιος κάνει καί ιατρική έρευνα. Λίγοι 'Ελληνες άσφαλώς θά είχαν επιδιώξει από όσους άρρωστοί-νουν. Αυτό όμως άκριδώς συμβαίνει μέ τά μνημεία. Λίγα μόνο από όσα χρειάζονται πραγματικά προυαασία κατορθώνεται νά προστατευθούν. Τό πράγμα δέν λειτουργεί βέβαια καί αντίστροφα. Πρέπει νά έπιστρατεύουμε όλους εκείνους πού μπορούν νά κάνουν αρχαιολογική εργασία, γιά νά μπορέσουμε νά σώσουμε τά μνημεία. Άλλος στόχος είναι, νά μπορούν νά κάνουν καί έρευνα, όσοι μπορούν νά κάνουν καί την εργασία. Έχουν ελπωθεί πολλά γιά νά ύποστηριχθεί ή άποψη, ότι όποιος δέν μπορεί νά κάνει αρχαιολογική έρευνα, δέν μπορεί νά προστατεύσει καί τά μνημεία καί νομίζω, πώς συχνά οι άπόψεις αυτές φαίνονται πειστικές μέ τόν δρο, ότι πάντα θά φανταζόμαστε, πώς οι έπιφορτισμένοι μέ τή διάσωση θά συμπο-σούνται σέ άριθμούς άστεύους. Άν αντίθετα ξεφύγουμε από αυτόν τόν δρο, νομίζω, ότι ή αντίστοιχία μέ τό παράδειγμα τής ιατρικής είναι στίς ουσιαστικές της γραμμές πλήρης.

Τέλος σχετικά μέ τίς ξένες 'Αρχαιολογικές Σχολές θά ήθελα νά παρατηρήσω λίγα πράγματα. Άλήθεια είναι, πώς ή έναρξη του ένδιαφέροντος τών μεγάλων ήμπεριαλιστικών δυνάμεων γιά κάθε χώρα τής περιφέρειας, όπως ήταν, άν δέν είναι άκόμα, καί ή 'Ελλάδα, μέ σκοπό την οικονο-μική εκμετάλλευσή της, συνέπεσε

καί μέ την έναρξη του έπιστημονικού αρχαιολογικού ένδιαφέ-ροντος τών ίδιων δυνάμεων γιά τίς χώρες αυτές. Άν ήταν άλλη σύμπτωση, θά ήταν εκπληκτικό. Τόσο εκπληκτικό, πού δέ θά μπορούσαμε νά τό πιστέψουμε. Καί λογικά αυτό κάνουμε. Δέν τό πιστεύουμε.

Πέρα από αυτή τή διαπίστωση όμως, θά πρέπει νά δούμε την ερ-μηνεία του φαινομένου όχι μονό-πλευρα. Φυσικά ύπάρχει μία αί-τιακή σχέση ανάμεσα στην εμφά-νιση τών δύο ένδιαφερόντων, του οικονομικού καί του έπιστημονι-κού. Τό φαινόμενο του πνευματι-κού ήμπεριαλισμού είναι γνωστό καί αναλυμένο, όπως καί ή ποι-κιλία τών μέσων μέ τά όποια ή έξαρτώσα δύναμη διεκδικεί, θε-μελιώνει καί εξασφαλίζει την έξ-άρτηση. Άπ' την άλλη μεριά οι έρευνητές οι ίδιοι, πού έρχονται στην έξαρτημένη χώρα, δέν είναι άπαραίτητα φορείς τής πολιτικής τής έξάρτησης, ούτε κατ' ανάγκη συνειδητοποιούν τό ρόλο τους στην πραγμάτωσή της. Πάρα πέρα οι ξένες έπιστημονικές άπο-στολές δέν έχουν μόνο άρνητικό ρόλο. Έχουν καί σημαντικότατο θετικό. Προάγουν την έρευνα καί τή γνώση. Καί τό ρόλο αυτό τόν έπαιξαν καί τόν παίζουν οι ξένες αρχαιολογικές σχολές στην 'Ελ-λάδα.

Τό πράγμα όμως έχει καί άλλες δύο όψεις. Η πρώτη είναι, ότι ύποστηρίζουμε όλοι, καί έχουμε δίκιο, νομίζω, ότι ό αρχαίος έλ-ληνικός πολιτισμός βρίσκεται στή βάση, άποτελεί μάλιστα τό πρώτο στάδιο του ευρωπαϊκού πολιτι-σμού. Οι φορείς του πολιτισμού αυτού έπόμενα καί δικαίωμα καί διάθεση καί ύποχρέωση έχουν, νά μελετούν τόν αρχαίο ελληνικό

πολιτισμό, καί μία από τίς έπι-στοήμες, πού έρευνούν αυτόν τόν πολιτισμό, είναι ή αρχαιολογία καί αυτή, δέν μπορούν νά την άσκήσουν οι έρευνητές παρά μό-να άν δουλεύουν καί στην 'Ελλάδα, τή Μικρασία, την 'Ιτα-λία. Καί κανείς δέν έχει τό δι-καίωμα νά τούς έμποδίσει νά κάνουν αυτή την έρευνα.

Η άλλη όψη του θέματος είναι, ότι πολλοί καί μάλιστα άριστε-ροί, μήν εφαρμόζοντας την αρχή, ότι κάθε φαινόμενο θέλει συγκε-κρμένη άνάλυση στίς συγκεκρι-μένες συνθήκες, αναλογικά αντι-τίθενται στην παρουσία τών ξέ-νων αρχαιολογικών σχολών, έπειδή τίς βλέπουν μόνο σαν μία άκόμα έκφραση τής έξάρτησης. Υπόκειται στην αντίθεσή τους αυτή καί συχνά έκφράζεται ή αντίληψη, ότι οι ξένοι αρχαιολό-γοι «τρώνε τό ψωμί» τών έλλή-νων αρχαιολόγων. Ότι οι ξένες σχολές έχουν «καπαρώσει» τίς σημαντικές άνασκαφές καί γι' αυτό δέν μπορούν οι 'Ελληνες νά δουλέψουν έπιστημονικά. Η άποψη αυτή είναι εύπρόσδεκτη από τή Δεξιά, γιατί συσκοτίζει την άλήθεια, ότι οι Έλληνες αρχαιολόγοι δέν μπορούν νά ανα-πτύξουν την έπιστημονική τους δραστηριότητα, έπειδή τό έλλη-νικό κράτος δέν χρηματο-δοτεί την αρχαιολο-γική έρευνα. Δέν πρόκειται γιά σχήμα λόγου. Άν κάθε Έφο-ρεία Άρχαιοτήτων είχε γιά άνα-σκαφικές έρευνες τόσα λεφτά, όσα κοστίζει ή κατασκευή 500 μέτρων κανονικού δρόμου τριών λωρίδων, δηλ. κάπου 4.000.000 δρχ., θά διαπιστώναμε, ότι οι έλ-ληνες αρχαιολόγοι είναι πάρα πολύ λίγοι. Σκεφτείτε πιά, νά εί-χε, όσα κοστίζει ένα χιλιόμετρο

δρόμου. Καί θέσεις μέ αρχαία, πού δέν είναι «καπαρωμένες» από κανέναν καί παρουσιάζουν τεράστιο ένδιαφέρον, είναι εκα-τοντάδες, γιά νά είμαστε μετρι-οπαθείς στίς εκτιμήσεις μας.

Άν λοιπόν οι ξένες αρχαιολο-γικές σχολές δέν κάνουν τίς άνα-σκαφές πού κάνουν δέ θά ήταν τό ελληνικό δημόσιο πού θά τίς έκα-νε. Άλλά δέν θά τίς έκανε κανέ-νας. Δέν θά ήταν οι Έλληνες αρχαιολόγοι πού θά είχαν αναπτύ-ξει την έπιστημονική τους δρα-στηριότητα. Άλλά ή αρχαιολο-γική έρευνα θά ήταν πολύ πιό πίσω από τό σημείο στο όποίο βρίσκεται σήμερα.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΗ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΗ

Τό κείμενο του καθηγητή κ. ΜΑΝ. ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ - άπάν-τηση στην έρευνα γιά τούς αρχαιολόγους, είχε σταλεί τούς πρώτους μήνες του '77, όταν πρωτοέκυκινούσε ή έρευνα. Η καθυστέρηση τής δημοσίευσής τους είχε σαν άποτέλεσμα νά φαίνεται ό συντάκτης του κει-μένου άπληροφόρητος, μία καί στο μεταξύ «δημοσιεύτηκαν βασικοί νόμοι πού μεταβάλλουν ριζικά (στο χειρότερο) την 'Αρχαιολογική Υπηρεσία», όπως παρατηρεί ό κ. καθηγητής. Έχει δίκιο καί ζητάμε συγγνώ-μη. Ελπίζουμε πώς σύντομα θά έχουμε την εύκαιρία νά δημοσι-εύσουμε κάποιο σχετικό κείμενό του.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Πανεπιστημίου 44 τηλ. 3248346

Νέες εκδόσεις

ΓΙΓΝΕΣΘΑΙ

Ένας νέος τόμος μέ δώδεκα μεγάλα αυτότελή ποιήματα του

ΓΙΑΝΝΗ ΡΙΤΣΟΥ

Μέ προμετωπίδα
ΓΙΑΝΝΗ ΤΣΑΡΟΥΧΗ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ
ΓΙΓΝΕΣΘΑΙ

Προμετωπίδα
ΓΙΑΝΝΗ ΤΣΑΡΟΥΧΗ

ΚΕΔΡΟΣ

ΓΙΩΡΓΟΥ ΔΕΡΤΙΛΗ

Κοινωνικός μετασχηματισμός και στρατιωτική επέμβαση, 1800-1909
'Εκδ. «Εξάντας» 1977

Ο συγγραφέας επιχειρεί με τη συνθετική αυτή μελέτη του να συλλάβει και να καταγράψει τις σχέσεις και τούς αναβαθμούς εξέλιξης των οικονομικών και κοινωνικών δυνάμεων εντός του ελληνικού χώρου και κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ 1880-1910. Η σύνδεση του ρόλου των δυνάμεων αυτών με τις κυριότερες τάσεις της πολιτικής ιδεολογίας χρησιμεύει για τη διευκρίνιση του ιδιαίτερας σημασίας γεγονότος της συνεχούς ανάμιξης των στρατιωτικών στις πολιτικές εξελίξεις και επιλογές της χώρας.

Ός προοίμιο της παραλληλίας αυτής εξέτασης των κοινωνικών και οικονομικών δυνάμεων με την πολιτική και στρατιωτική εξουσία, ο Γ. Δερτιλής αναλύει συνοπτικά τον τρόπο λειτουργίας, οικονομικής και πολιτικής, του άστικου κεφαλαίου, είτε του γχωρίου είτε αυτού που δημιουργήθηκε από τον ελληνισμό της διασποράς, και, μέσω των σχέσεων εξαρτήσεως της ελληνικής κοινωνίας από τις ευρωπαϊκές δυνάμεις, τον τρόπο διάθροσης των εντόπιων δομών κατά το 19ο αιώνα και την καθυστέρηση του καπιταλιστικού μετασχηματισμού εν σχέσει προς τα άλλοδα πρώτοτυπα. Έτσι ο συγγραφέας κάνει μνεία μιας σημαντικής άποψης, σύμφωνα με την οποία τό εποικοδόμημα της πολιτικής εξουσίας στην Ελλάδα δεν αντανακλά πάντοτε τις διαμάχες, ταξικές ή άλλες, οι οποίες διαδραματίζονται στην κοινωνική βάση. Η σχετική αυτή αυτονομία εξουσίας και κοινωνικού σώματος οφείλεται εν μέρει στην απουσία αγροτικού κινήματος, συγκροτημένου και διεκδικούντος παροχές ανάλογες με εκείνες των ευρωπαϊκών αγροτικών κινήματων, και στην πλήρη σχεδόν εξάρτηση της πολιτικής ήγερσίας των κομματικών σχημάτων από τους άλλοδαπους πάτρωνες, των οποίων πάντοτε εξυπηρετούσαν τις εντολές. Τό στρατιωτικό κίνημα του 1909 και ή εμφάνιση στην πολιτική σκηνή του 'Ελ. Βενιζέλου σημειώνουν την καθαυτό εισβολή του κεφαλαίου στην Ελλάδα, την απαρχή ενός ευκρινούς ταξικού μετασχηματισμού και την ιδεολογικοποίηση των στρατιωτικών επεμβάσεων στην πολιτική. Για τό πολύ ένδοξα φέρον, όμως, αυτό διδίλο τό Γ. Δερτιλή ελπίζουμε νά επανέλθουμε σύντομα μέ ευρύτερη ανάλυση και κριτική των θέσεών του.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ Π. ΚΑΛΟΝΑΡΟΥ

Η ιστορία του Καραγκιόζη
'Εκδ. «Ευκλείδης» Αθήνα 1977

Σέ εποχή πού ό Καραγκιόζης ήταν ακόμη στην άκμή του, ό πατέρας του συγγραφέα συγκέντρωσε ύλικό γιά δλη τήν ιστορική διαδρομή του θεάτρου σκιών από τήν Άπω Άνατολή ως τή μεταφύτευσή του στην Ελλάδα κατά τήν Τουρκοκρατία και τόν εξέλληνισμό του κατά τήν Έπανάσταση. Τό έδαφος πού βρήκε ό Καραγκιόζης στην Ελλάδα είχε προκαλλιεργηθεί και τελικά καρποφόρησε μεγάλους καλλιτέχνες του θεάτρου σκιών όπως ό Μίμαρος, ό Ρούλιας και ό Μόλλας. Τό διδίλο περιλαμβάνει πολλά άγνωστα άνεκδοτολογικά στοιχεία και άγνωστα δημοσιεύματα γιά τόν Καραγκιόζη.

ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΦΤΑΝΤΖΗ

Νίκος Μπελογιάννης
1977

Δείγμα γραφής: «Τό αίμόφυρτο κουφάρι φρουρούν οι χωροφύλακες. / Έκοψαν τό τραγούδι πού κατακυλούσε σάν ποτάμι / γιομάτο στραφετέρω χροσάψα κι άκαταμάχητες παντιέρες. / Σύμφωνοι, μά ό Λαός τ' άκούει ακόμα. / Όλοι έμεις τά ίδια τραγουδία πάντα λέμε / όπως τότε πού οι δύσκολοι καιροί χάιδευαν τό αίμα / τήν άγρια φωτιά του νά μερώσουν».

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ '75-'76

Αφιέρωμα στόν Κώστα Βάρναλη
Κέδρος '77

Πρόκειται γιά τόν τελευταίο τόμο της όμώνυμης έτήσιας έκδοσης λόγου και τέχνης πού διευθύνει ό Χάρης Σακελλαρίου. Σ' αυτό τόν τόμο περιλαμβάνεται ένα όγκώδες αφιέρωμα στό μεγάλο μας ποιητή Κώστα Βάρναλη, μέ κείμενα των Χ. Σακελλαρίου, J.P. Αγγον, Γ. Δανιήλ, Μ. Μ. Παπαϊωάννου, Γ. Δ. Παγανού, Α. Λεντάκη, Θ. Δ. Φραγκόπουλου, Τάκη Καρβέλη, Νικηφ. Βρεττάκου, Σοφίας Μαυροειδή - Παπαδάκη, Γερ. Γρηγόρη, Τάσου Βουρνά, Άπ. Μαγγανάρη και άλλων, ενώ στό τέλος υπάρχουν διβλιοκρισίες των Χ. Σακελλαρίου, Φ. Δ. Φραγκόπουλου και Κώστα Γ. Παπαγεωργίου.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ ΜΑΝΟΥΗΛ ΜΑΡΙΑ

Συναξάρι (ποιήματα)
Διογένης, 1977

Δείγμα γραφής: 'Ε, λοιπόν, τό 'χει μεράκι / σ'τά γουρούνια νά φορέσει βασιλικά σκουλαρίκια / νά βγάλει όχιές κορδέλες

άπ' τών φαρισαίων τό στόμα, / νά κλέψει τάληρα άπ' τών ίπποπόταμων τά κέρατα, / νά σαλαγίσει μέ μία θέργα τά γαλόπουλα του χωριού του, / σ'τόν έργατομαχαλά τά μαντρισμένα ταυριά ν' άμολήσει, / τά λυσάριχα σκυλιά νά τά κάμει δυό φορές νά λυσάσουν / - έσύ, κοντέσσα μου, νά νιαουρίσεις ναζιάρικα / κι εκείνος νά γυλίσει ψευδοθυμωμένα. (Ποιητικό μεράκι).

ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

Πού λές, Πατριώτη (ποιήματα)
Διογένης, 1977

Δείγμα γραφής: 'Απ' τά χέρια σου πέρασαν όλα: ή τεράστια / πάντα σ'τόν τοίχο, οι πολυθρόνες πού δουλιάζουν, / τό γιγάντιο φυτό σ'τό δάξο, / ή παρκετίνη και τό μείκας της γυναίκας... / Έμένα μου έτυχε πιό άχαρος ρόλος, / ό ρόλος του νυχτοφύλακα, πού όλα τά βλέπει / όλα τ' άκούει, μά δέν μπορεί νά πει παραπάνω / άπ' όσα μπαίνουν σέ ποιητική γλώσσα. ('Αχαρος ρόλος).

L. BENEVOLO

Η βιομηχανική πόλη - ή κοινωνική προέλευση της σύγχρονης πολεοδομίας

Π. ΛΑΖΑΡΙΔΗ

Η βιομηχανική επανάσταση - ή δυναμική των άλλων.
'Εκδόσεις: «Α. Λιδάκης - Νέα Σύνορα»

Στή σειρά «Η ζωή μέσα στό χώρο» κυκλοφόρησε ό τόμος πού, μέ θέμα «Βιομηχανική Έπανάσταση», περιλαμβάνει δυό κείμενα. Στό κείμενο του Π. Λαζαρίδη έπιχειρείται νά διευκρινιστούν οι οικονομικο-κοινωνικές διαστάσεις του ιστορικού περιγύρου μέσα από τόν όποιο αναδόθηκε ή βιομηχανική πόλη.

Τό κείμενο του L. BENEVOLO στόχο έχει τήν ανάλυση του πώς γεννήθηκε και πώς συγκροτήθηκε ή νεότερη πολεοδομική «έπιστήμη», καθώς και οι επιπτώσεις πού είχαν γιά τις μελλοντικές εξελίξεις οι πρώτες μορφές σύλληψης των σχετικών μέ τή γέννηση της ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΠΟΛΗΣ προβλημάτων.

Τά δύο κείμενα δοσμένα σ' ένα τόμο έρχονται νά δώσουν άπαντήσεις σέ μία σειρά προβλήματα οικολογικά - αρχιτεκτονικά - πολεοδομικά κ.ά. πού ή γνώση τους είναι άπαραίτητη γιά νά κατανοηθούν καλύτερα οι αναγκαίοιτες πού πρέπει νά εξυπηρετηθούν ώστε οι διάφορες επεμβάσεις νά μήν έρχονται σχεδόν πάντα ύστερα από τά γεγονότα και νά έχουν χαρακτήρα θεωρητικό, αλλά νά προηγούνται και νά έχουν χαρακτήρα προληπτικό.

ΓΚΥΣΤΑΒ ΦΛΩΜΠΕΡ

Ο Πειρασμός του Άγιου Άντωνίου.
Μετάφραση Κ. Βάρναλη
'Επιμέλεια Φρ. Άμπατζοπούλου
'Εκδόσεις «Ηριδανός» 1977

Ο Φλωμπέρ άρχισε νά γράφει τόν «Πειρασμό» σ'τά 19 του χρόνια και τόν ολοκλήρωσε σ'τά 33 έτη, άποτυπώνοντας σ' αυτόν τήν πνευματική και ψυχική περιπέτεια της ζωής του. Στό έργο αυτό, φορτισμένο από πολυγλωσσία και τήν αγωνία της ταραγμένης ψυχής του, ό Φλωμπέρ προσπάθησε νά αναμετρηθεί μέ τό Λόγο και τή Γνώση. Η άναμέτρηση αυτή καταλήγει σ'τόν έκμηδενισμό, στην άπελπισία και τήν άπόγνωση ύστερα από τή συνειδητοποίηση του «παράλογου» της ύπαρξης.

Ένας σχολιαστής του έργου του, γράφει: «... Πίσω από τήν προσωπική έμπειρία του Φλωμπέρ, άντχει ή μεγάλη κρίση της εποχής του. Ένας κόσμος δονείται σ'θάβηλα: ό θάνατος του Θεού, τό άδιέξοδο του πολιτισμού, ό μύθος της επιστήμης κι από κει ή ελρωναία και ή πλήξη, ή έπιθυμία της φυγής, ή άδιάκοπα άποτυχημένη προσπάθεια συμφιλίωσης μέ τό άπειρο, σ' έναν κόσμο μέ χαμένη τή διαφάνειά του, τέλος ή γέννηση του παράλογου».

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΜΠΕΡΔΙΑΕΦ
Μαρξισμός και Χριστιανισμός
Μετάφρ. Ε. Δ. Νιάνιος
'Εκδ. «Μήνυμα» 1977

Η έκδοση αυτή, δεύτερη στή σειρά «Διάλογος» πού κυκλοφόρησε τό «Μήνυμα», είναι ένα κεφάλαιο από τό μεγαλύτερο διδίλο του Μπερτιάεφ «Οι πηγές και ή ουσία του ρωσικού κομμουνισμού». Ο συγγραφέας, άρνητής του μαρξισμού μετά τήν άπόπειρά του νά τόν συνδέσει μέ τόν ιδεαλισμό του Κάντ και του Φίχτε, διώχτηκε σ'τά 1922 από τήν ΕΣΣΔ και ολοκλήρωσε τις πνευματικές του άναζητήσεις όταν έμφανίζεται σ'έναν κόσμο πού άπέχει και πιό λαμπρούς άπολογητές του χριστιανισμού. Στό κείμενο αυτό, ό Μπ. υιοθετώντας τή χριστιανική ανάλυση, άπόφυγε, άσκώντας κριτική σ'έναν πολέμιο της θρησκείας (τό μαρξισμό), νά πέσει στην παγίδα μιας στείρας πολεμικής και νά δικαιώσει έτσι τόν καπιταλισμό. Ο Μπ. ύποστηρίζει πώς στό μαρξισμό ύπάρχει ένα κομμάτι αλήθειας - ή οικονομική ανάλυση - και συγχρόνως μία πλάνη πού πρέπει νά καταπολεμηθεί (ή άρνηση δηλ. του Θεού). Ο μαρξισμός, ύποστηρίζει ό Μπ., άρνούμενος τό Θεό, άρνείται τόν ίδιο τόν άνθρωπο μολονότι τόσο άγωνιστικά τόν υπερασπίζεται. Ο ίδιος γράφει κάπου: «μόνο στους άπολογητές του καπιταλισμού

δέν επιτρέπεται νά κατηγοροῦν τοὺς κομμουνιστές ὅτι ἀρνοῦνται τὴν ἀνθρώπινη προσωπικότη-
τα...»

ΖΑΝ ΠΙΑΖΕ

Ἐπιστημολογία τῶν ἐπιστημῶν
τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐκδόσεις Ράππα

Ὁ τόμος αὐτός ἀπαρτίζεται ἀπὸ τρία κεφάλαια καὶ τὸ καθένα ἀπ' αὐτὰ ἀποτελεῖ μιά σκέψη βα-
σικά ἐπιστημολογική, πού ἐπιδι-
ώκει νά χαρακτηρίσει τὸ ἰδιαί-
τερο τοῦτο εἶδος τῆς γνώσης πού
εἶναι κοινὸς στὶς διάφορες ἐπι-
στήμες τοῦ ἀνθρώπου. Καί εἴτε
πρόκειται γιὰ τὴ θέση τῶν ἐπι-
στημῶν τοῦ ἀνθρώπου μέσα στὸ
σύστημα τῶν ἐπιστημῶν, εἴτε
ἔστω καί γιὰ μόνον τὴν ψυχολο-
γία, παντοῦ θά συναντήσουμε
τοὺς ἴδιους αὐτοὺς προβληματι-
σμούς. Ἡ ψυχολογία δέν εἶναι
παρὰ ἓνα μόνον παράδειγμα, ἀνά-
μεσα σέ πολλά ἄλλα, γιὰ τὸ τί εἶ-
ναι ὁ κοινὸς τρόπος γνώσης σέ
ὅλες τὶς ἐπιστήμες, γιὰ τὶς ὁποῖες
γίνεται λόγος σ' αὐτὸ τὸ βιβλίο.

Λ. Τ.

Ἡ Κύπρος καὶ ὁ ἀγῶνας γιὰ τὴν
ἐνωση

Α.Κ.Ε.Α.

Ὁ δρόμος πρὸς τὴ λευτεριά

Γιὰ ἓνα μίνιμουμ πρόγραμμα τοῦ
Α.Κ.Ε.Α.

Γιὰ τὴ συγκρότηση τοῦ ἐνιαίου
ἀπελευθερωτικοῦ μετώπου πά-
λης.

ΝΙΚΟΥ ΨΥΡΟΥΚΗ

Τὸ Κυπριακὸ: Τὸ δῶτερο ἐθνικὸ
μας πρόβλημα.

Ἐκδοτικὴ ὁμάδα ἐργασίας

Τὰ κείμενα τοῦ τόμου αὐτοῦ
ἔχουν σά στόχο τὴν οὐσιαστικὴ
συνεισφορά στὴν προσπάθεια γιὰ
μιά συγκεκριμένη καὶ ἐπιστημο-
νική γνώση τοῦ νεοελληνικοῦ
κοινωνικοῦ σχηματισμοῦ, κάτω
ἀπὸ τὴ σκοπιά τοῦ ἱστορικοῦ
ὕψους. Εἰδικότερα, ἐπιδιώκουν
νά καλύψουν τὸ κενὸ πού ἡ πά-
για ἀντεπαναστατικὴ πολιτικὴ
τῆς ἀρχουσας τάξης καὶ ἡ ὑπο-
ταγή στὶς πιέσεις τῆς τοῦ μεγαλύ-
τερου κομματιοῦ τῶν «ἐπισήμων»
φορέων τῆς ἀριστερᾶς δημιούρ-
γησαν γύρω ἀπὸ τὸ ἐθνικὸ θέμα
τῆς Κύπρου.

ΝΙΚΟΥ ΨΥΡΟΥΚΗ

Ἡ διαμάχη στὸ Αἰγαίον

Ἐκδόσεις «Ἐπικαιρότητα»

Ἀθήνα 1977

Τὸ βιβλίο περιλαμβάνει δυὸ
μελέτες: α) γιὰ τὴ διαμάχη στὸ
Αἰγαίον καὶ β) τὴν ἐθνικὴ ἐνότητα
καὶ τὸ καθεστῶς τῆς ξένης ἐξάρ-
τησης καὶ κηδεμονίας. Ἡ δεύτερη
δημοσιεύθηκε στὰ τεύχη 40-43
τοῦ ΑΝΤΙ. Στὴν πρώτη μελέτῃ ὁ
Ν.Ψ., ἀφοῦ ἀναφέρει τὶς ἀπαρχές
τῆς διένεξης, ἐξετάζει στὴ συν-
έχεια τὶς ἐξελικτικὲς τάσεις τοῦ
τουρκικοῦ καὶ τοῦ ἐλληνικοῦ κα-
πιταλισμοῦ καὶ τὴν ἐμπλοκὴ τῆς
ΕΣΣΔ καὶ τῶν ΗΠΑ στὴν περι-
οχὴ σὰν παραμέτρων πού καθο-
ρίζουν τὸ πρόβλημα τοῦ Αἰγαίου.

•ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ•

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ «6»

ἐντυπώσεις καὶ κρίσεις

Τῆς Ντόρας Ἡλιοπούλου - Ρογκάν

Μέλος τῆς Ὁργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς φετινῆς Ντοκουμέντα
(Κάσσελ), ἀπευθύνοντας χαιρετισμὸ στοὺς κριτικούς τέχνης πού
λάβανε μέρος στὸ 12ο Συνέδριο τῆς Διεθνούς Ἐνωσης Τεχνοκριτῶν,
χαρακτήρισε τὴ Ντοκουμέντα «6» σὰν μιά ὁργανωμένη ἀναρχία.
Τεχνοκρίτες, ἱστορικοὶ τῆς τέχνης καὶ καλλιτέχνες, συγκρίνοντας
τὴν Ντοκουμέντα «5» (1972) μέ τὴν τωρινή, δρῶσκουν τὴν τελευ-
ταία πολὺ ἀναμικτή σέ σχέση μέ τὶς ἐπαναστατικὲς ἐκπλήξεις τῆς
προηγούμενης. Τέλος, δρῶθηκαν ἀκόμα καὶ γερμανοὶ κριτικοὶ πού
πέρα ἀπὸ τὴν ὁργάνωση τῆς ἑκθέσης σχολιάσανε τὴν παθητικὴ
ἀντίκρου στὰ ἔργα στάση τῆς κριτικῆς, πού, νοθευμένη ἀπὸ τὴ δια-
φήμιση καὶ τὴν προπαγάνδα, τόνισε ἰδιαίτερα τὸ θεματικὸ μέρος
τῆς ἑκθέσης.

ΑΣ ΔΟΥΜΕ, ὁμως, τώρα ἀπὸ
πιὸ κοντὰ τὴ σύσταση καὶ τὰ κύ-
ρια χαρακτηριστικὰ τῆς φετινῆς
Ντοκουμέντα, πού εἶχε σὰν κύριο
στόχο τὴν προβολὴ τῶν σχέσεων
ἀνάμεσα στὴν τέχνη καὶ τὰ μέσα
μαζικῆς ἐνημέρωσης (φίλμς, φω-
τογραφίες, βίντεο, κ.ά.). Ἡ πα-
ρουσίαση καταλάμβανε τέσσερις
χώρους: Τὸ Μουσείο Φριντερι-
τσιάνου (ζωγραφικὴ, γλυπτικὴ,
περιβάλλον, βίντεο, πειραματικὰ
φίλμς, φωτογραφίες), τὴν Ὁραν-
ζερί (σχέδια, οὐτοπιστικὸ νη-
σαίν, κομπιούτερ, φίλμς), τὴ Νέα
Γκαλερί (μεταμορφώσεις τοῦ βι-
δίου) καὶ τὸν ὑπαίθριο χώρο
ἀνάμεσα στὰ κτίρια (γλυπτὰ καὶ
κατασκευές). Κατ' ἀρχὴν ἐπικρα-
τεῖ ἡ ἐντύπωση – κι αὐτὸ παρὰ τὴ
σημασία πού δόθηκε στὸ βίντεο,
τὴ φωτογραφία καὶ τὸ σχέδιο –
ὅτι στοὺς διάφορους τομείς τῆς
ἑκθέσης δέν ὑπάρχει, οὔτε στὸν
τρόπο παρουσίας οὔτε στὸ
περιεχόμενο, μιά θεμελιακὴ ἐν-
νοια ἢ ἓνας συνδετικὸς κρίκος
πού νά δοθεῖται στὴν προβολὴ
τοῦ κυρίου ἢ τῶν ἐπὶ μέρους στό-
χων ἢ πού ἔστω ν' ἀφυπνίζει
μέσα μας τὰ ἐρεθίσματα ἐκεῖνα
πού εἶναι ἀναγκαῖα γιὰ μιά πε-
ραιτέρω ἀνίχνευση. Μὲ ἄλλα λό-
για, δέν ὑπάρχει κανένας συγ-
χωρισμὸς ἀλλὰ ἀπλῶς καὶ μόνον
μιά παράταξη μεμονωμένων συμ-
βολῶν πού σέ ἐλάχιστες περιπτώ-
σεις μᾶς δημιουργοῦν μιά σχετικὴ
ἐκπλήξη.

Περιδιαβάζοντας τὴ Ντοκου-
μέντα εἶχαμε, πράγματι, τὴν ἐν-
τύπωση ὅτι ξαναδύσαμε ἐκθέ-
ματα πού μᾶς εἶναι ἤδη γνώριμα
τὰ τελευταῖα δέκα χρόνια. Βέ-
βαια, σύμφωνα μέ τὴ μέθοδο τῆς
«ἀτόπου ἀπαγωγῆς», ἡ φετινὴ
Ντοκουμέντα μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ
ἐξ ἴσου ἀντιπροσωπευτικὴ μέ τὴν
προηγούμενη: Ἀντικατοπτρίζει
σ' ὅλη τῆς τὴν ἔκταση τὴ σχετικὴ
ύψηση – ἀνάπαυλα καὶ τὸ ἀναμύ-
σημα πού παρατηρεῖται τελευ-
ταία στὴν τέχνη καὶ πού – γιὰ νά
μὴ θεωρηθῶμε ἀπαισιόδοξοι –
μπορεῖ ν' ἀντιπροσωπεύει ἀπὸ
μὴν ἄλλη σκοπιά τὸ ἀναγκαῖο

καταστάλαγμα καὶ τὴν ἀναμέ-
τρησι τῶν δυνάμεων πρὶν ἀπὸ
ἓνα καινούργιο ξεκίνημα. Δυὸ
ἄλλα χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα
τῆς Ντοκουμέντα «6» εἶναι, ἡ γιὰ
πρῶτὴ φορὰ ἀντιπροσώπευση τῆς
Ἀνατολικῆς Γερμανίας καὶ ἡ
ἐπίσης γιὰ πρώτη φορὰ τόσο πο-
λυμελὲς ἐκπροσώπηση τῆς Ἑλ-
λάδας, μέ τοὺς Ἀντωνάκο, Κανιάρη, Κουνέλλη, Σαμαρά,
Τάκη, Τσόκλη, Χρύσα, πού δέν
συμμετείχαν ἀπλῶς ἀλλὰ πού
διακρίθηκαν ἀνοίγοντας ἑστὶ τὸ
δρόμο σέ πολλοὺς ἄλλους.

Εἰδικότερα, τώρα, ἀπὸ τὸ
τμήμα τῆς ζωγραφικῆς, ὅπου ἡ
ἐντύπωση τοῦ ἤδη γνώριμου ἦταν
ἰδιαίτερα αἰσθητῇ, ξεχωρίσαμε
τὴν καινούργια δουλειὰ τῶν Φ.
Στέλλα καὶ Ἀ. Οὐώρχωλ, τὶς
συνθέσεις τῆς Ν. Γκραιήβς, τὴν
εὐρηματικὰ ἐναλλασσόμενη – σέ
μεγάλῃ ἔκταση σύνθεση τῆς νέας
καλλιτέχνης Τσ. Μπάρτλετ, τὸ
ἔργο τοῦ Γκίρκε καὶ τὶς συνθέσεις
τῶν καλλιτεχνῶν τῆς Ἀνατ. Γερ-
μανίας (Μπάσελιτς, Χάιζιγκ,
Ματτάουε, Πένκ).

Ἀπὸ τὸ τμήμα τῆς γλυπτικῆς
καὶ τοῦ περιβάλλοντος ξεχωρί-
σαμε τὴν προσφορά τοῦ Τεχνολο-
γικοῦ Ἰνστιτούτου τῆς Μασσα-
χουσέττης, τὴν παρουσίαση τοῦ
Διεθνούς Πανεπιστημίου γιὰ Δη-
μοκρατία καὶ γιὰ Διὰ - Ἐπιστη-
μονική Ἐρευνα τοῦ Μπόιλ, τὴ
διαμόρφωση χώρου μέ βίντεο τοῦ
Πάικ, τὴ σύνθεση μέ «νέον» τοῦ
Ἀντωνάκου, πού ἔκανε μιά πε-
τυχημένη «ἐπέμβαση» στὸ ἐξωτε-
ρικὸ τοῦ Φριντεριτσιάνου, τὴ
διαμόρφωση χώρου ἀπὸ τὸ Ρίνκε,
τὴν κατασκευὴ – γέφυρα τοῦ
Τράκα, τὶς κατασκευές μέ πέτρα
τοῦ Μόρρις, τὸ «μουσικὸ δωμά-
τιο» μέ τὰ ἡλεκτρομαγνητικὰ
σύνολα τοῦ Τάκη. Τὸ τελευταῖο,
μάλιστα, ἀποτέλεσε κατὰ γενικὴ
κρίση μὴν οὐσιαστικὴ συμβολὴ
στὴ φετινὴ Ντοκουμέντα. Στὸν
ἴδιο, πάντοτε, τομέα, ἀπὸ τὴν ἐπὶ
μέρους ἐνότητα μέ ἔργα πού
ὑπαινίσσονται «μορφολογικά»
ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα, ξεχωρί-

σαμε τὶς δημιουργίες τῶν Μπερ-
τολέν, Σίμμονς καὶ τοῦ ζεύγους
Πουαριέ.

Ὁ τομέας τοῦ σχεδίου, πληθω-
ρικός ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸ τῶν
ἔργων, δρῶσκονταν ἔξω ἀπὸ τὸ
πνεῦμα καὶ τὴ γραμμὴ πού 'χει
δοθεῖ στὶς Ντοκουμέντα, ἐξ αἰ-
τίας τοῦ ἀναδρομικοῦ καὶ γι'
αὐτὸ τὸ λόγο ὁρθόδοξα ἐγκυκλο-
παιδικοῦ καὶ μουσειακοῦ χαρα-
κτῆρα του. Ὅμως, παρὰ τὸ ἄνισο
– εὐτυχῶς σέ λίγες περιπτώσεις –
τῆς συμμετοχῆς, γενικῇ ἦταν ἡ ἐν-
τύπωση ὅτι, λόγω τῆς ποιότητος
τῆς πλειοψηφίας τῶν ἔργων, ὁ
τομέας αὐτός ἦταν ἀπὸ τὰ λίγα
θετικὰ στοιχεῖα τῆς Ντοκουμέντα
«6». Ἀπὸ τὰ σχέδια πού 'ταν
κατανεμημένα σέ ἐπὶ μέρους ἐν-
ότητες ξεχωρίσαμε τὰ ἔργα τῶν:
Christo, Ἀδραμίδη, Ἀρμάν, Κα-
νιάρη, Λιγτενστάιν (πολὺ πιὸ
ἀντιπροσωπευτικὰ ἀπὸ τὶς συν-
θέσεις του στὸν τομέα τῆς ζω-
γραφικῆς), Μάττα, Μπόις, Ὁλ-
ντεμπούργκ, Ράουσεμπεργκ, Σα-
μαρά, Τσόκλη, Χρύσας.

Ὁ τομέας τῆς φωτογραφίας
εἶχε κι αὐτός ἓνα χαρακτῆρα ἐγ-
κυκλοπαιδικὸ, μιά πού συμπερι-
λάμβανε ἀκόμα καὶ τὶς φωτογρα-
φίες τῶν πρωτοπόρων (Νταγκέρ,
Τάμπιερ, Μπαγιότ, Νίλσε, κ.ά.).
Ἀπὸ τὸ ὑλικὸ πού 'ναι κατανε-
μημένο σέ θέματα καὶ σέ ἐνότητες
ἀνταποκρινόμενες στὶς διαφορὲς
τεχνικὲς καὶ μεθόδους ξεχωρί-
σαμε τὶς φωτογραφίες τῶν
Μπρασόι, Στίγκλιτς, Ροντσένκο,
Μάν Ραίη, Ναντάρ, Σαμαρά. Τέ-
λος, ἀπὸ τὶς «Μεταμορφώσεις
τοῦ Βιβλίου», ὅπου εἶδαμε
παραλλαγές πάνω σέ ἤδη πολὺ
γνωστὲς λύσεις, συγκρατήσαμε
τὶς συνθέσεις τῶν Οὐώρχωλ καὶ
Βοστέλ. Στὸν ἴδιο χώρο καὶ στὰ
πλαίσια τῆς μόνιμης ἑκθέσης εἶ-
δαμε τὶς γλυπτὲς συνθέσεις τοῦ Γ.
Ντὰ Μαρία, πού μᾶς ἀποζημι-
ώσανε γιὰ τὸν προκλητικὰ κακο-
γουστο θόρυβο πού δημιούργησε
τὸ σκαμμένο στὴ γῆ –μπρός στὸ
Φριντεριτσιάνου – «περίφημο»
χιλιόμετρο.

Ἀνσφ, λοιπόν, δίχως οὐσι-
αστικὴ συνοχή, μέ μεμονωμένα
σημεῖα ἐνδιαφέροντος καὶ μικρὲς
σέ κλίμακα ἐκπλήξεις, ἡ φετινὴ
Ντοκουμέντα, ἐκφράζει τὴν ἀντί-
στροφα ἀνάλογη σχέσιν πού ἐπι-
κρατεῖ σήμερα ἀνάμεσα στὴν
πρωτοπορία καὶ στὸ κατεστημέ-
νο. Ὅμως, παρ' ὅλα αὐτὰ, ἐπιση-
μίσαμε ἓνα θετικὸ φαινόμενο
πού δέν παρατηρεῖται στὶς ἄλλες
διεθνεῖς ἐκθέσεις καὶ στοὺς καθη-
μερινούς μουσειακοὺς χώρους:
τὴ νεολαία πού ἐρχεται ἀπ' ὅλα
τὰ μέρη τοῦ κόσμου καὶ πού κα-
θημερινά, ἐπὶ τρεῖς μῆνες, κατα-
κλύζει τὸν χώρο τῆς ἑκθέσης καὶ
κινεῖται μέ μεγάλη ἀνέση ἀνά-
μεσα στὰ ἔργα θεωρώντας τα δί-
χως ἐνδοιασμούς κτήματά της.
Ἴσως, ἀπ' αὐτὸ, τουλάχιστον,
κάτι νά βγεῖ.

Μεταξύ 'Ηρωδείου και Λυκαβηττού

Του Γιώργου Λεωτσάκου

Περί «Μπολσόι», κλασικού μπαλέτου κ.τ.λ.

ΤΗ στιγμή που γράφω (24.8.77) έχω δει το «Σπάρτακος» (μουσική Χατσατουριάν), τη «Λίμνη των Κύκνων» (μουσική Τσαϊκόφσκι) κι έχω τόσο προβληματιστεί ώστε να μην είμαι βέβαιος αν θα υποβληθώ στη νυχτερινή ταιριασμένη της επιστροφής από το 'Ηρώδαιο για να δω και τη «Ζιζέλ» (μουσική 'Αντάμ), που κλείνει τη χορευτική προσφορά του 200μελούς κλιμακίου του «Μπολσόι Τεάτρ» της Μόσχας, στα πλαίσια του Φεστιβάλ 'Αθηνών 1977.

'Αποσαφηνίζω εξ αρχής ότι ο προβληματισμός μου αναφέρεται κυρίως στην ελληνική πλευρά: άρχίζω με το δλο θέμα «μπαλέτο» και μάλιστα «κλασικό μπαλέτο». Φοβάμαι ότι δίχως να υπάρχει υποδομή ορχηστρικής παιδείας κι ενημέρωσης ο' αυτόν τόν τόπο (δ.τι υπάρχει είναι κι εδώ κατά κύριο λόγο ιδιωτικό και περίπου συμβολικά μόνο «έλεγχόμενο» από το κράτος) καλλιεργείται από τα φεστιβάλ τα τελευταία χρόνια σε μεγάλη μερίδα του κοινού μια «μπαλετομανία». 'Η τάση αυτή, εν μέρει ίσως κι εξ αιτίας της έλλειψης πλατιάς ενημέρωσης, παρουσιάζει κάποια συμπτώματα ομαδικής ψυχολογίας που παρουσιάζουν (έπί το μάλον ονόμτ...) μακρινή αναλογία με την παράκρουση για το ποδόσφαιρο. 'Ανεξάρτητα όμως απ' αυτό, αναρωτιόμαστε αν ή τάση τούτη, φυσική ή καλλιτεργημένη, από τη στιγμή που διαπιστώνεται θά καλύπτεται μόνο με μετακλήσεις κατά τους θερινούς μήνες και δεν θά αξιοποιείται κάποια ενεργητικότερα, δημιουργικότερα και με μακροπρόθεσμους προγραμματισμούς. 'Η «μπαλετομανία» όμως αυτή θά μάς απασχολήσει πιό κάτω.

Προχωρούμε ωστόσο: Είκοσι-δύο χρόνια (από το 1955) αρι-θμεί ο βίος του Φεστιβάλ 'Αθηνών, που εξακολουθεί, φοβούμεν, να λειτουργεί σ' αυτή τη μορφή χάρη στην παρ' ήμιν παντοδυναμία κακών εξεων. Τόσα χρόνια λ.χ. δεν μάς έγινε συνείδηση ότι το 'Ηρώδαιο, με το στενότατο πλάτος της πασαρέλας του και τό ντουβάρι του δάθους, είναι τελείως άπρόσφορο για χορευτικές και λυρικές παραστάσεις, ίδ ίως παραδοσιακές; Σέ όποι-αδήποτε άλλη χώρα με κάποιες πολιτιστικές ή, έστω, τουριστικές άνησυχίες, τό πρόβλημα θά είχε

άντιμετωπιστεί με την άνέγερση κατάλληλων θεατρικών χώρων, τόσο για τό χειμώνα όσο και για τό καλοκαίρι. 'Εμάς όμως απλώς μάς νοιάζει να φωνάξουμε μια μεγάλη «φίρμα» του χορού (φέ-τος και της άπερας) για να γεμί-σουμε τό 'Ηρώδαιο, τά ταμεία του Ε.Ο.Τ. και να χρυσώσουμε τό όποιο οικόσημο του Φεστιβάλ. Κι έτσι άσθεύουμε όχι μόνο προς τό άτυχο, άπληροφόρητο και άφελές κοινό, που πληρώνει θαρρώντας πώς θά χαρεί κάτι, αλλά και προς τό συγκρότημα που μετακαλείται κάθε φορά. (Παρένθεση: δεν άναφερόμαστε στο κοινό των θώ-κων και των προσκλήσεων...) Πι-στεύει το κοινό μας ότι είδε τό «Μπολσόι»; 'Ε, λοιπόν όχι, δέν τό είδε!

Πήρε απλώς μια ιδέα από τίς παραστάσεις του, ξεπουπουλια-σμένες από τη μαγεία του όποιου σκηνοικού τους διάκοσμου και μ' ένα «κόρ ντέ μπαλλέ» φανερά μειωμένο αριθμητικά (τό διαπί-στωσαν όσοι τό χειμώνα είδαν τόν θαυμαστά κινηματογραφη-μένο «Σπάρτακο») για να μπορέ-σει να κινηθεί στην πασαρέλα. 'Ο συγχρονισμός αυτού του «κόρ ντέ μπαλλέ» ήταν σε πολλές περι-πτώσεις έλαττωματικός. Πώς θά μπορούσε να γίνει άλλιώς; Οί άνθρωποι, έκτελώντας π.χ. μια φιγούρα Α, σ' εκατοντάδες δοκι-μές και παραστάσεις, έχουν συνη-θίσει να συγχρονίζονται δια-γράφοντας φέρε' είπειν κύκλο κά-ποιας διαμέτρου. Πώς λοιπόν έμεις θά έχουμε την άπαίτηση να είναι τέλειοι, αυτοί οί τελειοκρά-τες, όταν ξάφνου τους ζητούμε να... ζουπήσουν τόν κύκλο και να τόν κάμουν «έλλειψη»; 'Ετα πει-τε ότι ένα θέατρο χρειάζεται χρή-ματα (περιέργως σ' αυτό τόν τόπο βρίσκονταν άνεκαθεν για γήπεδα, ναούς και στρατιωτικές δαπάνες) και για τίς ώρες... 'Ε, λοιπόν, για την ώρα θά μπορούσε να υπάρξει μια προσωρινή λύση που τουλάχιστον θ' αύξανε το πλάτος της σκηνής. 'Θά έπρεπε να μελετηθεί τουλάχιστον ή δυνατό-τητα ενός άνασκημάτος του δα-πέδου της κατά 30 - 40 εκ. (τόσο εξέχουν οί άρρες και τά κον-τραμπάσα, τά «ψηλότερα» όρ-γανα της ορχήστρας) και ένα άπλωμά της πάνω από την «τά-φρο» των μουσικών. Φυσικά, τό δάπεδο αυτό θά ήταν κινητό. Καί ή προσωρινή λύση αυτή δεν θά-πρεπε να μάς κάνει να ξεχάσουμε τόν άπώτερο στόχο του ν' απο-χτήσουμε κατάλληλους για τέ-

τοιες έκδηλώσεις θεατρικούς χώ-ρους.

Ξαναγυρνάμε στη «μπαλετομα-νία» και τό «κλασικό μπαλέτο» σάν τέχνη. Εύλογα θά τό χαρα-κτήριζε κανένας σάν τέχνη άκράας παρακμής και έκφραση της σέ Ιστορικές έποχές όπου κι αυτός άκόμη ο ευρωπαϊκός πολι-τισμός που την έθρεψε, ο άστικός του 19ου αιώνα, γεννούσε άπει-ρες άλλες καλλιτεχνικές μορφές, πλουσιότερες σ' άνθρώπινους χυ-μούς, προβληματισμούς, όμορφιά κ.τ.λ. Είναι μια τέχνη τόσο άγγω-δώς «καθωσπρέπει» και άνώδυνη όσο και μια συζήτηση περί και-ρού. 'Ο θεατής μπορεί να την παρακολουθήσει άνίδυνα για τούς όποιους κρατούντες - φασί-στες, δημοκράτες, σοσιαλιστές, κομμουνιστές κ.τ.λ. Συνηθέστατα άπουσιάζει από τούς μύθους και αυτή άκόμη ή κάπως οδυνηρή ύπαρξιακή άνησυχία. Κάποιο έν-διαφέρον άρχίζουν ν' αποχτούν ιδιώνει μόνο από την όπτική των νεότερων έπιστημών της ψυ-χολογίας του δάθους. Κατά ένα πολύ μεγάλο ποσοστό τό όποιο συγκινησιακό περιεχόμενο έπα-φεται στην εύαισθησία του έρ-μηνευτή. Είναι τέχνη γεννημένη από μια χριστιανογενή κουλ-τούρα που δλο τό savoir-vivre της έκφράζει και δλους τούς ύπουσ-νείδητους πανικούς της για τό ανθρώπινο κορμί. Μιά άφηρη-μένη όπτική γεωμετρία που ίσως ο πιό άνομολόγητος στόχος της είναι να μάς κάνει να ξεχαστούμε μέσ στο «άπόλυτο» κάλλος της και να ξεχάσουμε ότι τό ανθρώ-πινο κορμί έχει γεννητικά όργανα. Καί δέν είναι διόλου τυχαίο τό ότι, τουλάχιστο στη Δύση, άποτελεί καταφύγιο πολλών από-μων γνήσια προικισμένων (τό ένα δέν έμποδίζει τό άλλο), που όμως σπαράζονται από μύριες κρυφές (Νάρκισσοι!) ή μη ένοχές για τό κορμί τους κι άναζητούν σ' αυ-τούς τούς χώρους της πάλλευκης κίνησης έναν έξαγνισμό του.

Παρά τό στοιχείο κάποιας με-γαλύτερης ζωντάνιας που έπιση-μαίνουν οί ειδικοί σέ σχέση με τη σχολή του Λένινγκραντ, οί παρα-στάσεις του μοσχοβίτικου συγ-κροτήματος ένίσχυσαν την έντύ-πωση μας ότι τό «Μπολσόι», μέ τόν τρόπο του, έστω, άποτελεί άκόμηπο φρουρό μιας παράδο-σης σάν κι αυτήν που μόλις περι-γράψαμε. 'Εδώ όμως ίσως να φταίει κάπως και ή ελληνική πλευρά, που από τό ρεπερτόριο του διάλεξε ή απλώς ένέκρινε τίς χορογραφίες εκείνες που εμφανί-ζον τό «Μπολσόι» τόσο στατικό και άνεξέλικτο στίς αισθητικές του άντιλήψεις όσο και τό άρχαίο αίγυπτιακό Ιερατείο στίς δικές του για τίς είκαστικές τέχνες. Πολύ λ.χ. θά θέλαμε να δούμε

έκείνη την «Κάρμεν» που για χάρη της ένας πραγματικά προι-κισμένος νεότερος σοδιετικός συνθέτης, ο Ροντιόν Στσεντρίν (γ.1932) άνάπλασε μ' ένα πρωτό-τυπο τρόπο χαρακτηριστικά θέ-ματα από την όπερα του Μπιζέ. ('Ο άκριδής τίτλος του έργου εί-ναι «Σούιτα Κάρμεν», μονόπρα-κτο μπαλέτο. Γράφτηκε τό 1967). 'Ομως δ.τι είδαμε εδώ εμφανίζει τό «Μπολσόι» σήμερα σέ χορο-γραφικά στυλ πιό πίσω ίσως κι απ' αυτά τά περίφημα Ρωσικά Μπαλέτα του Ντιαγκίλεφ, που στίς άρχές του αιώνα μας πυρο-δότησαν στην Εύρώπη έπανα-στάσεις όχι μόνο στο χορό αλλά και στή μουσική, στή σκηνογρα-φία κ.τ.λ.

Όσο βέβαια κι αν ύπήρχε ο «Σπάρτακος» (θά μάς άπασχολή-σει πιό κάτω), περιμέναμε άλλου είδους τέχνη. Τουλάχιστον μα-λέτα σάν τό «Χαλύδιδνο Βήμα» του Προκόφιεφ ή τό «Χρυσούν Αίώνα» του Σοστακόβιτς. 'Η έποχή μας, πώς να τό κάνουμε, δέν σηκώνει πιά τίς «Λίμνες» και τίς «Ζιζέλ». Στην πρώτη, βέ-βαια, έχουμε πάντα, στην ορχή-στρα, την άνεξάντλητο πλούτο της τσαϊκόφσκιας μελωδίας - έρμηνευμένη όμως εδώ από τό μαέστρο 'Αλεξάντερ Κοπώλφ, κάπως ρουτινιέρικα, όσο κι αν ή ρουτίνα αυτή ήταν ύψηλου έπι-πέδου (Βλ. κριτική μας «ΒΗΜΑ» 25.8.77, σελ. 4). 'Αλλά άπαυδή-σαμε από τά άτέλειωτα pas de deux, de trois, de quatre κ.ο.κ., άπαυδήσαμε από τό νυφοπάζαρο της μαμάς του πρίγκιπα Ζήγ-κφριντ και σκεφτήκαμε πώς ή στιγμιαία έλξη του για τό μαύρο κύκνο ίσως συμβόλιζε κάποια κατάλοιπα έπαφής του, κάποιες «γέφυρες» μέ τόν κόσμο των αι-σθήσεων που τό αυλικό του περι-βάλλον και ή μαμά του δέν είχαν προλάβει να τό κόψουν. Όμως, όπως ξέρουμε, αντίθετα μέ την άρχικά σχεδιαζόμενη έκβαση του έργου, ο Τσάρος ήθελε «χάπνυ - έντ» και έτσι νικά τό λευκό και άσπυλο! Σήμερα πιά, στην έποχή του... black is beautiful, δέν είναι δύσκολο να φανταστούμε κάποιο τολμηρό χορογράφο που, άκο-λουθώντας ίσως πρότυπα ανά-λογα μέ τό Μπεζάρ, θά άποκατα-στήσει τό θρίαμβο του... μαύρου και της σάρκας (αυτότο δηλαδή που ή τότε άρχουσα τάξη θε-ωρούσε... Σατανά) και, σέ μια θαρραλέα σύλληψη, θά μάς πα-ρουσιάσει τό Ζήγκφριντ και την 'Οντίλ (μαύρο κύκνο) «αρθρα έν αρθροίς έχοντας», ενώ ο Ρό-τμπαρτ θά μεταμορφώνεται σέ πνεύμα του Καλού και ή μαμά του πρίγκιπα θά δείχνει τό πρα-γματικό της πρόσωπο, κάτι άνά-λογο μέ τη Βασίλισσα της Νύχτας στο «Μαγικό Αύλό» του Μό-τσαρτ. 'Εκτός αν και σ' εκείνην ο

Ρότμπαρτ αναλάβαινε νά της διδάξει μερικά... «μυστικά της ζωής», γιά νά θυμηθούμε τόν Μέλ Μπρούκς της άμίμητης ταινίας «Φραγκενστάιν, τζούνιορ».

Τελικά μείναμε μέ τήν άνάμνηση τών σολιστικών επιδόσεων του Μπόρις Άκίμωφ, ενός μεγάλου χορευτή - ήθοποιού (Ρότμπαρτ) της Μπεζ/σμερτνοβα (Όντέτ - Όντίλ), της μιάς από τις «συνομήλικες» του πρίγκιπα (Κοζλόβα ή Χολίνα;) και του περιήφνου *pas de quatre*, στην τελειότερη ίσως τεχνικά εκτέλεση άπ' όσες, προσωπικά, έχει τύχει νά δούμε ποτέ.

Ή μαγικά εύρηματική σκηνοθεσία της ανεπανάληπτης κινηματογραφικής ταινίας πού είδαμε τό χειμώνα (πραγματικό άριστούργημα κινηματογραφημένο μπάλέτο) μάς είχε κάμει νά φανταστούμε τελείως άλλα πράματα γιά τό «Σπάρτακος». Θά θέλαμε νά δούμε τή χορογραφία του Γκρηγκόριεβιτς στό ίδιο τό «Μπολσόι», στό φυσικό της χώρο και μέ τά σκηνικά της, γιά νά διαπιστώσουμε τί κέντρισε τόσο τήν έπινοητικότητα του σκηνοθέτη της ταινίας. Πού, επί πλέον, ήταν άρχετá έξυπνος ώστε νά συρρικνώσει, πρós όφελος του έργου, σ' ένα δίωρο τήν τρίπρακτη φλυαρία της ήχητικά δυσκολίας και άδέξια χολλυγουντιάζουσας παρτιτούρας του Χατσατουριάν (Βλ. κριτική μας, «ΒΗΜΑ» 18.8.77, σελ. 4). Έτσι από τήν παράσταση μείναμε μέ τήν έντύπωση μιάς όπτικής έξαρσης του ρωμαϊκού φασισμού και κάποιον (άναπόδραστον μέ τέτοιο κινησεολογικό λεξιλόγιο) στυλιζαρίσματος του έπαναστατικού πνεύματος. Καί ή τελική αποθέωση-άποκαθήλωση του ήρωα, θύμιζε ένοχλητικά όχι μόνο τις αποκαθλώσεις του Ρέμπραντ αλλά και ένα πνεύμα κατηχητικού. Σχολιαστής άθηναϊκής έφημερίδας έκαμε ένα παραλληλισμό μέ τό πνεύμα τών «Ιστορικών» κινηματογραφικών κολοσσών του Σεσίλ ντέ Μίλ. Είχε δίκιο! Άλλά και στή «Λίμνη τών Κύκνων», θά έπρεπε νά δούμε τόσο φρίνα σέ γραμμές, κόψιμο και χρώματα κοστούμια του Σίμωνα Βισσαλαντζέ μαζί μέ τά σκηνικά του!

Άλλα περιμένουμε από τή Σοβιετική Ένωση. Υπάρχουν οί άγνωστοι θησαυροί της ρωσικής όπερας και συμφωνικής μουσικής - άπό τόν Μουσσόργσκυ του «Πανηγυριού στό Σόροτσινσκ» ως τόν Ρίμσκυ - Κόρσακωφ και άπό τούς Προκόφιεφ και Σοστακόβιτς ως τούς προικισμένους νεότερους όπως ό Στεντρίν. Καί ή παράδοση αυτή είναι τόσο πλούσια όσο κι εκείνη της ρωσικής λογοτεχνίας, πού οί πηγές της (λ.χ. του «Μεγάλου Πέτρου» του

Άλέξη Τολστόι) μάς αποκαλύπτονται όλοένα μ' εκδόσεις κειμένων άγνωστων στό ευρύ κοινό, όπως ό «Βίος του Πρωτόπαπα Άβδακούμ». Δείγματα αυτών τών τόσο λίγο γνωστών έξω από τή Ρωσία θησαυρών δέν μάς παρουσίασε ούτε ή όρχήστρα στίς δύο συναυλίες της, υπό τό νέο μαέστρο Άλεξάντερ Λαζάρεφ (τά μπαλέτα διηύθυνε, είπαμε πώς, ό Κοπύλωφ). Πρόκειται γιά ένα θαυμαστό συγκρότημα πού διαθέτει ό,τι πιά τολμούμε νά χαρακτηρίσουμε σάν τυπικά «ρωσικό» ήχο: πλούσιο σκούρο ήχώχρωμα έγγόρδων, διάτορης λάμψης χάλκινα, αίσθησιακά ξύλινα. Άλλά ή τόσο άνεπιτήδευτη, βαθιά μουσική έρμηνεία του μεγάλου βιολιστή Λεονίντ Κόγκαν και του γιου του Πάβελ, στό Κοντσέρτο γιά δύο βιολιά, σέ ρε έλ., BWV 1043 του Μπάχ, και ή λιτή, άποπνευματωμένη μουσικά, γεμάτη ύπαρξιακό πόνο έρμηνεία του Κοντσέρτου σέ λα έλ. έργο 99 (1955) του Σοστακόβιτς άπό τό Λεονίντ, μάς έκαναν νά ξαναβρούμε, σ' ένα άλλο όργανο δέξια, ένα έπίσης κορυφαίο έρμηνευτικό ήθος, άνάλογο μ' εκείνο πού πέρσι, στόν ίδιο αυτό χώρο, γνωρίσαμε χάρη στόν πιανίστα Σβιατοσλάβ Ρίχτερ. («Σπάρτακος», 16.8.77. «Λίμνη τών Κύκνων», 21.8.77. Συναυλίες, 19 και 23.8.77).

Μίκη Θεοδωράκη: «Μουσικός Αύγουστος»

Τά 4, συνολικά, προγράμματα του «Μουσικού Αύγουστου», άφιερωμένου στην τόσο πλούσια και πολυεδρική δημιουργία του Μίκη Θεοδωράκη, σέ συνδυασμό και μέ τήν άνεξάντητη πληθωρική του παρουσία και στό «πόντιο», σά μαέστρου, μάς βάζουν όλο και πιότερο σέ πειρασμό νά παραλληλίσουμε τήν εκδήλωσή μ' ένα είδος έλληνικού Μπάϋρωϋτ - σάν παρουσίαση και μόνο, φυσικά, μιάς πληθωρικής μουσικοποιητικής δημιουργίας όπου μέσα της ένας λαός αναγνωρίζει τόν έαυτό του. Γιατί θά ήταν (παρ)άφροσύνη νά προχωρήσει ό παραλληλισμός πέρα από τό σημείο αυτό. Κι άκόμη περισσότερο, ό,τι κάθε φορά έκανε τήν έμπειρία άληθινόνητη ήταν τό πώς, στό τέλος κάθε προγράμματος κυρίως, ό Μίκη Θεοδωράκης, τεράστιος όχι μόνο χάρη στή σωματική του διάπλαση αλλά χάρη στην άνεξάντητη άκτινοβολία της προσωπικότητάς του, άρχιζε νά τραγουδά και νά μεταμορφώνεται σέ μιά πηγή διονυσιασμού άνάλογον μ' εκείνον κάποιων μεγάλων νέγων τραγουδιστών ή τών έρμηνευτών του «Μπλάκ Νατίβιτς». Διονυσιασμού πού μεταδίδεται στό κοινό και πού λές και

πολλαπλασιάζεται χάρη στή λειτουργία ενός άόρατου συστήματος άνατροφοδότησης (feedback) άνάμεσα στόν πομπό και τό δέκτη του.

Δέ θά έπεκταθούμε έδώ σέ έπί μέρους άναφορές έργων ή και τών λαμπρών, ως επί τό πλείστον, έρμηνευτών πού πήραν μέρος σ' αυτό τό φεστιβάλ. Άπλως διαπιστώνουμε κατάπληκτοι τόν άνυποψίαστο πλούτο παραγωγής του Μίκη Θεοδωράκη, ιδίως κατά τήν τελευταία δεκαετία. «Τραγούδια-ποταμοί» πού κουβαλούν στην ακάθεκτη ροή τους άτέλειωτα κατεβατά ποιητικού λόγου, κύκλοι τραγουδιών μέ 15 - 20 τραγούδια καθένας (νά σκεφτεί κανένας ότι 20 τραγούδια περίπου ή ένας μόνο κύκλος άποτελούν τό πρόγραμμα ενός συνηθισμένου Liederabend) και δύο μεγάλων διαστάσεων λαϊκά όρατόρια, τό «Πνευματικό Έμβατήριο» (1969), σέ ποίηση Άγγελου Σικελιανού, και τό «Κάντο Χενεράλ» (1971 -) σέ ποίηση Πάβλο Νερούδα, τό άριστούργημά του.

Ό,τι ιδιαίτερα έντυπωσιάζει είναι ή ένστικτώδης εύελιξία αυτής της λαϊκής γλώσσας πού έχει διαμορφώσει ό Μίκη μέ στοιχεία από τό δημοτικό και τό βυζαντινό μέλος, τό ρεμπέτικο ή κι αυτό τό άντιστασιακό τραγούδι. Μιά γλώσσα σέ συνεχή κίνηση, από κάτι σάν στυλιζάρισμα και ύπεραπλούστευση τών συνθετικών μεθόδων, ως τά προσωπικότερα ξεπετάγματα του μουσικού του «έγώ». Καί τά δύο λ.χ. είναι παρόντα στό «Πνευματικό Έμβατήριο», όπου τά τμήματα «Τό Ξέρω, νά!», «Μοίρα» και «Σιμώνει ό νέος λόγος», μ' έντυπωσιακή ρυθμική ή μελισματική εύρηματική, αντιπροσωπεύουν από τις προσωπικότερες ίσως σελίδες του συνθέτη σ' αυτό τό λαϊκό ιδίωμα.

Μιλήσαμε όμως γιά ύπεραπλούστευση. Μορφολογικά μπορεί νά εκδηλώνεται μέ τό χωρισμό ενός τραγουδιού σέ δύο μόνο τμήματα, τό δεύτερο ρυθμικά ζωηρότερο (Κύκλος Λόρκα, 1967) ή και τήν ταύτισή του μ' ένα μόνο τμήμα μορφής (άγγλ. section) από τήν άρχή ως τό τέλος, άνεξάρτητα από τήν όποια δραματική διακύμανση ή έναλλαγή εικώνων του ποιητικού λόγου (άν θυμάμαι καλά, όρισμένα από τά «Λυρικά» του 1976 ή τόν κύκλο «Ένας Όμηρος», του 1962, γιά τό όμώνυμο θεατρικό έργο του Ίρλανδού Μπρένταν Μπχαν, σέ μετάφραση Β. Ρώτα). Μελωδικά-αρμονικά έχομε άπλές «τροπικές» μελωδίες πού ό χαρακτηρισμός τους αυτός ένισχύεται μέ χρήση «δευτερευουσών» συγχορδιών της κλίμακας. Ρυθμικά έχομε συνοδεία μέ τρίτχα, έμμονα γοργά σχήματα όγδόου - δύο δεκάτων έκτων σέ μέτρο 2/4, ασύμμετρους ρυθμούς (3 + 2, 3 + 3 + 2 κ.τ.λ.) καθώς και τραγούδια «σάν ρετσιτατίβο» (άρ. 6 και 10) από τό «Ένας Όμηρος» κ.τ.λ. Όμως ή άπήχηση πολλών έργων στό κοινό δέν μπορεί πάντα ν' άποδοθεί μέ σιγουριά στην από μέρους του αναγνώστη αυτού του οίκειου, ύπεραπλουστευμένου στύλ ή στίς κάποτε αϊφνίδιες εκρήξεις της ιδιοφυίας του συνθέτη σέ «προσωπικότερες» εκφάνσεις. Τόν βλέπουμε λ.χ. καμιά φορά νά έρωτοτροπεί όχι μόνο μέ λατινοαμερικάνικα μελορυθμικά στοιχεία, αλλά (σπάνια) μέ τό «ρόκ», τή μπαλάντα, ή τό στύλ τραγουδιού ταινίας «ούέστερν» (άρ. 5 από τά «Λυρικά»). Όπως και νάχουν τά πράγματα τό φαινόμενο Θεοδωράκη, αυτού του μελωδικού Νιαγάρα πού ψάχνει όλοένα γιά νέες κοίτες, της άπήχησής του και ιδίως αυτής της άνατροφοδότησής του από τήν επαφή μέ τό λαό, βρίσκεται σέ

**ΤΩΡΑ ΘΑ ΒΡΗΤΕ
ΤΑ ΜΟΝΑΔΙΚΑ ΠΟΥΠΟΥΛΕΝΙΑ
SLEEPING BAGS ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΣΤΗΝ ΤΙΜΗ ΠΟΥ ΑΓΟΡΑΖΟΥΝ
ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ
ΣΑΚΚΙΔΙΑ - ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΑ - ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ
ΚΑΙ ΤΣΑΝΤΕΣ ΜΕ ΠΤΥΣΣΟΜΕΝΑ ΡΟΔΑΚΙΑ
ΟΛΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟ ΕΝΙΣΧΥΜΕΝΟ
ΜΟΥΣΑΜΑ BLUE-ORANGE ΤΟΝ
ΟΠΟΙΟ ΕΙΣΑΓΟΥΜΕ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΑ ΑΠΟ ΙΑΠΩΝΙΑ**

**ΑΓ. ΜΕΛΕΤΙΟΥ 50 καί ΠΑΤΗΣΙΩΝ
Τηλ. 8226511 «ΟΡΕΙΒΑΤΙΚΗ»**

πλήρη εξέλιξη ακόμη. Και είναι πάντα τόσο ρωμαλέο, ώστε να γράφουμε γι' αυτό, με φόβο να το προδώσουμε στη ζωντάνια του.

Η τελευταία συναυλία, με το «Άξιον Έστί» (1960-62), σέ ποιήση 'Οδ. Έλύτη, στήν πιό υπεύθυνα ίσως παρουσιασμένη ως σήμερα εκτέλεση του έργου (χάρη και στη συμμετοχή της χορωδίας ενηλίκων, γυμνασμένης από την πολυπείρη και πολύτιμη Έλλη Νικολαΐδη), στάθηκε δεύτερη αποκάλυψη μιάς μεγάλης νωπογραφίας όπου το λαϊκό και τό έντεχνο στοιχείο (σέ στυλ Στραβίνσκυ, Μπάρτοκ κ.τ.λ.), σέ συνεχή éναλλαγή και μέ σχετικά λίγες «γέφυρες» έπικοινωνίας άναμεταξύ τους (ή έκφραστική άξιοποίησή τους, γιά λόγους ένότητας, προϋποθέτει ξεχωριστή δξυδέρκεια κι ευαισθησία) ξεσκέπασε μ' ένα τρόπο δραματικό και τό κομμάτιασμα της έθνικής ψυχής άνάμεσα στίς γηγενείς, άνατολικές της ρίζες και στή Δύση. Τό άνοιγμα τών ήχομεγεθυντικών συσκευών σ' όλη τους τήν ένταση στους λαϊκούς «άριθμούς», πέρα από τό ότι άδικούσε τήν ίδια τή μουσική του Μίκη, έκανε τήν άίσθηση του κομματιάσματος αυτού ιδιαίτερα έπώδυνη. Η άίσθηση αυτή, στήν α' εκτέλεση του έργου («Ρέξ» 19.10.64) είχε έγίσει περιοχές προσωπικής ευαισθησίας μας

τόσο «παιδιόθεν» άγγιγμένες από τό σπαραγμό αυτό, ώστε, ύστερα από μιά τεχνική-άντικειμενική περιγραφή, νά κρατήσουμε μιά στάση συναισθηματικά άποστασιοποιημένη άπέναντι στο έργο.

Γιά τό μουσικολόγο όμως, τό μεγαλύτερο ίσως ένδιαφέρον σ' αυτό τό «Μουσικό Αύγουστο», παρουσίαζε ή νεανικότατη καντάτα «Μαργαρίτα» (1946), γιά άπαγγελία, μικτή χορωδία και όρχήστρα σέ στίχους Νικηφόρου Βρεττάκου. Κινείται σέ μιά «τροπικότητα», μεταξύ Μουσόςργκοβυ και ήπιου έμπρεσιονισμού, έντυπωσιακά ένιαία σέ ύφος, πού άποδίδει άπλά και άμεσα τό συγκινησιακό κλίμα του κειμένου. Πέρα από τό ότι μάς θύμιζε πώς μεγάλο μέρος της νεανικής, έντεχνης (σημάντικότητας!) δημιουργίας του Μίκη μένει ακόμη άγνωστο, πλάτυνε όλο τό φάσμα της γύρω από τό συνθέτη προβληματικής πού, μοιραία, άπασχολεί όποιον έπιχειρεί νά κοιτάξει έπιστημονικά τό έργο του. Η προβληματική αυτή θά πρέπει κυρίως ν' άναφερθεί στή διασύνδεση, συλλειτουργία ή και αυτόνομη λειτουργία, όλόκληρης σειράς «άντιθέσεων»: έντεχνο και λαϊκό, υπεραπλουστευμένο - άπρόσωπο και προσωπικό μνημειακό νωπογράφημα - μινιατούρα (άπό τό «Κάντο Χενεράλ» στά «Λιανοτράγουδα»),

πληθωρικά ξεσπάσματα και νηφάλια, διανοητική έπεξεργασία. Περιέργως, αυτή ή «Μαργαρίτα», περισσότερο από πολλά έργα του, μάς έκανε νά συνειδητοποιήσουμε ότι ή μουσική προσωπικότητα του Μίκη ξεφεύγει τελείως από κάθε προσπάθεια υπαγωγής της σέ γνώριμα καλούπια.

Κρατική "Όπερα και Φιλαρμονική Βιέννης

Μήτε τήν και πάλι πρόχειρα στημένη στό 'Ηρώδειο παράσταση της «'Ηλέκτρας» (1906-8) τών Στράων και Χόφμανσταλ, μήτε και τίς δυό συναυλίες της Φιλαρμονικής της Βιέννης υπό τόν Κάρολ Μπαίμ (83 ετών!), πού πρωτοεμφανιζόταν στήν Έλλάδα, και τό γνωστό μας άπό πολύ παλιότερα Λέοναοντ Μπέρνσταϊν (ή Μπέρνστιν, όπως τόν λέν οι Αγγλοάξωνες) δέν θά ξετάσουμε έδώ στίς λεπτομέρειές του. Άν μή τι άλλο, όταν θά διαδάζονται οι γραμμές αυτές, αυτό θά έχει ήδη γίνει στόν ήμερήσιο Τύπο. Τό γεγονός όμως ότι τό Φεστιβάλ Αθηνών, μετακαλώντας ένα ξένο λυρικό θέατρο του διαμετρήματος της Κρατικής Όπερας της Βιέννης (γεγονός πού, άναμφισβήτητα, τιμά τόν ελληνικό θεσμό), παρουσίαζει γιά τρίτη φορά στά 22 χρόνια του όίον τον τήν «'Ηλέκτρα» αυτήν, έστω και στή θανυστή (Βιέννη

1965) σκηνοθεσία του Βήλαντ Βάγκνερ, βάζει σέ κάποιες σκέψεις. Δέν μάς άπασχολεί έδώ τόσο τό άν οι όποιοι άρμόδιοι του Φεστιβάλ είχαν τίς γνώσεις, τήν ευαισθησία ή τή φαντασία νά διαλέξουν κάτι άλλο. Άς δεχτούμε ότι τίς είχαν. Σημασία, πιστεύομε, έχει τό ότι άπ' όλη τήν τεράστια σκηνοθετική προσφορά του έγγονου Βάγκνερ δέν έχομε και τό θεατρικό χώρο γιά νά προσφέρουμε κάτι ούσι-αστικότερο στο κοινό μας! Συγκεκριμένα τίς ιστορικές, έπαναστατικές διδασκαλίες τών «μεγάλων» έργων του παππού του Ρίχαρντ: «Τετραλογία», «Τριστάνο και Ιζόλδη», «Άρχι-τραγουδιστές της Νυρεμβέργης», «Πάρσιφαλ». Έπιτρέπεται νά μιλούμε γιά έντεχνη ελληνική μουσική και μουσική ζωή μέ «δίο» (!) έναμιον αιώνα περίπου και νά υπάρχουν κάποιες τρεές γενιές τών όσων φιλομούσων Έλλήνων πού, άν εξαρέσουμε κάποιες προπολεμικές παρουσιάσεις της «Τετραλογίας» από μετακεκλημένο γερμανικό συγκρότημα, ν' άγνωσόν τό «μείζονα» Βάγκνερ (πού είναι και γνωστός οι έμπνεύσεις του άπό τήν αρχαία ελληνική τραγωδία!) είτε σέ παραδοσιακές είτε σέ νεότερες διδασκαλίες; («'Ηλέκτρα», 2.9.77· Φιλαρμονική Βιέννης υπό τόν Μπαίμ, 4.9.77· υπό τόν Μπέρνσταϊν, 6.9.77).

‘Οδηγός Έκλογών άπ’ τό 1961

ΕΛΑΒΟΝ...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΕΡΓΟΣ

Πλήρη έκλογικά αποτελέσματα και βουλευτές κατά περιφέρεια

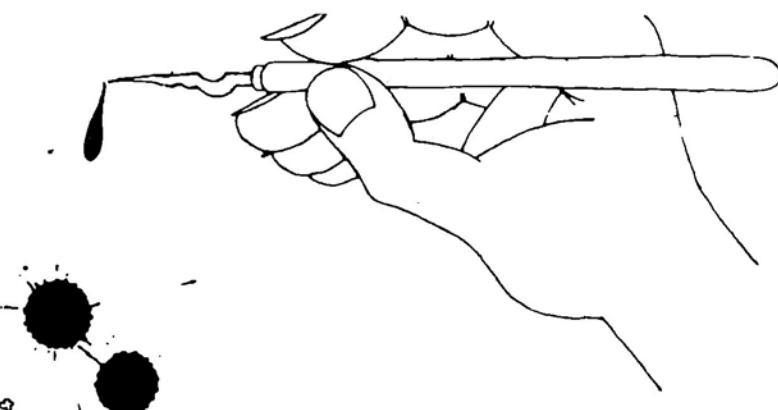
- τά αποτελέσματα τών εκλογών 1961 - 1974
για κάθε έκλογική περιφέρεια
- οι βουλευτές κάθε έκλογικής περιφέρειας
και ή έκλογική τους ιστορία

Βασικός στόχος της έκδοσης αυτής είναι ή παρουσίαση της «φυσιογνωμίας» κάθε έκλογικής περιφέρειας γιά τήν περίοδο από τίς εκλογές του 1961 μέχρι και τίς εκλογές και τό δημοψήφισμα του 1974: ποιά κόμματα έλαβαν μέρος σέ κάθε εκλογή και ποιά ήταν ή έκλογική τους δύναμη σέ ψήφους και ποσοστά· ποιοί βουλευτές εκλέχτηκαν τό 1974 και ποιά είναι ή άτομική έκλογική πορεία κάθε βουλευτή (πότε ήταν ύποψήφιος, μέ ποιο κόμμα, πότε εκλέχτηκε και πότε άπέτυχε, και επίσης άν υπάρχουν άμεσοι συγγενείς του πού διατέλεσαν κι αυτοί βουλευτές).

Έκτός από τίς «έκλογικές» πληροφορίες πού άφορούν κάθε μία έκλογική περιφέρεια χωριστά, τό διβλίο περιλαμβάνει επίσης ένα σημείωμα γιά τό έκλογικό σύστημα, ένα λεξικό κομμάτων και συνασπισμών καθώς και τά συγκεκριμένα αποτελέσματα τών εκλογών του 1961, του 1963, του 1964, του 1974 και του Δημοψηφίσματος.

Συλλογή, έπεξεργασία και παρουσίαση στοιχείων:

Χ. Γεωργίου και 'Ηλ. Καράς.

• Τό θέμα της δικτατορίας του προλεταριάτου βάζουν στο (κοινό) γράμμα τους οι φοιτητές Π.Α. (ΠΟΕ) και Ξ.Γ. (ΕΜΠ):

Ἀγαπητό «Ἀντί»,

Κατά τή γνώμη μας στὸν αἰώνα τῆς σχετικότητας, τῆς κυβερνητικῆς καὶ τῆς ψυχανάλυσης οἱ δροὶ τοῦ ἐπαναστατικοῦ προβλήματος ἔχουν μεταλλαγεῖ. Ἀνάγκη, λοιπόν, ἡ ριζικὴ κριτικὴ τῆς Μαρξιστικῆς Θεωρίας καὶ ἡ ἀναπροσαρμογὴ τῆς στὴ νέα πραγματικότητα. Ἀντὶ τούτου, στίς στήλες τοῦ διαλόγου σου βλέπουμε παθιασμένες διακηρύξεις καὶ ὁμολογίες ἀπόλυτης πίστεως στὸ Μαρξισμό, νοημένου μέσα ἀπὸ μιά κομματικὴ ἰδεολογία καὶ πρακτικὴ καὶ χρησιμοποιομένου γιὰ τὴν διακαίολογηση τῶν. Σκοπὸς μας ἡ ἀναζήτησις ἐνός καλοῦ διαλόγου πάνω στὰ προβλήματα πού θέτει ὁ Μαρξισμός-Λενινισμός καὶ τίς ἀπαντήσεις του, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τὸ ζήτημα τοῦ Κράτους, τῆς Δικτατορίας τοῦ Προλεταριάτου, πού μπορεῖ νὰ μᾶς δώσουν μιά σωστὴ διάσταση πάνω στὴ διαφωνία τῶν Κομμουνιστικῶν Κομμάτων.

Ἀναμφισβήτητα, στίς ἀναλύσεις τοῦ Μάρξ γιὰ τὴν Κομμούνια τοῦ Παρισίου φαίνονται καθαρά οἱ ἀντι-κρατικές ὁμοσπονδιακές του ἀντιλήψεις. Ὅπως ὁ ἴδιος τονίζει ἡ προλεταριακὴ ἐπανάσταση εἶναι ἐπανάσταση ἐναντὶα στὸ ἴδιο τὸ Κράτος. Δὲν ἀποσκοπεῖ στὴν ἀντικατάσταση τῆς Ἀστικῆς Τάξεως στὴ διαχείριση τῆς Κρατικῆς Μηχανῆς ἀλλὰ στὸ θρυμματισμὸ τῆς. Ἡ νέα κοινωνία πρέπει νὰ θεμελιωθεῖ στὴ Βάσι μιάς Ὁμόσπονδης Κοινωνικῆς Ὁργάνωσης χαρακτηριζόμενῃ ἀπὸ τὰ κάτωθι στοιχεῖα: Ἐνα σῶμα αἰρετό μὲ γενικὲς ἐκλογές πού ἀσκει ἐκτελεστικά ἢ νομοθετικά καθήκοντα, τὴν ἀποπολιτικοποίηση τῆς ἀστυνομίας καὶ τὸ ἀνακλητὸ τῶν ὑπαλλήλων πού δὲν πρέπει νὰ πληρώνονται περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι ἕνας ἐργάτης. Χαρακτηριστικὸ εἶναι ὅτι δὲν θέτει πρόβλημα κόμματος σὰν ἀναγκαῖο ὄργανο γιὰ τὴν πραγμάτωση τῶν ἀνωτέρω.

Ἡδὴ, ὁμῶς, ὁ Λένιν ἀπὸ τὸ 1902, σὰν ὑπέρροχος ἡγέτης ἀλλὰ μέτριος φιλόσοφος, βάζει πρῶτα τὸ πρόβλημα τῆς κατάληψης τῆς ἐξουσίας. Μέσω γι' αὐτὸ βλέπει τὴν ὁργάνωση ἐνός κόμματος ἀποτελούμενου ἀπὸ ἐπαγγελματίες

ἐπαναστάτες χαρακτηριζόμενους γιὰ τὴ σιδερένια πειθαρχία τους καὶ τὴν αὐστηρὴ ὑπακοή στ' ἀνώτερα ὄργανα. Ἀγανακτισμένος ἀπὸ τὴ ρεφορμιστικοποίηση τῶν ἐργατικῶν κομμάτων καὶ κουβλώντας δάκρυο τὸ ἐπαναστατικὸ παρελθὸν τῆς Ρωσίας (ναρόννικοι, Τσερνισέφσκυ κλπ.) ἀντιτάσσεται στὸν αὐθορμητισμὸ τῶν μαζῶν. Οἱ ἐργάτες, δηλώνει, εἶναι ἀνίκανοι νὰ ἐπεξεργαστοῦν ἀπὸ μόνοι τους μὴν ἀνεξάρτητη ἰδεολογία. Τὸ κόμμα ἀναλαμβάνει τὴν καθοδήγησή τους καὶ τὴ μεταφορὰ ἀπ' ἐξω τῆς ταξικῆς συνείδησης· βοηθούμενο δὲ ἀπὸ τίς μάξες θὰ καταλάβει τὸν κρατικὸ μηχανισμό (βλέπε: «Τί νὰ κάνουμε») καὶ ἀντὶ νὰ τοῦ ἀφαιρέσει τίς ὑπερτροφικές του λειτουργίες, ὅπως ἤθελε ὁ Μάρξ, τοῦ δίνει καὶ νέες. Ὅπως ἀναφέρεται στὸ «Κράτος καὶ Ἐπανάσταση» ἡ ἐξουσία εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ νὰ καταπνίγει ἡ ἀντίσταση τῶν ἐκμεταλλευτῶν καὶ γιὰ νὰ «κατευθύνει τὴ μεγάλὴ μάζα τοῦ πληθυσμοῦ, ἀγροτιά, μικροαστοὺς, μισοπρολετάρους στὴ διοργάνωση τῆς σοσιαλιστικῆς οἰκονομίας». Σὲ διάλεξη στὸ Πανεπιστήμιο Σβεργντόφ κηρύττει: «Μ' αὐτὸ τὸ μηχανισμό ἢ αὐτὸ τὸ ματσούκι (τὸ Κράτος), θὰ συντρίψουμε κάθε ἐκμετάλλευση κι' ἐπὶ δὲν θὰ ὑπάρχουν πιά δύναμότητες ἐκμετάλλευσης πάνω στὴ γῆ, οὔτε ἄνθρωποι πού θὰ χορταίνουν μπροστὰ στὴ μύτη τῶν πεινασμένων, ἐπὶ παραόμοια πράγματα θὰ εἶναι ἀδύνατα, τότε μόνο θὰ βάλουμε τὸ μηχανισμό μας στὴν ἀποθήκη. Τότε δὲν θὰ ὑπάρχει οὔτε Κράτος, οὔτε ἐκμετάλλευση». Ὅσο λοιπὸν θὰ ὑπάρχει πάνω στὴ Γῆ, κι' ὅχι πιά σὲ μιά δοσμένη Κοινωνία, ἕνας καταπιεζόμενος ἢ ἕνας ἰδιοκτητῆς, τὸ Κράτος δὲν θὰ πάψει νὰ ὑπάρχει. «Γιὰ πολὺ καιρὸ, ἐπίσης, θάνατο ὑποχρεωμένο νὰ δυνάμει, γιὰ νὰ χτυπήσει τίς ἀδικίες τῆς μὴ μετὰ τὴν ἄλλη, τῆς κυβερνήσεως τῆς ἀδικίας, τὰ πεισματάρικα ἀστικά Κράτη, τοὺς λαοὺς πού δὲν βλέπουν τὸ ἴδιο τοῦ δὲν συμφέρον. Κι' ἐπὶ τέλος, πάνω στὴν ὑποταγμένη καὶ ξεκαθαρισμένη ἀπὸ ἀντιπάλους γῆ, ἡ τελευταία ἀδικία θὰ πνίγει

στὸ αἷμα δίκαιων καὶ ἀδίκων, τότε τὸ Κράτος, φτάνοντας στὸ ἀνώτατο ὄριο τῆς δυνάμεώς του, τερατώδεις εἰδῶλο πού θὰ καλύπτει ὅλο τὸ κόσμος... θὰ χαθεῖ (!) ἤσυχά μέσα στὴ σιωπηλὴ πολιτεία τῆς δικαιοσύνης». (Καμύ: «Ἐπαναστατημένος ἄνθρωπος»).

Ποῦ καὶ ποῦ ὁ Λένιν ἐμφανίζεται σὰ θερμὸς ὁπαδὸς τῆς Κομμουνίας, μὲ ὁμοσπονδιακές τάσεις. Γι' ἄλλη μιά φορὰ, ὁμῶς, οἱ θεωρητικὲς του ἀντιλήψεις ἐρχοῦνται ἀπλά καὶ μόνο νὰ στηρίζουν τὴ στρατηγικὴ του. Κι' οἱ φιλελεύθεροι αὐτὲς ἀντιλήψεις του προβάλλονται γιὰ νὰ συμβάλουν στὴν κατάργηση τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ, πράγμα πού προκάλεσε τὴν πολεμικὴ τῆς μεγάλης Ρώσας Λούξεμπουργκ, πού στὸ βιβλίο της «Marxism or Leninism» γίνεται μάντισσα δεινῶν: «... Μὲ τὸ πνίξιμο τῆς πολιτικῆς ζωῆς σ' ὅλη τὴ χώρα, εἶναι μοιραῖο νὰ παραλύει ὁλοένα περισσότερο ἡ ζωὴ μέσα στὰ ἴδια τὰ Σοβιέτ.

εἰσήγηση στὸ 14ο Συνέδριο τοῦ Κ.Κ.Σ.Ε. ἀπὸ τὸν Στάλιν). Τὸ κόμμα ἀποκτὰ μιά ὑπερβατικὴ θέση στὴν Κοινωνία. «Γίνεται πλέον ὑπεύθυνο γιὰ ὅτιδήποτε συμβαίνει στὴν Κοινωνία, γιὰ τὴν πολιτικὴν τοῦ Κράτους, γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων καὶ τῆς κουλτούρας, γιὰ τὴ βελτίωση τῆς εὐημερίας τοῦ Λαοῦ» (Βάσεις Μαρξισμοῦ-Λενινισμοῦ). Ἡ θέση του μεσ' στὸ Κράτος καθορίζεται ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ ἀποστολὴ τῆς ἐργατικῆς τάξεως ὡς φυσικοῦ ἡγέτη τῆς. Τούτο ἐγγυάται ἡ θεωρία. (Τὴ θεωρία, ὁμῶς, ποίος ἐγγυάται;) Ὁ ρόλος του εἶναι ἡ καθοδήγηση τοῦ Κράτους καὶ ὅχι ἡ ὑποκατάστασή του. Εἶναι ὁ μαέστρος τοῦ Προλεταριακοῦ Κράτους κι' ὅποιος ἀπ' τοὺς μουσικοὺς του διαφωνεῖ στὴν ἐνορχήστρωση παίρνει χαρτί... στὴ Σιδηρία στ' ὄνομα μιάς μελλοντικῆς Ἀταξικῆς Κοινωνίας, πού ἡ ἔλευσή της εἶναι ἀναπόφευκτη, σὰ φυσικὴ

Η ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΤΟΥ

Χωρὶς γενικὲς ἐκλογές, χωρὶς ἀπεριόριστη ἐλευθερία τοῦ τύπου καὶ τῶν συγκεντρώσεων, χωρὶς ἐλεύθερη πάλιν τῶν ἰδεῶν, ἡ ζωὴ σῆνει μέσα σ' ὅλους τοὺς δημόσιους θεσμοὺς καὶ γίνεται μιά ζωὴ ἐπιφανειακὴ ὅπου ἡ γραφειοκρατία μένει τὸ μόνο ἐνεργὸ στοιχεῖο. Ἡ δημόσια ζωὴ σιγά-σιγά συθίζεται στὸν ὕπνο καὶ μερικές δωδεκάδες ἀρχηγοὶ τοῦ κόμματος μὲ ἀνεξάντλητη ἐνεργητικότητα καὶ ἀπεριόριστη πείρα διευθύνουν καὶ κυβερνοῦν ... Στὴν οὐσία, λοιπὸν, εἶναι μιά ὑπόθεση μιάς κλίμακας, μιά δικτατορία μὲ ἄλλα λόγια, πού ὁμῶς δὲν εἶναι ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου ἀλλὰ μᾶς χούφτας πολιτικῶν.

Ἔτσι, πρὶν ἀπὸ τὸν Στάλιν εἶχαν δημιουργηθεῖ τὰ σπέρματα γιὰ τὴν κατοπινὴ ἐξέλιξη τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου σὲ ἀνοικτὴ τρομοκρατία. Τὸ Κράτος ἀποθεώνεται. «Ἡ ἀνώτερη δύναμη ἀνάπτυξη τῆς Κρατικῆς Ἐξουσίας, πούχει σὰ σκοπὸ νὰ προπαρασκευάσει τίς συνθήκες ἐξαφάνισης τοῦ Κράτους - αὐτὴ εἶναι ἡ μαρξιστικὴ θέση» (Πολ.

ἀναγκαιότητα, ὅπως μᾶς λέει κι' ἡ Θεωρία.

Μὲ τὸν Χρουστὼφ ἀρχίζει μιά νέα προσπάθεια ἀναπροσαρμογῆς τοῦ γραφειοκρατικοῦ, συγκεντρωτικοῦ, τρομοκρατικοῦ Στάλινικοῦ συστήματος σὲ ἡπιότερη βάση πρὶν παίρνει τὴν ὀνομασία «Κράτος ὅλου τοῦ Λαοῦ». Ἀλλὰ τὸ κακὸ ἔχει προχωρήσει σὲ βάθος. Ἐχει ἰσοπεδώσει κάθε μορφὴ ὑγιоῦς σχέσης στὴ βάση. Τὸ κομμάτι πού πῆρε τὴ θέση τοῦ ψωμοῦ, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ φιλία πού ὑποτάχθηκαν στὴ θεωρία, τὸ πεπρωμένο στὸ πλάνο, ἡ τιμωρία πού ὀνομάστηκε νόμος καὶ ἡ παραγωγή πού πῆρε τὴ θέση τῆς ζωντανῆς δημιουργίας συνθέτουν τὴ μορφὴ ἐνός Κράτους πού προοριζόταν γιὰ προπομπὸς τῆς Κομμουνιστικῆς Κοινωνίας κι' ἐγινε ἕνα νέο ἀδυσώπητο κατεστημένο. Ἐτοῖς αὐτονόητοι ἦταν ἡ πτώση τοῦ Χρουστὼφ καὶ ἡ παράδοση ... ἀνοδος τοῦ Μπρέζνιεφ, μιά καὶ τὸ Σοβιετικὸ Κράτος ἦταν ἀνίκανο, ἀκόμα, νὰ δεχθεῖ ἔστω καὶ ἐπιφανειακὲς ἀλλαγές.

Ἡ καταγγελία, ὁμῶς, τοῦ Στα-

λινισμού είχαν σάν αποτέλεσμα τη μείωση του κύρους του κόμματος. Τό νέο Σύνταγμα του Μπρέζνιεφ ανέλαβε την αποκατάστασή του και συνάμα την υποκατάσταση του Κράτους απ' τό Κόμμα. Είναι χαρακτηριστικό (βλ. «Διεθνή Πολιτική» τεύχος 'Ιούλη) ότι για πρώτη φορά νομιμοποιείται συνταγματικά ή θέση του Κόμματος στο Κράτος και απολυτοποιείται ό ρόλος του. ("Αραγε, στην 'Αταξική Κοινωνία τί προβλέπει ή Θεωρία για τό Κόμμα;).

Στήν εξέλιξη αυτή του Σοβιετικού Κράτους πρέπει νά διερευνηθεί μία από τίς σημαντικές αιτίες για τήν απόρριψη τής Διχτατορίας του Προλεταριάτου από τά Κομμουνιστικά Κόμματα τής Δύσης.

Παρ' όλη τήν τολμηρότητα τής έπιστολής μας ελπίζουμε νά δημοσιευθεί στίς στήλες σου σάν άπόδειξη πραγματικά Δημοκρατικών Πεποιθήσεων.

Π. Α. Ξ.Γ.
Φοιτητής Π.Ο.Ε. φοιτητής
Ε.Μ.ΙΙ

● Πάνω στό ίδιο θέμα, ό φοιτητής Σ.Φ. γράφει μεταξύ άλλων:

Οί κομμουνιστές ευνουθούν όπωσδήποτε μέ τήν ταχτική τους σέ κάθε περίπτωση τόν ειρηνικό δρόμο για τό σοσιαλισμό. Π.χ. τόν 'Οκτώβρη του '17 οί μολοσδίκτοι κατέβαλαν προηγούμενα όλες τίς προσπάθειες γι' αυτό τό σκοπό, άσχετα άν τελικά τό προλεταριάτο πήρε τό όπλο. Σέ παρόμοιες περιπτώσεις παίζει μεγάλο ρόλο και ή στάση άλλων προοδευτικών δυνάμεων, κομμάτων κλπ.

Ειρηνικός και μή δρόμος δέν πρέπει σέ καμία περίπτωση νάρχονται σέ άντιπαράθεση, όπως μάς λένε λίγο πολύ οί άναθεωρη-

τές του «Κ»Κ.Ε. έσ. Κάτι τέτοιο φαίνεται επικίνδυνο για τήν πορεία του κινήματος, και μάλιστα όταν λέγεται από μερικούς πού συνέχεια μάς μιλούν για τό ότι πρέπει νά λαμβάνουμε ύπ' όψη μας τίς συγκεκριμένες, ιδιαίτερες συνθήκες κάθε χώρας (άσχετα άν αυτό σημαίνει για τούς άναθεωρητές μας έξαλλο άντισοβιετισμό, έπίθεση στην πρώτη σοσιαλιστική χώρα του κόσμου).

Ειρηνικός δρόμος δέν σημαίνει ότι οί εργαζόμενοι μέ επικεφαλής τήν εργατική τάξη και τό κόμμα της, δέν θά τσακίσουν τήν παρόμοιή άντίσταση τών άστών. Καί για νά χτυπηθεί αυτή ή άντίσταση, οί εργαζόμενοι πρέπει νάναι γι' αυτό προετοιμασμένοι ιδεολογικά και όργανωτικά. 'Ας θυμόμαστε γι' αυτό τό τραγικό παράδειγμα τής Χιλής. Μήπως εκεί οί εργαζόμενοι και οί προοδευτικές δυνάμεις μέ επικεφαλής τό Κ.Κ. δέν έκαναν τά πάντα για νά βαδίσουν στο σοσιαλισμό ειρηνικά;

Οί φίλοι μας του «Κ»Κ.Ε. έσ. άρνούνται τή δικτατορία του προλεταριάτου. Για άπάντηση θά τούς παραθέσω ένα κομμάτι από τό «Κράτος και 'Επανάσταση» του Β.Ι.Λένιν ('Εκδοχή «Πλανήτης», κεφ. Ι,4 σελ. 407): «Τό κράτος είναι μία "ιδιαιτερή δύναμη καταπίεσης". 'Από τόν όρισμό αυτό βγαίνει πώς ή "ιδιαιτερή δύναμη καταπίεσης" του προλεταριάτου από τήν αστική τάξη, τών έκατομμυρίων εργαζομένων άπό μερικές χούφτες πλουσίων πρέπει νά άντικατασταθεί μέ μία "ιδιαιτερή δύναμη καταπίεσης" τής αστικής τάξης από τό προλεταριάτο (δικτατορία του προλεταριάτου)». Τά άποσπάσματα αυτά άς προβληματίσουν τούς «άνανεωτές» μας (έκτός άν άμφισβητούν τώρα και τόν Β.Ι.Λένιν).

Σ.Φ.
φοιτητής
'Αθήνα

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

● "Ένα γράμμα πού λάβαμε από τό φίλο Α. Ριζόπουλο (και τό δημοσιεύουμε μέ καθυστέρηση, όχι δέδαια σκόπιμα - τό γράμμα γράφτηκε στίς 11/7) μάς δίνει άφορμή νά πούμε μερικά «δημοσιογραφικά» γενικότερα. Τό γράμμα λέει:

'Αγαπητό «'Αντί»

Μέ ιδιαίτερο ένδιαφέρον παρακολουθώ τά δημοσιεύματα στή στήλη τών σχολίων όταν άναφέρονται στο δημοσιογραφικό επάγγελμα και ιδιαίτερα στην 'Ενωση Συντακτών. Στο τελευταίο σου τεύχος ύπάρχει όμως ένα κείμενο πού πιστεύω ότι ξεπέρασε τά όρια τής λογικής αντιμετώπισης τής 'Ενωσης.

Πρώτα άπό όλα πρέπει νά τονίσω ότι δέν γνωρίζω καθόλου τόν κ. Χατζηφωτίου. Γνωρίζω μόνο τά δημοσιεύματά του. 'Ετσι ότι γράφω είναι αυτόδουλο και θά μπορούσε νά ισχύει σέ κάθε περίπτωση.

Ο συντάκτης του σχολίου πολύ σωστά έπισημαίνει τήν αυτοεπανάληψη του κ. Χατζηφωτίου σέ δύο κείμενά του στο ίδιο τεύχος του Ταχυδρόμου. Τό σχολίο θά μπορούσε νά σταματήσει στο πόσο κακός ή άπρόσεκτος δημοσιογράφος είναι ό 'Ιακχος.

Προχωρά όμως και προσπαθεί νά προκαταλάβει τήν 'Ενωση Συντακτών, άν ποτέ ό κ. Χατζηφωτίου υποβάλει ύποψηφιότητα για μέλος. Τόν άναφέρει ως «συντάκτη» και σχολιάζει ότι «καλά είναι τά σαλόνια και ό μπιντές αλλά δέν δίνουν σύνταξη».

Όλα αυτά μυρίζουν από τό γενικά άντιδραστικό πνεύμα πού έπικρατεί ακόμα στην 'Ενωση Συντακτών σέ ό,τι άφορά στίς έγγραφές μελών. Είκοσι χρόνια μετά τό θάνατο του Ν. Κρανιωτάκη εξακολουθεί νά εφαρμόζεται ή πολιτική τών ήμετέρων και τής κλειστής κάστας στίς έγγραφές στην 'Ενωση. Αυτό φάνηκε στίς τελευταίες έγγραφές. (Σχετικά έγραψε και ό «Όμόσπονδος Τύπος»).

Εδώ ύπάρχουν δύο βασικά θέματα. Πρώτα, ως πότε θά εξακολουθήσουν νά χωρίζονται οί δημοσιογράφοι σέ κάστες προνομίων και μή, π.χ. συντάκτες άθηναϊκών, επαρχιακών έφημερίδων, περιοδικών κ.ο.κ.; Δεύτερον ποιά θά είναι τά κριτήρια για τήν έγγραφή στή συνδικαλιστική όργάνωση τών δημοσιογράφων;

'Από τή στιγμή πού κάποιος άποφασίζει νά έξασκήσει κατά κύριο λόγο τό δημοσιογραφικό επάγγελμα, δηλαδή από τή στιγμή πού πάνω από 55% τών εισοδημάτων του προέρχονται από τή

δημοσιογραφία, γιατί δέν θά μπορεί νά γίνει μέλος τής 'Ενωσης Συντακτών; 'Η προϋπηρεσία στον «μπιντέ» γιατί θά θεωρείται μειονέκτημα όταν κάποιος σέ κάποια στιγμή τής ζωής του ζει άπό τή δημοσιογραφία;

Τό κριτήριο του 55% τών εισοδημάτων είναι ίσως τό πιο δίκαιο πού μπορεί νά όρεθεί, έστω και άν μερικούς θά τούς άδικήσει, όπως μερικούς γνωστούς βιομήχανους - δημοσιογράφους, τακτικά μέλη τής 'Ενωσης Συντακτών.

'Αλλά τό θέμα δυστυχώς είναι γενικότερο. 'Αν διάφοροι, όμολογούμενα, θέλουν νά γίνουν μέλη τής 'Ενωσης Συντακτών χωρίς νά δημοσιογραφούν, αυτό όφείλεται στα φανλοκρατικά προνόμια πού τούς παρέχει ή 'Ενωση.

Προσπαθώ νά θυμηθώ σέ ποιά πολιτισμένη χώρα οί δημοσιογράφοι έχουν όλες αυτές τίς άτέλειες, τά έλευθεράς κλπ. κλπ.

Συνήθως οί δημοσιογράφοι πού κάνουν συγκεκριμένο ρεπορτάζ, π.χ. κινηματογραφικοί κριτικοί, παίρνουν προσκλήσεις για ειδικές προβολές τών ταινιών. 'Η οί άθλητικοί ρεπόρτερς παίρνουν προσκλήσεις για τούς αγώνες. 'Όταν οί δημοσιογράφοι έχουν προβλήματα συχνών μετακινήσεων, τούς καλύπτει τά έξοδά τους ή έφημερίδα τους.

Και εδώ άγγίζουμε και μία ακόμα πλευρά του θέματος. Οί εκδότες καλύπτονται πίσω από αυτές τίς παροχές και κρατούν πιο σκληρή στάση στίς διαπραγματεύσεις για αύξήσεις. ('Αλλωστε ύπάρχει και δικαστική άπόφαση πού άποτιμά τά οικονομικά όφέλη τών έλευθεράς κλπ.).

'Αν όλοι ήσαν άσφαλισμένοι σέ κάποιο ταμείο, έστω και ξεχωριστό για τούς δημοσιογράφους - ένα ταμείο τύπου για δημοσιογράφους έφημερίδων, περιοδικών, ύπαλλήλους έφημερίδων και εκδότες - τότε ή 'Ενωση Συντακτών θά λειτουργούσε όπως πρέπει: δηλαδή ως συνδικαλιστικό όργανο. Τότε δέν θά ύπήρχαν ένδιαφερόμενοι συνδικαλιστές.

'Αλλά από εδώ και πέρα τό θέμα παίρνει άλλες διαστάσεις, τής 'Ενωσης σάν συνδικαλιστικό όργανο, πού δέν ένδιαφέρουν τούς άναγνώστες σου.

Πιστεύω ότι τό «'Αντί» θά πρέπει νά άντιτίθεται στα κλειστά επαγγέλματα και στίς κάστες πού μόνο δυσάρεστα προξενούν στην κοινωνία όποιασδήποτε μορφής.

Παράλληλα πιστεύω ότι ή 'Ενωση θά πρέπει νά έξετάζει τίς έγγραφές τών μελών της μέ μόνο κριτήριο τήν πραγματική και

ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ Σεπτέμβριος 77 δρχ. 50

- ΚΙΝΑ: ή προσαγή της οικονομικής ανάκαμψης
- ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ: επικίνδυνα παιχνίδια και άπελευθερωτικοί αγώνες
- ΧΙΛΗ - ΒΟΛΙΒΙΑ - ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗ: ή Α. 'Αμερική άντιμέτωπη στην πολιτική του Τζ. Κάρτερ
- ΗΠΑ: ή τριμερής πολιτική του Ζ. Μπρεζίνσκυ

κυκλοφορεί κάθε μήνα

Η ιστορία επαναλαμβάνεται και δεν λέει να τελειώσει - να ησυχάσουμε, διάβωλε! Τό Π.Σ. της ΕΣΗΕΑ (τό δευτεροβάθμιο, πάντα!) κρατώντας ψηλά τη σημαία της κάθαρσης, με πρόσφατη απόφασή του άκυρωσε την όρισιτική διαγραφή που τό πρωτοβάθμιο Π.Σ. είχε επιβάλει σε μέλος της ΕΣΗΕΑ που «κάρφωνε» με έκθεσή του (έπί χούντας φυσικά) Έλληνες που δροῦσαν «άντεθνικώς» στο εξωτερικό. Και ξέρετε γιατί; Γιατί ο χαφιεδισμός του λαμπρού αυτού κυρίου έγινε... πριν γίνει μέλος της ΕΣΗΕΑ!! (Δέν τό πιστεύετε; Ο αριθμός της πρωτόδικης απόφασης είναι 43/1976 και της δευτεροβάθμιας - που εξαφάνισε τη πρώτη - 7/1977). Μάλιστα...

Εν τῷ μεταξύ από τόν «Όμοσπονδο Τύπο» (τ.24,15/9) μαθαίνουμε ότι εκ-

κρεμεί στα χέρια τῶν νομικῶν συμβούλων της ΕΣΗΕΑ μία «νομική πρόταση» για αποπομπή του χουντικού «ύπουργου» Θ. Παπακωνσταντίνου (που παραμένει μέλος της ΕΣΗΕΑ!).

«Με απόφαση της Γενικής Συνέλευσης ανεξάρτητα από τις αποφάσεις τῶν Πειθαρχικῶν συμβουλίων».

Αν οί νομικοί σύμβουλοι καθυστεροῦν για νά μελετήσουν πῶς θά ΓΕΝΙΚΕΥΘΕΙ τό θέμα μ' αυτό τόν τρόπο για νά γίνει κάποτε ή μέχρι τώρα ΑΝΥΠΑΡΚΤΗ κάθαρση στήν ΕΣΗΕΑ, πάει καλά. Διαφορετικά οί ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ ἔχουν τό λόγο. Ας μαζευτοῦν οί ὑπογράφες που χρειάζεται νά γίνει μία γενική Συνέλευση για ΑΥΤΟ τό θέμα. Αλήθεια πόσοι δημοσιογράφοι τό θεωροῦν δευτερεύουσας σημασίας;

συνεχί ἀπασχόληση με τή δημοσιογραφία.

Αλλά φροδοῦμαι ὅτι ζητῶ πολλά ὅταν ή Ένωση συνεχίζει νά ἀνέχεται τό χουντικό 1004 καί συνέπραξε στήν ἐπιλογή δικτατοριῶν με τήν ἀντικατάσταση τοῦ παπαδοπουλικῶν νόμου περί τύπου με τόν μεταξικό.

• Με λύπη, εἰλικρινά, πρέπει νά παρατηρήσουμε ὅτι ὁ φίλος Α.Ρ., πού κάθε ἄλλο παρὰ ἄσχετος με τὰ δημοσιογραφικά πράγματα εἶναι, «μπλέκει» μερικὰ διαφορετικά θέματα ἢ παρεξηγεῖ ἄλλα. Ας τὰ δοῦμε πολύ συνοπτικά:

1. Τό θέμα τῶν ἐγγραφῶν στήν ΕΣΗΕΑ. Πῶς, δηλαδή, πρέπει νά γίνονται.

Ο κ. Α.Ρ. λέει ὅτι «ή Ένωση θά πρέπει νά ἐξετάζει τίς ἐγγραφές τῶν μελῶν με μόνο κριτήριο τήν πραγματική καί συνεχή ἀπασχόληση με τή δημοσιογραφία». Συμφωνοῦμε ἀπόλυτα καί τό ἔχουμε γράψει καθαρά. Ἀλλά τί σχέση ἔχει ἐκεῖνο τό λίγο ἀκαταλαβίστικο περί «55% τῶν ἐισοδημάτων»; Τί δουλειά ἔχει στήν Ένωση Συντακτῶν ἕνας πού κερδίζει π.χ. 12.000 δρχ. γράφοντας σέ μία ἐφημερίδα καί 10.000 δρχ. ἔχοντας ἕνα μπακάλικο ἢ μία μονιτίξ ἢ ἕνα λουλουδάδικο; (Διευκρινίζουμε: «τί δουλειά ἔχει στήν ΕΣΗΕΑ», γιατί, ὅπως εἶναι γνωστό, δημοσιογράφος, δηλαδή συντάκτης σέ ἕνα ἔντυπο, μπορεί νά γίνει ΟΠΟΙΟΣ θέλει, ἄσχετα με τή μόρφωσή του ἢ τήν παράλληλη ἀσκηση ΟΠΟΙΟΥΔΗΠΟΤΕ ἐπαγγέλματος. Ἀρκεῖ νά γνωρίζει τόν ἐκδότη - μερικῆς φρεσῆς ἀρκεῖ καί ὁ διευθυντής). Εἰλικρινά δέν τό καταλαβαίνουμε...

2. Τό θέμα τοῦ κυρίου Ζάχου Χατζηρωτίου, πού ἐμεῖς ἀποκαλέσαμε «συντάκτη» (σέ εἰσαγωγικά) ἐνῶ ἐκεῖνος ἀποκαλεῖται συγγραφέας - δικαίωμά του, δέν ἀφορᾷ ἐμᾶς ἀλλά τὰ λογοτεχνικά σωματεία τό θέμα αὐτό... Λέει, λοιπόν, ὁ κ. Α.Ρ. ὅτι ἐπειδὴ δέν σταθήκαμε στό σόβλο για τό «πόσο κακός ἦ ἀπόρροιας δημοσιογράφος εἶναι ὁ Ἰαχχος» καί προσπαθήσαμε «νά προκαταλάβουμε» τήν ΕΣΗΕΑ, «ἄν ποτέ ὁ κ. Χ. ὑποβάλει ὑποψηφιότητα για μέλος», αὐτό μυρίζει... «ἀντιδραστικό πνεῦμα» - καί μάλιστα «ἐγκοσι χρόνια μετά τό θάνατο τοῦ Ν. Κρανιωτάκη»! Κι ἀκόμα, ὅτι ἀφορμή αὐτό πού γράψαμε, ὅτι «καλά εἶναι τὰ σαλόνια καί ὁ μπιντές ἀλλά δέν δίνουν σύνταξη», ἀναρωτιέται: «ή προὔπηρεσία στόν «μπιντέ» γιατί θά θεωρεῖται μειονέκτημα ὅταν κάποιος σέ κάποια στιγμή τῆς ζωῆς του ζεῖ ἀπό τή δημοσιογραφία»;

Ο κ. Α.Ρ. ΔΕΝ κάνει χιούμορ. Ρωτάει οσοῦρα. Μά... οσοῦρα μπορεί κανεῖς νά ὑποστηρίξεις ὅτι ὁποιοδήποτε ἐπαγγελματίας ἢ ἀργόσχολος, μεγαλοεπιχειρηματίας ἢ ἡθοποιός ἢ... ἐπειδὴ κάποτε γράφει κάπου, γιατί ὅπως προαναφέραμε ΟΠΟΙΟΣ ΘΕΛΕΙ μπορεί νά γράψει σέ ΟΠΟΙΟ ἔντυπο θέλει, ἄν γνωρίζει τὰ πρόσωπα πού εἴπαμε, θά πρέπει νά γίνει καί μέλος τῆς ΕΣΗΕΑ - ἀνεξάρτητα, βέβαια, με τό ἄν ὑπάρχουν στήν ΕΣΗΕΑ ἄτομα πού δέν ἔπρεπε νά ὑπάρχουν; Για μᾶς εἶναι ἀσύλληπτο...

Όσο για τόν κ. Χ., φυσικά δέν μᾶς ἐνδιαφέρει ἄν εἶναι «κακός ἢ ἀπόρροιας» (σάν «δημοσιογράφος») - αὐτό εἶναι πρόβλημα τῶν κυρίων πού τόν πληρώνουν για νά γράφει! Καί, μεταξύ μας, καλά

κάνουν: ποῖός ἄλλος θά ᾿φτανε μέχρι τήν Ἀλβανία (ἄχ, αὐτά τὰ κυάλια, τί κάνουνε!...) καί τοῦς σκυθρωπούς κατοίκους τῆς ἡ ποῖός θά «ἀνακάλυπτε» ὅτι στό θέατρο «Λυκαβηττοῦ», ἐνῶ ὁ Μίκης διεύθυνε τό «Ἀξίον Ἑστί» κάποια οἰκογένεια «προφανῶς τῆς 2ας ἐκλογικῆς περιφέρειας Πειραιῶς πού «ἐκτίθεται» ἐκλογικῶς ὁ Μίκης»... τῆγάνιζε μεζεδάκια! Ἡ ἀκόμα ποῖός θά ἔγραφε για κοσμικό γάμο ὅτι:

«Όπως ἡ νύφη ἔτσι καί ὁ γαμπρός εἶναι... γαμπρός με τὰ ὅλα του». Δηλαδή μορφωμένος, ἔξ-

υπνος, καλός καραδοκῆρης, ἦταν καί σύμβουλος τῆς ΕΠΟ καί ἔχει φάει καί τό ξύλο του στήν ΕΣΑ κατά τήν ἐπταετία. Όταν λέμε λοιπόν με τὰ ὅλα του «ἐννοοῦμεν» με τὰ ὅλα του.

(Τώρα ποῖός ἔφαγε καί ποῖός... χρειάζεται ξύλο, αὐτό εἶναι μία ἄλλη ἱστορία...)

3. Τά ἄλλα θέματα πού ὁ Α.Ρ. θίγει (τά «ἐλευθέρως», τό «κοινό ταμεῖο» κλπ.), σωστά κατά βάση, θέλουν πολλή συζήτηση καί «παίρνουν» ἄλλες διαστάσεις, πού «δέν ἐνδιαφέρουν τοῦς ἀναγνώστες». Συμφωνοῦμε.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ «ΘΕΩΡΙΑ»

• Ἡ μαρξιστική σκέψη καί τὰ καθοριστικά προβλήματα τῆς ἐποχῆς μας ἦταν τό θέμα με τό ὅποιο ὁ καθηγητής κ. Γ. Κουμάντος ἀσχολιόταν στό «Βῆμα» πρόσφατα (28.8). Ὁ ἀναγνώστης μας κ. Γ.Σ.Μεταξᾶς γράφει σχετικά:

Στήν ἐπιφυλλίδα τοῦ «Βῆματος» τῆς Κυριακῆς 21.8.77 ὁ πανεπιστημιακός καθηγητής κ. Γ. Κουμάντος, διαπιστώνοντας τήν ἀνεπαρκεία τῆς μαρξιστικῆς σκέψης νά ἀγκαλιάσει καί νά ἐρμηνεύσει τὰ καθοριστικά προβλήματα τῆς ἐποχῆς μας (οἰκολογικό, ὁλοκληρωτισμός, χειρουργήση πληροφοριακή καί βιοχημική) ἀναζητᾷ τή «νέα θεωρία» πού θά μπορέσει νά ἐξηγήσει καί νά συμπεριλάβει τή νεόκοπη προβληματική. Ἀναζητᾷ δηλαδή μία θεωρία ἀπέναντι στά προβλήματα, ἕνα σοφό «θεωρῶ» (συλλογικό ἢ μεμονωμένο διανοούμενο) πού θά διαθέτει τὰ κατάλληλα νοητικά ἐργαλεῖα, τὰ ὅποια θά τοῦ ἐπιτρέψουν τή θεωρητικοποίηση τῆς τρέχουσας ἀγωνίας καί «κρίσης». Καί συμπεραίνει: «Λογικά θά ἔπρεπε νά ἦταν δυνατή ἡ κατασκευή ἑνός κοινωνικοῦ μοντέλου, πού θά ὅρισκε γενικότερη λαϊκή κατάφαση σέ κοινωνικῆς ομάδες πολύ πλατύστερες ἀπό τή μυθική πιά ἔννοια τοῦ «προλεταριάτου». Ἀναμφισβήτητα, ἀπό ἀποψη αὐστηρά «λογική» ἡ κατασκευή τοῦ μοντέλου εἶναι δυνατή. Ἡδὴ ἡ πολιτική θεωρία καί πράξη τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων βασίσθηκε πάνω στά μαθηματικά (αὐτό τό κατ' ἐξοχήν ἐργαλεῖο ἀπελευθέρωσης) για νά τυποποιήσει τίς θεμελιακές ἐπιλογές - ἀξίες τῆς. Σήμερα, στήν ἐποχὴ τῶν κυβερνητικῶν συστημάτων καί τῶν πολυπλευρῶν δυνατοτήτων τυποποίησης ἐκεῖνο πού ρυθμίζει τό αἰῶρο δέν εἶναι τό λογικό - θεωρητικό μοντέλο (διαθέτουμε ἤδη ἱκανό ρεπερτόριο μοντέλων με κορυφαῖο πανδέκτη τό οἰκολογι-

κό) ἀλλά ἡ αὐτόνομη συνειδητή δράση τῶν ἱστορικῶν ὑποκειμένων πού δημιουργοῦν τίς νέες σημασίες καί σημαίες, κάτω ἀπό τίς ὁποῖες ἀγωνίζονται πέρα ἀπό κάθε προκαθορισμένη νομοτέλεια. Γιατί, στό ἐρώτημα: - Ποῖός «μιλάει» (θεωρητικά) καί ποῖός δρᾷ στίς μέρες μας, ἡ μοναδική ἀπάντηση εἶναι: - Αὐτός πού δρᾷ «μιλάει» κιόλας ἢ ἀντίστροφα.

Όχι λοιπόν «καθολική θεωρία» για νέα προβλήματα, ἀλλά εὐελιξία διευκρίνισης μέσα ἀπό τὰ προβλήματα, δηλαδή τήν παρούσα δυναμική τους. Όπως εἰστοχα παρατηρεῖ ὁ Κορνήλιος Καστοριάδης, εἶναι ἡ κοινωνία πού μιλάει τήν κρίση τῆς καί ἐμεῖς πού τή διευκρινίζουμε ἐν ὄψει κάποιου σχεδίου πού υἱοθετήσαμε ξεκινώντας ἀπ' αὐτήν ἀκριδῶς τήν κρίση. Ἐτσι πού ὁ κλασσικός «θεωρῶς», ὁ ὁποῖος συνδιαλεγόταν ὑποκλειστικά με τήν «ἀλήθεια» δέν ἔχει πιά θέση ἀνάμεσα στούς συνειδητοῦς φορεῖς τοῦ «σχεδίου» τῆς κοινωνικῆς ἀλλαγῆς. Πάει καιρός ἀπό τότε πού ὁ Ἀριστοτέλης σκέφθηκε διεξοδικά τό πρόβλημα τῆς «δικαιοσύνης» (=δικαιο, οἰκονομία καί πολιτική μαζί) με τή βοήθεια τῆς γεωμετρικῆς «ἀναλογίας» (α:β=γ:δ), τονίζοντας συνάμα ὅτι ἡ σχέση τῶν ὄρων τῆς ἀναλογίας αὐτῆς ἐξαεῖται τελικά ἀπό τό εἶδος οὔτε κανέναν ἄλλο «θεωρητικό» δέν θά ἐξηγήσει. Εἶναι ἄλλωστε ὁ Ἀριστοτέλης ἐκεῖνος πού τό διετύπωσε ἀνεπαλῆλστα στό βιβλίο (Ε) τῶν «Ἠθικῶν Νικομαχείων»: «Για ὅλους ἡ δικαιοσύνη σημαίνει τήν ἰσότητα, καὶ αὐτό δῖχως ἀπόδειξη».

Φιλικά
Γ.Σ.Μεταξᾶς
Χολαργός

Φίλε εκδότη.

Σας έστειλα μέσα σ' αυτόν τον χρόνο δύο γράμματα που χτυπούσαν κατακέφαλα την «ήγεσία» της καταδωμένης ελληνικής αριστεράς. Είχαν τὰ γράμματα αυτά πολύ αυστηρό και πρὸς πάσα κατεύθυνση ονομαστικό λεκτικό, και σ' αυτόν τον λόγο αποδίδω τὸ γεγονός ὅτι δὲν δημοσιεύσατε τίποτε. Ίσως ἀκόμη γιατί με τὴν σκούπα πού ἔβαλα, πήρα μπροστά και τὴν κάποια δική σας συμπάθεια στὸν κατακαημένο αὐτὸ χῶρο πού καίγεται και τσουρουφλίζεται ἐδῶ και σαράντα τόσα χρόνια και προκοπή δὲν δέλεει.

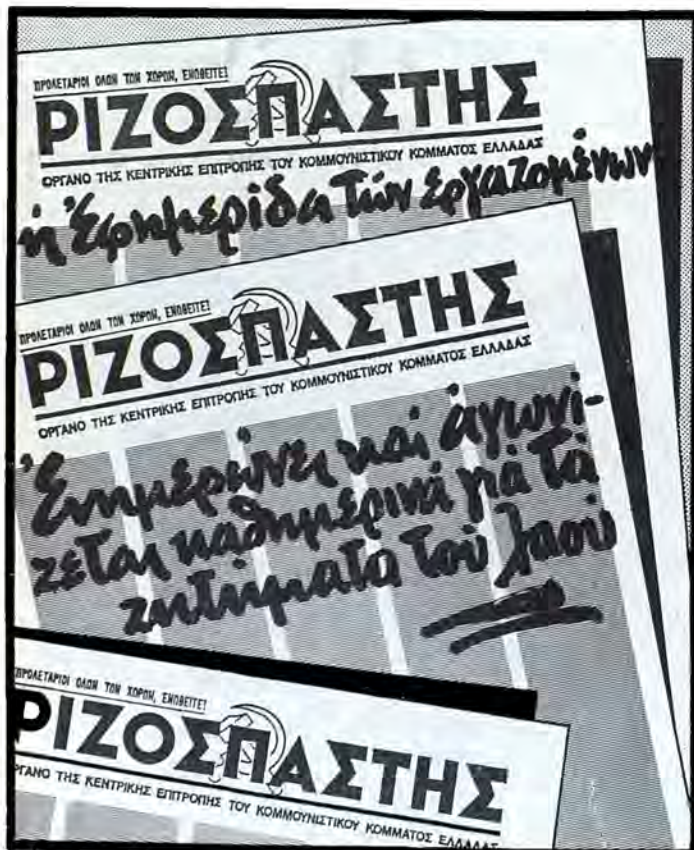
Σας ξαναγράφω σήμερα, ἀλλὰ τί νὰ σας γράψω; Νὰ σας τὰ πῶ και σὰς, πού ἐκτιμῶ τὴν προσπάθειά σας, μιὰ προσπάθεια πού δὲν φέρνει, δὲν θὰ φέρει κανένα ἀποτέλεσμα γιὰ τὸν μεγάλο σκοπὸ πού τόσες θυσίες ἔδωσε ὁ χιλιόεσσανισμένος ἑλληνικὸς λαός, γιὰ τὴν ἐθνική του ἀπελευθέρωση και τὴν κοινωνική δικαιοσύνη σ' αὐτὸν τὸν τόπο. Τί κάνουν και τί παριστάνουν αὐτοὶ οἱ κύριοι πού ἔχουν φτιάξει ἀπὸ μιὰ πολέμιστρα ὁ καθένας και ρίχνει ἀσφαιρα ἢ μᾶλλον στάχτη στὰ μάτια μας. Ποιὸς τοὺς λογαριάζει ἂν ὑπάρχουν ἢ ὄχι και πού θὰ πᾶει αὐτὴ ἡ κατάσταση; Νὰ τὸ καυτὸ ἐρώτημα. Ὡς πότε θὰ ἐξ-

ακολουθήσουμε νὰ κρυδόμεστε πίσω ἀπὸ τὸ δάκτυλο, νὰ λέμε μισή τὴν ἀλήθεια και νὰ διατηροῦμε αὐταπάτες. Σεῖς οἱ νεώτεροι δὲν τοὺς ξέρετε καλά αὐτοὺς, ἐγὼ τοὺς ζῶ ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς κατοχῆς, κι ἔχω πικρὴ δόλοπικρη ἀντίληψη γιὰ ὄλους και γιὰ τὸν καθένα χωριστά.

Και σὰς ρωτῶ με ποιὸν τρόπο θὰ σταθεῖ δυνατό ἡ ἀριστερά νὰ γίνεῖ ἱκανὴ νὰ ἐκτελέσει τὸν ρόλο της, τὸν ἱστορικό ρόλο της, νὰ εἶναι ἱκανὴ νὰ εἶναι «ἀγαπητὴ» στοὺς φίλους και φοβερὴ στοὺς ἐχθρούς; Τί κάνετε σεῖς πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνση; Μένετε ἱκανοποιημένοι ἀπὸ τὴν συμβατικὴ ἐπιτυχία νὰ ἔχουμε κάνει βιώσιμο τὸ «Ἀντί», πού εἶναι πράγματι μιὰ σοβαρὴ κι ἀξία ἐκδοση, και πού εἶναι ἀνοιχτὴ γιὰ ὄλους, ἀλλὰ με ποιὸν στόχο ἢ με ποιὸ ἀποτέλεσμα, ἀφοῦ ἡ δεξιὰ ἀλωνίζει ὄλους τοὺς χώρους ἀνενόχλητη, προκλητικὴ κι ἀμετανόητη;

Δὲν θὰ σας γράψω ἄλλο τίποτε, γιατί συνεχίζοντας φοβῶμαι ὅτι θὰ χάσω τὸ λεκτικὸ και σκοπὸς μου εἶναι νὰ δουν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος αὐτὰ τὰ λόγια πού ξεκινοῦν ἀπὸ τὴν βάση και πού ἀντανακλῶν τὴν ἀπογοήτευση και τὸν πόνο της γιὰ τὴν σημερινὴ ἀπαράδεκτη κατάσταση τῆς ἀριστεράς.

Μ' ἐκτίμηση
Φώντας Γιαννόπουλος

κυκλοφορεῖ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ Π. ΚΑΛΟΝΑΡΟΥ

ἡ ιστορία του

κα
ρα
γκι
οζη

ΕΥΚΛΕΙΔΗΣ

τράμ

ΕΝΑ ΟΧΗΜΑ

συνεργάζονται

Μίλτος Σαχτούρης
Νίκος Καχτίτσας
Γιώργης Παυλόπουλος
Γιάννης Πατίλης
Τάσος Δενέγρης
Γιάννης Μαρκόπουλος
Πέτρος Ὀρφαῖος
Νίκος Μπακόλας
Ἑλλη Σκοπετέα
Θ. Δ. Φραγκόπουλος
Καίτη Ταιτσέλα
Κώστας Μαυρουδῆς
Μιχάλης Κατσαρός
Δημήτρης Γέρος
Μαρία Μήτσου
Πρόδρομος Χ. Μάρκογλου
Στέφανος Μπεκατώρος
Μάξιμος Ὁσύρος
Λευκὴ Χριστίδου
Βασίλης Λαμπρόπουλος

αντι

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601.
Τηλ: 732.713 - 732.819

● Ἐκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
● Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου:
ΤΡΥΦΩΝ ΛΥΓΟΥΡΑΣ
Βασ. Ἀλεξάνδρου 26
Ἄγ. Ἀνάρχυροι.

● Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΦΩΤΟΚΥΤΤΑΡΟ» ΕΠΕ
Βασ. Ἀλεξάνδρου 2, Χίλτον.
Τηλ. 748.314 - 713.604
● Ἐκτύπωση:
Ἑργοστ. Γραφικῶν Τεχνῶν
Γ. ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΑΣ
Ἰαίου 5, Περιστέρη.

● Κάθε ἐνυπόγραφο ἄρθρο
ἐκφράζει τὴν προσωπικὴ
ἀποψη τοῦ συγγραφέα του.

● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙ-
ΚΟΥ:
Ἑξάμ. 260 δρχ. - Ἐτήσια 520
Ἐτήσια Ὄργανισμῶν,
Τραπεζῶν, κ.λπ: 1.200 δρχ.
Γιὰ φοιτητὲς ἔκπτωση 15%.

● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙ-
ΚΟΥ:
Εὐρώπη - Μεσογ. χώρες:
ἑξάμηνη: ἀπλὴ δολ. 10
ἀεροπ. δολ. 13
ἐτήσια: ἀπλὴ δολ. 20
ἀεροπ. δολ. 25
Η.Π.Α. - Καναδὰς - Ἀν. Ἀσία:
ἑξάμηνη: ἀπλὴ δολ. 10
ἀεροπ. δολ. 17
ἐτήσια: ἀπλὴ δολ. 20
ἀεροπ. δολ. 34
Αὐστραλία - Ὠκεανία:
ἑξάμηνη: ἀπλὴ δολ. 10
ἀεροπ. δολ. 24
ἐτήσια: ἀπλὴ δολ. 20
ἀεροπ. δολ. 47

● Ἐμβάσματα, ἐπιταγές:
ΧΡΗΣΤΟ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601.
● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ δρχ. 20
● ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΤΙΜΗ 30 ΔΡ.

Κεντρικὴ διάθεση:
● γιὰ τὰ βιβλιοπωλεῖα
τῆς Ἀθήνας:
Στὰ γραφεῖα τοῦ «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60, τηλ. 732-713
● γιὰ τὰ βιβλιοπωλεῖα
Β. Ἑλλάδας:
Βιβλιοπωλεῖο «Ξένος Τύπος»
Ν. Κοτζιάς και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκὴ 78, τηλ. 279.720,
Θεσ/νίκη

PYLARINOS
ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ
ΚΑΙ ΜΟΝΑΔΙΚΟΣ
ΣΤΑ ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

σπυρου διναρδατου

**ο πολεμος του 1940-41
και
η μαχη της κρητης**

ΤΟΜΙΔΙΑ 2

Τό τέταρτο βιβλίο της σειράς, που καλύπτει την περίοδο από τό 1935 ως τόν Ιούνιο του 1941.

όλόκληρη ή Ελλάδα
όλόκληρος ό κόσμος

ΤΟ ΒΗΜΑ

κάθε πρωί
στά χέρια σας

κεραμικά
από τό εργαστήριο

“αντικείμενο,,

Φτιαγμένα μέ κέφι και αγάπη
σέ καινούργιες πάντα φόρμες και σχέδια
έκλεκτά δώρα για τούς απαιτητικούς
φίλους σας.

Θά τά βρῆτε στό εργαστήριο,
Φανερωμένης 48 - Χολαργός
τηλ. 65.21.725

Στή Θεσσαλονίκη αντικείμενα
του εργαστηρίου θα βρῆτε
κατ' αποκλειστικότητα στό μαγαζί
“αντικείμενο,, Δημητρίου Γούναρη 30.

ΘΕΑΤΡΟ **ΣΤΟΑ**
ΖΩΓΡΑΦΟΥ

ΜΗΤΣΟΥ ΕΥΘΥΜΙΑΔΗ
ΟΦΩΝΤΑΣ

κυκλοφόρησε

ΚΩΣΤΑΣ ΑΞΕΛΟΣ

ΟΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ
ΚΑΙ Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

ΕΞΑΝΤΑΣ

κυκλοφόρησε

ΤΟΜΟΣ Α 1 ΤΟΜΟΣ Α 2

ΠΕΤΡΟΣ ΑΝΤΑΙΟΣ

συμβολή στην
ίστορία τής ΕΠΟΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΤΟΜΟΣ Α